אגרת

מענה חכם

תשובת חכם הרזים המאור הגדול בתורת הנגלה והנסתר
האי חסיד האי עניו גדול מרבן שמו

מרן הרב רבי יואל נר"ו נ"י

הכהן הגדול לא־ל עליון
המגיד המפורסם המשפיע דחב"ד ליובאַוויטש

אשר השיב אל המקשה אליו ומערער עליו
ליישב את דברי בעל הויואל משה
במאמר שלש שבועות ובקונטרס על הגאולה ועל התמורה
ובשיטתו והשקפתו

ע"פ השואת העתקות בלתי מוגה

ובסופו נספח תוספות יקרות בנידון, מכתבים ומסמכים לגילויי דעות של

האדמו"ר הרה"ק מבעלזא זצ"ל

ומרן הגאון מוהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל אב"ד העדה החרדית בירושלים ת"ו

ומרן הגאון בעל החזון איש זצ"ל

ומהאדמו"ר רבי משה יצחק מפשעווארסק – אנטווערפען זצ"ל

ומהאדמו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא זצ"ל

וקריאת גדולי התורה זצ"ל

ותשובות בהלכה ומעשה רב ע"ד הגאון הרב אשר אנשיל יהודא מילער זצ"ל
אב"ד פעטרושען בעמח"ס שמן אשר, לחם אשר, פרורי לחם, קרבן אשר

וע"ד הגאון הרב בנימין מנדלסון זצ"ל אב"ד קוממיות

וע"ד הגאון הרב יוסף נפתלי שטערן זצ"ל רב בארואד ראש ישיבת פרעשבורג

מהודרה שלישית – מורחבת תשע"ד לפ"ק
ברוקלין, נוא יארק יצ"ו

מפתח כללי

פתח דבר . . . . . ג

מפתח . . . . . ז

אגרת א . . . . . ט

אגרת ב . . . . . צא

הוספות . . . . . קלט

MANA CHOCHAM

מהדורה ראשונה תשע״ב • 2012
מהדורה שני׳ עם תיקונים תשע״ג • 2013
מהדורה שלישית מורחבת תשע״ד • 2014

©

כל הזכויות שמורות
למערכת ׳מענה חכם׳, תשע״ד

ניתן להשיג:

ManaCHocham@GMail.com

פתח דבר

בס״ד

הגיע אלינו תכריך של כתבים, והם שתי אגרות, וכנראה שהם העתקה בתר העתקה במשך זה עשרות השנים מאז נכתבו האגרות הללו.

לפי רישום מספרי הדפים, חסרים דפים שלמים, ועוד חסרים חצאי דפים ושלישים ורביעים. וכמו״כ טישטושים ומחוקים של שורות ותיבות שאין לפענחן, וחבל על דאבדין, והמקום ימלא את חסרונינו.

עכ״פ השתדלנו בעזה״י לתקן כפי ראות עינינו הקלושה לחבר הקטעים לבל יחסר המזג בניסוח המשך הדברים, עד כי ירוץ בהם הקורא, וא״ש את״ם.

האגרות הללו הן כתב ידו הגדולה של העילוי החסידי הפלאי זקן ויושב בישיבה חכם הרזים לו דומי׳ תהילה מרן הרב **רבי יואל כהנא רבה** י״נ החוזר של כ״ק אדמו״ר מ״מ מליובאוויטש זצוקללה״ה.

האגרת הראשונה זוהי תשובתו אשר השיב אל המקשן אשר פנה אליו בטענה רבה בקול שאון כפי רוח הממלין בהתלבות שעתית מתוך הגיון בספר ויואל משה וקונטרס על הגאולה ועל התמורה, וע״פ דעה המקובלת בעדת סאתמאר.

ואגרת התשובה נכתבה על אתר בלילה ההוא, ואף היא מצדו מתוך ההגיון בספר ויואל משה וקונטרס על הגאולה ועל התמורה.

האגרת השני׳ נכתבה כמו״כ בעת ההיא, לאיש נשוא פנים מעדת סאתמאר, ואולם משמו של פלוני אלמוני שלוחא דרחמנא, אשר באו בטרוניא עמו והקניטוהו בקנטורין של קושיות, ואפפו עליו רעות במעטה שחור של קנאות, ופנה אל חכם הרזים הכהן הגדול י״נ שדעתו יפה, שיבוא בעזרו ע״י מסירת קולמוס אליו, ויתפרקו כל הקושיות, לשכך כעס וחימה מהעדה הנ״ל, להשקיט הסופה וסערה, ולהב אש אוכלה, של הזמן.

הקורא האגרות יראה ויבין בטוב טעם ודעת, ניגודי ההשקפות, חילוקי הדעות והשיטות. וחכם הרזים כהן צדק, דובר אמת, במאזני צדק, לפועלו נתן צדק, כי לאלוקה מילים, וישא דעה למרחוק, כי אמנם תמים דעות עמו.

עוד ניתוסף בסוף האגרות, מכתב תשובה מהגאון הרב הצדיק מוה״ר רבי

מרדכי רוקח גאבדק״ק בילגוריי זצ״ל אל האדמו״ר רבי יעקב יוסף טוווערסקי מסקווירא זצ״ל במענה דע״ק של אחיו האדמו״ר רבי אהרן מבעלזא זצ״ל בנידון דידן, הן בנוגע הלכה למעשה, והן מטעם ההשקפה בהשגחה העליונה ית׳, כי הקב״ה פתח שערי ארץ־הקודש ת״ו, בימים ההם בעת שננעלו השערים לנדודים שרידי חרב.

וכמו״כ תשובת האדמו״ר מבעלזא זצ״ל בנידון אל האדמו״ר רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זצ״ל ע״י חתנו של האדמו״ר מליובאוויטש ה״ה הגה״צ מוה״ר רבי שמרי׳ גוראריי זצ״ל, כפי שנכתב ונדפס ע״י הרה״ח זקן ויושב בישיבה מוה״ר צבי זאב פרידמן שליט״א משמש בקודש אצל האדמו״ר מבעלזא זצ״ל בספרו זכור ימות עולם פל״ד.

וכמו״כ קריאת האדמו״ר מבעלזא זצ״ל למען החזית הדתית המאוחדת בחודש טבת תש״ט, ורצוף לה חתימת ידו של האדמו״ר בעל הבית ישראל מגור זצ״ל.

וכן קריאת גדולי התורה למען רשימת החזית הדתית בחודש תמוז תשט״ו.

וכן שתי תשובות בנידון דידן מהרהגה״צ מוה״ר רבי בנימין מנדלסון גאבדק״ק קוממיות זצ״ל, תשובה אחת לפום שיטת ההתבדלות ע״פ דרך החת״ס, ובה מזכיר שאכן אף נשא ונתן עם האדמו״ר רבי יואל מסאטמר זצ״ל וכו׳, ותשובה השניה בה מצהיר את דעתו של מרן הגאון החזו״א זצ״ל.

יהי רצון שיגדיל תורה ויאדיר ויתגדל ויתקדש שמיה רבא.

המוציאים לאור לכבוד התורה וחכמיה

פתח דבר
למהדורה שלישית המורחבת

במהדורה השני׳ מלבד התיקונים ניתוספו הגהות המעתיק אשר נשמטו בהמהדורה הראשונה. וכמו״כ עתה במהדורה השלישית ניתוספו הגהות המעתיק אשר נשמטו אף במהדורה השניה.

המהדורה השלישית הזאת מורחבת היא בעוד תוספות רבות יקרות מלאי מדע וחכמה.

ניתוסף מכתב מהאדמו״ר רבי משה יצחק געווירצמאן [המכונה רבי איציקל] מפשעווארסק – אנטווערפען זצ״ל להראותו אל הרהגה״צ מטשעבין זצ״ל, ולהאדמו״ר בעל ״בית ישראל״ מגור זצ״ל, בענין הקול קורא בשנת ה׳תשכ״א לאסור ההשתתפות בבחירות הכנסת בא״י, כי החתימו את שמו עליו בראש, בהצליף דעה ע״י טלפון פתאומי, ולא עלה במחשבה שזה נגד דעת האדמו״ר רבי אהרן מבעלזא זצ״ל ומבקש מחילה [ישנו ממנו זצ״ל עוד מכתב בנידון].

וכן ניתוסף מהאדמו״ר רבי יוסף גרינוואלד זצ״ל בעל ויחי יוסף גאב״ד פאפא, אשר בו מבהיר את השקפתו בהשגחה העליונה ית׳, כי בהקמת מדינת ישראל נחלצו יהודים נבוכים מלהשתמד רח״ל. [ישנו מכתב ממנו זצ״ל אל גיסו הרהגה״צ מוה״ר דוד אב״ד באניהד זצ״ל, בא״ד בלשונו ״ח״ו לא למנוע ללמוד עם תלמידים ולא נפ״מ ע״י מי התמיכה וכגון מנעלאגין״ (קונטרס לפליטה גדולה דף י״ג)].

וכן ניתוסף מהגאון הצדיק מוה״ר רבי אשר אנשיל יהודה מילער זצ״ל אב״ד פעטרושען בעמח״ס שמן אשר, לחם אשר, פרורי לחם, קרבן אשר, בענין מצות ישוב ארץ ישראל בתנאים הקיימים כיום, ובענין שלוש שבועות, ובענין, אם להנות מתמיכה כספית של השלטון הציוני, ובענין ההתבדלות, והראיה ממעשה רב, ה״ה ההצלה של האדמו״ר רבי יואל מסאטמר זצ״ל.

וכן ניתוסף מכתב מהגאון הצדיק מוה״ר רבי יוסף נפתלי שטערן זצ״ל רב בארד וראש ישיבת פרעשבורג, [אשר האיר פני תבל בהופעת תורתו של זקנו מרן בעל החתם סופר זצ״ל] בעניני ההתבדלות, והבחירות בא״י, ע״פ דעת תורה ושיטת זקנו מרן החתם סופר זצ״ל.

עוד ניתוסף מהפרוטוקול של ועדת החקירה של האו״ם, לקראת הקמת

מדינת ישראל, את בקשתו של הגאון הצדיק מהרי״ץ דושינסקיא זצ״ל אב״ד העדה החרדית בירושלים ת״ו. ״**כי שערי ארץ ישראל יהיו פתוחים לכל יהודי, ולהחרדים יהיו שויון זכויות**״, אמנם בענין פקודת השילטון העצמאי לא הגה במפורש לא לחיוב ולא לשלילה.

ויקויים במהרה מש״כ לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים (ישעי׳ יא, ט).

המוציאים לאור

מפתח

אגרת א . . . . . .ט
אגרת ב . . . . . צא

הוספות

מכתב מהגה״צ גאבדק״ק בילגורייא אל האדמו״ר מסקוירא זצ״ל . . . . . קמא

קטע מס׳ זכור ימות עולם בא״ד פל״ד של הרה״ח מוה״ר צבי זאב פרידמן
מלפנים משרת בקודש אצל האדמו״ר מבעלזא זצ״ל. . . . . קמג

קריאת מרן האדמו״ר מבעלזא זצ״ל למען החזית הדתית המאוחדת בבחירות
לכנסת הראשונה בטבת תש״ט ועליו גם חתם האדמו״ר הבית ישראל מגור זצ״ל. . . קמו

קריאת גדולי התורה למען רשימת החזית הדתית התורתית. . . . . קמח

מכתב האדמו״ר רבי משה יצחק [רבי איציקל] מפשעווארסק – אנטווערפען זצ״ל. . . קנ

מכתב מהאדמו״ר בעל ״ויחי יוסף״ מפאפא זצ״ל . . . . . .קנב

כתובת ע״ד כבוד הרב הגאון החסיד רבי אשר אנשיל יהודה מילער זצ״ל
גאב״ד פעטרושען . . . . . .קנו

מכתב תשובה מכבוד הרב הגאון החסיד רבי בנימין מנדלסון זצ״ל גאב״ד קוממיות . . . . קס

תשובה שניה מהרב הנ״ל. . . . . קסה

מכתב תשובה מכבוד הרב הגאון החסיד רבי יוסף נפתלי שטרן זצ״ל
רב באראד ראש ישיבת פרעשבורג . . . . . .קסז

בקשתו של הגאון הצדיק מהרי״ץ דושינסקיא זצ״ל מפרוטוקול ועדת החקירה
של האו״ם, לקראת הקמת מדינת ישראל. . . . . קע

מענה חכם

אגרת א

שמים אור לחושך וחושך לאור
אמונה לכפירה וכפירה לאמונה

הקדמה

ידוע ומפורסם בכל תפוצות ישראל שיש י״ג עיקרי האמונה, כמבואר בפיה״מ להרמב״ם ס״פ חלק, ובהרבה קהילות ישראל אומרים בכל יום ״אני מאמין״ שמיוסד על דברי הרמב״ם הנ״ל. והיינו, דהגם שכל העניינים הכתובים בתורה (הן בתושב״כ והן בתושבע״פ ועד לכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני) הם אמת גמור בהחלט – אעפ״כ אין שייך לומר על כל ענין וענין בתורה שהוא עיקר בדת. והא דמי שאינו מאמין בהם הוא כופר – זהו, דמכיון שהוא יודע שענין זה כתוב בתורה ואעפ״כ אינו מאמין בזה, הרי הוא כופר בהיסוד שכל התורה כולה היא אמת (אבל לא שהענין גופא הוא יסוד בדת). משא״כ י״ג העיקרים, הנה כל אחד מהם גופא הוא עיקר בדת.

(וידועה תשובת החתם סופר יו״ד סימן שנ״ו. אבל בפועל נתקבל **בכל תפוצות ישראל** שי״ג דברים אלו הם עיקרי הדת. ואין כאן המקום להאריך בזה).

ומזה נמצא, דמי שאינו מאמין באחד מהי״ג עיקרים – כמו בביאת המשיח או בתחיית המתים (וכיו״ב) מפני שלא שמע מעולם שכתוב בתורה שיהי׳ ביאת המשיח או שיהי׳ תחה״מ – הנה אף שהעדר אמונתו בענינים אלו היא מצד עם הארצות (וא״א להאשימו בזה), מ״מ, מכיון שענינים אלו (ביאת המשיח ותחה״מ) הם עיקרי ויסודי הדת, הרי מובן, דמי שאינו מאמין בהם (גם כשהעדר אמונתו היא מצד עם הארצות), הרי זה חסרון באמונה. (וידועים דברי הגר״ח ז״ל מבריסק בזה, דמי שאינו מאמין באחד מי״ג העיקרים מצד עם הארצות הוא כמו ״אפיקורס בשוגג״). משא״כ שאר כל הענינים שבתורה – **פשוט** שאין שייך לומר כלל, דמי שאינו יודע איזה ענין, יהי׳ זה חסרון באמונה ה״י. וזה פשוט שאין צריך על זה ראי׳ כלל. דאם לא תאמר כן יהי׳ נמצא דאי אפשר להיות יהודי מאמין כדבעי עד שידע כל התורה כולה.

דברים אלו הם פשוטים בתכלית ומקובלים אצל כל ישראל. אמנם בחוג מסויים – רוח אחרת: הענין ד״שלש שבועות״ (וכן הענין ד״שנאת הרשעים״. הענין ד״שיטת ההתבדלות״ של החתם סופר, ועוד ענינים כיו״ב) – אף שלא

כתוב **בשום ספר** שהם עיקר בדת – נחשבים אצלם לעיקרי האמונה; ולאידך, כמה וכמה ענינים הנוגעים **באופן ישיר** לי״ג עיקרי הדת – נחשבים אצלם לדברים של מה בכך. וכמו שיתבאר בע״ה בפנים האיגרת.

והנה הסיבה שהביאה אותם לטעות הנ״ל שענין שלש שבועות הוא עיקר באמונה – הוא, **כי כמה וכמה** גדולי ישראל אמרו **להדיא** דשיטת הציונות היא כפירה. ובהיות שבחוג הנ״ל חושבים שכל עיקר כל מלחמתם של גדולי ישראל נגד הציונות הוא מפני שרעיון הציונות הוא העברה על ג׳ שבועות – לכן חושבים הם שהענין דג׳ שבועות הוא יסוד באמונה.

אבל אלו שחושבים כן, אין יודעים **כלל וכלל** הטעם מה שלחמו נגד הציונות. מה שגדולי ישראל קבעו דשיטת הציונות היא כפירה גמורה הוא **לא** מצד הענין דשלש שבועות כי אם מצד טעמים אחרים, (א) מצד רעיון הלאומיות, (ב) מצד הרעיון שאפשר להיות גאולה לפני ביאת המשיח. דשני דברים אלו הם כפירה **ביסודי הדת** (כמשי״ת בפנים האיגרת). אבל הענין דג׳ שבועות – לא כתוב **בשום ספר** שהוא עיקר בדת, שהרי, אינו מהי״ג עיקרים.

ופשוט, דמי שלא למד מס׳ כתובות עד גמירא ואינו יודע הענין דשלש שבועות – אין זה שום חסרון באמונה, והוא אותו הדבר ממש כמו מי שלא למד ואינו יודע איזו הלכה אחרת.

ומה שהאנשים דחוג הנ״ל תולים עצמם בהספר ויואל משה מאמר שלש שבועות – הנה במחילת כבודם אינם יודעים כלל מ״ש בספר הנ״ל וכמו שאבאר בע״ה בפנים האיגרת, דכל מה שהרעיש בספר ויואל משה שהקמת המדינה הו״ע של כפירה – הוא מפני שבהקמת המדינה רצו לפעול גאולה לפני ביאת המשיח, ורעיון זה (שאפשר להיות גאולה לפני ביאת המשיח) הוא כפירה גמורה, כנ״ל. אבל למה שהקמת המדינה היא העברה על השבועות – עם היות שהעברה על השבועות הו״ע חמור ביותר – אין זה שייך כלל לענין של כפירה, כי ענין שבועות אינו מהי״ג עיקרים.

והגע עצמך. בסיום מס׳ כתובות (קיא, א) נמנו שש שבועות: (א) שלא יעלו ישראל חומה, (ב) שלא ימרדו באוה״ע, (ג) שאוה״ע לא ישתעבדו בישראל יותר מדאי, (ד) שלא יגלו את הקץ, (ה) שלא ירחקו ולפי גירסא אחרת: ״שלא ידחקו״ (בדל״ת) את הקץ, (ו) שלא יגלו הסוד לעכו״ם, ובפירש״י שם שני פירושים: אמרי לה סוד העיבור ואמרי לה סוד טעמי התורה.

והרי כל הרעש שמרעישים בהחוג שלהם בענין השבועות הוא רק בנוגע שבועה הראשונה, השני׳ והחמישית. וכל ה״מאמר שלש שבועות״ שבספר ויואל משה הולך וסובב רק על ג׳ שבועות אלו. משא״כ בנוגע לשאר השבועות (השלישית הרביעית והששית) – גם בהחוג שלהם מודים שהם כמו כל שאר הענינים שבתורה שאינם נחשבים לעיקרים באמונה. ומהיכי תיתי לומר דשאר ג׳ השבועות (הראשונה השני׳ והחמישית) הם עיקרים באמונה ?

ויתירה מזו. בתחילה נמנו בגמרא שם שלש שבועות, ואח״כ דריש (בכפל לשון הכתוב ״אם תעירו ואם תתעורו״) עוד שלש. ומובן, שבאם כבר רוצים לחדש (דבר שאין לו שום מקור) דשלש השבועות הם עיקר באמונה – צריך לומר זה או על ג׳ שבועות הראשונות (שבכלל ״תעירו״) או על ג׳ שבועות השניות (שבכלל ״תעוררו״). אמנם בהחוג שלהם המציאו סברא חדשה, אשר הן בג׳ שבועות הראשונות והן בג׳ שבועות השניות, יש בכל אחד מהם שני סוגים. בג׳ שבועות הראשונות – שבועה הראשונה והשני׳ הם עיקר באמונה, משא״כ שבועה הג׳ אינה עיקר. וכן בג׳ שבועות השניות – שבועה הראשונה והשלישית (שלא יגלו הקץ ושלא יגלו הסוד) אינם עיקר באמונה, ודוקא שבועה השני׳ (שלא ידחקו את הקץ) היא עיקר באמונה.

והנה לא זו בלבד שעשו את ג׳ שבועות אלו ליסוד באמונה – חידוש שלא כתוב בשום ספר – הוסיפו בזה עוד חידוש. והוא, דלא רק שג׳ שבועות אלו (הראשונה השני׳ וחמישית) עצמם הם ״עיקר בדת״, אלא שגם הפירוש של הויואל משה בג׳ שבועות אלו נעשה אצלם ל״עיקר בדת״. ועד כדי כך, דמי שמפרש הגדר דג׳ שבועות אלו באופן אחר (דלא כפירושו של הויואל משה) נחשב אצלם ל״כופר״ רחמנא ליצלן.

ועל כגון דא אמרו ״כל המוסיף גורע״. כלומר, מקובל אצל כל ישראל שיש י״ג עיקרים, י״ג ולא יותר. ואלו שהוסיפו עיקרים חדשים – שבחרו מו׳ השבועות (שבמס׳ כתובות) ג׳ שבועות ועשו אותם (וגם הפירוש של רבם זצ״ל. בשבועות אלו) ל״עיקר בדת״ – הנה ״הוספה״ זו הביאה אותם ל״גרעון״, שמזלזלים הם בכמה וכמה ענינים הנוגעים באופן ישיר לי״ג עיקרי הדת (היינו לענינים אלו שהרמב״ם קבע אותם לעיקרים, וכן נתקבל בכל תפוצות ישראל). וכמשי״ת בע״ה בפנים האיגרת הוכחות ברורות על זה, לה״גרעון״ – מכוונים הם אך ורק לכמה אנשים שבחוג הנ״ל, אבל אינם שייכים כלל ח״ו למ״ש בספר ויואל משה. כי כל מי שלמד בעיון ספר זה, יווכח לדעת שהרה״צ דסאטאמר זצ״ל לא

הוסיף ח״ו עיקרים חדשים (כי בכל ספרו לא נמצא דבר מוזר כזה שהענין דג׳ שבועות הוא עיקר באמונה) ומכ״ש שלא גרע ח״ו מי״ג העיקרים שנתקבלו בכל תפוצות ישראל. אמנם, מכיון שיש אנשים בהחוג שלהם שמסלפים (בזדון או בשגגה) את דברי רבם זצ״ל, לזאת נתעוררתי לענות ולכתוב את האיגרת הלזו בכדי להוכיח את טעותם ולהעמיד את האמת על מכונו.

ובכדי להקל לקרותה, חלקתי את האיגרת לסעיפים, וזה החלי בעזה״י.

סעיף א

ראשית דבר אעתיק בקצרה תמצית השיטה של הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל מה שכתב להדיא בספרו ויואל משה מאמר שלש שבועות. וזוהי תמצית שיטתו:

בסימן כ׳ מוכיח מדברי המהר״ל בספר נצח ישראל פכ״ד שהאיסור דג׳ שבועות הוא ביהרג ואל יעבור. ומקשה על זה (בסימן ל״ג) שזה לכאורה נגד הלכה רווחת בש״ס ופוסקים שבכל העבירות (חוץ מע״ז ג״ע וש״ד) יעבור ואל יהרג, והיאך יתכן שהאיסור דג׳ שבועות הוא ביהרג ואל יעבור? גם מקשה (בסימן ל״א) היאך יכולים לחול השבועות על דורות הבאים שבעת השבועה לא נולדו עדיין?

ותוכן תירוצו על כל קושיות אלו הוא, דמה שאין אנו רשאים עכשיו לעבור על השבועות אין זה מצד איסור שבועה ע״פ ההלכה, כי ״מעיקר ההלכה אין השבועה חלה על דורות העתידים״ (כ״כ להדיא בסוף סימן ע״ט. וכ״ה גם שם ריש סימן פ׳ ובכ״מ), ומה שאסור לנו לעבור על השבועות הוא (לא מצד איסור שבועה, כי אם) מפני שפעולות אלו (עלי׳ בחומה, מרידה באומות ודחיקת הקץ) הם מעשה של כפירה. כי ״בהרבה מאמרים בדברי חכז״ל אין מספר מבואר בדבריהם שלא תהי׳ גאולה וחירות משעבוד מלכיות עד ביאת המשיח״ וגם ״אחר ביאת המשיח לא יהי׳ שום גאולה בלי תשובה״ (לשונו בסוף סימן מ״ב), ומכיון שתוכנם של ג׳ פעולות הנ״ל הוא לקיחת חירות וגאולה לפני ביאת המשיח (עיי״ש סימן י״ב דכל השבועות הם מטעם אחד שלא לדחוק את הקץ, היינו לקיחת הגאולה לפני ביאת המשיח) – הרי נמצא, שפעולות אלו הם מעשה של כפירה. ולכן כתב המהר״ל שהם ביהרג ואל יעבור – כי איסור כפירה הוא ביהרג ואל יעבור (כמבואר שם בארוכה בסימן ע״ו).

אלא שעפ״ז קשה למה הוצרך להשביע על זה – והרי גם לולי השבועה הוא איסור מהתורה, איסור דיהרג ואל יעבור? ומבאר זה בסימן ע״ח, דמה שהוצרך להשביע הוא בכדי להגדיל את העונש. כלומר, לענין האיסור – לא ניתוסף שום דבר ע״י ההשבעה, כי (א) גם לולי ההשבעה הוה איסור דמעשה כפירה שהוא איסור חמור יותר מאיסור שבועה, (ב) מכיון ״שלפי הדין אין השבועה חלה על דורות הבאים״, הרי מצד הדין אין כאן איסור שבועה כלל, וענין מה שהקב״ה השביע את השבועות – הוא לענין העונש, דלהיות שעונש שבועה חמור יותר מהעונש על איסור כפירה (דאף שבנוגע להאיסור איסור כפירה חמור יותר מ״מ

בנוגע להעונש עונש שבועה הוא חמור יותר, כמו שמבאר שם בארוכה), לכן השביע הקב"ה השלש שבועות, בכדי להגדיל את העונש, שיהי' על זה לא רק עונש על איסור כפירה אלא גם עונש שבועה. ומסיים שם בסוף סימן ע"ח וז"ל: "דאף שלפי הדין אין השבועה חלה על דורות הבאים, מ"מ הודיעה הנבואה שהקפיד הקב"ה להטיל על זה עונש כמו שבועה, ובזה הוא נמשל לשבועה". עכ"ל.

ועפ"ז מתרץ (בסימן פ') מה שהרמב"ם בספר הי"ד לא הביא ענין השבועות – כי הרמב"ם מביא רק הלכות ולא עונשים, ומכיון "שאין באלו השבועות ענין של הלכה, כי באמת אינם חלים על הדורות אלא שהוא להגדיל העונש" – לכן לא הביא הרמב"ם את השבועות, מכיון שאינם ענין של הלכה ורק ענין של עונש. ומה שלא הביא את **ההלכה** היינו **האיסור** לעשות פעולות אלו (דעלי' בחומה, מרידה באומות ודחיקת הקץ) – הוא מפני שסומך על מ"ש (בהל' תשובה ובהל' מלכים) שא"א להיות גאולה בלי תשובה, דמזה ידעינן כבר דמי שחושב שאפשר לגאולה בלי תשובה הוה זה מחשבת כפירה, ולכן לא הוצרך להשמיענו האיסור שבפעולות הנ"ל (לפעול גאולה בלי תשובה) – כי דבר זה שאסור לעשות מעשה כפירה הוא דבר שמובן מעצמו.

דברים אלו הם תמצית שיטתו בענין ג' שבועות. ועל יסוד זה כותב (בסימן פ"ג) בנוגע להמדינה, דמכיון שענינה הוא עשיית צעדים נגד גזירת הגלות – הרי זה מעשה של כפירה, שהוא איסור דיהרג ואל יעבור. ושם (בסימן פ"ח ובסימן ק"ד) שמטעם זה אסור להיות חבר בה"כנסת", מפני שזוהי "הודאה גמורה למעשה הכפירה", ופעולה של הודאה בע"ז או הודאה בכפירה היא איסור דיהרג ואל יעבור. ושם (בסימן קמ"א) "חומר באיסור לילך אל הבחירות", כי (נוסף על מה שעי"ז מכשיל את חברי הכנסת ועובר על ולפני עור לא תתן מכשול, הנה) "גם בזה עצמו שהולך אל הבחירות כו' בזה עצמו הוא מודה בע"ז הטמאה". עכ"ל. ובפשטות צריך לומר לפי שיטתו (אף שלא כתב זה בפירוש) שגם "חומר האיסור לילך אל הבחירות" הוא ביהרג ואל יעבור. דמכיון שההליכה לבחירות היא הודאה במעשה הכפירה דלקיחת גאולה לפני ביאת המשיח – הרי כבר כתב להדיא (בסימן ע"ו ובסימן פ"ג ובכ"מ) שההודאה בכפירה זו היא איסור דיהרג ואל יעבור.

סעיף ב

והעולה מזה הוא, דכל הרעש מה שהרעיש הרה"צ דסאטאמאר זצ"ל נגד הקמת המדינה וגם נגד ההודאה בהמדינה (ע"י הליכה לבחירות וכיו"ב) הוא מצד האיסור דמעשה כפירה, אבל **לא** מצד האיסור דג' שבועות (כפי שחושבים בהחוג דסאטאמאר) – שהרי כתב להדיא כמה וכמה פעמים, שמצד ההלכה "אין השבועה חלה על דורות העתידים", ובמילא אין בזה איסור שבועה כלל.

ומה שקרא את חלק הראשון שבספרו ויואל משה בשם "מאמר שלש שבועות" (אף שלהלכה אין זה נוגע כלל) – הוא, כי מכיון שעונש שבועה חמור יותר מעונש על איסור כפירה (ובפרט בנוגע לשבועות אלו שנאמר עליהם במס' כתובות שם "ואם לאו אני מתיר את בשרכם כו'"), לכן האריך מאד בענין השבועות, וגם קרא את מאמרו בשם זה, בכדי להלהיב את הלבבות להתרחק יותר מהמדינה מפני פחד העונש האמור גבי השבועות.

ואל תתמה על זה – שהרי (לפי שיטתו) גם הקב"ה עשה כן. דכל הענין מה שהקב"ה השביע את השבועות, אין זה מוסיף שום איסור (מכיון שהשבועות אינן חלות כלל על הדורות הבאין), והוא רק בכדי להגדיל העונש, כמו שמבאר בארוכה בסימן ע"ח.

ועפ"ז נמצא, דאותם השבועות **שאינם** שייכים ללקיחת חירות וגאולה לפני ביאת המשיח – והם השבועה "שלא יגלו את הקץ", השבועה "שלא יגלו הסוד לעו"כ" (וברש"י שם שני פירושים: אמרי לה סוד העיבור ואמרי לה סוד טעמי התורה) – מכיון שבשבועות אלו אין שייך הטעם דמעשה כפירה, ליכא בהם שום איסור כלל, מכיון שהשבועות אינם חלים על דורות הבאים.

[וכאן המקום להעיר, דכשקוראים את ה"מאמר שלש שבועות" **בשטחיות** – אפשר לטעות בשלש השבועות המנויים בגמרא הם: "שלא יעלו בחומה", "שלא ימרדו באומות", ו"שלא ידחקו את הקץ". וכדמשמע מלשונו בריש סימן כ"ד, דלאחרי שמבאר (בסימן כ"ג) השבועה "שלא יעלו כו'" ו"שלא ימרדו כו'", כותב (בריש סימן כ"ד) בזה"ל: "ומעתה אבוא לבאר השבועה השלישית שלא ידחקו את הקץ". והקורא בשטחיות עלול לטעות שהם ה"שלש שבועות"המנויים בגמרא.

ובכדי להוציא מטעות זה, נעתיק דברי הגמרא במס' כתובות (דף קי"א

ע"א). בתחילה מונה הגמרא שלש שבועות, והם: "שלא יעלו בחומה", "שלא ימרדו באוה"ע", ושאוה"ע לא ישתעבדו יותר מדאי. ולאח"ז מונה הגמרא שש שבועות. והם: "תלתא הני דאמרן", ועוד ג': שלא יגלו את הקץ, שלא ידחקו את הקץ, ושלא יגלו הסוד לעו"כ. עד כאן דברי הגמרא שם.

ולכאורה קשה: (א) למה כותב בויואל משה דהשבועה שלא ידחקו כו' היא שבועה השלישית – והרי בגמרא שם היא שבועה החמישית? (ב) בגמרא שם יש ב' דיעות: דיעה אחת – שיש שלש שבועות, ודיעה שני' – שיש שש שבועות, ג' השבועות שבדיעה הראשונה, ועוד ג' שבועות. ולכאורה, כשאומרים הלשון "שלש שבועות" – הכוונה בזה היא לשלש השבועות שבדיעה הראשונה (או לשלש השבועות המתוספים בדיעה השני'), אמנם ה"מאמר שלש שבועות" שבספר ויואל משה סובב והולך על ב' שבועות הראשונות שבדיעה הראשונה ושבועה השני' (החמישית) שמתוספת בדיעה השני', ושבועות אלו קורא בשם "שלש שבועות" סתם?

ונראה לומר בזה, דמה שקורא בויואל משה בשם "שלש שבועות" הם אותם השבועות שנוגעים גם עכשיו לדינא. ומכיון שהשבועה שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי היא שבועה לאוה"ע ולא לישראל, וגם השבועות "שלא יגלו הקץ" ו"שלא יגלו הסוד" אינם נוגעים לדינא (לשיטתו), מכיון שאין בהם מעשה כפירה – נמצא, דהשבועות שנוגעים עכשיו לישראל הם "שלא יעלו" ו"שלא ימרדו" ו"שלא ידחקו". ושבועות אלו מכנה בשם "שלש שבועות". וזהו גם כונותו במ"ש על השבועה שלא ידחקו שהיא "שבועה השלישית" – שכוונתו בזה היא שהיא שבועה השלישית מאותם ה"שלש שבועות" שנוגעים לדינא.

לא באתי אלא להעיר, בכדי שלא יטעו דג' שבועות אלו הם ה"שלש שבועות" שנמנו בגמרא.

סעיף ג

וממוצא דבר מובן, דמה שהויואל משה מחמיר כ״כ בענין השבועות ועד שהם באיסור דיהרג ואל יעבור – הוא לא מצד ענין השבועות גופא כי אם מצד ענין הכפירה שבזה. אבל בנוגע להשבועות גופא – הוא מקיל בזה יותר מכל האחרונים.

דהנה בטעם הדבר מה שלא הובאו השבועות ברמב״ם ושאר פוסקים, כתב האבני נזר (בשו״ת יו״ד סימן תנ״ד אות מ״ה ואילך), דהשבועה היא להנשמות כמו שהם למעלה, וע״ד השבועה ״תהי צדיק ואל תהי׳ רשע״ שמשביעין את הנשמה קודם ביאתה לעולם. (ועד״ז מבאר בענין השבועה לאוה״ע שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי, דהשבועה להאומות היא להשר שלהם). ועפ״ז מתרץ מה שלא הובאו השבועות בפוסקים, כי ״זה אין עסק בהלכה, דבאמת האדם עצמו כמו שהוא בגוף לא נצטווה רק שרש הנשמה למעלה״ (לשון האבני נזר שם אות נ׳).

אמנם בויואל משה ריש סימן ל״ה חולק על האבני נזר, וז״ל: ״ובעיקר התירוץ שכתב שהיתה השבועה להשרים ולשורש נשמותיהם של ישראל למעלה, לכאורה ע״פ הלכה אין מקום לשבועה כזו״, ולכן מסיק דמה שהרמב״ם בספר הי״ד לא הביא השבועות הוא לפי שאינם חלים כלל על דורות הבאים והם רק להגדיל העונש (כמו שהעתקנו לעיל סעיף א׳).

[דרך אגב: מה שהקשה על האבני נזר ד״ע״פ הלכה אין מקום לשבועה כזו״, אינו מובן, שהרי גם האבני נזר כתב ד״אין זה ענין להלכה״. וצע״ג].

והנפק״מ בין שני הביאורים הוא, דלפי ביאור האבני נזר שהשבועה היא להנשמה כמו שהיא למעלה – פשוט, שהשבעות חלים על כל הדורות, שהרי גם הנשמות שבדורות הבאים היו בעת השבועה. ואף שאין זה ענין בהלכה, דענין ההלכה הוא ציווי להאדם למטה (נשמה בגוף) – מ״מ, הרי בפועל צריך לקיים גם שבועה להנשמה (בדוגמת השבועה ״תהי צדיק ואל תהי רשע״, דאף שהיא שבועה להנשמה, היא שבועה שהאדם צריך להתחשב עמה וצריך לקיימה, ורק שאין זה עניין להלכה). ובמילא פשוט שצריך לקיים כל החמש שבועות שהשביע הקב״ה לישראל, גם השבועה ״שלא יגלו את הקץ״ ו״שלא יגלו הסוד״.

משא״כ לפי הויואל משה שהשבועות אינם חלים כלל על הדורות הבאים, וכל ענינם הוא רק להגדיל העונש על האיסור דמעשה כפירה – הרי בנוגע להשבועה ״שלא יגלו הקץ״ ו״שלא יגלו הסוד״, מכיון שבשבועות אלו אין בהם מעשה כפירה, אין צריך לחשוש כלל.

ואין לומר דסוף סוף מכיון שיש שבועה שלא יגלו יהי׳ על זה עונש שבועה – דדברים אלו הם דברי הבל. שהרי פשוט שעונש הוא על איסור דוקא, וכשליכא איסור כלל (איסור שבועה אין כאן שהרי השבועות אינם חלים על הדורות הבאים, ואיסור כפירה אין כאן מכיון שפעולות אלו אין שייכים כלל לעניין של לקיחת חירות וגאולה לפני ביאת המשיח), אין שייך שיהי׳ על זה עונש. ואין זה שום טעם לחשוש לזה.

---

*) **הגהת המעתיק.**

ובאמת הרי קדוש ה׳ מכובד מוהרח״ו בהקדמתו, הנדפס בתחילת ספרו עץ חיים כתוב לאמר:

בא״ד, אמר עוד במ׳ הנ״ל, ובג״ד השבעתי אתכם בנות ירושלים וכו׳. פירוש הדברים, כי הנה היתה השבועה הגדולה לאלוקים, שלא יעוררו את הגאולה . . . וכבר אמרו רז״ל כי זמן **השבועה היא עד אלף שנים**, כמ״ש ז״ל בברייתא דר׳ ישמעאל בפרי היכלות ע״פ דניאל וז״ל ואתיהבון בידיה עד עידן ועידנין ופלג עידן (ז, כה) ואיך הראהו הקב״ה ליעקב אבינו שר עולם, והוא שרו של בבל ע׳ עוקין וכו׳ ע״ש. וכן בזהר פרשת וירא קי״ז ע״א, וז״ל אמר ר׳ יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמוה חבריא, דאיהו יומא חד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר, דכתיב נתנני שוממה כל היום דוה (איכה א, יג) עכ״ל.

ומאז יתכן הגאולה השלימה אפילו בדרך הטבע, כמבואר בס׳ אוה״ח, וז״ל בא״ד, שיקום שבט אחד מישראל כדרך הקמים בעולם, דרך טבע (פ׳ בלק כ״ד י״ז ד״ה אראני). וכן איתא בס׳ מגן אברהם להמגיד מטוריסק זצ״ל וז״ל אבל גאולה העתידה יהי׳ איה״ש עפ״י דה״ט (פ׳ וארא ד״ה ולקחתי). ומבואר עוד באוה״ח וז״ל בא״ד, כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח״ו. (פ׳ בהר כ״ה כ״ז ד״ה ואומרו וחשב).

ומה שהס׳ ויו״מ (דף פ״ו ט״א) קורא תגר, הייתכן ״אזהרה שנכתבה סתם בקרא ובגמרא״ לומר שיש לה גבול וזמן זתכ״ד.

התשובה, דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר. אמנם חכמז״ל כן דרשו מקראי זמן של אלף שנה, וכן הורה הרח״ו, כנ״ל.

ותו, על כרחך האזהרה איננה קיימת לעד, שהרי כשיבוא משיח צדקנו במהרה בודאי יתבטל השבועה.

ועוד, לפי שיטת עצמו במאמרו שלש שבועות, מפורש יוצא כי אין השבועות נוגע לדין הלכות שבועות, כ״א ברוחניות להחמיר העונש, עכ״פ האיך לדון כגון דא להלכה, מבואר בפנים האגרת.

בס׳ שפת אמת לכמוהר״ם חאגיז זצ״ל בתשובתו כלפי אלו הנוקטים כי השבועות הלהן אכן נוגעות להלכה למעשה, הגה כנגדם בביטוי שפתים בלשונו ״**וגם מחזיקים דברי ציפצופם באומרם רבותינו ז״ל שלוש שבועות השביע הקב״ה את ישראל וכו׳**״ (דף י״ד ע״ב) יעו״ש.

סעיף ד

והנה מה שכתבנו לעיל שבהשבועה "שלא יגלו הקץ" ו"שלא יגלו הסוד" ליכא שום איסור כלל (לשיטת הרה"צ דסאטאמאר זצ"ל) – נביא לזה הוכחה נוספת. שהרי כל תירוצו של הויואל משה בסימן פ' (נעתק לעיל סעיף א') על מה שהרמב"ם בהלכותיו אינו מביא איסור השבועות (שאסור לעלות בחומה וכו') הוא מפני שסמך עצמו על מ"ש כבר (בהל' תשובה ובהל' מלכים) דא"א לגאולה בלי תשובה, שמזה אנו יודעים כבר האיסור דעשיית צעדים לפעול את הגאולה, כי עשיית צעדים לפעול הגאולה היא כפירה בהיסוד דא"א לגאולה בלי תשובה,

ולכאורה, תירוץ זה הוא רק על מה שהרמב"ם אינו מביא האיסור לעלי' בחומה ודמרידה באומות ודדחיקת הקץ – כי ג' פעולות אלו שייכים ללקיחת גאולה, אבל בנוגע לגילוי הקץ וגילוי הסוד – מכיון שפעולות אלו **אינם** שייכים ללקיחת גאולה (ובמילא **אינם** כפירה בהיסוד דא"א לגאולה בלי תשובה) – הרי הוצרך הרמב"ם להביא זה?

וע"פ הנ"ל מתורץ בפשטות. כי בדברים אלו (מכיון שאינם ענין של מעשה הכפירה) ליכא באמת שום איסור כלל, מכיון שאין השבועות חלים על דורות הבאים, ועיין לעיל סעיף ב', דב"מאמר שלש שבועות" שבספר ויואל משה מדבר רק באותם השבועות שנוגעים לדינא, והם: שלא יעלו בחומה, שלא ימרדו באומות, ושלא ידחקו את הקץ.

סעיף ה

וע״פ הנ״ל מובן גם בנוגע לשלש שבועות הנ״ל שהם נוגעים לדינא גם לשיטת הויואל משה – דבאם תהי׳ משכחת של פעולות אלו (דעלי׳ בחומה, מרידה באומות, ודחיקת הקץ) באופן שאין בהם מעשה כפירה, שלפי האבני נזר יהי׳ בזה איסור (אלא שאין זה איסור הלכה), משא״כ להויואל משה יהי׳ מותר.

דכמו שאין איסור (לדעתו) לגלות את הקץ ולגלות את הסוד – וכדמוכרח מהא שהרמב״ם לא הביא איסור זה – כ״ה גם בנוגע לג׳ פעולות הנ״ל היכא שהם באופן כזה שאין בהם מעשה כפירה. שהרי כל טעם האיסור דג׳ פעולות אלו הוא (לא מצד השבועה, ורק) מצד הכפירה שבזה – הרי כאשר הם באופן שאין בהם מעשה כפירה, הם מותרים. ואין שום סברא לחלק בין ג׳ פעולות אלו (היכא דאין בהם כפירה) להפעולות דגילוי הקץ וגילוי הסוד.

והנה בנוגע לדחיקת הקץ – **פשוט** שיש משכחת כזו. שהרי מבואר בויואל משה בסימן כ״ו, שבכמה מדרשים מבואר דדחיקת הקץ קאי על פעולה אנושית בידים, ובפירש״י כתובות שם מפרש שזה קאי על ריבוי תחנונים יותר מדאי. ומסיים בויואל משה שם שב׳ הפירושים אמת, כי השבועה דלא ידחקו כו׳ ״כוללת כל מיני דחיקה, באיזה אופן שיהי׳״.

ובנוגע לדחיקת הקץ ע״י ריבוי תחנונים – מבאר בארוכה בסימן ע״ט, דעל זה אין שייך לומר שיש בזה איזה ענין של כפירה ח״ו. עיי״ש בארוכה. ומכיון שהשבועות אינם חלים על דורות הבאים וכל האיסור הוא רק מצד מעשה כפירה – הרי נמצא, שהאיסור דחיקת הקץ שנוגע לדינא הוא רק באופן דפעולה אנושית בידים, משא״כ דחיקת הקץ ע״י ריבוי תחנונים – אין זה נוגע לדינא, והוה כמו ״גילוי הקץ״ ו״גילוי הסוד״.

ואותו הדבר הוא בנוגע לעלי׳ בחומה ומרידה באומות, דיש משכחת לעלי׳ בחומה ומרידה באומות שיהיו באופן כזה שאין בהם משום מעשה כפירה (כמו שיבואר לקמן בע״ה), ובאופן כזה – הנה לשיטת הויואל משה שהשבועות אינם חלים על דורות הבאים, ליכא בזה שום איסור כלל.

סעיף ו

דהנה בהגדר דעלי׳ בחומה יש שקו״ט בויואל משה סימן יו״ד, אם זה קאי דוקא על עלי׳ של **רוב** ישראל, או שגם עלי׳ דכנופי׳ גדולה (גם כשאינו רוב ישראל) נק׳ עלי׳ בחומה. ומסיק שם כאופן הב׳, כי כן מוכח מפירש״י ״וכן מראין הרבה דרשות שבדברי רז״ל״.

אמנם בסוף סימן פ׳ כתב, דמה שהרמב״ם בספר הי״ד לא הביא האיסור ״שלא יעלו בחומה״ – כי הרמב״ם סובר שהשבועה שלא יעלו בחומה קאי על **רוב** ישראל, ועליית רוב ישראל הוה קיבוץ גליות. ולכן לא הוצרך הרמב״ם להביא האיסור שלא יעלו בחומה – כי הרמב״ם סומך על מ״ש כבר דא״א לגאולה (קיבוץ גליות) בלי תשובה, ומזה אנו יודעים כבר ד״החושבים לעלות בחומה רוב ישראל שהוא קיבוץ גליות, טרם שיעשו כל ישראל תשובה, הוי זה כפירה בתורה״. עכ״ל.

ומהמשך דבריו שם מוכח, דמה שהכריח אותו לומר דס״ל להרמב״ם ד״שלא יעלו בחומה״ קאי על **רוב** ישראל – אף ש״מראין הרבה דרשות שבדברי חז״ל״ דהשבועה שלא יעלו בחומה קאי על כל כנופי׳ גדולה (גם כשאינה רוב ישראל) הוא – כי זה פשוט שדוקא על עליית רוב ישראל שייך לומר שהוא קיבוץ גליות, וכל זמן שאין עליית רוב ישראל, גם כשעולה כנופי׳ גדולה, **אין** זה קיבוץ גליות. ולכן: בכדי לתרץ מה שהרמב״ם לא הביא האיסור לעלות בחומה, מוכרח לומר דס״ל להרמב״ם שהאיסור הוא רק על מ״ש דא״א לגאולה בלי תשובה, מכיון שעלי׳ כזו אינה ענין של גאולה כלל. ולכן, באם נאמר דהאיסור שלא לעלות בחומה הוא גם על כנופי׳ גדולה – הי׳ בודאי הרמב״ם מביא זה. ומהא שהרמב״ם לא הביא האיסור לעלות בחומה וסמך עצמו על מ״ש דא״א לגאולה בלי תשובה – מוכרח דס״ל להרמב״ם שהאיסור שלא יעלו בחומה קאי רק על רוב ישראל, ולכן לא הוצרך להביא זה – כי בנוגע לעליית רוב ישראל, מכיון שזה הוה ענין של קיבוץ גליות, שייך שפיר לומר שהרמב״ם סומך עצמו על מ״ש דא״א לגאולה בלי תשובה, שמזה ידעו כבר שעליית רוב ישראל (לפני עשיית תשובה) אסור מצד מעשה כפירה.

אך עדיין אינו מובן, מכיון ש״הרבה דרשות חז״ל״ מראין דהשבועה שלא יעלו בחומה קאי גם על כנופי׳ גדולה – הרי מסתבר לומר, שגם הרמב״ם מפרש כן ואינו חולק על כל דרשות אלו), ומה שהרמב״ם לא הביא השבועה שלא

יעלו בחומה (היינו שיש איסור גם על כנופי׳ גדולה) הוא לפי שאין השבועה חלה על דורות הבאים. ומה הכריח את הויואל משה לחדש ״דהרמב״ם סובר דהשבועה שלא יעלו בחומה קאי על **רוב** ישראל״ וחולק על ״הרבה דרשות שבדברי חז״ל״?

והרי בנוגע להשבועה ״שלא יגלו את הקץ״ ו״שלא יגלו הסוד״ הרי **בודאי** אין שייך לומר דמה שהרמב״ם לא הביאם הוא מפני שאנו יודעים מעצמנו שהם אסורות מצד מעשה כפירה (שהרי ענינים אלו אינם שייכים ללקיחת גאולה כלל), וע״כ צ״ל דמה שהרמב״ם לא הביאם הוא מפני שאין נפקותא לדינא לפי שהשבועות אינם חלים על דורות הבאים – וא״כ הרי אותו תירוץ הוא גם בנוגע למה שהרמב״ם אינו מביא השבועה שלא יעלו בחומה״ גם להפירוש (שבהרבה דרשות) דהשבועה היא על כנופי׳ גדולה, דמה שהרמב״ם לא הביא זה הוא מפני שהשבועה אינה חלה על דורות הבאים, ומנא לן לחדש שהרמב״ם מפרש פירוש חדש בשבועה זו וחולק על הרבה דרשות?

ולכן נראה לומר, דמ״ש בויואל משה ״דהרמב״ם סובר דהשבועה שלא יעלו בחומה קאי על רוב ישראל״ – **אין** כוונתו דהרמב״ם מפרש **שהשבועה** היא על רוב ישראל (וחולק על הרבה דרשות), כי אם, דמה שנוגע מהשבועה **לדינא**, היינו האיסור דעליית רוב ישראל – על זה מבאר, דמכיון שעליית רוב ישראל הוה קיבוץ גליות, לא הוצרך הרמב״ם להביא זה, כי זה אנו יודעים כבר מהא דכתב שא״א לגאולה בלי תשובה.

והיינו, דכמו שבנוגע להשבועה ״שלא ידחקו את הקץ״ כתב להדיא בויואל משה (נעתק לעיל סעיף ה׳) שהיא ״כוללת כל מיני דחיקה באיזה אופן שיהי׳״, הן באופן כזה שיש בה משום מעשה כפירה (דחיקה ע״י פעולה אנושית בידים) והן באופן כזה שאין בה משום מעשה כפירה (דחיקה ע״י ריבוי תחנונים יותר מדאי או דחיקה ע״י השבעות**) – עד״ז הוא גם בנוגע השבועה ״שלא יעלו בחומה״, שבזה נכלל הן העלי׳ דרוב ישראל (דבעלי׳ זו יש בה משום מעשה כפירה) והן העלי׳ דכנופי׳ גדולה (שאין בה משום מעשה כפירה).

והרמב״ם לא הביא שני האופנים, העלי׳ דרוב ישראל אינו מביא – מפני שאיסור זה אנו יודעים כבר מצד זה שהוא מעשה כפירה, וענין השבועה אין מוסיף בזה שום נפקותא לדינא (דאף שמצד השבועה מתוסף עונש חמור יותר, הרי ענין העונשים אינו ענין בהלכה); והעלי׳ דכנופי׳ גדולה אינו מביא – מפני שבזה ליכא שום איסור, לפי שהשבועות אינם חלים על דורות הבאים.

סעיף ז

ומכל זה מובן גם בנוגע להשבועה "שלא ימרדו באומות" – שגם בנוגע לגדרה של שבועה זו יש לחקור איזו פעולה נקראת בשם מרידה באומות – דלשיטת הויואל משה, כל החקירות שבזה אינם נוגעים לדינא כלל. והיינו, דלשיטת האבני נזר שהשבועות חלים (בנוגע להנשמה) על כל הדורות – הרי הפירוש של הגדר דמרידה באומות הוא נוגע לדינא. משא"כ לשיטת הויואל משה שהשבועה אינה חלה כלל, וכל האיסור למרוד באומות הוא מצד מעשה כפירה דלקיחת חירות וגאולה לפני ביאת המשיח – הרי הדבר היחידי שנוגע לדינא הוא רק אם פעולת המרידה היא בכדי לקחת חירות וגאולה, או לאו.

דכאשר פעולת המרידה באומות היא בכדי להשתחרר משעבוד מלכיות – אז ודאי דפעולה זו היא אסורה מצד מעשה כפירה, גם כאשר פעולה זו אינה נכללת בהשבועה; וכאשר פעולת המרידה היא באופן שאינה קשורה עם לקיחת חירות וגאולה – אזי, גם כשהיא נכללת בהשבועה, ליכא בזה שום איסור כלל, מכיון שאין השבועה חלה על דורות הבאים.

דכל הנפקותא אם זה נכלל בהשבועה או לאו (לשיטת הויואל משה דהשבועות אינן חלים על דורות הבאים) הוא רק לעניין העונש. והיינו, דהיכא שפעולת המרידה היא באופן דלקיחת חירות וגאולה – שאז היא אסורה מצד מעשה כפירה (גם מבלעדי השבועה) – אז יש חילוק (לענין העונש) אם היא נכללת בהשבועה או לאו, דבאם אינה נכללת בהשבועה – יש על זה רק העונש על האיסור דמעשה כפירה, ובאם היא נכללת בהשבועה – יש על זה גם עונש שבועה שהוא עונש חמור יותר.

דכל זה הוא דוקא היכא דפעולת המרידה הוא באופן דלקיחת חירות וגאולה, שיש בה איסור דמעשה כפירה, אזי יש עלי' גם עונש שבועה (באם פעולה כזו היא נכללת בהשבועה). אבל היכא שפעולת המרידה היא באופן שאינה קשורה עם לקיחת גאולה, שאז אין בה איסור דמעשה כפירה – הרי אין נפק"מ כלל אם היא נכללה בהשבועה או לאו, מכיון שהשבועה אינה חלה כלל על דורות הבאים. ועיין לקמן סעיף ח'.

והארכתי בזה, כי כמה אנשים מהחוג דסאטאמאר מסלפים את דברי הויואל משה ואומרים שלשיטת הויואל משה **כל** פעולה של מרידה באומות – גם כשאין לה שום שייכות עם לקיחת חירות וגאולה – היא באיסור דיהרג ואל

יעבור. ומתוך כך הם מדברים על היהודים הקדושים שהיו בגיטו ווארשא הי״ד ועשו מרד בהגרמנים ימ״ש, שאומרים עליהם שעברו ח״ו באיסור חמור דיהרג ואל יעבור.

ולדידי ברור, שדברים אלו הם דברי הבל הבלים, כי מכיון שלא עלה כלל על דעת היהודים שע״י המרד ישתחררו מהגלות – וכל כוונת המרידה הייתה מפני שחשבו שעי״ז תהי׳ הצלה של כמה וכמה מבנ״י, או בכדי להנקם מהגרמנים ימ״ש (אבל בכל אופן ברור שלא חשבו כלל שעי״ז ישתחררו מהגלות) – הרי ודאי שלשיטת הויואל משה שהשבועה אינה חלה כלל וכל האיסור למרוד באומות הוא רק מצד שהוא כפירה בהיסוד דא״א לגאולה בלי תשובה, הרי פשוט, דהיכא שהמרידה באומות אינה קשורה עם לקיחת חירות וגאולה, ליכא שום איסור כלל.

סעיף ח

העולה מכל הנ״ל הוא, שכל הפלפולים והשקו״ט איזו פעולה נקראת בשם ״עלי׳ בחומה״, וכן איזו פעולה נקראת בשם ״מרידה באומות״ – נוגע לדינא רק לשיטת האבני נזר. משא״כ לשיטת הויואל משה – אין זה נוגע כלל. והיינו, דגם פעולות אלו שנקראות ודאי בשם זה (״עלי׳ בחומה״ או ״מרידה באומות״), באם אינן קשורות עם לקיחת חירות וגאולה – אין בהם שום צד איסור כלל, מכיון שהשבועות אינם חלים כלל.

ופשוט שאין לומר שאעפ״כ צריך למנוע מלעשות פעולות אלו (אף שאין בהם צד איסור) כי מכיון שהקב״ה השביע שלא לעשות פעולות אלו יהי׳ על זה עונש שבועה – דברים אלו הם הבל הבלים. כי פשוט שעונש הוא על איסור דוקא, וכשליכא איסור ליכא עונש.

ואל תשיבני מהא שכתב בויואל משה סוף סימן ע״ח (נעתק לעיל סעיף א׳) ״דאף שלפי הדין אין השבועה חלה על הדורות הבאים מ״מ הודיעה הנבואה שהקפיד הקב״ה להטיל על זה עונש כמו שבועה״ – דשאני התם, שמדבר שם בנוגע לפעולות כאלו שיש בהם איסור מצד המעשה כפירה, ועל זה אומר, דהגם שפעולות אלו יש בהם רק איסור כפירה ואין בהם איסור שבועה (כי אין השבועה חלה) מ״מ הטיל הקב״ה עליהם גם עונש שבועה.

ואף שגם זה הוא חידוש גדול, דלכאורה: כשאדם עובר עבירה שיש בה איסור כפירה ולא איסור שבועה, למה יענש על זה גם בעונש שבועה (ובפרט שעונש שבועה חמור יותר, כמו שהאריך שם בסימן ע״ח) – מ״מ ס״ל להויואל משה, דחומר איסור הכפירה שבפעולות אלו הוא חמור עד כדי כך שנענשים על זה גם בעונש שבועה,

דכל זה שייך דוקא היכא שיש איסור בפעולות אלו. אבל היכא שהעלי׳ בחומה והמרידה באומות אינן קשורות עם לקיחת חירות וגאולה, שאז אין בהם שום צד איסור כלל (לא איסור כפירה ולא איסור שבועה) – פשוט שאין שייך על זה שום עונש כלל. דכשליכא איסור ליכא עונש.

סעיף ט

והנה יש מתעקשים הטוענים, דענין "שלש שבועות" הוא הדבר שקובע ומברר איזו פעולה נקראת בשם "לקיחת חירות וגאולה". והיינו, דכל פעולה שנכללת בהשבועות – אפילו אם היא פעולה כזו שבפשטות (אלולי הסוגיא דג' שבועות) לא הי' עולה על הדעת כלל שזהו ענין של חירות וגאולה, מ"מ, באם היא פעולה כזו שנכללת בהשבועות – הרי זה גופא מוכיח שהיא ענין של "לקיחת חירות וגאולה", ובמילא אסורה מצד מעשה כפירה.

וע"פ יסוד זה הם אומרים, דמכיון שמלשון השבועה "שלא ימרדו באומות" ("שלא ימרדו" סתם) מוכח שהשבועה היא על כל מרידה (גם כשהמרידה אינה בכדי להשתחרר מעול גליות ורק בשביל טעמים אחרים, כמו המרד שהי' בגיטו ווארשא) הנה זה גופא מוכיח שכל פעולה של מרידה (יהי' באיזה אופן שיהי') היא ענין של "לקיחת חירות וגאולה" ואסורה מצד מעשה כפירה.

והנה אף שכל מי שיש לו מוח בקדקדו מבין שטענה זו(דענין "שלש שבועות"הוא קובע ומברר מה נקרא בשם "לקיחת חירות וגאולה") אין לה שום יסוד כלל, מ"מ, מכיון שטענה זו הביאה אותם לדבר סרה על הקדושים הי"ד שהיו בגיטו ווארשא שעברו ח"ו על איסור דמעשה כפירה – ולא עוד אלא שדברי סרה אלו תולים הם ב"מאמר שלש שבועות" שבספר ויואל משה – אביא בע"ה מספר זה גופא שתי הוכחות נגד טענה זו.

א) בספר ויואל משה סוף סימן יו"ד כותב בזה"ל: "ונראה מזה שכל כנופי' גדולה כו' נקראת עלי' בחומה כו' וכן מראין הרבה דרשות שבדברי רז"ל", והיינו דהשבועה "שלא יעלו בחומה" קאי (כמו ש"מראין הרבה דרשות שבדברי רז"ל") גם עלי' של כנופי' גדולה. ואעפ"כ כותב בסוף סימן פ' (הובא לעיל סעיף ו') אשר דוקא עלי' של רוב ישראל הוה ענין של קיבוץ גליות ואסור מצד מעשה כפירה. משא"כ עלי' של כנופי' גדולה, כשאין בה רוב ישראל – לא הוה ענין של קיבוץ גליות ואין בזה איסור דמעשה כפירה.

הרי מפורש בדבריו, שהדבר שקובע ומברר איזו פעולה נקראת בשם "לקיחת חירות וגאולה" הוא – מה שמובן בפשטות שדבר כזה הוא ענין של חירות וגאולה, ודלא כהמתעקשים הנ"ל שזה נקבע ע"פ הענין ד"שלש שבועות" שהרי עליה של כנופי' גדולה נכללת בהשבועה "שלא יעלו בחומה" (כמו ש"מראין הרבה דרשות שבדברי רז"ל") ואעפ"כ עלי' כזו אינה ענין של קיבוץ גליות*.

ב) תמצית תירוצו של הויואל משה (בסימן פ׳) על מה שהרמב״ם בספר הי״ד לא הביא השלש שבועות הוא לפי ״שאין באלו השבועות ענין של הלכה כו׳ אלא שהוא להגדיל העונש״, ודרכו של הרמב״ם להביא רק ההלכות ולא העונשים״. ומה שהרמב״ם לא הביא את **ההלכה** היינו **שאסור** לעשות דברים אלו – על זה מתרץ שם, שהרמב״ם סומך על מ״ש (בהל׳ תשובה ובהל׳ מלכים) דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, דמזה ידעינן כבר שכל פעולה דעשיית גאולה היא כפירה במ״ש בתורה דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה.

הרי מפורש בדבריו, דענין ״שלש שבועות״ הוא רק להגדיל העונש אבל אין בזה שום נפקותא לדינא, כי באם הי׳ מזה איזה נפקותא לדינא, הוצרך הרמב״ם להביא זאת. (ועיין בהקדמת הרמב״ם לספר הי״ד וז״ל: כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם בדין מדיני ישראל אלא יהא חיבור זה מקבץ לתורה שבע״פ כולה כו׳ לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואח״כ קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם״).

ומזה מוכח להדיא, שהדבר היחידי שעל פיו אנו יודעים איזו פעולה נקראת בשם ״לקיחת גאולה״ (דפעולה כזו אסורה מצד מעשה כפירה) הוא פרטי ענין הגאולה שכתבם הרמב״ם בספר הי״ד. דלפי דברי המתעקשים שענין זה (איזו פעולה נקראת בשם ״לקיחת גאולה״) נקבע ע״פ הענין ד״שלש שבועות״ – הוצרך הרמב״ם להביא ענין השבועות בכדי שנדע איזו פעולה אסורה מצד מעשה כפירה דלקיחת גאולה. והרי א״א לומר שהרמב״ם סמך שידעו זה מהסוגיא ד״שלש שבועות״ שבמס׳ כתובות – שהרי כתב להדיא בהקדמתו ״ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם״.

ומכל זה נראה ברור, דמ״ש הויואל משה שהפעולות דשלש שבועות הם אסורות מצד מעשה כפירה במ״ש בתורה דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה – הוא דוקא בפעולות כאלו **שבפשטות** מסתבר לומר שהם ענין של ״לקיחת גאולה״ (ואין צריך להביא ראי׳ על זה מהסוגיא דג׳ שבועות או ממאמרי חז״ל אחרים שלא הובאו בספר הי״ד להרמב״ם).

סעיף י

והנה מהפעולות דס״ל להויואל משה שהם ענין של לקיחת גאולה, ולכן הם באיסור דיהרג ואל יעבור לפי שהם כפירה בהיסוד דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה – אנו מוצאים בספרו ג׳ דברים: (א) עליית רוב ישראל לארץ ישראל, (ב) כיבוש ארץ ישראל, (ג) למרוד באומות וללכוד מהם המלוכה גם בחוץ לארץ, דבנוגע לג׳ דברים אלו כתב להדיא שהם מעשה כפירה (כדלקמן), ואעפ״כ מצינו כמה גדולי ישראל שהתירו לעשות פעולות אלו, כדלקמן;

(א) עליית רוב ישראל לארץ ישראל:

כבר הובא לעיל מ״ש בויואל משה סוף סימן פ׳ הטעם על מה שהרמב״ם לא הביא השבועה (האיסור) שלא יעלו בחומה, כי ס״ל להרמב״ם דהשבועה שלא יעלו בחומה קאי דוקא על רוב ישראל, ועליית רוב ישראל הוה קיבוץ גליות. ולכן לא הוצרך הרמב״ם להביא איסור זה – כי מבואר בקרא שקיבוץ גליות יהי׳ לאחרי תשובה דוקא, וא״כ ״החושבים לעלות בחומה רוב ישראל שהוא קיבוץ גליות טרם שיעשו כל ישראל תשובה, הוי זה כפירה בתורה״, והרי ענין זה שאסור לעשות פעולה של כפירה מובן מעצמו ולא הוצרך הרמב״ם לכתוב זה.

והנה ידוע מ״ש בשו״ת אבני נזר יו״ד סימן תנ״ד אות נ״ו וז״ל: ״שאם יותן רשות לכל ישראל לעלות לא יחשב שעולין בחומה, כי בחומה פירש״י ביד חזקה״. (ועיי״ש ריש סימן תנ״ו, דמ״ש בספר אהבת יונתן אפילו ברשות אסור ״דברי דרשה הם כו׳ והגאון מוהר״י ז״ל בעצמו לדינא לא הי׳ זז מפירש״י״. והיינו דס״ל להאבני נזר, שלדינא: גם הגאון ר׳ יונתן ס״ל שברשות מותר, ומ״ש בספר אהבת יונתן כתב זה בדרך דרש ולא לדינא).

וסברא זו של האבני נזר דהשבועה שלא יעלו בחומה היא דוקא כשעולים שלא ברשות האומות – כתב גם המהרש״א במס׳ כתובות דף קי״א ע״א. וז״ל: ״ודאי דרשות לכל אחד מישראל לעלות לא״י אלא שלא יעלו ביחד ביד חזקה ולבנות להם חומות ירושלים. ונחמי׳ שאמר ונבנה חומת העיר ולא נהי׳ וגו׳ ברשות המלך הי׳. וטובי׳ שאל לנחמי׳ על בנין החומה העל המלך אתם מורדים, לא היו יודעים שברשות המלך הי״. עכ״ל. הרי מפורש במהרש״א דהשבועה שלא יעלו בחומה היא דוקא שלא ברשות, אבל ברשות מותר. (ויתירה מזו

מוכח מהמהרש"א שם, דכשיש רשות מותר אפילו לבנות חומת ירושלים, ולא רק שמותר לעלות).

אמנם בספר ויואל משה (סימן ט"ז) חולק על האבני נזר וכותב שהלשון "ביד חזקה" (בפירש"י) קאי גם על התחזקות של עלי' מרובה, דגם זה דמי לחומה. וטעמו של הויואל משה שגם עלי' ברשות אסור – מבאר שם בסימן י"ז, דמכיון שעלי' בחומה הו"ע של קיבוץ גליות, וקיבוץ גליות יהי' דוקא ע"י משיח שיקבץ נדחי ישראל – הרי כשמתקבצים יחד לעלות (גם כשעושים זה ברשות) לפני ביאת המשיח, הוה זה מעשה כפירה.

והנה בנוגע לעצם הפירוש בשלא יעלו בחומה – אם הפירוש הוא דוקא שלא ברשות, או שהפירוש הוא גם ברשות – מובן דיש לומר ששני הפירושים הם אמת, ואלו ואלו דברי אלקים חיים. אבל במ"ש שעליית רוב ישראל לארץ ישראל הו"ע קיבוץ גליות (ולכן העלי' עכשיו לפני ביאת המשיח הוה כפירה) – תמהני, דלפ"ז נמצא ח"ו שהאבני נזר וגם המהרש"א (שהתירו לעלות ברשות) היו כופרים ח"ו – אתמהה.

ועפ"ז נמצא, דמה שלבעל הויואל משה פשוט שעליית רוב ישראל לא"י הוה קיבוץ גליות (ובמילא כפירה) – אין זה דבר פשוט כלל. שהרי גם המהרש"א והאבני נזר לא היו אפיקורסים ח"ו, ואעפ"כ מוכח מהם להדיא דעליית רוב ישראל לא"י (ואפילו עליית כל ישראל, שהרי באבני נזר שם מדבר להדיא בענין עליית כל ישראל) אינו קיבוץ גליות.

ומה שהעלי' שלא ברשות אסורה גם לדידהו – הוא מצד השבועה, ולא מצד מעשה כפירה. והיינו דענין השבועות הו"ע בפני עצמו, איסור שבועה, ואי"ז שייך לענין אמונה וכפירה כלל. ועפ"ז יש לומר, דגם לפי פירושו של אהבת יונתן (בדרך דרש) דאפילו ברשות אסור – הוא כי לפי פירושו כן הוא פירוש השבועה. והיינו דלכו"ע האיסור דעלי' בחומה הוא מצד שבועה(ולא מצד כפירה), וכל פלוגתתם היא רק בפירוש השבועה.

(ב) כיבוש ארץ ישראל:

טעמו של הויואל משה שכשעוברים על ג' השבועות הוה כפירה, הוא – לפי שבענינים אלו (דגלות וגאולה) אין בכחנו לפעול מאומה, ורק הקב"ה הוא

העושה. ולכן כשאדם עושה צעדים לפעול ענין הגאולה – שבזה מראה מחשבתו שחושב שיכול לפעול גאולה בכח עצמו – הוה זה כפירה, כמו שמבאר בארוכה בסימן מ״ה ובסימן ע״ו.

ובסוף סימן מ״ד כותב, דההפרש בין עשיית פעולה בענינים אלו לפעולת גזל או שאר עבירות – דגזל הוא רק איסור משא״כ הפעולה בענינים אלו היא לא רק איסור אלא גם מינות וכפירה – כי בנוגע לגזל הרי ״ידוע שהקב״ה מניח בעלי בחירה לעשות, וכן הוא בכל העבירות שהמה נגד רצונו ית״ש ואעפ״כ הבחירה חפשית״, משא״כ הפעולה בענינים אלו היא לא רק איסור אלא גם מינות וכפירה, ״כי כיבוש הארץ וחירות מן המלכיות הוא אך בידו של הקב״ה ונשבע על ככה״. עכ״ל.

וכוונתו בזה בפשטות: הפירוש ד״כפירה״ הוא – שהמחשבה שהוא חושב היא היפך האמונה, היינו שהוא מאמין בדבר שהוא היפך האמת. ולכן, כשאדם גוזל מחבירו איזה חפץ בגלל שהוא חושב שע״י מעשה הגזלה יהי׳ החפץ בידו – הוה זה רק איסור ולא כפירה, לפי שמחשבה זו (שע״י מעשה הגזילה יהי׳ החפץ בידו) היא **כפי האמת**, שהרי האמת הוא כן ״שהקב״ה מניח בעלי בחירה לעשות״. משא״כ כשעושה פעולה בענינים אלו בגלל שהוא חושב שעי״ז יפעול כיבוש הארץ או חירות מן המלכיות – מכיון שמחשבה זו היא היפך האמת, כי ״כיבוש הארץ וחירות מן המלכיות הוא אך בידו של הקב״ה״ ולא ניתנו לבחירת האדם, לכן עשיית פעולה זו היא לא רק איסור אלא גם כפירה.

והנה מ״ש בענין חירות מן המלכיות שזה רק בידו של הקב״ה – הוא דבר פשוט, כי חירות מן המלכיות היא גאולה, והרי אחד מי״ג העיקרים הוא שמשיח יגאל את ישראל ולפני ביאת המשיח אי אפשר שתהי׳ גאולה (וכדלקמן בארוכה). אמנם, מה שפשוט אצלו שכן הוא גם בנוגע לכיבוש הארץ – צריך עיון גדול.

דהנה בספר צדקת הצדיק להרה״צ הרה״ק וכו׳ ר׳ צדוק הכהן מלובלין סימן מ״ו, וז״ל: ״כל מה שיאמר בעה״ב עשה חוץ מצא, ולא לחנם כתבה תורה ענין המעפילים בפ׳ שלח אשר כבר האמינו בדברי משה ולמה לא שמעו לו בזה שאמר להם אל תעלו וגו׳ אלא שהם חשבו שזה בכלל חוץ מצא כו׳ וע״ז העפילו לעלות אף נגד רצון השי״ת״. ובסיום הענין שם כותב בזה״ל: ״ולכך אמר להם משה והיא לא תצלח, נראה שעצה הוא, אלא שלא תצלח. ודייק והיא,

שבכ״מ דרשו רז״ל היא ולא אחרת, שיש זמן אחר שמצליח, והוא זמנינו זה שהוא עקבי משיחא״. עכ״ל.

הרי מפורש בדבריו, שאפשר להיות מציאות שבנ״י יכבשו את ארץ ישראל גם לפני ביאת המשיח. (ולא עוד, אלא שזה מה שאפשר לכבוש הוא עצה שכתבה התורה, כי זה הוה בכלל ״חוץ מצא״).

ותמה תמה אקרא, דלפי מ״ש בויואל משה שעשיית פעולה בכדי לכבוש את הארץ הוה מעשה כפירה (כי כיבוש הארץ היא ״אך בידו של הקב״ה״ ולא ניתן לבחירת אדם), יהי׳ נמצא ח״ו שהרה״ק ר׳ צדוק הי׳ אפיקורס ח״ו!

ולכן נראה, דכיבוש הארץ אינו ענין של גאולה. ודוקא בנוגע להגאולה איתא שאי אפשר להיות גאולה לפני ביאת המשיח, משא״כ כיבוש הארץ אינו ענין של גאולה ולכן אפשר להיות גם לפני ביאת המשיח.

ואף שבודאי אסור לכבוש הארץ לפני ביאת המשיח (וכמ״ש הרה״צ ר׳ צדוק שזה ״נגד רצון השי״ת״, היינו שזה איסור), כי פשיטא שכיבוש הארץ הוה בכלל השבועה ״שלא יעלו בחומה״ [וגם בלאה״כ הרי כל כיבוש בא ע״י מלחמה, ופשיטא שאסור לסכן נפשות ישראל בכדי לכבוש את הארץ] – הנה איסור זה אינו שייך לענין של אמונה וכפירה. (והוא דוגמת האיסור דעליית רוב ישראל לא״י שהיא איסור שבועה, אבל לא איסור כפירה, כנ״ל בענין הא׳).

(ג) למרוד באומות וללכוד מהם המלוכה:

בסימן ע״ה בתחלתו כותב וז״ל: ״ויש אפיקורסים שאומרים שכיון שהאומות לא קיימו את השבועה לכן יש גם לנו ח״ו היתר לעבור על השבועה, וזה הבל הבלים, שאין אלו השבועות תלויים זה בזה״. ואחד הראיות שמביא על זה (שהשבועות אינם תלויים זה בזה) הוא ממ״ש הקדוש ר׳ אברהם גאלאנטי בספרו זכות אבות (הועתק בויואל משה שם ריש דף צ״א) שאנשי פורטוגאל ״רצו להרים ראש להרגם וללכוד המלוכה, והי׳ שם זקן אחד ושאל ע״י שם אחד והשיבוהו אם תעירו ואם תעוררו כו׳ ג׳ שבועות כו׳״. והרי מעשה זה הי׳ בימי גלות שפאניע, כאשר ״אנשי פוטוגאל (הגוים) עשו גזירת שמד והרגו במיתות משונות ר״ל״ וא״כ הרי ״עברו על השבועה באופן נורא״, ואעפ״כ השיבו מן השמים שאסור לישראל לעבור על השבועה שלהם.

והנה לפי שיטת הויואל משה שהשבועות אינם חלים על הדורות הבאים ומה שאסור לעשות פעולות אלו הוא מצד מעשה כפירה – בהכרח לומר, דמה שהי׳ אסור לאנשי פורטוגאל להרוג הגוים וללכוד מהם המלוכה הוא לפי שלכידת מלוכה הו״ע של חירות משעבוד מלכיות, ענין גאולה, ומכיון שהגאולה היא רק בידו של הקב״ה – הרי כשאדם עושה איזה דבר בזה, הוה מעשה כפירה.

ואין סתירה מזה למה שכתבתי לעיל (סעיף ז׳ ואילך) שמרידה באומות בכדי להנצל מהם והמרד שהי׳ בגיטו ווארשא וכיו״ב אינה מעשה כפירה, כי אין לזה שום שייכות עם ענין הגאולה – כי שאני הכא, שאנשי פורטוגאל רצו לא רק להרוג את הגוים אלא גם ללכוד המלוכה מהם. וענין זה דלכידת המלוכה – ס״ל להויואל משה שהו״ע של חירות.

וכן מוכרח, דאם נאמר, שגם ללכוד המלוכה לא הוה חירות – הרי לא הוה גם מעשה כפירה, ומכיון שהשבועות אינם חלים על הדורות הבאים למה השיבו מן השמים שאסור?

ומזה מוכרח, דס״ל להויואל משה שלכידת מלוכה (אפילו בחו״ל) כמו שרצו אנשי פורטוגאל הוה ענין של חירות וגאולה. וכמו שכתב שם להדיא בסימן ע״ט, שמביא שם עוד פעם (בסוף דף צ״ו) דברי הקדוש ר׳ אברהם גאלאנטי, ובהמשך לענין זה כותב שם (ריש דף צ״ז) בזה״ל: ״וכל עניני החירות והגאולה וקיבוץ גליות וכדומה הוא אך בידו של הקב״ה ולא נמסר לשום בריאה״.

ותמה תמה אקרא: באם לכידת מלוכה הוה חירות משעבוד מלכיות – היאך רצו אנשי פורטוגאל לעשות דבר כזה? והקושיא היא בשתים: (א) היאך עלה על דעתם לעשות דבר כזה שהוא אסור מצד מעשה כפירה? (ב) יתירה מזו: מכיון שמפורש בתורה, והוא מעיקרי האמונה, שא״א להיות חירות לפני ביאת המשיח – הרי באם היו יהודים מאמינים היו יודעים **בודאי ובבירור גמור** שלא יוכלו ללכוד מלוכה, ומכיון שחשבו שיעלה בידם ללכוד המלוכה – הרי נמצא, שכל אנשי פורטוגאל (וגם הזקן ששאל ע״י שם) היו ״אפיקורסים״ ח״ו! וגם הקדוש ר׳ אברהם גאלאנטי שהביא סיפור זה, ולא העיר שום דבר (שהיו אפיקורסים), גם הוא הי׳ ח״ו פגום באמונה!

ומכל זה מוכח, דמה שרצו ללכוד מלוכה הי׳ באופן כזה שהיו נשארים עדיין משועבדים להאומות, דמלוכה כזו, מכיון שאינה ענין של גאולה כלל (כי ענין הגאולה הוא חירות משעבוד מלכיות), אפשרית להיות גם לפני ביאת המשיח.

ומה שהשיבו מן השמים "אם תעירו ואם תעוררו כו'" הוא מצד האיסור דג' שבועות שהו"ע בפני עצמו ואינו שייך לענין אמונה וכפירה.

סעיף יא

העולה מכל הנ״ל הוא דמה שפשוט לו לבעל הויואל משה שענינים אלו – (א) עליית רוב ישראל לא״י, (ב) כיבוש ארץ ישראל, (ג) עשיית מלוכה (באיזה אופן שיהי׳) הם חירות וגאולה (ולכן הם אסורים מצד כפירה) – אין זה פשוט כלל. כי לפ״ז יהי׳ נמצא שכמה וכמה גדולי ישראל שצדקתם וקדושתם נתפרסמה בכל תפוצות ישראל הרי הם הגה״ק בעל האבני נזר, הגה״ק ר׳ צדוק הכהן, וגם גדולי ישראל שבדורות הקודמים הרי הם המהרש״א והקדוש ר׳ אברהם גאלאנטי – היו אפיקורסים ח״ו! ובהכרח לומר, דמה שאנו מאמינים באמונה שלימה בביאת המשיח, היינו שמשיח יגאל את ישראל מהגלות ולפני ביאת המשיח יהיו ישראל בגלות – אין זה שייך כלל לענין הנ״ל. כי ענין הגאולה (בפשטות) הוא – חירות משעבוד מלכיות) תהי׳ אך ורק ע״י משיח צדקנו, ולפני ביאת המשיח יהיו ישראל בגלות היינו שתהי׳ שעבוד מלכיות. אבל בגלות גופא אפשר להיות מצבים שונים, ואפשר שיהי׳ לישראל איזה מין ״מלוכה״ שהיא משועבדת תחת האומות.

ובאם תאמר שדברים אלו הם דברי ציונות ח״ו – אשיב לך, שלפי דבריך, גם הקדוש ר׳ אברהם גלאנאטי הי׳ ״ציוני״. וההבדל שבין דברים אלו לדברי הציונים הוא פשוט בתכלית: כוונת הציונים בעשיית מדינה הייתה – שיהי׳ לישראל מלוכה עצמאית לגמרי שאינה משועבדת כלל להאומות, היינו: חירות משעבוד מלכיות. ורעיון זה (שאפשר להיות גאולה לפני ביאת המשיח) הוא כפירה גמורה באחד הי״ג עיקרים שמשיח יגאל את ישראל. משא״כ מציאות של איזו ״מלוכה״ שתחת שעבוד האומות, באופן שישראל נתונים עדיין בגלות ובשעבוד מלכיות – מציאות כזו אפשרית להיות גם לפני ביאת המשיח.

ונראה לומר, דמ״ש בויואל משה בנוגע לג׳ ענינים הנ״ל – (א) עליית רוב ישראל לא״י, (ב) כיבוש ארץ ישראל, (ג) עשיית מלוכה (באיזה אופן שיהי׳) – שהם לקיחת חירות וגאולה, ולכן חל עליהם האיסור דיהרג ואל יעבור – הוא רק למיגדר מילתא בכדי להתרחק מהציונות. דמכיון שהדור פרוץ ברעיון הציונות שהיא כפירה גמורה כנ״ל, לכן בכדי לגדור פרצת הדור, הרעיש גם על ענינים הנ״ל (מכיון שזה יכול להביא חיזוק להציונים) וכתב שזה כפירה ח״ו, בכדי דלא ליגררו אחרי הציונים.

סעיף יב

ואל תתמה על דבר זה מה שאנו אומרים (שבכדי לגדור פרצת הדור כתב הויואל משה על כמה דברים שהם כפירה רח״ל, אף שדברים אלו אמרו גדולי ישראל) – כי כבר הבאנו לעיל (סעיף יו״ד בענין הג׳) מ״ש בויואל משה מאמר שלש שבועות סימן ע״ה בתחלתו, וז״ל: ״ויש אפיקרוסים שאומרים שכיון שהאומות לא קיימו את השבועה לכן יש גם לנו היתר לעבור על השבועה, וזה הבל הבלים, שאין אלו השבועות תלויים זה בזה״.

והנה פירוש זה (שהשבועות תלויים זה בזה) מביא בעצמו בסימן ע״ט (דף צ״ח) בשם הגאון מהרש״ק מבראדי ז״ל, דמה שישראל במצרים זעקו לה׳ הי׳ זה ״זעקה יותר מדאי״, וזה הוה בכלל השבועה ״שלא ידחקו את הקץ״ לפי פירש״י (בכתובות שם) שהשבועה היא ״שלא ירבו בתחנונים יותר מדאי״. ומה שישראל במצרים עשו כן – כתב המרש״ק, ״דכיון שהמצריים עברו על שבועתם הותר גם להם (לישראל) לזעוק כ״כ להשי״ת, כמו שניים שנשבעו זה לזה״.

וכתב על זה בויואל משה שם, וז״ל: ״ובאמת לא כתב זה המהרש״ק אלא בדרך דרוש כדרך הדרשנים המחדשים פירושים שונים בדרך אגדה אך הם אינם להלכה כלל. . ועכ״פ זה ודאי שלא אמר אותו הדרוש אלא לנגד אותה השבועה שלא להרבות בתפלה, שלגבי תפלה יש מציאות לומר כן . . אבל לעשות איזו פעולה כל דהו לא עלה על דעת שום אדם מעולם להתיר ח״ו״. ושם (בסוף דף צ״ח) כתב בזה״ל: ״ואם המצא תמצא באיזה אחרון שעלה על רוחו לפי רהיטא לתלות שבועה זו בשבועת האומות אינה אלא באותה השבועה של תפלות ותחנונים״.

והנה בספר זרע שמשון על התורה (ספר שנדפס לפני מאתים שנה והובא בשם הגדולים להחיד״א) במגלת אסתר כותב פירוש זה (שהשבועות תלויים זב״ז) לענין השבועה שלא ימרדו באוה״ע. וז״ל הזרע שמשון שם:

פסוק ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. הוצרך לומר ונהפוך הוא אשר ישלטו, משום דאי לאו הכי לא הי׳ להם לישראל לשלוח יד באומות העולם, אבל עתה שהאומות בקשו להרגם לכן הותר אף לישראל. דאמרינן בפי״ג דכתובות ג׳ שבועות הללו למה א׳ שהשביע הקב״ה את ישראל שלא ימרדו באוה״ע וא׳ שהשביע את אוה״ע שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי, ואיתא בשו״ע יו״ד (סימן רל״ו סע׳ ו׳)

שנים שנשבעו לעשות דבר א׳ ועבר אחד מהם על השבועה הב׳ פטור ואין צריך התרה כו׳ ואף כאן מקרי שישראל והאומות נשבעו זה לזה, והשתא שעברו האומות על שבועתם ובקשו להשמיד את ישראל שאין לך שעבוד יותר מדאי גדול מזה, גם הב׳ פטור ואין צריך התרה, כלומר שישראל מותרים להרגם ואינם בכלל השבועה שלא ימרדו באוה״ע. עכ״ל הזרע שמשון שם.

והרי בספר זרע שמשון שם מדבר לא בנוגע תפלות ותחנונים, כי אם בנוגע **לפעולה** של מרידה באומות, מה שישראל הרגו את שונאיהם. ואעפ״כ אומר שזה תלוי בשבועת האומות.

ומכיון שפירוש זה (שהשבועות תלויים זב״ז) כתוב להדיא בספר זרע שמשון (ספר שנדפס לפני מאתים שנה וא״א לחשדו בציונות ח״ו) – היאך יתכן לומר על פירוש זה שהוא ״הבל הבלים״, ועאכו״כ לקרוא את האומרים פירוש זה בשם ״אפיקורסים״?

אך האמת יורה דרכו, דגם לשיטת הרה״צ דסאטאמר זצ״ל - אין בפירוש זה שום שמץ של כפירה ח״ו. דאיזה נפקותא יכול להיות בין שני הפירושים בגדר השבועות (אם השבועות שהשביע הקב״ה את ישראל ואת האומות הוה כשנים שנשבעו זל״ז, או שכל שבועה היא ענין בפ״ע) בנוגע **לעניני אמונה**? ופשוט, שמצד ענין האמונה אין שום הכרח בדבר, ואפשר לפרש שני הפירושים.

ודבר זה מוכרח מספר ויואל משה גופא. דכבר הבאנו לעיל מה שכתב בסימן ע״ט (דף צ״ח), דמה שברור לו שהשבועה לישראל אינה תלוי׳ בשבועת האומות – הוא דוקא בנוגע ״לעשות איזו פעולה״, משא״כ בנוגע לשבועה שלא ידחקו את הקץ ע״י ריבוי תחנונים יותר מדאי – יש מקום לומר כפירוש המהרש״ק שהשבועה לישראל תלוי׳ בשבועת האומות.

וטעם החילוק בין עשיית פעולה לריבוי תחנונים הוא, כי עשיית פעולה דלקיחת חירות וגאולה לפני ביאת המשיח, מכיון שזה אסור מצד מעשה כפירה, לכן ברור שהשבועה על עשיית פעולה אינה תלוי׳ בשבועת האומות. כי פשיטא שמה שאוה״ע עברו על שבועתם אין זה היתר לישראל לעשות מעשה כפירה. משא״כ השבועה שלא ידחקו את הקץ ע״י תפלה ותחנונים יותר מדאי, מכיון שבתפלות ותחנונים אין שום שמץ של כפירה ח״ו (כמו שהאריך בסימן ע״ט דף צ״ז),לכן ״יוכל להיות שאותה השבועה שלא להרבות בתחנונים בטלה אחר שהאומות עברו על שבועתן״ (לשונו של הויואל משה בדף צ״ז סע״א).

ועפ״ז אתי שפיר גם מ״ש בספר זרע שמשון גם גבי השבועה שלא ימרדו באומות שהיא תלוי׳ בשבועת האומות – אף שמדבר שם בנוגע **פעולה** של מרידה (מה שישראל הרגו את שונאיהם) – כי מכיון שפעולה זו דמרידה אינה ענין של לקיחת חירות וגאולה ואין בה איסור דמעשה כפירה (כמבואר לעיל סעיף ז׳ ואילך), לכן גם על פעולה זו שייך שפיר לומר דהשבועה לישראל תלוי׳ בשבועת האומות.

אמנם לאחרי כל הנ״ל, אינו מובן, כי סברא פשוטה (ואין צריך על זה לראי׳ כלל) שכל השבועות שהשביע הקב״ה את ישראל היו על אופן אחד, או שכל השבועות תלה הקב״ה בהשבועה שהשביע את אוה״ע, או שכל השבועות השביע אותם **סתם** ולא תלה אותם בהשבועה דאוה״ע. ואפילו אם יבוא מי שהוא ויתעקש לומר דיש שבועות שתלה אותם בהשבועה דאוה״ע ויש שבועות שלא תלה אותם בהשבועה דאוה״ע – הרי גם הוא יודה שעכ״פ בנוגע לכל שבועה לחוד, אין שייך לחלק **באותה שבועה** גופא ולומר דיש אופן בהשבועה שתלוי בשבועת האומות ויש אופן באותה שבועה עצמה שאינו תלוי בשבועת האומות.

כלומר, השבועה ״שלא ימרדו באומות״ היא שבועה אחת הכוללת כל מיני מרידה באיזה אופן שהי׳. ומכיון שהיא שבועה אחת – הרי ודאי שא״א לומר, דהשבועה שלא למרוד באופן שהמרידה אינה קשורה עם לקיחת חירות וגאולה תלה הקב״ה באומות, ואילו השבועה שלא למרוד באופן שהמרידה קשורה עם לקיחת חירות וגאולה **לא** תלה הקב״ה בשבועת האומות – דפשוט, שסברא כזו מביאה לידי גיחוך. (ואף שודאי הדבר דגם להפירוש שהשבועות תלויים זב״ז אסור למרוד היכא שהמרידה קשורה עם לקיחת חירות וגאולה – הנה איסור זה הוא מצד מעשה כפירה, אבל לא מצד השבועה. כי לפירוש זה דהשבועה שלא ימרדו תלוי׳ בשבועת אוה״ע, פשוט דלאחרי שאוה״ע עברו על שבועתם בטלה השבועה גם כשהמרידה היא בשביל לקיחת גאולה. ואף שיש בזה איסור כפירה, אין זה שייך להשבועה).

ואותו הדבר הוא בנוגע השבועה ״שלא ידחקו את הקץ״, שהיא שבועה אחת הכוללת כל מיני דחיקה באיזה אופן שיהי׳, הן ע״י ריבוי תחנונים יותר מדאי והן ע״י פעולה בידים. ומכיון שהיא שבועה אחת – הרי ודאי שא״א לומר דהשבועה שלא לדחוק ע״י ריבוי תחנונים תלה הקב״ה בשבועת האומות

והשבועה שלא לדחוק ע״י פעולה לא תלה בשבועות האומות (ואף שדחיקה ע״י פעולה אסורה מצד מעשה כפירה, אין זה שייך להשבועה).

ועפ״ז תמוה מ״ש בויואל משה (בתחילת סימן ע״ה) על הפירוש שהשבועות תלויים זה בזה, דפירוש זה הוא ״הבל הבלים״, ומכנה אותם (האומרים פירוש זה) בשם ״אפיקורסים״ – דלכאורה, מאחר שפירוש זה כתוב להדיא בספר זרע שמשון בנוגע להשבועה, וגם הגאון המהרש״ק כתב כן היאך שייך לומר על פירוש זה שהוא ״אפיקורסות״?

ואף שהזרע שמשון והמהרש״ק כתבו זה בנוגע למרידה באומות ודחיקת הקץ באופן כזה שאין בו איסור דמעשה כפירה, ואילו בויואל משה מדבר באופן כזה שיש בו איסור דמעשה כפירה – הרי פשוט, דלפי הזרע שמשון דהשבועה שלא ימרדו תלה הקב״ה בשבועת האומות ברור דהשבועה על **כל** מיני מרידה תלוי׳ בשבועת האומות, ואותו הדבר בנוגע להשבועה שלא ידחקו את הקץ דלפירוש המהרש״ק ששבועה זו תלה הקב״ה בשבועת האומות ברור דהשבועה על **כל** מיני דחיקה תלוי׳ בשבועת האומות – והיאך יתכן לומר על פירוש זה שהוא ״הבל הבלים״ ומכ״ש שהוא ״אפיקורסות״?

אך האמת יורה דרכו, דמה שהרה״צ דסאטאמאר זצ״ל הרעיש כ״כ נגד פירוש זה (שהשבועות תלויים זב״ז) הוא (**לא נגד עצם הפירוש**, כי אם) נגד מה שיכול **להסתעף** מפירוש זה, שיהיו אנשים כאלו שיתלו עצמם בפירוש זה ויתירו לעשות פעולה של לקיחת חירות וגאולה.

ואף שבאמת הם שני ענינים שונים לגמרי, וגם להפירוש שהשבועות תלויים זב״ז אסור ודאי לעשות פעולה של לקיחת חירות וגאולה כי עשיית פעולה כזו הוה מעשה כפירה – מ״מ, מכיון שבדורנו זה יש פירצה גדולה ברעיון הציונות דלקיחת גאולה לפני ביאת המשיח, לכן, בכדי לגדור פרצת הדור, הרעיש על כל פירוש שיכול להסתעף מזה איזה חיזוק לציונות ח״ו*.

---

*) **הגהת המעתיק**. ואכן בספרי בעמ״ח ויו״מ ובדרשותיו שגור לשון הפלגה בלתי מוגבלת ועד כ״כ אשר דרש ברבים (במסיבה לטובת מוסדות יט״ל בא״י פ׳ בהעלותך תשכ״א). בא״ד וז״ל: ואני אומר להוי ידוע שהלשון הטמא עברית הוא חמור הרבה יותר מע״ז ומוטב להשתחוות לצלם מאה פעמים ביום מללמוד לשון זה, ואני אומר זאת עפ״י הלכה, ואפי׳ אם כל העולם יאמרו להפך ג״כ לא אסוג אחור כו׳, (גחלי אש דף ד״ש).

סעיף יג

ונחזור לענייננו, למה שביארנו לעיל (סוף סעיף יו"ד וסעיף י"א), דממה שהובא בספר זכות אבות לר' אברהם גאלאנטי שאנשי פורטוגאל רצו "להרים ראש להרגם וללכוד המלוכה" – כוונתם הייתה ל"מלוכה" כזו שהיא משועבדת תחת האומות, ומלוכה כזו (שהיא משועבדת תחת האומות) אינה ענין של גאולה כלל (כי ענין גאולה בפשטות הוא חירות משעבוד מלכיות, משא"כ מלוכה כזו שהיא משועבדת תחת האומות הרי היא שיעבוד מלכיות וגלות), ולכן היא אפשרית לפני ביאת המשיח.

וכבר כתבנו לעיל (סוף סעיף יו"ד), דאין לומר שגם "מלוכה" כזו (שהיא משועבדת תחת האומות) הוה חירות וגאולה, דמכיון שסוף סוף שם מלוכה עלי' הוה זה כבר איזה ענין של גאולה – כי לפי סברא זו, יהי' קשה על אנשי פוטוגאל (שהי' ביניהם זקן שידע איך לשאול ע"י שם, וגם הקדוש ר' אברהם גאלאנטי כשהביא סיפור זה לא העיר שום דבר שאותו זקן הי' פגום ח"ו באמונה) שתי קושיות עצומות:

(א) באם גם "מלוכה" כזו הוה חירות וגאולה, הרי עשיית מלוכה כזו היא באיסור דיהרג ואל יעבור מצד מעשה כפירה – והיאך עלה על דעתם לעבור על איסור חמור כזה?

(ב) יתירה מזו: מכיון שמפורש בתורה, והוא מעיקרי האמונה, שא"א להיות חירות וגאולה לפני ביאת המשיח – הרי מכיון שהיו בודאי שלמים באמונה היו צריכים לדעת בודאות גמורה שלא יוכלו ללכוד מלוכה, שהרי א"א לעשות גאולה לפני ביאת המשיח.

ומזה מוכרח, ד"מלוכה" כזו שהיא משועבדת תחת האומות – לא הוה שום ענין של חירות וגאולה כלל, כנ"ל בארוכה. ואל תשיבני מהא שכל גדולי ישראל אמרו על רעיון הציונות שהוא כפירה גמורה בהאמונה דביאת המשיח, דאמונה זו שמשיח יגאל את ישראל נכלל גם שלפני ביאת המשיח לא תהי' גאולה, ועד לרגע האחרונה שלפני ביאת המשיח יהיו ישראל בגלות ושעבוד מלכיות – כי כוונת הציונים בעשיית מדינה היתה שיהי' לישראל מלוכה עצמאית לגמרי שאינה משועבדת תחת האומות, היינו: חירות משעבוד מלכיות. ורעיון זה (שאפשר להיות גאולה לפני ביאת המשיח) הוא בודאי כפירה גמורה באחד הי"ג עיקרים שמשיח יגאל את ישראל ולפני ביאת המשיח לא תהי' שום גאולה.

משא״כ מלוכה כזו שתחת שעבוד האומות – לא הוה שום חירות וגאולה כלל, ואפשרית להיות גם לפני ביאת המשיח.

סעיף יד

עוד ראי׳ מוכחת שמלוכה כזו שתחת שעבוד האומות אינה חירות וגאולה כלל הוא מזה שאנו רואים בפועל שבשנת תש״ח נעשית מלוכה כזו. ובאם נאמר שגם מלוכה כזו הוה חירות וגאולה – יוקשה: הרי מפורש בתורה, והוא גם אחד מי״ג עיקרי האמונה, שמשיח יגאל את ישראל מהגלות, שבכלל אמונה זו הוא גם שלפני ביאת המשיח לא תהי׳ גאולה ועד רגע האחרונה שלפני ביאת המשיח יהיו ישראל בגלות ושעבוד מלכיות – וא״כ היאך נעשתה מלוכה לפני ביאת המשיח? כלומר, באם תאמר שגם מלוכה שתחת שעבוד האומות הוה חירות וגאולה, יהי׳ נמצא דבעת שנעשתה המלוכה בשנת תש״ח נעשה כבר גאולה – והרי זה היפך מ״ש בתורה שלפני ביאת המשיח לא תהי׳ גאולה ! ומזה מוכרח, דמלוכה כזו שתחת שעבוד האומות אינה חירות וגאולה כלל. והוכחה זו היא הוכחה אלימתא שאין עלי׳ תשובה.

ומזה הוכחה נוספת, דמ״ש בויואל משה סימן ע״ה שכל מציאות של מלוכה (יהי׳ באיזה אופן שיהי׳) היא חירות וגאולה – כתב כן רק למיגדר מילתא.

סעיף טו

ושמעתי שיש מקשים, דלפי הנ״ל שמלוכה כזו **אינה** ענין של חירות וגאולה, מהו החיוב להתרחק מהמדינה (ועד כדי כך שצריך לעשות גדרים וסייגים ולכתוב דברים שהם רק ״למיגדר מילתא״) – והרי כל האיסור דעשיית המדינה (לשיטת הויואל משה שאין השבועות חלים על דורות הבאים) הוא רק מצד מעשה כפירה דלקיחת חירות וגאולה, ומכיון שבאמת אין במלוכה כזו שום חירות וגאולה כלל הרי במילא ליכא בזה איסור דמעשה כפירה, וא״כ מהו החיוב להתרחק מהמדינה (ועד כדי כך שבכדי להתרחק ממנה צריך לכתוב דברים שהם רק ״למיגדר מילתא״)?

ונראה לומר בזה, דהחיוב להתרחק מהמדינה הוא (לא מצד המדינה עצמה, כי אם) מצד **הכוונה** שבה. כי כוונת הציונים בעשיית המדינה הייתה לפעול עי״ז חירות וגאולה, שהם חשבו שיקימו ממשלה כזו **שאינה** משועבדת תחת האומות וישתחררו מעול גליות ושעבוד מלכיות. ואף שבפועל **לא** נעשתה מלוכה כזו (וגם **אי אפשר כלל** שתהי׳ מלוכה כזו, כי מפורש בתורה שלפני ביאת המשיח לא יהי׳ חירות משעבוד מלכיות), אעפ״כ, מכיון שעשיית המדינה הייתה מתוך מחשבה וכוונה זו – הרי זה אסור מצד מעשה כפירה ויש על זה גם עונש השבועות. (וכנ״ל בארוכה, דהגם שהשבועות אינם חלים על דורות הבאים ובמילא ליכא בזה איסור שבועה, מ״מ, היכא דיש איסור בפעולות אלו מצד מעשה כפירה, הוטל עליהם גם עונש השבועות).

ומצד חומר האיסור (דמעשה כפירה) והעונש (דשלש שבועות) **שבכוונת** המדינה – ראה הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל חיוב להתרחק מזה בכל מיני ריחוק.

וכשתעיין היטב בספר ויואל משה מאמר שלש שבועות סימן פ״ג, תראה דהסברא שכתבנו לעיל (שהאיסור בהמדינה הוא לא מצד המדינה עצמה כ״א מצד **המחשבה והכוונה** שבה) היא מפורשת בדבריו. וז״ל בסימן פ״ג שם:

״ואין לטעות ולומר שאין בממשלה זו איסור השבועות יען שאין בה גאולה וחירות כלל אלא אדרבה צרות גדולות ברוחניות וגשמיות, שזה ודאי טעות גמור״. ומבאר שם, ״שאין השבועות דוקא על השגת איזה מלוכה וחירות אלא על עשיית צעדים בדבר נגד גזירת הגלות שגזר השי״ת. וכן מסתבר, דודאי אם אין רצון הבורא ית״ש בזה אין בו הצלחה, דאם ה׳ לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אלא דעשיית צעדים לבטל גזירותיו ית״ש ע״י זרוע בשר הוה כפירה בעיקר

אף אם אינו משיג מאומה". עכ"ל.

הרי מפורש בדבריו, שהאיסור דמעשה כפירה ועונש השבועות שבעשיית ממשלה זו **אינו** מצד הממשלה עצמה – דמכיון שכותב בעצמו "שאין בה גאולה וחירות **כלל**" (וגם בסיום דבריו כותב "אף אם אינו משיג מאומה"), הרי **אליבא דאמת** אין זה פעולה של לקיחת חירות וגאולה – ומה שיש איסור בזה הוא רק מצד המחשבה והכוונה שבזה. דמכיון שכוונת הציונים בעשיית הממשלה הייתה לפעול עי"ז חירות וגאולה, הרי העשי' שלהם (מה שהם כיוונו) היא "עשיית צעדים לבטל גזירת הגלות", ולכן יש בזה האיסור דמעשה כפירה ועונש השבועות.

סעיף טז

והנה אף שמפורש בויואל משה שהממשלה של המדינה "אין בה גאולה וחירות כלל" (וגם בהמשך דבריו כותב "אף אם אינו משיג מאומה"), יש הרבה אנשים בהחוג דסאטאמאר שפשוט אצלם שכל מציאות של ממשלה (יהי' באיזה אופן שיהי') הוה חירות וגאולה. וכששואלים אצלם היאך יתכן שנעשית ממשלה לפני ביאת המשיח – עונים הם, שזהו מצד הסט"א, ומכיון שסוף סוף צד הקדושה תתגבר על הסט"א לכן ברור אצלם שכל מציאות המדינה היא רק לפי שעה ואח"כ תתבטל. והיינו, שע"י הקמת המדינה נעשה באמת חירות וגאולה, אלא שהחירות והגאולה היא רק לזמן קצר, ואח"כ תתבטל המדינה ואז יהי' שוב פעם שעבוד מלכיות.

והנה כל מי שיש לו מוח בקדקדו מבין שדברים אלו הם שטיות ממש שאין צורך כלל להשיב עליהם. כי

א) לפי דבריהם (שכל מציאות של ממשלה היא חירות וגאולה ורק שהחירות הוא מכח הסט"א) יהי' נמצא, דמה שאנשי פורטוגאל (והזקן שבתוכם שהי' איש נעלה ביותר שהי' בכחו לשאול ע"י שם) רצו ללכוד מלוכה – רצו לעשות מלוכה של סט"א, וגם רצו לעבור על איסור דמעשה כפירה בכדי להשיג מלוכה זו.

ב) גם הדברים מצד עצמם – שאפשר להיות חירות וגאולה לפני ביאת המשיח, אלא שהחירות והגאולה הם רק לזמן קצר ומכח הסט"א – הנה לא רק שהם שטיות ממש אלא שהם גם דברי מינות וכפירה.

והאמת הוא שעל דברים כאלו אין צריך להשיב כלל. אבל מכיון שכמה וכמה אנשים מחוג הנ"ל נתפסו לרעיון זה שהוא מינות וכפירה ממש – כדאי לבאר את הדברים, אולי יועיל זה להציל אותם או את אחד מהם עכ"פ, וכל המקיים נפש מישראל כאילו קיים עולם מלא.

ובכדי להקל על הקורא – נמשיל משל לדברינו: נמצאים אנו כעת בשנת ה' אלפים תשמ"ג. ובאם יבוא אחד ויאמר שאפשר הדבר שהגלות יומשך (ח"ו) עוד רנ"ז שנים ויותר (אף שמפורש בתורה ששית אלפי שנין הוה עלמא, דמזה ברור שביאת המשיח מוכרח להיות לפני סיום אלף הששי),ויבאר דמכיון שישנם כמה נסיונות במילא יכול להיות גם נסיון כזה – הרי זה בודאי אפיקורס גמור.

דמה שמצינו ענין הנסיונות – הוא שיכול להיות איזה דבר שהוא משמש להוכחה על ענין שהוא היפך התורה. וכמו נביא שקר שמנבא לעבור על דברי תורה, שאפשר שהקב״ה יתן לו כח לעשות אות ומופת לנבואתו, ועד להעמיד חמה ברקיע. דמכיון שהעמדת החמה גופא אינו דבר שהוא בניגוד למ״ש בתורת אמת ורק שהיא משמשת הוכחה לדבריו של נביא השקר, הנה בכגון דא שייך לומר שהקב״ה נתן כח לנביא השקר (סט״א) לעשות דבר שישמש הוכחה להשקר שלו, בכדי לנסות את האדם. אבל היכא שהדבר עצמו הוא בניגוד למ״ש בתורת אמת – פשיטא דאין שייך לומר שהקב״ה נתן כח להסט״א לעשות דבר כזה מה שהתורה אומרת שא״א להיות דבר כזה. דאם תאמר כן – שאפשר שיהי׳ במציאות איזה דבר מה שהתורה אומרת שלא יהי׳ דבר כזה – הרי אתה אומר דמ״ש בתורה אינו אמת ח״ו.

והגע בעצמך. מפורש בתורה, והוא אחד מעיקרי אמונה, שמשיח יגאל ישראל מהגלות ועד לרגע האחרונה שלפני ביאת המשיח יהיו כל ישראל בגלות. והנה אף שבענין הגלות והגאולה יש גם ענינים רוחניים – הרי הדברים בפשטות הם, דענין הגלות הוא מה שישראל משועבדים תחת מלכי אוה״ע, וענין הגאולה הוא חירות משעבוד מלכיות (וברמב״ם הל׳ מלכים פי״ב ה״ב: ״אין בין עוה״ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד״). זאת אומרת, שתורת אמת אומרת שעד לרגע האחרונה שלפני ביאת המשיח לא יהי׳ חירות משעבוד מלכיות, ומכיון שתורת אמת אומרת כן – והתורה היא נצחית, היינו דכל מ״ש בתורה הוא לעד ולעולמי עולמים, ואין שייך בזה שינוי ח״ו אפילו לרגע אחת – הרי ברור, שאי אפשר בשום אופן שיהי׳ מאורע כזה בעולם (מאורע כזה שהתורה אומרת שלא יהי׳ דבר זה) אפילו לרגע אחת.

ואלו האומרים, דאפשר להיות בעולם מאורע כזה שהתורה אמרה שלא יהי׳ דבר זה ומתרצים שזהו מכח הסט״א ורק לזמן קצר – הוא כפירה גמורה ביסודי האמונה דכל מ״ש בתורה הוא אמת וכל מ״ש בתורה הוא נצחי ואין שייך בזה שינוי ח״ו אפילו לרגע אחת.

(ואל תשיבני מענין הנסיונות – כי כבר הסברנו, דענין הנסיונות הוא בנוגע לדבר שמשמש כהוכחה לדבר שבניגוד לתורת אמת. דבכגון דא שייך מציאות שהקב״ה נותן רשות וכח להסט״א לעשות דבר כזה שישמש כהוכחה להיפך התורה. אבל בנוגע לדבר זה שהתורה אומרת על הדבר עצמו שהדבר יהי׳,

או שהדבר לא יהי׳ – הרי אין שייך שבכח הסט״א יהי׳ בפועל להיפך ממה שהתורה אומרת).

ואלו הטפשים שאומרים שבכח הסט״א יכול להיות לזמן קצר דבר כזה שהתורה אומרת שלא יהי׳, או שבכח הסט״א לא יהי׳ דבר כזה מה שהתורה אומרת שכן יהי׳ – הרי הם יכולים לומר כן על כל הי״ג עיקרים.

ולדוגמא. ב״יסוד הראשון״ (די״ג יסודי הדת שבפיה״מ להרמב״ם פ׳ חלק) כותב הרמב״ם וז״ל: ״ואל יעלה על הלב העדר מציאותו כו׳ לא יתבטל מציאות הש״י״, ולפי סברת טפשים הנ״ל, אפשר לומר, שכלל זה (שאין שייך העדר מציאותו) הוא מצד הקדושה, אבל מצד הסט״א אפשר להיות מאורע שלזמן קצר יתבטל מציאותו ואח״כ יקום לתחי׳!

בודאי שגם טפשים הנ״ל כשיקראו דברי הבל אלו תסמרנה שערות ראשם. אבל בפועל הם אומרים אותם דברי הבל על התורה, דמה שהתורה אמרה שלפני ביאת המשיח לא יהי׳ חירות וגאולה, הנה הסט״א פעלה שדיבור זה שבתורה נתבטל לזמן קצר (במשך ל״ה שנים), אבל שמקוים הם שסוף סוף תתבטל המדינה ויהי׳ שוב פעם גלות ושעבוד מלכיות ואז יקומו דברי התורה לתחי׳!

אורייתא וקוב״ה כולא חד. וכמו שהקב״ה נצחי ואין שייך בו שינוי ח״ו אפילו רגע אחד – כ״ה גם בתורה, דכל מה שהתורה אומרת זה דבר נצחי ואין שייך ח״ו שיהי׳ בפועל דלא כמו שהתורה אומרת אפילו רגע אחת.

ומכל זה ברור, שע״י הקמת המדינה לא נעשה שום ענין של חירות משעבוד מלכיות. דמכיון שמפורש בתורה שעד לרגע האחרונה שלפני ביאת המשיח יהיו כל ישראל בגלות ושעבוד מלכיות – הרי א״א בשום אופן שלפני ביאת משיח יהי׳ חירות משעבוד מלכיות אפילו לרגע אחת, ומכ״ש שאין שייך שיהי׳ חירות במשך ל״ה שנה.

סעיף יז

ובהיות שאני חושש שאלו שהורגלו בדברי הבל הנ"ל (שע"י הקמת המדינה נעשה חירות וגאולה, אלא שזהו מכח הסט"א ורק לפי שעה) לא ירצו לקבל את הדברים דלעיל (אף שהם דברים פשוטים בתכלית ואין שייך כלל להתווכח על זה) – נביא להם הוכחה נוספת.

בספר ויואל משה מאמר שלש שבועות סימן מ"ה, וז"ל: "האמת הברור הוא דבשאר ענינים אף שהכל הוא בהשגחה מ"מ אמר הכתוב למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה, שצריך שלא לישב בטל מלעשות וכו'... צריך לעשות כמנהגו של עולם, משא"כ בעניני הגאולה צריך לידע שאך הקב"ה הוא העושה ואין לנו רשות לעשות מאומה אלא תשובה ומעשים טובים". ומסיים שם, דמכיון שבעניני הגאולה "אין לנו רשות לעשות מאומה" – לכן, כשעושים פעולה לצאת מהגלות, הוה זה מינות וכפירה גמורה ר"ל. עיי"ש בארוכה. ודברים אלו כתב גם בסימן ע"ו (דף צ"ב). ובכ"מ.

ולכאורה יש להקשות, דבשלמא כשאדם עושה בכדי להתפרנס עשיות שמותר לעשותם, מובן שאין זה ענין של כפירה, כי כן ציוה לנו הקב"ה שצריך לעשות כמנהגו של עולם. אבל כשאדם עושה דברים האמורים (גזלה וכיו"ב) בכדי להתפרנס, שדברים אלו "אין לנו רשות לעשות" – מאי שנא עשיית דברים אלו מעשיית פעולה לצאת מהגלות?

והתירוץ על זה מבאר שם בסוף סימן מ"ד (נעתק לעיל סעיף יו"ד), דבנוגע לגזל "ידוע שהקב"ה מניח בעלי בחירה לעשות, וכן הוא בכל העבירות שהמה נגד רצונו ית"ש ואעפ"כ הבחירה חפשית", משא"כ ענין הגאולה וחירות מן המלכיות הוא "אך בידו של הקב"ה". והיינו, דהחילוק בין עשיית פעולה בכדי להשתחרר משעבוד מלכיות לעשיית פעולה אסורה (כמו גזל וכיו"ב) בכדי להתפרנס – אף ששתי הפעולות "אין לנו רשות לעשות" – הוא, כי כאשר אדם רוצה להתפרנס ע"י גזילה או שאר דברים אסורים (כמו חילול שבת וכיו"ב), אינו עושה דבר שבניגוד לאמונה, כי כן הוא האמת ש"הקב"ה מניח בעלי בחירה לעשות" ויכול להתפרנס גם ע"י גזל או שאר איסורים; משא"כ כשעושה פעולה בכדי להשתחרר משעבוד מלכיות – מכיון שבעניני הגאולה אמרה תורה שדברים אלו הם "אך בידו של הקב"ה" ואי אפשר להשיג זה ע"י פעולות אנושיות, הרי מי שחושב

שיכול להשיג זה ע״י פעולותיו, הוה זה כפירה במה שאמרה תורה שזהו ״אך בידו של הקב״ה״.

והנה ידוע מה שארז״ל במס׳ פסחים (דף נ׳ ע״ב) – ומרז״ל זה הובא **להלכה** בשו״ע או״ח סימן רנ״א (ועיין לקמן בהמשך המאמר דענינים שהובאו בפוסקים א״א לפרשם ע״ד הרמז וכיו״ב, והדברים **כפשוטם**) – וז״ל: ״העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה למעלה כו׳ **ובכל מקום שיש שם נדנוד עבירה** כו׳ אינו רואה סימן ברכה לעולם״. ומכיון שדברים אלו כתובים **בתורת אמת** – הרי **ברור** שכן הוא **המציאות בפועל**, דמפעולת איסור אין מרויחים מאומה. (שהרי בגמרא שם איתא ״ובכל מקום שיש שם **נדנוד עבירה**״, ועאכו״כ בעבירה ממש). ומה שאנו רואים בפועל ריוח מעות ע״י גזל או שאר עבירות – יובן זה עפ״י אדמו״ר הזקן בעל התניא בשו״ע שלו ריש סימן רנ״א (לענין עשיית מלאכה בערב שבת, דמזה מובן גם בנוגע לשאר איסורים) וז״ל: ״שמה שמרויח בה מפסיד כנגד זה ממקום אחר״. דמה שנדמה לו שע״י עשיית האיסור הוא מרויח מעות – זהו רק לפי שעה קלה, כי ברור שאח״כ ״יפסיד כנגד זה ממקום אחר״.

[וזה יכול להיות בשני אופנים: (א) באופן דשלילת הריוח, היינו שלא ירויח מאיזה פעולה מותרת. שבאם לא הי׳ לו הריוח מהאיסור הי׳ מרויח מאותה הפעולה המותרת, וע״י שהרויח מהאיסור – ינוכה לו סכום זה, שלא ירויח כ״כ מהפעולה המותרת. (ב) באופן דהפסד ממש. שיארע אצלו גניבה או שריפה וכיו״ב ויפסיד אותו הסכום שהרויח מהאיסור, ובזכרוני שראיתי בספרים, שיכול להיות באופן גרוע יותר רח״ל. דע״י שהרויח מהאיסור, זה יגרום לאיזה חולי רח״ל אצלו או אצל בני ביתו, והמעות שהרויח ילכו עבור רפואות].

ואם תאמר, מכיון שהקב״ה אינו רוצה שירויחו ע״י עשיית איסור – למה עשה כן שבתחילה ירויחו ע״י עשיית האיסור ואח״כ יהי׳ הפסד כנגד זה ממקום אחר, והרי הי׳ יכול לעשות שמלכתחילה לא ירויחו ע״י האיסור? – הנה התשובה על זה היא תשובה פשוטה. שבאם הי׳ כן (שמלכתחילה לא היו מרויחים ע״י עשיית איסור) לא הי׳ אז ענין הבחירה, ולכן עשה הקב״ה שיוכלו להרויח לזמן קצר גם ע״י עשיית איסור, בכדי שתהי׳ הבחירה.

אמנם, זה עצמו (שמרויחים ע״י איסור לזמן קצר) אין זה מספיק עדיין שיהי׳ להאדם בחירה חפשית. כי באם האדם הי׳ רואה **בעיני בשר** שהריוח שע״י

האיסור הוא רק לזמן קצר ואח״כ הוא מפסיד כנגד זה ממקום אחר – גם אז לא הי׳ עושה האיסור בשום אופן (דאיזה פתי יעשה מלאכה אסורה כשהוא רואה במוחש שאח״כ יגנבו אצלו המעות שירויח, ועאכו״כ שלא יסכים בשום אופן להשתכר לזמן קצר שמזה יבוא לידי חולי רח״ל והמעות ילכו עבור רפואות), ולכן עשה הקב״ה שיוכל להיות נדמה להאדם שהריוח ע״י האיסור הוא ריוח אמיתי (דמה שאח״כ מפסיד ממקום אחר, הנה הפסד זה אינו ניכר כ״כ לעיני בשר). דכל זה הוא נסיון להאדם שהקב״ה מנסה אותו, דהגם שלפי שעה הוא מרויח באמת (וגם ההפסד שיהי׳ לו אח״כ אינו רואה), מ״מ יעמוד בנסיון. וכל זה הוא פשוט וברור לכל יהודי מאמין בהקב״ה ובתורתו.

ומכל זה הוכחה ברורה, דמ״ש בויואל משה (סוף סימן מ״ד) שדוקא בגזל ושאר עבירות ״הקב״ה מניח בעלי בחירה לעשות״ משא״כ ענין הגאולה וחירות מן המלכיות הוא ״אך בידו של הקב״ה״ – כוונתו בזה, דענין החירות א״א להשיג ע״י פעולה אנושית אפילו **לפי שעה קלה**. דלפי דברי הטפשים הנ״ל שע״י פעולה אנושית נעשה חירות (וזה נמשך כבר **ל״ה שנה**) אלא שאח״כ תתבטל החירות – הרי אין שום חילוק כלל בין עשיית פעולה בענין חירות, לגזל ושאר עבירות.

ומה שמתרצים דהחירות שנעשתה ע״י הקמת המדינה היא מצד הסט״א, היינו דנוסף לזה שהחירות היא רק לזמן קצר (ואח״כ תתבטל) הנה גם חירות זו (שהיא רק לפי שעה) היא מצד הסט״א – הוא תירוץ של הבל. שהרי גם ריוח המעות שע״י עשיית איסור הוא **בודאי** מצד הסט״א, שהרי (א) ענין של איסור הוא **היפך** הקדושה, (ב) מה שמרויחים (לפי שעה) ע״י עשיית איסור הוא ענין של **נסיון** כנ״ל, וא״כ מובן שזהו ענין של סט״א.

ומכיון דשני ענינים אלו – (א) שזה רק לשעה קלה, (ב) שגם מה שישנו בשעה קלה הוא מצד הסט״א – הם גם בנוגע לריוח המעות שע״י עשיית איסור שאותו הריוח נשפע מצד הסט״א והוא רק לשעה קלה – הרי מובן, דמה שמבואר בדברי חז״ל דענין הגאולה והחירות אינו כמו שאר ענינים (עניני פרנסה וכיו״ב) כ״א הוא לגמרי רק בידו של הקב״ה – הכוונה בזה, דעינן החירות הוא דבר שא״א להיות **כלל** ע״י פעולה אנושית, גם לא באופן שזה יהי׳ מצד הסט״א ואפילו לא לפי שעה קלה.

ואלו הטפשים שאומרים שע״י פעולה אנושית דהקמת המדינה נעשה

חירות אלא שזהו מצד הסט״א ורק לזמן קצר (ואותו הזמן קצר נמשך ל״ה שנה) – נתפסו לרעיון הכפירה של ציונות רח״ל, כי לפי דעתם נמצא דענין הגאולה וחירות הוא כמו עניני פרנסה וכיו״ב שאפשר להשיג ע״י פעולה אנושית.

סעיף יח

אך האמת יורה דרכו, דמה שאיתא בדברי רז״ל דענין הגאולה והחירות הוא אך בידו של הקב״ה (כמבואר בארוכה בספר ויואל משה) – אין זה שום שייכות כלל וכלל לממשלה כזו של המדינה, לפי שממשלה זו היא משועבדת תחת האומות ואין כאן מלכתחילה מציאות של ״חירות״. והיינו, דמה שאמרו רז״ל דענין החירות הוא אך בידו של הקב״ה – דיברו זה בענין ״חירות **משעבוד דמלכיות**״, וחירות זו היא בודאי אך בידו של הקב״ה, שהקב״ה יגאל אותנו בקרוב משעבוד מלכיות ע״י משיח צדקנו, ודבר זה א״א להיות בשום אופן לפני ביאת המשיח. אבל מציאות של מדינה שתחת שעבוד האומות – אינה מציאות של חירות כלל.

והוא אותו הדבר ממש כמו שהי׳ ״ועד ארבע ארצות״, דהגם שהי׳ כח לה״ועד״ לתקן כמה תקנות וכיו״ב (ולפני שהוקם ועד אז **לא** הי׳ כח זה לישראל), מ״מ לא הי׳ שום סברא שע״י הקמת ה״ועד ארבע ארצות״ נעשה איזה חירות וגאולה, מכיון שגם לאחרי שהי׳ ועד זה היו נכנעים ומשועבדים לשלטון המלכיות דארבע ארצות. ואותו הדבר ממש רואים בנוגע להממשלה של המדינה, דמכיון שכמעט בכל ענין וענין מוכרחת הממשלה להתחשב עם ממשלת ארצות הברית ועוד מלוכות, **והם (מלכיות האומות)** הקובעים רובם ככולם של עניני המדינה (ועד שבנוגע לכמה ענינים אין להם (לממשלת המדינה) אפילו כח זה שהי׳ ל״ועד ארבע ארצות״) – הרי אין זה מציאות של חירות כלל.

סעיף יט

ואל תשיבני, דלפי הנ״ל (שאין בממשלה זו שום גאולה וחירות כלל), מהו״ע המלחמה של גדולי ישראל נגד רעיון הציונות דלקיחת גאולה לפני ביאת המשיח, והרי אין בממשלה שלהם שום חירות וגאולה כלל – כי כבר ביארנו לעיל (סעיף ט״ו), דכוונת הציונים בעשיית המדינה הייתה לפעול עי״ז חירות וגאולה, להקים ממשלה כזו **שאינה** משועבדת תחת האומות **ולהשתחרר** מעול גליות ושעבוד מלכיות. ועשו תעמולה בין אחינו בני ישראל, שגם דבר כזה (חירות משעבוד מלכיות) אפשר להשיג ע״י פעולה אנושית בידים, ואין צריך על זה לביאת המשיח.

וגם לאחרי שנעשתה המדינה וכבר רואים בפועל (במשך של **ל״ה שנים**) שלאחרי כל הפעולות שעשו לא השיגו שום ענין של חירות משעבוד מלכיות **אפילו במקצת דמקצת**, דעל כל צעד וצעד צריכים הם לעשות כפי רצון ממלכת ארצות הברית או שאר המלוכות, ואין להם שום דיעה כלל (ועד שבנוגע לכמה וכמה ענינים אין להם אפילו דיעה כמו שהי׳ ל״ועד ארבע ארצות״ כידוע ומפורסם, ואין כאן המקום להאריך עד״ז בפרטיות) – הנה החושך הוא גדול כל כך, דגם לאחרי שרואים בפועל **במשך ל״ה שנים** שאין זה שום חירות כלל, מ״מ הם רוצים להטעות את עצמם ולהטעות את כל ישראל שע״י המדינה נעשה חירות משעבוד מלכיות.

וזהו גם מה שקוראים את המדינה בשם ״עצמאות״ – שכוונתם בזה היא להטעות שמעת הקמת המדינה, נעשו ״עצמאים״ (זעלבסטשטענדיק) ואינם משועבדים תחת האומות – היפך האמת הנראה לכל מי שאינו רוצה להטעות את עצמו, שהמדינה אינה ״עצמאית״ כלל וכלל והיא משועבדת בתכלית למלכיות האומות.

ומצד גודל החושך השורר בעקבתא דמשיחא – הנה התעמולה של הציונים (שהמדינה היא ענין של ״עצמאות״ וענין של חירות משעבוד מלכיות) פעלה בעוה״ר גם על הרבה יהודים שומרי תומ״צ, שאומרים בכל יום ״אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח״, שגם הם נתפסו לרעיון זה. אלא שאומרים, שהחירות והגאולה שנעשה ע״י הקמת המדינה (לפני ביאת המשיח) אינו עדיין בתכלית השלימות, וקוראים לזה בשם ״**אתחלתא** דגאולה״. ויש ציונים דתיים שדורשים דרשות של דופי ומביאים ״ראיות״ ממדרשי רז״ל ש״**אתחלתא**

דגאולה" תהי' **לפני** ביאת המשיח ומשיח יפעול שתהי' גאולה שלימה. (ועיין לקמן סעיף כ"ה, שכל "הראיות" שלהם הם ראיות של הבל, כי מפורש **בפוסקים** שלפני ביאת המשיח לא תהי' שום גאולה כלל, גם לא "אתחלתא דגאולה").

ונמצא מזה, דהמלחמה של גדולי ישראל נגד רעיון הציונות דלקיחת חירות וגאולה לפני ביאת המשיח, **אינה** מצד המציאות של המדינה כמו שהיא **בפועל** – שהרי בפועל אין בה באמת שום ענין של גאולה וחירות כלל (גם לא באופן של "אתחלתא") – כי אם, מצד הרעיון שבזה, מה שהציונים הכניסו בזה רעיון של חירות וגאולה (שלכן קוראים זה בשם "עצמאות" כנ"ל), דרעיון זה שאפשר להיות חירות וגאולה לפני ביאת המשיח, הוא בודאי כפירה.

וכבר ביארנו לעיל (סעיף ט"ו), דכשתעיין היטב במ"ש בספר ויואל משה מאמר שלש שבועות סימן פ"ג – דהגם "שאין בה (בהמדינה) גאולה וחירות כלל" מ"מ יש בה איסור דמעשה כפירה מפני שהיא "**עשיית צעדים** לבטל גזירת הגלות" – תמצא מפורש כדברינו שהאיסור דמעשה כפירה שבהמדינה **אינו** מצד המדינה עצמה – דמכיון "שאין בה גאולה וחירות **כלל**" הרי אין שייך לומר שיש בזה איסור כפירה דלקיחת גאולה – כי אם, מצד המחשבה והכוונה של הציונים שחשבו שהקמת המדינה היא "עשיית צעדים לבטל גזירת הגלות"*.

---

*) **הגהת המעתיק.** וצ"ב ע"פ הרמב"ם הלכות מלכים פי"א ה"ד (עם תוספת מילוי גירסא החוסר בדפוסים מפאת הצנזורה) "אם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו וכו', וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח. אם עשה והצליח וכו' הרי זה משיח בודאי. ואם לא הצליח עד כה או נהרג בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה, והרי הוא ככל מלכי בית דוד השלמים והכשרים שמתו וכו'". וצע"ג אם אינו זה המשיח שהבטיחה עליו תורה, הרי עבר על השבועות שלא יעלו בחומה, ושלא ימרדו באומות, והאיך נמנה בין מלכי בית דוד השלמים והכשרים.

סעיף כ

ועפ״ז נמצא, דבאם מלכתחילה היו רוצים להקים מדינה כזו (כמו שהיא בפועל) שמשועבדת למלכיות, והיו מדגישים להדיא שאין רוצים לעשות שום ענין של ״חירות״ ו״עצמאות״ ורק להקים איזה ״ממשלה״ שבדוגמת ״ועד ארבע ארצות״ (כמו שהמדינה היא בפועל) – אזי לא הי׳ בזה שום חשש איסור דמעשה כפירה.

ולפי שיטת הויואל משה דהשבועות אינם חלים על דורות הבאים והם רק להגדיל העונש על האיסור דמעשה כפירה – לא הי׳ בזה שום שאלה כלל, שהרי כל עונש השבועה הוא דוקא היכא דיש מעשה כפירה וכשליכא איסור כפירה ליכא גם עונש שבועה.

והיינו, דלשיטת שאר האחרונים שהשבועות חלים גם על דורות הבאים (בנוגע להנשמה עכ״פ, כמו שכתב האבני נזר) – הנה גם כשהיו עושים את המדינה באופן הנ״ל שהיו אומרים בפירוש שאין מתכוונים בזה לענין של ״חירות״ ו״גאולה״, הי׳ מקום לאסור את עשיית המדינה מצד ענין השבועות. (ולפי שיטתם הי׳ הפרש אם עשיית המדינה היא שלא ברשות האומות, דאז יש בזה איסור שבועה, או שזה ברשות האומות, דאז ליכא בזה איסור שבועה). משא״כ לשיטת הויואל משה דהשבועות הם רק הגדלת העונש על איסור כפירה דלקיחת גאולה – הרי פשוט, שבאם היו מדגישים בעת עשיית המדינה שאין מתכוונים בזה ללקיחת חירות ועצמאות ורק לאיזה דבר שבדוגמה ״ועד ארבע ארצות״. לא הי׳ בזה שום חשש איסור אפילו באם היו עושים זה שלא ברשות האומות.

סעיף כא

וע״פ כל הנ״ל – צריך עיון גדול אם אפשר למצוא איזה חשש איסור להשתתף בהמדינה לאחרי שנעשית כבר. והגע עצמך:

באם החשש הוא מצד איסור כפירה, מצד זה שהציונים עושים תעמולה (של שקר) שהמדינה היא ענין של ״עצמאות״ וענין של ״חירות משעבוד מלכיות״ הרי יש לזה עצה פשוטה, להכריז גלוי לעין כל את האמת שהמדינה משועבדת למלכי האומות, וכלשונו של הויואל משה (בריש סימן פ״ג) ״שאין בה גאולה וחירות כלל״. וכשמכריזים את האמת שהמדינה אינה חירות כלל והיא רק דוגמת ״ועד ארבע ארצות״ – ודאי שאין שום חשש דאיסור כפירה כשמשתתפים בה. (ועיין לקמן סעיף כ״ג הוכחה ברורה לזה מהנהגתו של בעל הויואל משה זצ״ל).

ובאם החשש הוא מצד איסור שבועה – הרי לשיטת הויואל משה, ודאי שאין לחשוש לזה. דמכיון שלדידי׳ השבועות אינם חלים על דורות הבאים והם רק ענין של עונש שבועה על איסור דמעשה כפירה – הרי פשוט, דע״י שמכריזים שהמדינה אינה חירות כלל שאז אין שום חשש כפירה בההשתתפות בה, ליכא אז גם עונש שבועה. וכמו שהארכנו לעיל, דהיכא דליכא איסור לא שייך עונש.

ואפילו לשיטת כל שאר האחרונים דהשבועות חלים על דורות הבאים, דלפ״ז איסור השבועות הוא גם היכא דליכא שום חשש כפירה – ליכא ג״כ שום חשש איסור להשתתף בהמדינה לאחרי שנעשתה כבר.

כי נוסף לזה שלפי שיטתם שהאיסור שלא יעלו בחומה הוא דוקא כשעולים שלא ברשות האומות (כמ״ש האבני נזר וכן מפורש להדיא במהרש״א שם) יש לומר שגם בעשיית המדינה מלכתחילה לא הי׳ שום העברה על השבועות,

הנה אפילו באם נאמר (כמ״ש בויואל משה שלש שבועות סימן פ״ו) שעשיית המדינה הייתה שלא ברשות האומות ובמילא הי׳ בה העברה על השבועה – הרי אין זה טעם לאסור ההשתתפות בהמדינה לאחרי שנעשתה כבר.

כי אפילו באם נאמר דבעת עשיית המדינה עברו על השבועה ״שלא יעלו בחומה״ – הרי אין שום סברא לומר שזהו איסור שנמשך גם אח״כ. והרי זה דוגמת מי שקנה מנכרי שדה בארץ ישראל בשבת ע״י כתיבת שטר – דאף שבעת

שקנה עבר על איסור חילול שבת, מ״מ פשוט שאין זה איסור שנמשך גם לאחרי הקניין. ובאם יחזיר את השדה להנכרי – הנה לא רק שלא יתקן עי״ז האיסור דחילול שבת (שעבר מקודם), אלא אדרבה, עי״ז יעבור על עוד איסור, איסור דלא תחנם. ואותו הדבר ממש הוא בנדון דידן.

סעיף כב

אלא שעפ״ז צע״ג במ״ש בויואל משה (נעתק לעיל סוף סעיף א׳) שאסור להיות חבר בהכנסת (פארלאמענט) של המדינה, ואסור לילך אל הבחירות בכדי לבחור (שטימען) חבר בהכנסת, מפני שזה הוה ״הודאה גמורה למעשה הכפירה״, והוה איסור דיהרג ואל יעבור, דלכאורה תמוה: הרי בזה שהוא חבר בהכנסת (או בזה שבוחר חבר בכנסת) הוא מראה שהוא מודה **בהמדינה**, אבל אינו מראה בזה **כלל וכלל** איזו הודאה שע״י המדינה נעשה איזה ״חירות״ ו״גאולה״ ח״ו. ומכיון שבהמדינה גופא ליכא שום כפירה (שהרי ״אין בה גאולה וחירות **כלל**״) – היאך שייך לומר דע״י שמראה שמודה **בהמדינה** הוה זה ״הודאה גמורה למעשה **הכפירה**״?

ואין להתעקש ולומר, דמכיון שהציונים אומרים שהמדינה היא ענין של ״חירות משעבוד מלכיות״ (דרעיון זה הוה ודאי כפירה גמורה) לכן כשעושה פעולה של הודאה במדינה הוה זה כמו הודאה לכפירה. – ולכן הוה בזה איסור דיהרג ואל יעבור – כי סברא כזו היא מופרכת לגמרי, מצד כמה טעמים:

(א) טעמו של הויואל משה (במאמר שלש שבועות סוף סימן ע״ו) שעשיית פעולה כזו (שמתפרשת להודאה ברעיון הכפירה שאפשר לעשות חירות וגאולה לפני ביאת המשיח) היא איסור דיהרג ואל יעבור, הוא, ע״פ מ״ש בטור יו״ד סימן קנ״ז וז״ל: ״אסור לאדם לומר שהוא עכו״ם כדי שלא יהרגוהו, דכיון שאומר שהוא עכו״ם הרי מודה לדתם וכופר בעיקר״. עכ״ל הטור שם. ומזה מוכיח בויואל משה שם בנוגע לעשיית פעולה שמתפרשת להודאה לכפירה הנ״ל (שאפשר לפעול גאולה לפני ביאת המשיח), דגם כשעושה זה רק ״מחמת כפי׳ של הריגה ר״ל״ ובלבו אינו מודה כלל להכפירה, מ״מ ״מחוייב למסור עצמו להריגה אף במה שאין בלבו כלום,אלא אך בשביל זה שלא יחשבו עליו שמודה בכפירה ר״ל ומוטל עלינו לפרסם האמונה במסירת נפש ממש לעין כל״. עכ״ל הויואל משה שם בסוף סימן ע״ו ועיי״ש בסימן פ״ג.

והנה מפורש להדיא ברמ״א יו״ד שם וז״ל: ״ואע״ג דאסור לומר שהוא עו״כ מכ״מ יוכל לומר להם לשון דמשתמע לתרי אפין והעו״כ יבינו שהוא אומר שהוא עובד כוכבים והוא יכוין לדבר אחר״. ועפ״ז ברור, דאפילו היכא כשהפעולה שלו (מה שנעשה חבר בכנסת) מתפרשת אצל כל הנמצאים שם להודאה להרעיון שלהם שהמדינה היא חירות וגאולה, אעפ״כ, מכיון שבודאי אפשר לפרש (כפי האמת) שפעולה זו היא רק הודאה **בהמדינה** (ולא הודאה

להכפירה שלהם) – הוה זה כאמירת לשון דמשתמע לתרין אפין שמותר לומר כן במקום סכנה, ואין זה איסור דיהרג ואל יעבור.

(ב) בנדון דידן, ברור שמותר לעשות פעולה כזו גם שלא במקום סכנה. דמכיון שבאמת המדינה אינה ענין של חירות וגאולה, ורק שיש שוטים שקלקלו הם הציונים שאומרים שהיא חירות וגאולה – הרי ודאי דפעולה של הודאה בהמדינה אינה מתפרשת כלל מלכתחילה להודאה לדברי השוטים, ולא הוה כ"לשון דמשתמע לתרי אפין" (שמותר רק משום פקוח נפשות) – כי בנדון דידן, מכיון שהמדינה אינה חירות וגאולה (ורק שיש שוטים שאומרים כן), הרי ההודאה בהמדינה אין לה מלכתחילה שום שייכות כלל להודאה בכפירה.

(ג) אפילו באם הי' בזה איזה פקפוק – הרי יש עצה פשוטה, שבעת עשיית הפעולה דהודאה בהמדינה (היינו בעת שנעשה חבר בהכנסת או בעת שבוחר חבר בכנסת) יכריז גלוי לעין כל "שאין בה (בהמדינה) שום גאולה וחירות כלל" והיא רק דוגמת "ועד ארבע ארצות". ואז – הרי בודאי שיוצא מכל החששות והפקפוקים.

ועפ"ז תמוה מאד מ"ש בויואל משה שלהיות חבר בהכנסת (וגם הליכה לבחירות) הוא איסור דיהרג ואל יעבור?

ומצד גודל התמי' שבזה (וגם מצד הפליאה העצומה שנכתוב בע"ה לקמן סעיף כ"ג) – נראה ברור, דמה שבעל הויואל משה זצ"ל הטיל איסור על השתתפות בכנסת (להיות חבר בהכנסת ולילך לבחירות) הוא מפני שחשש שמצד התעמולה הגדולה של הציונים שמטעים את העולם בדברי שקר שהמדינה היא חירות וגאולה יהיו כמה אנשים חלושי הדעת שלא יוכלו להבחין בין המדינה לרעיון הגאולה שהכניסו הציונים בזה, ובאם יתירו פעולה דהודאה בהמדינה – יצא מזה מכשול גדול, שיאמרו שמותר להודות גם לרעיון הגאולה שלהם שהוא כפירה גמורה. ובכדי להסיר את המכשול הגדול הלזה דפעולת הודאה ברעיון הגאולה שלהם, הטיל איסור גם על פעולת ההודאה בהמדינה. ועיין לעיל (סעיף י"א וי"ב) דכמה דברים שבספר ויואל משה הם "למיגדר מילתא", בכדי לגדור פרצת הדור*.

---

*) הגהת המעתיק.

וראה באגרות קודש לכ"ק אדמורמ"מ מליובאוויטש זצ"ל (כרך י"א עמוד רע"ט, ושם עמוד שפ"ה) מבאר כי המניעה מלבחור בא"י, מגדילה כח הערכית של רשימות המנגדים על השם תורתו ומצותיה. ויעויין שם (עמוד קס"ו, ועמוד שנ"ו) מה שהשיב על שאלותיו של הרב המפורסם המקובל מוהריא"ז מרגליות זצ"ל [בעניני קבלה] ובענין הבחירות וכו' דברים חריפים, ובהקדים הוראתו של חותנו כ"ק אדמוריי"צ זצ"ל (נדפס באגרותיו כרך י' עמוד ל"ב) להשתתף בהבחירות.

סעיף כג

ויען שיש טפשים החושבים דמה שאסר הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל ההודאה בהמדינה וההשתתפות בה הוא (לא בכדי ״למיגדר מילתא״, כי אם, שאיסור זה הוא) מצד הדין, כי ס״ל להרה״צ דסאטאמאר זצ״ל שהמדינה גופא היא ענין של חירות וגאולה (היינו דלא רק שהציונים אומרים כן אלא שכן הוא אליבא דאמת), שלכן ההודאה בהמדינה הוה הודאה בכפירה.

הנה נוסף למה שכבר ביארנו לעיל בארוכה, שח״ו לומר כן, כי לפ״ז נמצא שנעשה כבר חירות וגאולה לפני ביאת המשיח (ועיין לעיל סעיף ט״ז וסעיף י״ז דמה שמתרצים שהגאולה דהמדינה היא מצד הסט״א ורק לזמן קצר, הוא לא רק שטות והבל אלא גם כפירה, כי מכיון שכתוב בתורה שלא תהי׳ גאולה לפני ביאת המשיח הרי מיסודי האמונה הוא שא״א בשום אופן שיהי׳ בפועל להיפך ממ״ש בתורה, גם לא מכח הסט״א ואפילו לרגע אחת, ומכ״ש שא״א להיות מציאות כזו ל״ה שנה),

הנה גם בנוגע לזה עצמו מה שאומרים דס״ל להרה״צ דסאטאמאר זצ״ל שהמדינה גופא היא כפירה, וההודאה בהמדינה היא הודאה בכפירה – הוא **בניגוד גמור** להנהגה בפועל (״מעשה רב״) של הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל. והרי לך כמה דוגמאות לזה:

(א) מובן בפשטות, דההודאה במדינה וההשתתפות בה ע״י הליכה לצבא הוא הרבה יותר מאשר ע״י הליכה לבחירות. והנה ידוע שהיו כמה כרוזים שגיוס נשים הוא איסור דיהרג ואל יעבור, אבל בנוגע לגיוס אנשים – לא הי׳ שום איסור מעולם, לא מהבד״צ דעדה החרדית שבאה״ק תובב״א שהרה״צ הי׳ הגאב״ד של ב״ד זה, וגם לא ממנו עצמו. ולפי דבריהם שלדעת הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל, ההודאה במדינה הוה הודאה לכפירה ואסורה ביהרג ואל יעבור – למה הוציאו כרוזי איסור רק על גיוס נשים ולא הוציאו כרוזי איסור גם על גיוס אנשים?

(ב) כל יהודי הדר כעת בארץ ישראל – הוא מוכרח ליהנות מממשלת המדינה. כי כמה דברים שבא״י – כמו: הספקת המים לכל הערים והשכונות, החשמל (עלעקטרי),וכמדומה וקרוב לודאי שגם הטלפון – בא מהממשלה. (היינו שאין זה שייך לחבורת פרטיות, וגם אין זה בא מהעיריות (הועד של העיר), כי אם, שזה בא מהממשלה של המדינה). ולפי דבריהם שהמדינה גופא היא כפירה וע״ז – היאך מותר ליהנות מכל דברים אלו?

ואין לתרץ שזהו דבר המוכרח מצד פקוח נפשות – כי (א) הרי בכמה דורות לפנים לא הי׳ חשמל (ומכ״ש טלפון) והיו קוראים לאור הנר וכיו״ב, וגם בנוגע למים היו הולכים לשאוב מים מהנהרות. (ב) אפילו באם הי׳ בזה הכרח מצד פקוח נפשות – אין זה שום היתר כלל להשתמש עם ענינים של ע״ז וכפירה (ובפרט לפי מ״ש בויואל משה בכו״כ מקומות דכפירה גרע מע״ז) שהיא איסור דיהרג ואל יעבור. (ג) הרי אין שום הכרח להיות בא״י ואפשר לנסוע מא״י לחו״ל – והרי פשיטא דאיסור יציאה מא״י לחו״ל אינו דוחה האיסור דהודאה בע״ז וכפירה.

(ג) תמי׳ הנ״ל גדולה יותר בנוגע למה שמשתמשים עם הדואר ועם המטבעות של ממשלת המדינה, דשני דברים אלו הם (לא רק שייכים להממשלה כמו המים והחשמל, אלא שהם גם) מסמלים את המדינה, כידוע ומפורסם. וכמו שרואים בפועל שעל כל בול (סטעמפ) נדפס שהוא הדואר של מדינה פלונית, וכן הוא גם בנוגע למטבעות. וידוע גם שבכל מדינה כשנתחלפה הממשלה הנה הדבר הראשון במה שהתבטא חילוף הממשלה הוא בחילוף המטבעות, דהמטבעות של הממשלה הקודמת התבטלה כל שויותם והותחלו מטבעות חדשות. דכן הי׳ בחילוף ממשלה דכל המדינות וכן הי׳ גם בארץ ישראל. דלאחרי שממשלת אנגלי׳ כבשה את ארץ ישראל מהטורקים הנה הדבר הראשון במה שהתבטא חילוף הממשלה הוא שהנהיגו אז המטבעות שלהם, ולאחרי הקמת ממשלת המדינה בשנת תש״ח נעשו אז המטבעות שלהם. ולפי דבריהם שהמדינה גופא היא כפירה, וההודאה במדינה הוה הודאה בכפירה (שלכן אסור לילך לבחירות) – היאך מותר להשתמש עם המטבעות ועם הדואר שלהם המסמלים את ממשלת המדינה והרי זה הודאה בהמדינה?

(ד) גם בענין ההליכה לבחירות גופא – הרי ידוע ומפורסם שאי אפשר לבחור (שטימען) עד שמראים תחילה תעודה שמעידה על זכות הבחירה שלו. ותוכנה של התעודה הוא בהתאם לזכות הבחירה: בכדי לבחור אנשים לועד העיר – צריך להראות תעודה שהוא מאנשי העיר, ובכדי לבחור אנשים לה״כנסת״ שהיא ועד המדינה – צריך להראות תעודה שהוא מאנשי המדינה. (היינו, אזרח של המדינה). ולכאורה, דבר זה עצמו שיש בידו תעודה (והלך לקבלה) שהוא אחד מאנשי המדינה (שהרי יש לו את הזכות לבחור במי שרוצה שאותו בן אדם יהי׳ הנציג שלו בהועד של המדינה) – הרי זה גופא הודאה

בהמדינה. ולפי דבריהם דההודאה במדינה הוה הודאה בכפירה – הרי אסור להחזיק תחת ידו תעודה כזו, ומכ״ש שאסור ללכת ולקבל אותה?

והתמי׳ גדולה יותר: ההליכה לבחירות בפועל – היא תוצאה מהזכות שיש לו לבחור, מצד זה שיש לו תעודה שהוא אזרח של המדינה. וא״כ, מה הועיל הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל בכל מה שהשתדל שלא ילכו לבחירות (וכידוע שבכל פעם כשהיו בחירות השתדל בכל מיני השתדלות במס״נ למנוע מיהודים מאיסור ההליכה לבחירות), דלכאורה: הרי עיקר ההודאה בהמדינה הוא מה שמחזיק תחת ידו תעודה שהוא אזרח המדינה, שמצד זה יש לו זכות לבחור. וא״כ, מהי גודל התועלת בזה שבפועל לא הלך לבחור ולא השתמש עם זכות האזרח שלו – אחר שהוא מחזיק עדיין בידו את התעודה שיש לו זכות לבחור מצד זה שהוא אזרח במדינה?

ואין לתרץ, דמה שלא אסרו להחזיק את תעודה האזרחות כי תעודה זו נחוצה בכדי לקבל כמה וכמה זכויות מהמדינה שנותנת לאזרח (משא״כ מההליכה לבחירות אינו מקבל שום דבר) – כי אדרבה, ״תירוץ״ זה (שהוא צריך להתעודה שהוא אזרח שיוכל לקבל זכויות מהמדינה) מגדיל יותר את ה״קושיא״, שהרי עי״ז מראה בפירוש שהוא מכיר ומודה בהמדינה.

(ה) בכל מדינה ומדינה – צריך לשלם מס להמדינה. ויש בזה כמה אופנים: (א) בהרבה בתי עבודה הונהג הסדר שבכל פעם כשמשלמים להפועלים דמי עבודתם, מנכים מהם מלכתחילה סכום מסויים שצריכים לתת מס להמדינה. (וגם מס זה, אף שבפועל ממש אין הפועל נותן בידיים את המס אלא שהבעלים מנכים זה מלכתחילה, מ״מ, בעת שמקבל את המשרה (העבודה) הוא מתנה ברצון שחלק מדמי פעולתו יהי׳ מס להמדינה). (ב) כמה וכמה פראדוקטן העלו עליהם מס. ובכל פעם ופעם שקונים פראדוקטן אלו ומשלמים עבורם יותר משויותם כי חלק ממה שמשלמים הוא מס להמדינה – הרי בכל פעם ופעם כשקונים את הפראדוקטן, נותנים בידים מעות עבור המדינה. (ג) בהרבה מקרים, כאשר המעות שמנכים מלכתחילה אינם מגיעים לאותו הסכום שמחוייבים לתת מס – מקבלים הודעה (ביל) מהממשלה, ושולחים להם מס זה. (וזה עוד גרוע יותר מאופן הב׳, כי המעות שנותנים להמדינה באופן הב׳ הם עכ״פ בהבלעה עם המעות שמשלמים עבור מחיר הפראדוקטן (אף שפשוט שבנוגע לע״ז אין שום היתר של ״הבלעה״), משא״כ באופן הג׳, נתינת המעות להמדינה שהיא נתינה מיוחדת).

ולפי דבריהם שמציאות המדינה גופא היא מציאות של כפירה דגרע טפי מע״ז הרי נתינת מס להמדינה (בכל האופנים דלעיל, ובפרט באופן הג׳) היא אסורה מצד שני טעמים: (א) לפי שאסור לתת מס לע״ז ומכ״ש לכפירה. (ב) נתינת מס להמדינה בפרט באופן הג׳ שהיא נתינה מיוחדת) היא הודאה בהמדינה, היינו הודאה בכפירה, שהיא איסור דיהרג ואל יעבור. ולמה לא נשמע מעולם (לא מהרה״צ דסאטאמאר זצ״ל ולא מהבד״צ דעדה החרדית דירושלים עיה״ק תובב״א) שום איסור על זה – והרי כל יהודי שדר בא״י עובר על איסור חמור זה, הוצרכו להודיע אותם עד״ז בכדי לאפרושי מאיסורא.

אלא מאי, באם לא ישלמו מס, יושיבו אותם בבית האסורים – אבל הכי זהו תירוץ בשביל איסור דיהרג ואל יעבור?

(ו) והנה כל ה׳ הדוגמאות דלעיל הוא בנוגע לאלו שדרים כבר בארץ ישראל, והם אנוסים ומוכרחים לעבור על כל איסורים אלו (אף שע״פ הלכה אין זה תירוץ כלל, (א) באיסור דיהרג ואל יעבור אין שייך טענת אונס, (ב) אליבא דאמת אין כאן גם טענת אונס, שהרי הם יכולים לצאת מא״י לחו״ל). אבל אלו שלפני הקמת המדינה דרו בחו״ל ואח״כ העתיקו דירתם לא״י – הרי בודאי שאין שום היתר בעולם להכניס עצמם **בשאט נפש** לעבור על כל איסורים אלו, ולמה לא יצא כרוז מהרה״צ דסאטאמאר שאסור לצאת מחו״ל לא״י לדור שם? ולא זו בלבד שלא הוציא שום איסור זה אלא אדרבה, בספרו ויואל משה (שחיבר כו״כ שנים **לאחרי** שנעשתה המדינה) כותב להדיא ב״מאמר ישוב א״י״ סימן קל״ג שהעלי׳ לא״י היא דבר טוב (ורק שמתנה בזה כמה תנאים, עיי״ש בעיקר הח׳ והט׳), ולכאורה – היאך יתכן זה?

(ז) והנה גם כשנוסעים לא״י רק לזמן קצר (לא להתיישב שם בקביעות) – יש שני איסורים חמורים: (א) ידוע ומפורסם שא״א ליכנס לשום מדינה אפילו לזמן קצר, מבלי שיקבלו תחלה רשיון מהממשלה ליכנס לשם. (ורשיון זה נקרא בשם ״ויזה״). וגם לאחרי שמקבלים רשיון זה בכתב – הסדר הוא, שבמקום הגבול יושב פקיד שהוא נציג של הממשלה, והאדם שרוצה ליכנס צריך לפנות להפקיד (ולהראות לו את תעודת הרשיון), והפקיד נותן רשות (בשם הממשלה) ליכנס. ומובן **בפשטות**, ששני דברים אלו – בקשת הרשיון בכתב, ואח״כ הפני׳ להפקיד (**בתור נציג הממשלה**) שיתן רשות בפועל ליכנס – הם הכרה גמורה בהממשלה, שלפי דבריהם (שהמדינה היא כפירה) הוא הכרה גמורה בהכפירה.

(ב) גם ידוע ומפורסם שצריך לשלם מעות עבור תעודת הרשיון, וגם אח״כ צריך לשלם מעות עבור הכניסה בפועל. ומעות אלו (הן עבור הרשיון בכתב, והן עבור הכניסה בפועל) משלמים להמדינה. ולפי דבריהם – לענין של כפירה דגרע מע״ז.

ותמוה, למה לא הכריז מעולם הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל שאסור לנסוע לא״י (לזמן קצר)? ולא עוד, אלא שגם הוא בעצמו נסע לשם כמה וכמה פעמים?

ומכל זה הוכחה נוספת, דודאי לא עלה מעולם על דעתו של הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל שיש בהמדינה איזה ענין של חירות וגאולה ח״ו. כי סברא כזו (שע״י המדינה נעשה איזה חירות) הוא כפירה גמורה במ״ש בתורה שלפני ביאת המשיח לא תהי׳ שום מציאות של ״חירות משעבוד מלכיות״ (וכבר הוכחנו לעיל בארוכה שדבר כזה א״א להיות גם לא מכח הסט״א ואפילו לרגע אחת). וכמ״ש להדיא ב״מאמר שלש שבועות״ ריש סימן פ״ג: ״שאין בה (בהמדינה) גאולה וחירות כלל״. ומכיון שאין בה שום ענין של גאולה וחירות (והיא רק כמו ״ועד ארבע ארצות״, כנ״ל בארוכה) – הרי פשוט, שבהמדינה גופא ליכא שום ענין של כפירה. ועפ״ז מובן בפשטות מה שלא הוציא מעולם שום איסור על כל הדוגמאות דלעיל, וגם עשה בעצמו ״מעשה רב״ ובעת נסיעתו לא״י פנה להפקיד שיתן לו רשות (בשם הממשלה) ליכנס לא״י – אף שזהו הכרה והודאה בממשלת המדינה – כי בהממשלה גופא (מכיון ״שאין בה גאולה וחירות כלל״) ליכא שום ענין של כפירה.

אלא שאעפ״כ, מכיון שהציונים עושים תעמולה גדולה להטעות את העולם בדברי שקר שהמדינה היא חירות וגאולה (או שהיא עכ״פ אתחלתא דגאולה) – חשש הרה״צ הנ״ל שאנשים חלושי דעת לא יוכלו להבחין בין המדינה לרעיון הגאולה שהכניסו הציונים, ומכיון שרעיון הגאולה דהציונים (שמעמיסים בהמדינה) הוא כפירה גמורה ומצוה ללחום נגד זה – לכן, בכדי למיגדר מילתא (ובפרט שיש חלושי דעת שאינם יכולים להבחין בין רעיון הגאולה להמדינה עצמה), הרעיש הרה״צ הנ״ל נגד המדינה, והטיל איסור על ההשתתפות בהמדינה ועל ההודאה בה ע״י הליכה לבחירות וכיו״ב.

ובזה מתורץ שפיר מה שהאיסור שהטיל על ההשתתפות בהמדינה ועל ההודאה בה הוא דוקא כאשר ההשתתפות וההודאה היא באופן דהליכה לבחירות – ולא אסר להשתתף ולהודות בה ע״י כל הדוגמאות דלעיל (קבלת

תעודת אזרח, השתמשות עם המטבעות והדואר של הממשלה, נתינת מס להממשלה, ועוד ועוד) – כי מכיון שאליבא דאמת אין שום איסור כלל בהודאה בהמדינה, וכל האיסור הוא רק בכדי "למיגדר מילתא", היינו שהאיסור זה הוא לא מצד הדין ורק בדרך גזירה – לכן על דברים הנחוצים לאדם (ככל הדוגמאות דלעיל) לא הטיל שום איסור, והטלת האיסור היינו רק על דברים שאינם נחוצים (כהליכה לבחירות וכיו"ב), כי אין גוזרין גזירה רק על דברים שיכולים לעמוד בהם*.

---

*) **הגהת המעתיק.**

א) אמנם בעמ"ח ויו"מ במרבית מאמריו ובכל ספריו מוכיח במאוד בחומר איסור, מלקבל תמיכה כספית ממקורות בלתי אמונים, ובכן יצא פולמוס חריף ובקצף גדול נגד בתי החינוך ומוסדות התורה בא"י. וע"פ פתגם הידוע "כח הפועל בהנפעל".

אכן בספרו דברי יואל פ' תרומה בא"ד מפורש גם דעת אחרת, ותוכ"ד בלשונו, כי משה ואהרן בכח קדושתם הפכו את ממון הערב רב מטומאה לקדושה, וגדולה מזו עשה מרדכי, ועלתה בידו להפוך את "בית המן" מקור הטומאה אל הקדושה, ולהוציא את הנצה"ק שהיו אסורים בו (דף רי"ח־ר"כ). יעוי"ש.

ב) וכן מעיקרי יסודי שיטת סאטמאר, שא"א לנס והצלה וישועה ע"י רשעים, ע"פ סברת עיונם בס' ויואל משה וס' על הגאולה ועל התמורה. ומפני כך מנסים להכחיש סיפורים ידועים בקורות ימי ישראל, ואף לכחד בסיפור הצלת רבם זצ"ל.

ואכן בס' חידושי תורה תשי"ז (לבעל הויואל משה) דרושי פורים דף תר"א, מפורש גם דעת אחרת, ותוכ"ד בלשונו, כאשר שותין איזה כוסות יין אז באים לידי ראיית האמת, ומביטין על התכלית ולא על הממוצע שאין חילוק כלל בין הישועה שבא ע"י המן ובין הישועה שבא ע"י מרדכי דשניהם באים מן השמים בהשגחה פרטית, משא"כ בלא"ה (כשאיננו במדריגה גבוהה זו) אסור לומר כן דאפשר חלילה לפול עי"ז וכו' . . . רק לפי האמת אין חילוק כלל בניהם בגוף הישועה [ועיין לקמן באגרת ה־ב' בנידון].

סעיף כד

ולאחרי כל הנ״ל ראוי להתבונן, אם דרך זו של הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל (להרעיש נגד המדינה ולאסור ההודאה בהמדינה בהטענה שזה הוה ״הודאה בכפירה״) היא הדרך היחידה להציל יהודים תמימים מרעיון הכפירה של הציונים שנעשה גאולה לפני ביאת המשיח, או שיש גם דרך אחרת.

ולאחרי שהארכנו כ״ג סעיפים בשיטתו ודרכו של הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל בענין זה – נתעכב קצת על שיטה והדרך של ליובאוויטש בזה.

ידוע ומפורסם דברי כ״ק אדמו״ר שליט״א שאמר מאות פעמים, שחס ושלום לומר שע״י הקמת המדינה נעשה איזה גאולה או אתחלתא דגאולה, ודברים אלו אמר (לא באופן של ״חוקה חקקתי גזירה גזרתי״ כי אם) באופן של הסברה בטוב טעם ודעת, שכל אחד מבין אותם. וההסברה שלו היא בשתים: מצד קרא ומצד סברא.

מצד קרא – כי מפורש בספר הי״ד להרמב״ם, וכן הסכימו כל הפוסקים, שכל ענין הגאולה, גם התחלת הגאולה, תהי׳ ע״י משיח צדקנו. (ועיין לקמן בסעיפים הבאים ההוכחה מהרמב״ם ומכל הפוסקים בפרטיות יותר). ומכיון שכל הפוסקים קבעו כן להלכה – הרי אין שייך שיהי׳ בפועל היפך דבריהם. ומזה ברור, דמכיון שעדיין בן דוד לא בא (ירחם השי״ת וישלח אותו בקרוב ממש) – שלא נעשה שום מציאות של חירות וגאולה, גם לא אתחלתא דגאולה, מכיון שמפורש בכל הפוסקים שגם התחלת הגאולה תהי׳ ע״י משיח צדקנו.

מצד סברא – כי רואים בפועל איך שהמדינה משועבדת בתכלית למלכי האומות ואין לה שום דיעה כלל, ובמילא אין כאן שום חירות כלל, והוא רק דוגמת ״ועד ארבע ארצות״ כמו שבארנו לעיל באריכות.

והנה נוסף על גוף הענין שחס ושלום לומר שהמדינה היא ״אתחלתא דגאולה״ – הזהיר כ״ק אדמו״ר שליט״א עשיריות פעמים על העונש הנגרם מזה. וכבר נדפסו גם דברים אלו בספר לקוטי שיחות (חלק ט״ו סוף ע׳ 491 ואילך), דהכרזה זו שהמדינה היא ״אתחלתא דגאולה״ מביאה לידי סכנה רח״ל. דכמו בכל פעם שקם משיח שקר והסית ומשך את מישהו אחריו, נסתיים הדבר בקרבנות רח״ל – כ״ה בנוגע לרעיון הנ״ל שע״י המדינה הותחלה כבר הגאולה, שרעיון זה הביא לקרבנות רח״ל. וכ״ק אדמו״ר שליט״א אומר בלקו״ש שם,

ש"זהו הביאור היחידי ש(לע"ע) מצאתי על ענין הקרבנות והחללים באה"ק ת"ו". עיי"ש באריכות.

והנה פשוט, שכל האמור לעיל (בנוגע לחומר האיסור של הרעיון שהמדינה היא "אתחלתא דגאולה" והעונש המר שמגיע על זה שזה הביא לקרבנות הי"ד) אינו מחליש כלל וכלל את החיוב ע"פ דיני התורה להגן על המדינה שהיא ישוב של כמה מיליונים יהודים כן ירבו. וכמו שבעת תקופת "ועד ארבע ארצות" הוצרכו להגן על זה (ורק שהי' צריך לידע שאין זה ענין של "חירות משעבוד מלכיות", דדבר זה יהי' רק בעת הגאולה ע"י משיח צדקנו) – אותו הדבר ממש הוא בנוגע להמדינה, שע"פ דיני התורה מחוייבים להגן על ישוב של אלפי רבבות בני ישראל, אלא שצריך להכריז שישוב זה הוא משועבד תחת האומות ואין כאן שום התחלה של חירות וגאולה כלל.

וזהו טעמו של כ"ק אדמו"ר שליט"א שאסור להחזיר את השטחים – כי ע"פ ההלכה (המפורשת בשו"ע או"ח סימן שכ"ט), החזרת השטחים עלולה להביא לידי סכנה ח"ו. והרי פשוט שאסור להביא ישוב של בנ"י לידי סכנה ח"ו, הן כשהישוב הוא בא"י והן כשהישוב הוא בחו"ל.

[בנדון דידן, כשהישוב הוא בא"י, מתוסף בזה עוד איסור – האיסור דלא תחנם. ופשוט, דבאם החזרת השטחים הייתה מקטינה את הסכנה אזי הי' צריך להחזיר את השטחים, כי פקוח נפש דוחה הלאו דלא תחנם; אבל מכיון שהחזרת שטחים מגדלת הסכנה, והעצה היחידה לינצל מהסכנה הוא שלא לתת את השטחים הסמוכים לספר להאויבים (כמפורש בשו"ע או"ח סימן שכ"ט) – הרי פשוט שהלאו לא תחנם נשאר בתקפו, והאיסור להחזיר את השטחים הוא מצד ב' טעמים, הן מצד פקוח נפש והן מצד לא תחנם].

וזהו טעמו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע המלחמה דששת הימים (שהייתה בשנת תשכ"ז) שע"פ דיני התורה הי' חיוב לצאת למלחמה זו – כי מכיון שהערביים צרו על הישוב שבארץ ישראל ורצו להכחידו ח"ו – הרי דין מפורש באו"ח סימן שכ"ט דכשנכרים צרים על עיירות ישראל צריך לצאת עליהם בכלי זיין.

והנה ידעתי גם ידעתי מה שסוברים בהחוג דסאטאמאר שלא הי' אז שום סכנה גם אם לא היו יוצאים למלחמה [וגם ענין זה (שלא הי' אז שום סכנה) נעשה אצלם לאחד מ"עיקרי האמונה"], אבל, כל יהודי המאמין בהקב"ה

ובתורתו יודע שבכדי לקבוע ולהחליט אם זו סכנה או לאו, אנו צריכים להסתכל מה שהתורה אומרת על זה. והתורה (בשו״ע או״ח סימן שכ״ט) אומרת בפירוש שמציאות כזו הוה סכנה, ולכן צריך לצאת בכלי זיין אפילו בשבת.

אמנם דבר זה – אם הי׳ אז סכנה או לאו – הוא ענין בפני עצמו (ועוד נדבר בע״ה עד״ז בסעיפים הבאים). ומה שנוגע לענייננו הוא – להדגיש, שהחיוב לצאת למלחמה אז (ועד״ז בנוגע למלחמה עכשיו בלבנון, ובשאר מלחמות) הוא אך ורק בכדי להגן על הישוב של הרבה בנ״י, והחיוב דהגנת ערי ישראל מנכרים שצרו עליהם הוא גם בזמן הגלות, כמפורש להדיא בשו״ע או״ח סימן שכ״ט.

וכל מי שיש לו מוח בקדקדו מבין בפשטות, דשני הדברים שאומר כ״ק אדמו״ר שליט״א בנוגע להישוב שבארץ ישראל – (א) שאין זה שום גאולה כלל וגם לא אתחלתא דגאולה וזה רק בדוגמת ״ועד ארבע ארצות״, (ב) שאסור להחזיר את השטחים וגם צריך לצאת בכלי זיין וללחום נגד הנכרים שרוצים להכחיד ח״ו את הישוב (דחיוב זה הוא גם בנוגע לישוב של בנ״י שבחו״ל) – אין ביניהם מלכתחילה שום סתירה כלל וכלל. והיינו, דאין זה שיש כאן קושיא שאפשר לתרצה, כי אם, שמלכתחילה אין כאן שום קושיא וסתירה.

סעיף כה

והנה בהשקפה ראשונה נדמה, שבנוגע רעיון הציונות שבהמדינה (מה שהציונים עושים תעמולה של שקר ומפטפטים בהבליהם שהמדינה היא ענין של חירות וגאולה) – אין שום חילוק בין ליובאוויטש לסאטאמאר, שהרי שניהם לוחמים נגד רעיון זה ואומרים שזה כפירה. והיינו, דכל החילוק שביניהם הוא רק בענין היחס להמדינה (שהרה"צ דסאטאמאר זצ"ל חשש לחלושי הדעת שלא יבחינו בין רעיון הציונות שבהמדינה להמדינה עצמה ולכן לחם גם נגד המדינה גופא וכתב שההודאה במדינה הוה "הודאה בכפירה", משא"כ ליובאוויטש לא רק שאינה לוחמת נגד המדינה עצמה אלא אדרבה אומרת בפירוש דמכיון שזה ישוב של הרבה בנ"י מצוה וחיוב להגן על זה), אבל בנוגע לענין הציונות שבהמדינה – שניהם לוחמים נגד זה בשוה.

אמנם כד דייקת שפיר תראה שגם במלחמתם נגד הציונות – יש ביניהם כמה וכמה חילוקים. ומהם: (א) נגד רעיון הציונות או נגד מעשה הציונות. (ב) על יסוד של הלכה או אגדה. (ג) באופן פשוט וברור או ע"פ פלפולים מסובכים. (ד) הדגשה על החיוב או על השלילה. (ה) נגד הרעיון או נגד בעלי הרעיון.

(א) נגד רעיון הציונות או נגד מעשה הציונות:

רעיון הכפירה דהציונות – הי' אפשר להיות גם מאות שנים מקודם. דהגם שלא הי' אז שום מחשבה לעשות מדינה עצמאית ולהשתחרר מעול גליות ושעבוד מלכיות – מ"מ באם הי' אז אצל מישהו מחשבה **שאפשר** להיות מאורע כזה שיהי' חירות משעבוד מלכיות לפני ביאת המשיח (אף שלא עלה כלל על דעתו לעשות דבר כזה, רק שחשב שדבר כזה יכול להיות), הוה זה כפירה גמורה במ"ש בתורה שעד לרגע האחרונה שלפני ביאת המשיח יהיו ישראל בגלות. אלא שכפירה זו (במי שחשב כן) לא התבטאה בשום עשי', גם לא במחשבה ע"ד עשי' (שהרי לא עלה על דעתו לעשות דבר כזה), והיתה במחשבה גרידא.

וגם לאחרי שקמו הציונים והתחילו לחשוב תכניות לעשות דבר כזה בפועל – הנה באם מי שהוא חשב שיצליחו לפעול דבר זה, הנה גם כשהוא עצמו לא השתתף בזה כלל אדרבה לחם נגדם מצד איסור השבועה "שלא יעלו בחומה", אבל חשב שיצליחו בזה – הרי מחשבה זו עצמה (**שאפשר** להיות "חירות משעבוד מלכיות" לפני ביאת המשיח) הוה מחשבת כפירה.

ומזה מובן, שבכדי לעקור את רעיון הכפירה שבזה – אינו מספיק שיכריזו השכם והערב שזה איסור חמור ונורא, ומההכרח להסביר, שדבר כזה **אי אפשר** להיות. דמכיון שכתוב בתורה שלפני ביאת המשיח לא תהי׳ חירות משעבוד מלכיות – הנה ודאי שאין שייך שיהי׳ בפועל להיפך ממ״ש בתורת אמת.

והנה לאחרי שנעשתה המדינה והציונים עושים תעמולה לבלבל את המוחות שכבר נעשה ״חירות משעבוד מלכיות״ – אינו מספיק גם הסברה הנ״ל (דא״א להיות מציאות להיפך ממ״ש בתורת אמת), כי כל זמן שנדמה להאדם שהוא רואה בעיניו מציאות של חירות משעבוד מלכיות, הנה גם כשיצעק בקול גדול ״אני מאמין באמונה שלימה שאין זה חירות כי א״א להיות היפך ממ״ש בתורת אמת״ – יהי׳ זה (ברוב בני אדם) רק מן השפה ולחוץ, כי מה שנדמה לו שרואה בעיניו מציאות של ״חירות״, הרי קשה במאד שיאמין **בלבו באמת** שאין זה חירות, וגם כשיאמר שהוא מאמין כן באמונה שלימה – יהי׳ זה (ע״פ רוב) רק מן השפה ולחוץ. ועל כגון דא כתיב: ״ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו גו׳״.

ולכן עכשיו, לאחרי שנעשתה המדינה ומעשה שטן הצליח שהתעמולה של הציונים פעלה על הרבה יהודים שנדמה להם שהם רואים מציאות של חירות – אינו מספיק ההסברה דלעיל (שא״א להיות היפך ממ״ש בתורת אמת) וצריך גם להסביר **איך** שאין זה חירות. והוא: שאין להם שום דיעה כלל, ובכל פרט ופרט הם משועבדים ונכנעים למלכיות, ובמילא אין זה חירות כלל ורק דוגמה ״ועד ארבע ארצות״, כנ״ל בארוכה.

וכאשר חסר הסבר זה, ומכ״ש כשחסר גם הסבר הראשון (שא״א להיות מציאות שהיפך התורה) – הנה גם כשמרעישים שעשיית המדינה הוא איסור חמור ונורא, ושאסור להודות בה כי זה ״הודאה גמורה במעשה הכפירה״ (לשונו של הויואל משה בריש סימן פ״ח) ו״הודאה גמורה לדרכי המינות״ (לשונו שם בסוף סימן הנ״ל), הנה עי״ז פועלים להתרחק ממעשה הכפירה דציונות, אבל אין זה עצה לעקור את רעיון הכפירה של ציונות.

וזהו ההבדל בין המלחמה של ליובאוויטש נגד הציונות להמלחמה של סאטאמאר נגד הציונות:

המלחמה של ליובאוויטש נגד הציונות הוא (בעיקר) נגד רעיון הכפירה שבזה. ולכן, עם היות שכ״ק אדמו״ר שליט״א דיבר ג״כ הרבה פעמים ע״ד העונש המר

שנעשה מהרעיון שנעשה כבר "אתחלתא דגאולה", וכמו שהעתקנו לעיל (סעיף כ"ד) מ"ש בלקו"ש שזה הביא לקרבנות רח"ל – הנה דבריו **העיקרים** שאומר ע"פ **רוב** הוא (לא **שאסור** לומר שזה "אתחלתא דגאולה" ושמגיע על זה **עונש**, כי אם) שהמציאות היא שאין שום גאולה. ומבאר זה (כמו שהעתקנו לעיל סעיף כ"ד) הן מצד קרא – לפי שמבואר בתורה שהגאולה תהי' לאחרי ביאת המשיח ולא לפני זה, והן מצד סברא – מה שרואים **בפועל** שאין זה שום חירות כלל.

משא"כ המלחמה של הרה"צ דסאטאמאר זצ"ל נגד הציונות הייתה (בעיקר) נגד **מעשה** הכפירה שבזה. שהרי הסבר השני (מה שרואים בפועל שאין זה חירות) לא הזכיר כלל בספרו ויואל משה, וגם הסבר הראשון (מ"ש בתורה שהגאולה תהי' רק לאחרי ביאת המשיח ואחרי עשיית תשובה, וא"א לקחת גאולה בעצמנו ע"י פעולה אנושית) כתב רק בתור **טעם** על ענין השבועות. דעיקר הדברים שעליהם הולך וסובב מאמר הראשון (דספר ויואל משה) הוא ענין השבועות (וגם שם המאמר הוא "מאמר שלש שבועות"), וכל קוטב המאמר הוא לבאר חומר הענין דהעברה על השבועות שמגיע על זה עונש נורא וגם מוכיח מהמהר"ל דהעברה על השבועות הוא איסור דיהרג ואל יעבור. ובכדי לבאר **הטעם** לזה מביא מכמה מאמרי חז"ל שהגאולה היא אך בידו של הקב"ה וא"א לקחת גאולה ע"י פעולה אנושית, ולכן כשעושים צעדים לקחת גאולה הוה זה איסור חמור דמעשה כפירה.

ויען שעיקר מלחמתו הי' נגד **מעשה** הכפירה דהציונות,שיתרחקו מזה כמטחוי קשת בכל מיני הרחקה –לכן כתב (בתור גדר וסיג) שגם המדינה גופא היא ענין של כפירה והטיל איסור על פעולת ההודאה בהמדינה (ע"י הליכה לבחירות וכיו"ב) משום דהוה "הודאה למעשה הכפירה".

ואף שע"י הטלת איסור זה פעל התרחקות גדולה ממעשה הכפירה דהציונות- לא הועיל לעקור עי"ז את **רעיון** הכפירה דהציונות, ואדרבה, כשאנשים שומעים שהמדינה גופא היא כפירה, ושענין הכפירה שבזה הוא מה שעשו (ע"י פעולה אנושית בידים) חירות וגאולה לפני ביאת המשיח – הרי עי"ז מתאמת אצלם רעיון הכפירה דהציונות,שבאמת פעלו כבר (ח"ו) חירות וגאולה.

והאמת הוא שבסימן פ"ג כתב להדיא שע"י המדינה **לא** נעשה חירות וגאולה, וענין הכפירה שבהמדינה הוא רק מה **שרצו** לעשות חירות גאולה (וכמו שביארנו לעיל סעיף ט"ו). אבל מכיון שדברים אלו כתבם רק פעם אחת (ושלא

בהדגשה כ״כ), ומה שהרעיש (**כמה וכמה פעמים ובהדגשה**) הוא שהמדינה היא כפירה דלקיחת גאולה ע״י פעולה אנושית – ובפרט שהאיסור שהטיל להודות בהמדינה ע״י הליכה לבחירות וכיו״ב הוא גם כשבעת ההליכה לבחירות יכריז בגלוי שהמדינה אינה חירות וגאולה ושההודאה שלו היא רק בהמדינה גופא ולא בהמחשבה והכוונה שלהם לפעול חירות, דמזה מוכח שענין הכפירה (היינו הענין דלקיחת גאולה) הוא לא רק מצד המחשבה והכוונה שלהם אלא גם מצד המדינה גופא – הרי זה מביא לטעות שע״י המדינה נעשה ח״ו חירות וגאולה.

והאמת הוא דמה שהטיל איסור גם על המדינה גופא, הוא רק בכדי למיגדר מילתא, וכבר הבאנו לעיל (סוף סעיף כ״ב וסעיף כ״ג) ראיות ברורות על זה. אבל מכיון שהעולם אינם יודעים מזה וסוברים שהאיסור הוא מצד הדין (ולא רק למיגדר מילתא) – הרי זה מביא אותם לדיעות כוזבות (רעיון הציונות) שע״י המדינה נעשה (ח״ו חירות וגאולה), דדיעה כוזבת הלזו היא כפירה גמורה במ״ש בתורה שלפני ביאת המשיח **לא** תהי׳ חירות משעבוד מלכיות.

ואל תתמה על זה מה שכל עיקר מלחמתו של הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל הי׳ רק נגד מעשה הכפירה דציונות, ולא נגד רעיון הכפירה – כי ידוע מ״ש בספה״ק שהעבודה של כל צדיק היא לפי שרש נשמתו. ועפי״ז יש לומר, דשרש נשמתו של הרה״צ הנ״ל הי׳ מבחינת מעשה ועשי׳ (דבחינה זו היא מדריגה נעלית מאד כידוע מ״ש בזוה״ק ״עשי׳ לעילא״). ולכן כל עיקר עבודתו הי׳ ענין המעשה, ועד שגם בענינים של אמונות ודיעות הי׳ עיקר עבודתו בענין המעשה דאמונה, לעמוד בפרץ וללחום נגד מעשה כפירה. ומכיון שזה הי׳ כל עיקר עבודתו – לכן הי׳ נראה לו (מצד שרש נשמתו) שראוי לעשות כל המיני גדרים וסיגים בכדי להתרחק ממעשה הכפירה, גם היכא שהגדרים וסיגים מביאים [את הרוצה לטעות] לידי רעיון של כפירה (וכמו האיסור להודות בהמדינה גופא, שזה פועל התרחקות גדולה ממעשה הכפירה, אבל עלול להביא ח״ו [את הרוצה לטעות] לרעיון של כפירה) – כי מכיון ששרש נשמתו הי׳ מבחינת מעשה, לכן ההרחקה ממעשה הכפירה הכריע אצלו יותר ממה שזה עלול להביא [את הרוצה לטעות] לרעיון של כפירה.

אמנם, בנוגע אלינו, מכיון שאנחנו אנשים פשוטים שאין אנו יודעים שרש נשמותינו ואין לנו אלא התורה הזאת לקיים כל מה שכתוב בה הן בנוגע למעשה והן בנוגע לדיעות – מוטל עלינו המצוה והחובה לשרש ולעקור גם כל מיני דיעות כוזבות, שהם היפך ממ״ש בתורה. ומכיון שמפורש בתורת אמת שלפני

ביאת המשיח לא תהי׳ חירות משעבוד מלכיות – הרי **ברור**, דמה שנעשה ע״י המדינה אין זה ענין של ״חירות משעבוד מלכיות״ **כלל וכלל**, וכמו שרואים גם בפועל שהמדינה היא משועבדת בכל פרט ופרט למלכי האומות, כנ״ל בארוכה.

ומה שיש טפשים שאומרים שע״י המדינה נעשה באמת חירות משעבוד מלכיות אלא שהחירות הוא מכח הסטרא אחרא, מה שנתן הקב״ה כח להסט״א בכדי לנסות את האדם – כבר ביארנו לעיל (סעיף ט״ז) שדברים אלו הם כפירה ממש. דענין הנסיונות הוא דוקא בנוגע לדבר שמשמש **להוכחה** על ענין שהוא היפך תורת אמת. וכמו נביא השקר שמנבא לעבור על דברי תורה, דאפשר שהקב״ה יתן לו כח לעשות אות ומופת לנבואתו, ועד להעמיד חמה ברקיע, בכדי שעי״ז יוכל להביא **ראי׳ והוכחה** שנבואתו היא אמת (ח״ו). והטעם על מה שהקב״ה נותן כח לנביא השקר (סט״א) לעשות אות ומופת שיוכל להביא הוכחה לנבואתו – מפורש בכתוב (דברים יג, ד) שהטעם לזה הוא ״כי מנסה ה׳ אלקיכם אתכם גו׳״.

וכל זה הוא בנוגע לדבר שמשמש **הוכחה** על ענין שהוא היפך תורת אמת. אבל היכא שהדבר **עצמו** הוא היפך התורה, היינו שהתורה אומרת שדבר כזה לא יהי׳ – פשיטא, דאין שייך שיהי׳ כח לסט״א לעשות דבר כזה מה שהתורה אומרת **שלא** יהי׳. (וכבר כתבנו לעיל סעיף ט״ז דוגמאות לזה. ואין צורך להכפיל אותם הדברים עוד פעם). ומכיון שמפורש בתורה שלפני ביאת המשיח **לא** יהי׳ חירות משעבוד מלכיות – פשיטא שאין שייך שבכח הסט״א תהי׳ מציאות כזו. ומזה ברור, שע״י המדינה לא נעשה ח״ו חירות משעבוד מלכיות, והיא רק דוגמת ״ועד ארבע ארצות״, כנ״ל בארוכה.

ולכאורה יש להקשות ממ״ש בקונטרס ״על הגאולה ועל התמורה״ ריש סימן נ״א, וז״ל: ״והנה אף שהצליחו הרבה מ״מ עדיין לא הגיעו להצלחת נבוכדנצר ופרעה שמלכו על כל העולם כולו, וגם הם לא באו להצלחה זו בפעם אחת אלא היו מוסיפין והולכין בכל פעם יותר ברום הצלחתם בכח הס״מ לבוא לידי ע״ז ר״ל, ולזה אני מפחד מאוד מי יודע אם לא יעשו עוד מלחמות והצלחות שונות לנסות את ישראל באמונה״. דמלשון זה משמע שאפשר להיות שבכח הס״מ יגיעו ח״ו להצלחת נבוכדנצר ופרעה למלוך על כל העולם כולו.

וכן מוכח גם שם באותו הסימן (ע׳ צ״ד) וז״ל: ״שהמלך המשיח ימלוך על כל העולם כולו, ונודע כי הם מדמים עצמם לעניני הגאולה עפ״ל ועושים כמה פעולות ודמיונות לדמות לענינים של משיח, ומי יוכל לידע עד כמה כו׳ ואקוה להשי״ת שישמור עמו בנ״י שלא להביאם לנסיונות חמורים יותר כ״כ, אבל מי יודע עד כמה העון גורם כו׳״. וגם מלשון זה מוכח שאפשר להיות נסיון גדול כזה עד שימלכו על כל העולם כולו, דוגמת מלך המשיח.

ותמוה: באם ימלכו על כל העולם כולו – הרי בוודאי שלא יהי׳ אז שעבוד מלכיות (דלמי יהיו משועבדים, מכיון שהם המולכים על כל העולם כולו), והיאך שייך שיהי׳ חירות משעבוד מלכיות לפני ביאת המשיח?

ולכן ברור, שבודאי לא נתכוין ח״ו שאפשר להיות מציאות כזו שימלכו על כל העולם כולו – כי זה כפירה גמורה במ״ש בתורה שלפני ביאת המשיח **לא** יהי׳ חירות משעבוד מלכיות, ובמילא אין שייך שתהי׳ מציאות כזו שימלכו על כל העולם. וכוונתו במ״ש לשונות הנ״ל היא רק בכדי לתת חיזוק ועידוד שלא להתפעל מהצלחתם, דאפילו **באם** הי׳ שייך שיצליחו למלוך על כל העולם (אבל ודאי לא יהי׳ כן) אין צריך להתפעל מהם.

אך עדיין צ״ע, דמכיון שמשמעותם של לשונות הנ״ל בפשטות הוא שאפשר להיות בפועל מציאות כזו (שימלכו על כל העולם כולו), ובודאי שהרבה יהודים שלומדים את הקונטרס ״על הגאולה ועל התמורה״ יפרשו את לשונות הנ״ל כמו שהם מובנים בפשטות שאפשר להיות מציאות כזו שימלכו על כל העולם, דפירוש דברים אלו הוא שאפשר להיות מציאות דחירות משעבוד מלכיות לפני ביאת המשיח (שהרי כשימלכו על כל העולם לא תהי׳ שום אומה שאלי׳ יהיו משועבדים), ואינו מובן: מכיון שרעיון כזה (שאפשר להיות חירות משעבוד מלכיות לפני ביאת המשיח) הוא רעיון של כפירה – למה לא נזהר הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל לכתוב לשונות כאלו שעלולים להכשיל ח״ו את לומדי הקונטרס ברעיון של כפירה ח״ו?

ומזה מוכח שעיקר מלחמתו נגד הציונות היתה לפעול הרחקה גדולה ממעשה הכפירה דהציונות. ומכיון שלשונות כאלו (דאפילו כשיצליחו כו׳ אין צריך להתפעל בהם) מלהיבים יותר את הלבבות להתרחק מהמעשים שלהם – לא חשש כ״כ מזה שלשונות אלו עלולים להביא [את הרוצה לטעות] ח״ו **לרעיון** כוזב – כי עיקר עבודתו הייתה לעמוד בפרץ שיתרחקו **מהמעשים** שלהם.

(ב) יסוד של הלכה או של אגדה:

כל חלקי התורה הן הלכה והן האגדה הם אמת גמור בתכלית, שהרי כולם ניתנו מרועה אחד, מה׳ אלקים אמת. אלא שאעפ״כ, בכדי לדעת דבר ברור בנוגע למעשה בפועל – מוכרח לעיין בספרי הלכה דוקא. וקשה במאד לדעת דבר ברור מאגדות שבש״ס ומדרשים, או מספרי דרוש רמז וסוד כי ספרי הדרוש (וכן ספרי הרמז והסוד) נכתבו הרבה פעמים בסגנון שאינו ברור כ״כ, בדרך משל וכיו״ב, בכל ענין וענין צריך להתבונן ולדעת על מה ירמזון הדברים, משא״כ ספרי הלכה נכתבו בסגנון ברור המובן לכל אחד ואחד.

ולכן, כל אלו שנטו מדרך האמיתי, השתמשו הרבה באגדות חז״ל שבש״ס ומדרשים ובספרי דרוש וקבלה, להביא משם ״ראיות״ לדיעותיהם הכוזבות. אבל השתמטו להביא דברי הפוסקים, כי דברים אלו קשה לסלפם, מכיון שנכתבו בסגנון ברור.

וכן עשו גם הציונים הדתיים. הביאו ״הוכחות״ לדבריהם מאגדות שונות שבש״ס ומדרשים, (כי דברים אלו אפשר להעמיס בהם פירושים שונים ומשונים). אבל השתמטו לדבר ע״ד פסק דין המפורש בספר הי״ד להרמב״ם (ספר של הלכות) שהגאולה תהי׳ ע״י משיח צדקנו ולפני זה לא תהי׳ שום גאולה.

וז״ל הרמב״ם בהל׳ מלכים רפי״א: ״המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל״. הרי מפורש בדבריו, אשר (א) המלך המשיח הוא המקבץ נדחי ישראל, היינו שקיבוץ ישראל מהגליות יהי׳ ע״י מלך המשיח, ודלא כהציונים הדתיים שאומרים שכבר הותחל קיבוץ גליות לפני ביאת המשיח. (ב) ידוע שהרמב״ם מדייק גם בסדר דבריו, וגם מזה לומדים הלכתא גברתא. ומדקאמר ״ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל״ – ברור, שקיבוץ גליות יהי׳ לאחרי בנין המקדש.

וכן כתב הרמב״ם שם בסוף הפרק. דבסוף הפרק שם מבאר כל הפרטים דביאת המשיח והגאולה. וכותב שם להדיא כל הסדר שיהי׳. שבתחילה ״יעמוד מלך מבית דוד כו׳ ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחום מלחמת ה׳״ – וכשיעשה כן, ויקבץ נדחי ישראל, אז ״הרי זה משיח בודאי״.

ויען שספר הי״ד להרמב״ם הוא ספר של הלכות – וספרי הלכות נכתבו (כנ״ל) בסגנון ברור המובן לכל (וא״צ להעמיס בהם פירושים שונים ומשונים)

– לכן, הציונים הדתיים **מונעים** את עצמם לדבר אודות פס"ד הנ"ל של הרמב"ם, וכל ה"הוכחות" שלהם הם מאגדות ומדרשים שונים וגם מספרי דרוש וקבלה – כי שם אפשר להעמיס פירושים שונים.

ומעניין: ידוע שאחד מהם חיבר ספר בשם "התקופה הגדולה" להביא "הוכחות" (מאגדות חז"ל שבבבלי ירושלמי ומדרשים, וכן מספרים שונים, ספרי מחקר דרוש וקבלה) שמעת שנתייסדה המדינה הותחלה כבר הגאולה (כלשון השגור בפיהם "אתחלתא דגאולה") ושאסיפת היהודים שבאו לא"י מארצות שונות הוא ההתחלה של קיבוץ גליות. והנה מכיון שמחבר הנ"ל אסף הרבה מאמרי חז"ל והרבה ספרים שמדברים בענין הגאולה – לא הי' יכול להשתמט להביא גם את שני פרקים האחרונים שבספר הי"ד להרמב"ם. וראה פלא: כשמעתיק את דברי הרמב"ם הנ"ל (שבריש פי"א וסוף פי"א) הוא מודה **בעל כרחו** שלפי הרמב"ם תהי' הגאולה (גם אתחלתא דגאולה) ע"י משיח צדקנו ולאחרי בנין המקדש. אלא שיש לו "הוכחות" ממאמרי חז"ל, כאילו הרמב"ם לא ידע ח"ו ממאמרי חז"ל אלו.

ואם תאמר, הרי סוף סוף מביאים הם (הציונים הדתיים) הרבה הוכחות מהרבה ממאמרי חז"ל ומהרבה ספרים שקיבוץ גליות (או עכ"פ התחלת קיבוץ גליות) יהי' **לפני** ביאת המשיח, והרי א"א לדחות כלאחר יד ח"ו כל מאמרי חז"ל וכל ספרים אלו – אשיב ע"ז, בנוגע **לרובם ככולם** של ההוכחות שלהם מה שמביאים מאגדות חז"ל (שבש"ס ומדרשים) וכן מספרי דרוש וקבלה וכיו"ב – כבר כתבנו לעיל, שרוב הדברים שבאגדות חז"ל וכן הרבה דברים שבספרי דרוש וקבלה, נכתבו מלכתחילה בסגנון שאינו ברור כ"כ והרבה פעמים נכתבו הדברים בדרך משל וכיו"ב וקשה לדעת על מה ירמזון הדברים. (ונוסף לזה: בהרבה אגדות חז"ל וכן בהרבה ספרים שמביאים – לא כתוב **להדיא** כדבריהם, ורק שהם מעמיסים בזה את הפירושים שלהם, ובודאי שאפשר לפרש אותם גם באופן אחר).

אמנם, גם בנוגע לאותם ההוכחות שהם מביאים מספרים שנכתבו ע"ד **הפשט** (וכמו דברי האבודרהם שנעתק לקמן בע"ה) – גם על זה אין לסמוך כלל בנוגע **הלכה למעשה** ואסביר לך את הדברים: ידוע ומפורסם שיש הרבה ענינים בתורה שע"פ דרך הפשט אינם כפי ההלכה. ולדוגמא, בפרשת משפטים מ"ש גבי נרצע "ועבדו לעולם" (שמות כא, ו) כתב הרשב"ם וז"ל: "לעולם, לפי הפשט כל ימי חייו כמ"ש בשמואל וישב שם עד עולם". וגם בתשובת הרשב"א

ח״א סימן ט׳ מובא פירוש זה, אלא שכתב שם שפירוש זה הוא ע״פ פשט ולא ע״פ הלכה. (כתבתי רק דוגמא אחת, ויש פירושים כאלו בדברי הראשונים. ואין כאן המקום לאסוף כל פירושים אלו).

והנה דבר פשוט שהרשב״ם והרשב״א וכן שאר הראשונים לא כתבו בספריהם פטפוטי דברים בעלמא ח״ו. ואין כל ספק שפירוש זה בתיבת ״לעולם״ (וכן שאר הפירושים בדברי הראשונים שאינם להלכה) הם חלק מתורת אמת שניתנו למשה מסיני מפי הגבורה, וכשלומדים פירושים אלו צריך לברך עליהם ברכת התורה – ״שנתן לנו את תורתו״. אלא שפירושים אלו ניתנו מפי הגבורה בנוגע לבחינת פשט ולא בנוגע למעשה, והפירושים שע״פ הלכה הם בנוגע למעשה. (ואין כאן המקום לבאר בפרטיות ענין זה, כי לא זהו מטרת האגרת הלזו. אבל עכ״פ זה ברור שיש ענינים בתורת אמת שניתנו מפי הגבורה, שהם שייכים לבחינות אחרות, ולא לענין מעשה בפועל).

ויתירה מזו: לא רק שהענינים בתורה שאינם ע״פ דרך ההלכה (ענינים בראשונים שע״פ פשט, וכן ענינים שבספרי דרוש וקבלה) שעם היותם תורת אמת אינם שייכים לענין המעשה בפועל – הנה גם בהענינים שבתורה ע״פ דרך ההלכה יש הרבה פלוגתות בין תנאים ואמוראים וכן בראשונים וכו׳, וכל הדיעות הם תורת אמת דאלו ואלו דברי אלקים חיים, ואעפ״כ היכא דאיפסקא הלכתא – הנה זהו הדרך היחידי בנוגע למעשה. ובאם ירצה מישהו להתנהג כדברי ב״ש (היכא שנפסקה הלכה כב״ה) בהטענה שגם דברי ב״ש הם דברי אלקים חיים – יעבור על כו״כ איסורים. דהגם שודאי שדעת ב״ש ניתנה מפי הגבורה, אבל (לאחרי שנפסקה הלכה כב״ה) אינה בנוגע למעשה.

וכמו שבנוגע לאדם, המעשה בפועל שלו מחוייב להיות כפי שנפסקת ההלכה (אף שגם שארי הדיעות הם אמת, וגם הפירושים שאינם ע״פ דרך ההלכה הם אמת) – אותו הדבר ממש הוא בנוגע להנהגתו של הקב״ה, שהמעשה בפועל שלו היא כפי שנפסקה ההלכה.

ודבר זה לא בדיתי מלבי ח״ו, ומפורש כן בהרבה ספרים, אך יען ששמעתי מכמה אנשים מהחוג דסאטאמאר שכל הענין דפסיקת הלכה נוגע רק לנו איך עלינו להתנהג, אבל בנוגע להנהגת הקב״ה (ובפרט בענין הגאולה, באיזה אופן יגאל את ישראל), אין שייך שהפסק דין שלפי כללי ההלכה יכריע להקב״ה איך לעשות ובאיזה אופן לגאול את ישראל – נביא ראי׳ לדברינו מתשובות חתם

סופר ז״ל. יורה דיעה סימן שנ״ו וז״ל: ״והנה ר׳ הלל בפ׳ חלק צ״ט ע״א אמר אין משיח לישראל , פירש״י אלא הקב״ה בעצמו יגאלם בלי שליח ,ופירוש זה מוכרח הוא דודאי גם לר׳ הלל יש גאולה אלא שאין משיח מלך, וגם בזה לית הלכתא כוותי׳, והאומר אין משיח וקים לי׳ כרבי הלל הרי הוא כופר בכלל התורה דקיי״ל אחרי רבים להטות כיון שרבו עליו חכמי ישראל ואמרו דלא כוותי׳ שוב אין אדם ראוי להמשך אחריו״. עכ״ל החתם סופר ז״ל. הרי מפורש בדבריו, שגם בענין הנוגע להנהגתו של הקב״ה באופן הגאולה – אם הקב״ה בעצמו יגאל את ישראל בלי שליח (כדעת ר׳ הלל) או שיגאל אותם ע״י משיח צדקנו (כדעת חכמים) – יש הכרעה בזה ע״פ כללי ההלכה. (ואף שהחת״ס שם מדבר בנוגע דכלל דיחיד ורבים הלכה כרבים – הרי פשוט, שאין שום חילוק בין כלל זה לשאר הכללים).

ומכל זה פשוט, דכל פרט ופרט מ״ש בספרי הפוסקים בנוגע להנהגתו של הקב״ה (בענין שכר ועונש ובענין פרטי הגאולה, וכיו״ב) – הנה אף שיש בזה כמה דיעות בש״ס, מ״מ, מכיון שהפוסקים הכריעו (ע״פ כללי ההלכה) שהדין הוא כך וכך, **בודאי** שכן הוא הנהגתו של הקב״ה.

(ומ״ש בויואל משה דף נ״ה טור ב׳ ש״ביאת המשיח בלא תשובה היא פלוגתא בש״ס ולא אמר (הרמב״ם) בזה שום הכרעה כו׳ שדבר שהוא ביד הקב״ה בעצמו אין לו לומר שום הכרעה״ – צריך עיון גדול, כי זה היפך החת״ס וכמה ספרים. ובודאי שיש כאן איזה פליטת הקולמוס. וכוונת הויואל משה היא שמצד כללי ההלכה לא הי׳ לו להרמב״ם שום הכרע בדבר הלכה כמאן. אבל היכא שיש הכרע בדבר ע״פ כללי ההלכה – בודאי ובודאי שכללי ההלכה הם המכריעים גם בנוגע לענינים אלו. דאם לא תאמר כן, הרי אפשר לכפור ח״ו גם בביאת המשיח בהטענה דמכיון שהגאולה היא בידו של הקב״ה א״א להכריע בזה ואפשר שהקב״ה יעשה כדעת ר׳ הלל).

ונחזור לענייננו בנוגע לטענת הציונים הדתיים שבכמה מאמרי חז״ל ובכמה ספרים מוכח שיהי׳ קיבוץ גליות לפני ביאת המשיח – שהתשובה על טענתם היא: (א) ברובם ככולם של המקומות שמביאים – אפשר לפרש באופן אחר. (ובפרט באגדות חז״ל ובספרי דרוש וקבלה, שהרבה פעמים כתובים הדברים בדרך משל וצריך לדעת על מה ירמזון הדברים). (ב) גם באותם הספרים שכתוב כן **להדיא** – הנה ספרים אלו **אינם** ספרי הלכה, והמקום היחידי בספרי הפוסקים שמבואר ענינים אלו הוא בספר הי״ד להרמב״ם הלכות מלכים.

ומכיון שהרמב"ם אומר פס"ד ברור שהגאולה תהי' אך ורק ע"י משיח צדקנו (ולאחרי בנין המקדש), ואין שום פוסק שיחלוק עליו – ואדרבה, ידוע בכללי הפוסקים דהיכא שנו"כ הרמב"ם לא השיבו עליו ה"ז הוכחה שהם מסכימים לדבריו. ובנדו"ד (בה' מלכים) הרי הם הראב"ד, הכסף משנה (הוא מרן המחבר), הרדב"ז ועוד - הרי פשוט, שא"א לנטות ח"ו מפס"ד ברור ומפורש דכל פוסקים אלו (רמב"ם, ראב"ד, רדב"ז, מרן המחבר) מצד "הוכחה" מאיזה מאמר חז"ל, וגם לא ממ"ש להדיא בספרים שאינם ספרי הלכה.

דאף שודאי שגם מ"ש בספרים אלו הוא אמת שהרי זה חלק מתורת אמת שניתנה מפי הגבורה – אין זה נוגע למעשה, ובדוגמה פירוש הרשב"ם והרשב"א בתיבת "לעולם".

ולאחרי הקדמה זו, ראוי להתבונן בהחילוק שבין מלחמת סאטאמאר נגד הציונות ומלחמת ליובאוויטש נגד הציונות:

כל הוכחותיו של הויואל משה נגד הציונות מיוסדים על מדרשי חז"ל וכיו"ב. ואין אנו מדברים כעת בנוגע להוכחותיו נגד מעשה הציונות, היינו בנוגע להאיסור דלקיחת גאולה לפני ביאת המשיח, שבנוגע לענין זה נדבר לקמן בע"ה – ומה שאנו מדברים כעת הוא בנוגע להוכחותיו נגד רעיון הציונות, היינו בנוגע לזה שאומרים שאפשר להיות גאולה (חירות משעבוד מלכיות וקיבוץ גליות) לפני ביאת המשיח. דכל מה שהרעיש נגד אלו האומרים כן וקורא אותם בשם "כופרים" ו"אפיקורסים" הוא (לא מפני שהם אומרים היפך פס"ד מפורש דהרמב"ם שהסכימו לזה כל הפוסקים כנ"ל בארוכה, כי אם) מפני שמביא הוכחות מהרבה דרשות חז"ל שהגאולה תהי' לאחרי ביאת המשיח ולאחרי עשיית תשובה. ועיין בספר ויואל משה מאמר שלש שבועות סוף סימן מ"ב וז"ל: "בהרבה מאמרים בדברי חכז"ל אין מספר מבואר בדבריהם שלא תהי' גאולה וחירות משעבוד מלכיות עד ביאת המשיח, אלא שאף אחר ביאת המשיח לא יהי' שום גאולה בלי תשובה".

ותמה תמה אקרא: הרי גם הם (הציונים הדתיים) מביאים הוכחות מהרבה דרשות חז"ל ומכמה ספרים שהגאולה (או עכ"פ אתחלתא דגאולה) תהי' לפני ביאת המשיח ולפני עשיית תשובה – ומאי אולמא של דרשות אלו שהביא בויואל משה מהדרשות שמביאים הם? ואל תאמר שכל ההוכחות המובאים בויואל משה הם חזקות כברזל שאין עליהם שום תשובה כלל משא"כ ההוכחות

שלהם הם הוכחות קלושות במאד – כי עדיין לא נמצא שום אחד שהפריך את **כל** ההוכחות שלהם. (בספר ויואל משה הפריך רק **כמה** הוכחות שלהם, אבל לא הפריך את רובם, ומכ״ש שלא הפריך את כולם). ואציע כאן רק דוגמא אחת מההוכחות שלהם.

באבודרהם סדר שחרית של חול בפירושו לשמונה עשרה, לאחרי שמבאר כל ברכה בפני עצמה הוא מבאר את סדר הברכות. וכותב שם (בד״ה יש אנשים) בענין סדר הברכות מתקע בשופר ואילך, וז״ל: ״וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים״ שלכן לאחרי תקע בשופר אומרים השיבה שופטינו, כי דין ברשעים שייך לוהשיבה שופטיך ״וכיון שנעשה דין ברשעים כלו המינין״ (ברכת המינים), וכיון שכלו המינים מתרוממות קרנות הצדיקים״ (ברכת על הצדיקים), והיכן מתרוממת קרנות הצדיקים בירושלים״ (ברכת בונה ירושלים), ״וכיון שבאו לירושלים בא דוד״ (ברכת את צמח דוד), הרי מפורש בדבריו שקיבוץ גליות תהי׳ (כמה וכמה שלבים) לפני ביאת בן דוד.

ושם לאחרי זה מביא בשם הריב״א שו׳ ברכות הראשונות שבי״ב ברכות אמצעיות (מחונן הדעת עד ברכת השנים) הם בצרכי היחיד, והו׳ ברכות שלאחריהם (מתקע בשופר עד את צמח דוד) הם בצרכי הרבים, כנגד ששה הנ״ל דצרכי היחיד. תקע בשופר – כנגד חונן הדעת, השיבה שופטינו – כנגד השיבנו (תשובה), ברכת המינים – כנגד סליחת עונות, וכו׳. עיי״ש בארוכה. ובסיום הענין שם, וז״ל: ״תחלת הגאולה קיבוץ גליות, ובהתקבצם ימנו שופטים להשמיד הרשעים, ובכן צדיקים יראו וישמחו, ותשכון שכינה בישראל, ואז בן דוד בא״. הרי אומר עוד פעם **להדיא** שקיבוץ גליות תהי׳ (כמה וכמה שלבים) לפני ביאת בן דוד. וגם לפני עשיית תשובה (השיבה שופטינו כנגד תשובה), כמו שאומר בפירוש שלאחרי קיבוץ גליות ״ימנו שופטים להשמיד הרשעים״, הרי מוכרח, בעת קיבוץ גליות יהיו עדיין הרבה רשעים שלא חזרו בתשובה.

ולכאורה, ההוכחה שלהם מדברי האבודרהם הנ״ל (וכן מה שמוכיחים מעוד כמה מפרשים, וגם מהרבה מדרשי חז״ל) הם הוכחות חזקות שאין להשיב עליהם, ועכ״פ לא גרעי מההוכחות של הויואל משה. ואל יחשדני הקורא שאני סבור ח״ו כדבריהם כי **בודאי ובודאי** שעד לרגע האחרונה שלפני ביאת המשיח לא תהי׳ שום ענין של גאולה כלל, אמנם ודאות הלזאת היא מצד זה שהרמב״ם בספר הי״ד כתב **פס״ד ברור** שהגאולה תהי׳ ע״י ביאת המשיח, ואין שום **פוסק**

שיחלוק עליו, ואדרבה כל נו״כ הרמב״ם הסכימו (בתור **פוסקים**) להפס״ד דהרמב״ם. והיכא שיש פס״ד מפורש – א״א לנטות מזה בשום אופן מצד זה שיש לנו ראי׳ ממאמר חז״ל או מצד זה מה שכתוב באיזה ספר (של דרוש או של פשט, אבל **לא** ספר של **הלכה**), וכמו שכתבנו לעיל ועוד נכתוב זה לקמן בע״ה. אבל באם לא הי׳ פס״ד בענין זה, וכל היסוד שלנו הוא ראיות ממאמרי חז״ל או מספרים שונים (שאינם ספרי הלכה) הרי גם להם הרבה ראיות, מאי אולמא האי מהאי.

והנה בספר ויואל משה מאמר שלש שבועות כתב שהיסוד שלו (שא״א להיות גאולה לפני תשובה) הוא לא רק מדרשות חז״ל אלא גם מפסוק מפורש בתורה. וזהו תוכן דבריו: בריש סימן מ׳ מביא מ״ש הרמב״ם בהל׳ תשובה דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה. ומקשה על זה דבמס׳ סנהדרין הוא פלוגתא דר״א ור״י, דר״א סובר דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ור״י חולק על זה, והרי ידוע דר״א ור״י הלכה כר״י, ולמה פוסק הרמב״ם כר״א?

ולאחרי אריכות הפלפול בא לידי מסקנא (בסימן מ״א), דממ״ש בפרשת נצבים ״ושבת עד ה׳ אלקיך גו׳״ (ענין תשובה) **ואח״כ** כתיב ״ושב ה״א גו׳ ושב וקבצך גו׳״ מוכח להדיא שהגאולה (״וקבצך גו׳״) תהי׳ לאחרי תשובה. כי לא אמרינן ״אין מוקדם ומאוחר בתורה״ אלא בתרי ענייני משא״כ בחד ענייני מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר. ומכיון דמפורש בקרא שתשובה קודמת לגאולה – ע״כ צריך לומר דפלוגתת ר״א ור״י אם ישראל נגאלין בלי תשובה היא (לא בנוגע להגאולה ממש, כי אם) בנוגע לביאת המשיח, דר״א סובר שגם ביאת המשיח א״א להיות בלי קדימת התשובה ור״י סובר שאפשר, אבל גם לפי דעת ר״י שאפשר לביאת המשיח בלי תשובה – הנה גם הוא מודה שהגאולה ממש תהי׳ דוקא לאחרי תשובה, שהרי בודאי לא יחלוק ר״י על פסוק מפורש.

ועפ״ז מבאר שם דמ״ש הרמב״ם אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, אינו תלוי בפלוגתא הנ״ל. כי הפלוגתא דר״א ור״י הוא בנוגע **לביאת המשיח** (והלשון ״נגאלין״ שבסנהדרין שם הוא כי גם ביאת המשיח לבשר הגאולה נקרא בשם גאולה), ואילו מ״ש הרמב״ם הוא בנוגע לגאולה ממש. ועפ״ז מבאר גם מ״ש הרמב״ם בהל׳ מלכים פי״א שמלך המשיח יכוף את כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה – שכוונת הרמב״ם בזה היא, שבאם תהי׳ ביאת המשיח לפני תשובה (כדעת ר״י), הנה בתחילה יכוף את כל ישראל לעשות תשובה, ורק לאח״ז יגאל אותם מהגלות. (עיין בכ״ז בסימן מ״א. ועייג״כ בסימן פ׳).

ועפ״ז מסיק שם בסימן מ״ב, דמכיון שמפורש בקרא שהתשובה מוקדמת לגאולה, נמצא, ש״מי שחושב ההיפך, שיש מציאות לגאולה בלי תשובה, הרי הוא חושב נגד המבואר בקרא הוא כופר בתורה ר״ל״. ומבאר שם, דכמו שכתב הרמב״ם (בהל׳ מלכים רפי״א) דמי שאינו מאמין בביאת המשיח הוא ״כופר בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה׳ אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו׳ אם יהי׳ נדחך בקצה השמים וגו׳ והביאך ה׳״ – הנה אותו הדבר ממש הוא בנוגע למי שחושב שאפשר להיות גאולה בלי קדימת התשובה, מכיון שבהתחלת הענין (לפני ״ושב ה״א את שבותך גו׳״) כתיב ״ושבת עד ה׳ אלקיך גו׳״. ו״אין חילוק בין הכופר בהבטחה זו שא״א לגאולה בלי תשובה להכופר בהבטחה של ביאת המשיח״. עכ״ל.

והנה מה שמוכיח מסדר הכתובים (מה שתחילה כתיב ״ושבת״ ואח״כ כתיב ״ושב גו׳״) היא הוכחה אלימתא, כי איתא בפסחים (דף ו׳ ע״ב) שבחד ענינא המוקדם הוא מוקדם והמאוחר מאוחר, הנה אף שזה הוכחה אלימתא, מ״מ, מ״ש דמי שחושב שאפשר שהגאולה תהי׳ לפני התשובה הוה כופר ר״ל – צריך עיון גדול, מצד כמה טעמים.

א) בתוספות פסחים שם, דמה שאמרו ״אבל בחד ענינא מאי דמוקדם מוקדם״ ״היינו היכא דליכא דרשה וטעם״. והתוספות מביאים ראי׳ לזה מהא דדחיית הנסקל קודם לסקילתו. עיי״ש. ועפ״ז, באם נמצא איזה ״דרשה וטעם״ שאפשר להיות גאולה לפני תשובה – לא יצטרכו לדחות דרשה זו, ויפרשו שהכתובים שבנצבים שם הם שלא כסדרן. ועפ״ז יש לומר, דמה שאמר ר״ש (בתנחומא בחוקותי ג) ״בין עושין תשובה ובין אין עושין תשובה כיון שהגיע הקץ מיד נגאלין שנאמר אני ה׳ בעתה אחישנה״ – כוונתו ב״מיד נגאלין״ היא לגאולה ממש (ואין שום הכרח לומר שכוונתו ב״נגאלין״ היא לביאת המשיח לפני הגאולה), והתשובה תהי׳ לאחרי הגאולה. והכתובים בפ׳ נצבים הם שלא כסדרן.

ב) יתירה מזו. בהפסוק ״ושבת גו׳״ (שנאמר לפני ״ושב ה״א גו׳ וקבצך גו׳״) כתיב ״ושבת עד ה׳ אלקיך ושמעת בקולו גו׳״ בכל לבבך ובכל נפשך״. ועפ״ז, הנה לפי מה שפירש הויואל משה את כוונת הרמב״ם, דמ״ש הרמב״ם שמשיח ״יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה״ הוא מפני שלפני הגאולה מוכרח להיות תשובה – הנה גם לדידי׳, הכתובים הם שלא כסדרן, כי בפסוק

נאמר "ושמעת בקולו גו' בכל לבבך ובכל נפשך" דקיום התומ"צ ("ושמעת בקולו") שיהי' לפני הגאולה ("ושב גו' וקבצך") יהי' "**בכל לבבך ובכל נפשך**", ואילו ברמב"ם איתא "**ויכוף** כל ישראל כו'" שקיום התומ"צ דישראל (לפני הגאולה) יהי' בדרך כפי', וגם זה מספיק בשביל הבאת הגאולה.

ג) כבר הבאנו לעיל את דברי האבודרהם שכתב להדיא שקיבוץ גליות תהי' לפני עשיית תשובה – והכי האבודרהם לא ידע ח"ו את הכתובים שבפ' נצבים או שלא האמין בה ח"ו?!

אך האמת יורה דרכו, שבכדי לדעת את הסדר דעניני הגאולה (ענינים אלו שאנו צריכים לדעת) – הוא כמו שאר כל הענינים שבתורה, שבכדי שנוכל לידע אותם **בבירור** בנוגע **למעשה בפועל**, שלח לנו הקב"ה את הפוסקים, שהם ביררו וליבנו את כל דברי חז"ל שנאמרו בזה (וגם כל מה שאפשר להוכיח מהפסוקים שבתורה) ונתנו לנו הוראה ברורה בכל ענין וענין.

ובאם יבוא אחד ויטעון שבכדי לדעת הלכות תפילין לדוגמא יעיין בעצמו בהפסוקים בתושב"כ מהו פירוש "טוטפות", ואח"כ ילמוד הסוגיא דתפילין במס' מנחות עם פירוש רש"י ותוספות ושאר הראשונים, וזה יספיק לו לדעת איזה תפילין הם כשרים ואיך צריך להיות הנחתם – ולא ירצה לעיין בשו"ע ונושאי כליו – הרי בודאי ובודאי שהתפילין שלו יהיו פסולים.

ועאכו"כ כשיראה הלכה פסוקה בשו"ע, שאין שום פוסק חולק בזה, והוא ירצה לדחות ח"ו את הלכה הלזו לפי שיש לו איזו ראי' ממס' מנחות – הרי לא זו בלבד שהעשי' שלו (הנחת התפלין שלו) תהי' שלא כדין (מכיון שזהו היפך השו"ע). הוה זה גם ענין של כפירה מה שחושב שהשו"ע ונושאי כליו לא כיוונו ח"ו את ההלכה לאמיתתה.

באם יש לו קשיא על השו"ע מאיזה גמרא – הנה בודאי שצריך לייגע את עצמו לתרץ את הקושיא, והוא בכלל מצות תלמוד תורה. אבל זה צריך להיות אצלו דבר ברור שגם השו"ע ידע בודאי את הסוגיא שבש"ס ואת דברי הראשונים וח"ו להרהר אחרי פסקיו. וידוע דהלכה כבתראי מפני שראו כבר את דברי הראשונים.

וכמו שהוא בנוגע לקושיא מדברי הגמרא והראשונים – כן הוא גם כשרואים סתירה בין מפרשים (מפרשי התורה או מפרשי הש"ס) לפוסקים (שהיו שניהם באותו הזמן), שאין דוחים את דברי הפוסקים בגלל המפרשים, כי דברי המפרשים נאמרו בתור פירוש ולא בתור פס"ד.

וגם אותם המפרשים שהיו גם פוסקים – יש חילוק בין מה שכתבו בדרך פסק למה שכתבו בדרך פירוש, כידוע ומבואר בהרבה ספרים.

ואף שגם **הפירושים** של רבותינו הראשונים והאחרונים (הן אלו שחיברו גם ספרי הלכה, והן אלו שהיו רק מפרשים) הם תורת **אמת** שניתנה **מפי הגבורה** – כבר ביארנו לעיל בנוגע למפרשי **התורה** (הפירוש של הרשב"ם בתיבת "לעולם" גבי עבד עברי) – עד"ז הוא גם בנוגע למפרשי **הש"ס**, דענינים אלו אינם שייכים כ"כ למעשה כמו דברי **הפוסקים**. ואין כאן המקום להאריך בזה.

ועכ"פ ברור, דכמו שבנוגע לתפילין ציצית שבת ושאר הלכות שבתורה מוכרח לעיין בספרי הפוסקים שהם כבר ביררו וליבנו את ההלכה – אותו הדבר ממש הוא בנוגע לעניני הגאולה.

והנה המקום היחידי בספרי **הפוסקים** שבו מבואר בפרטיות ענינים אלו – הוא בהלכות מלכים להרמב"ם, ולכן פשוט שבכדי לדעת **בבירור** ענינים אלו בנוגע **למעשה** – אפשר לדעת זה רק ממ"ש ברמב"ם שם. וכל הראיות וההוכחות שמביאים מש"ס ומדרשים או מספרים שונים אינם שוים כלום בכדי לנטות ח"ו **מפס"ד** מפורש דהרמב"ם.

בנוגע לההוכחות מש"ס ומדרשים – הרי ודאי שגם הרמב"ם ידע את כל הש"ס והמדרשים, ואעפ"כ הכריע מה שהכריע. ובנוגע לההוכחות מספרים שלאחרי תקופת הש"ס (וגם לאחרי תקופת הרמב"ם) – וכמו דברי האבודרהם שנעתקו לעיל – כבר כתבנו שהדברים שנאמרו בספרים אלו הם בתור **פירוש וכיו"ב** ולא בתור פס"ד.

ולכן, אפילו באם הרמב"ם הי' **יחיד** בהפס"ד שלו – הרי מובן, שא"א לנטות ח"ו גם מפס"ד של פוסק **אחד** כל זמן שלא ראינו שיש איזה **פוסק** שחולק עליו. (והרי בכל הספרים שכתבו באופן אחר, כתבו זה בתור פירוש ולא בתור פסק. וכאשר יש רק פוסק אחד – ושאר הפוסקים לא מדברים בענין זה – פשיטא דנקטינן כוותי'). ובפרט שהרמב"ם אינו יחיד בזה, כמו שכתבנו לעיל מה שידוע בכללי הפוסקים, דהיכא שנו"כ הרמב"ם לא השיגו עליו הרי זה הוכחה שמסכימים עמו. וא"כ, הרי הפס"ד הנ"ל דהרמב"ם הוא גם פס"ד הראב"ד, הרדב"ז, והכס"מ ועוד.

וזהו החילוק בין שיטת ליובאוויטש לשיטת סאטמאר באופן מלחמתם נגד רעיון הציונות (שהותחלה כבר הגאולה לפני ביאת המשיח): בויואל משה

מביא הוכחות (נגד הרעיון שלהם) ממדרשי חז״ל ומספרים שונים וגם מסדר הכתובים שבפ׳ נצבים. ומכיון שגם הם (הציונים הדתיים) מביאים הוכחות ממדרשי חז״ל ומספרים שונים לדבריהם – צריך המעיין לבחון איזו הוכחה היא חזקה יותר; ואילו בספר לקוטי שיחות (עיין בלקו״ש ח״ה ע׳ 149 ובלקו״ש חט״ו ע׳ 493־492) מביא הפס״ד דהרמב״ם (ומוסיף שגם כל נו״כ הרמב״ם פוסקים כוותי׳, כנ״ל), ומבאר, שכל הראיות מש״ס ומדרשים לא יועילו לנטות ח״ו מפס״ד ברור דהרמב״ם וכל נושאי כליו. וגם מבאר בנוגע למה שנמצא במפרשים – שזה נכתב בתור פירוש ולא בתור פס״ד.

ויש טפשים שטוענים, דהן אמת שכל ההוכחות דויואל משה אינם בערך כלל לההוכחה שבלקו״ש שהיא הוכחה מפס״ד מפורש – אעפ״כ הרי רואים בפועל שבלקו״ש כתוב עד״ז רק כמה עמודים, ואילו הרה״צ דסאטאמאר זצ״ל חיבר במיוחד על זה ספר גדול (הספר ויואל משה), וא״כ רואים שהמלחמה של סאטאמאר נגד הציונות היא גדולה יותר*.

והנה על זה נשיב להם בפשטות: כל התשובות הארוכות שבספרי השו״ת הם בנוגע הענינים שאינם מפורשים בשו״ע. דמכיון שבענינים אלו יש מקום להתיר ויש מקום לאסור, לכן א״א לכתוב התשובה לפסוק הדין (להתיר או לאסור) עד שיכתוב תחילה פלפול ארוך וראיות להפס״ד שלו. אבל בנוגע לענין שמפורש בשו״ע שהוא אסור, הנה כשיבוא אחד ויכתוב תשובה ארוכה להוכיח מכמה וכמה מקומות בש״ס שדבר זה הוא אסור, הנה לא רק שכל אריכות התשובה שלו תהי׳ אך למותר (מכיון שזה מפורש בשו״ע) הוא עוד יקלקל עי״ז. כי כאשר אנשים יראו שבכדי לאסור דבר זה צריך לכתוב תשובה ארוכה ולהביא כמה וכמה ראיות על זה – יוכיחו מזה שאין זה דבר פשוט כ״כ (כי בדבר פשוט המפורש בשו״ע מספיק לכתוב שני שורות, שבשו״ע כתוב כך וכך), ויעשו חשבון דהגם שרב זה מצא הוכחות לאסור, הרי אפשר שיבוא רב אחר שיביא הוכחות להתיר.

והנמשל מובן: כאשר כותבים דברים קצרים, דענין זה (שהגאולה תהי׳ לאחרי ביאת המשיח) הוא פסק דין ברור ברמב״ם, ואין שום פוסק שיחלוק

---

*) הגהת המעתיק. ולאידך מפאת הכמות הרי חסר חמת חומר המחאה מטעם ליובאוויטש ולכן מוציאים עליהם לעז וכו׳, ואכן שופכים על ראשיהם חרון אף וזעם, מימים ימימה במלחמת מצוה, וא״ל.

בזה, ואדרבה כל נו״כ הרמב״ם פוסקים בזה כהרמב״ם (ומבארים גם שאין שייך שום ראיות נגד פס״ד ברור שמוסכם בפוסקים) – הנה דברים קצרים אלו הם די ומספיק. ואין צורך לשום הוכחות ופלפולים, ולא רק שאין צורך בזה אלא **אדרבה** כו׳. וק״ל.

והנה יש שבאו בטענה חדשה, דהן אמת שהרמב״ם בהל׳ מלכים פי״א (בריש הפרק ובסוף הפרק) כותב להדיא שהגאולה תהי׳ ע״י משיח צדקנו (ולפני ביאת המשיח **לא** תהי׳ גאולה), ושזה יהי׳ לאחרי בנין המקדש – הרי בפי״ב ה״ב אומר הרמב״ם גופא (בנוגע לביאת אלי׳ לפני ביאת המשיח) ״וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו״, וא״כ (טוענים הם) היאך אפשר להוכיח ממ״ש הרמב״ם בפי״א שהגאולה תהי׳ לאחרי ביאת המשיח, והרי בדברים אלו א״א לידע איך יהיו עד שיהיו?

אך כל מי שיש לו מוח בקדקדו מבין שטענה זו היא הבל הבלים. כי בפי״ב שם מדבר הרמב״ם בנוגע לענינים כאלו שמצד כללי ההלכה לא הי׳ לו הכרעה אם הלכה כדברי פלוני או הלכה כדברי פלוני, ובנוגע לזה כתב שא״א לידע עד שיהיו – אבל אותם הדברים שהרמב״ם כתבם **בודאות ובפשיטות** (היינו כל פי״א, וכן **כו״כ** ענינים שבפי״ב), הרי בודאי ובודאי שהרמב״ם ידע אותם בבירור.

ואף שכמה ענינים שהרמב״ם כתבם **בודאות** הם שנויים בש״ס במחלוקת – בהכרח לומר שהוא באחד משני פנים: בנוגע להרבה ענינים יש לומר שהפלוגתא בש״ס היא בנוגע לענין אחר (ואין אנו יודעים הפירוש בהגמרא), ובנוגע לכמה ענינים יש לומר שהרמב״ם הכריע בין שני הדיעות ע״פ כללי ההלכה. וכמו שהבאנו לעיל מתשובת החתם סופר (בענין דעת ר׳ הלל דאין משיח לישראל) שגם בעניני הגאולה שייך שפיר להכריע ע״פ כללי ההלכה.

ועכ״פ יהי׳ איך שיהי׳ הנה זה **ברור** דאותם הדברים שכתבם הרמב״ם בודאות **ובפשיטות** – בודאי ידע בבירור גמור שכן יהיו.

(ואותם האומרים דמ״ש הרמב״ם בפי״ב ״לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו״ קאי על **כל** עניני הגאולה, גם על הענינים שבכל פי״א – מאין יודעים הם שישו הנוצרי אינו משיח? אנחנו שלומי אמוני ישראל שיודעים שבכל ענין וענין צריך לעיין מה שההלכה אומרת על זה (וכמו שבכדי לדעת מה הם תפילין צריך לעיין בהלכות תפילין כן הוא בנוגע לגאולה שבכדי לדעת מי הוא משיח צריך לעיין

בהלכות מלכים אם הסימנים שבהלכות מלכים על משיח מתאימים לאדם זה שאומר שהוא משיח) – אנו יודעים בבירור שישו הנוצרי אינו משיח כי לא היו בו הסימנים שניתנו לנו מהקב"ה באותם ההלכות שקבעם הרמב"ם וכל נושאי כליו בתור פס"ד. אבל אותם האומרים שגם הענינים שכתבם הרמב"ם בודאות א"א לידע אותם – הרי אפשר לדידהו לומר כל השגעונות שבעולם, וא"א להפריכם משום מקום, מכיון שלדידהו א"א לידע שום ענין בעניני הגאולה).

והנה בספר ויואל משה מאמר שלש שבועות פס"א (סוף דף ע"ה) מחדש, דמ"ש הרמב"ם בפי"א (בריש הפרק ובסוף הפרק) שמשיח יבנה את ביהמ"ק, אין זה דבר מוכרח, ואפשר שבפועל יהי' באופן אחר. וז"ל הויואל משה שם: "ובודאי מה שמבואר בפירוש בתוה"ק א"א שישתנה, דלכן הוי הכופר בביאת המשיח ככופר בתוה"ק, אבל כל מה שהוא אח"כ בקבלה כתב הרמב"ם בפי"ב מהלכות מלכים שא"א לידע היאך יהי' עד שיהי'. ולכן אפשר דאף שהסדר הוא שיהי' נבנה קודם בידי אדם, מ"מ יש מציאות שיתמהר ויתקדם הביהמ"ק לבוא טרם שיבנו מלמטה". עכ"ל הויואל משה שם.

ולכאורה תמוה, היאך שייך לחלק בין "מה שמבואר בפירוש בתוה"ק" ל"כל מה שהוא אח"כ בקבלה" – והכי יש איזה חילוק ח"ו בין תושב"כ לתושבע"פ? והרי דבר פשוט הוא דכל מה שקיבלו חז"ל הוא אותו הדבר כמו תושב"כ.

וגם תמוה, הרי ברמב"ם שם פי"ב כתב להדיא דמה שיש דברים שא"א לידע היאך יהיו עד שיהיו הוא כי "גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו". הרי מפורש ברמב"ם דמה שיש דברים שא"א לידע עד שיהיו הוא דוקא בדברים שאין בהם קבלה – והאיך מביא דברים אלו דהרמב"ם על "כל מה שהוא אח"כ בקבלה" שגם זה א"א לידע?

ומצד גודל התמי' שבזה, מוכרח לומר שיש כאן איזה פליטת הקולמוס. דזה ודאי שאין שום חילוק בין מה שבא בקבלה למה שכתוב בפירוש בתורה, וגם מה שבא בקבלה א"א שישתנה. ומה שכתב "אבל כל מה שהוא אח"כ בקבלה" – הוא טעות הדפוס וצ"ל: "אבל כל מה ששנוי במחלוקת". (ואולי התיבות "כל מה שהוא אח"כ בקבלה" כתבם לפנ"ז. וצריך לקרוא כך: "ובודאי מה שמבואר בפירוש בתוה"ק וכן כל מה שהוא אח"כ בקבלה א"א שישתנה, דלכן הוי הכופר בביאת המשיח ככופר בתוה"ק, אבל כל מה ששנוי במחלוקת כתב

הרמב"ם כו' שא"א לידע היאך יהי' עד שיהי'"). וכוונת דבריו היא, דמכיון שהזמן דבנין ביהמ"ק (אם יהי' קודם ביאת המשיח או אח"כ) תלוי במחלוקת (כמו שהאריך בספרו פנ"ה ואילך) – לכן, דברים אלו א"א לידע בבירור היאך יהיו עד שיהיו.

אמנם, גם כשנעשה תיקון הנ"ל – דבריו צע"ג, מצד שני טעמים:

א) דבר פשוט וברור (ואין צריך על זה לראי' כלל) דמ"ש הרמב"ם בפי"ב שיש דברים שאינם ידועים **לא** קאי על הדברים שכתבם **לפנ"ז בפי"א בודאות ובפשטות**. ובודאי ובודאי, דכל הדברים שכתבם בודאות ובפשיטות ידע **בבירור** גמור שכן יהיו. וגם הדברים השנויים במחלוקת – מכיון שכתבם בודאות ובפשיטות – בודאי שהכריע כן ע"פ כללי ההלכה. ומ"ש בפי"ב שיש דברים שא"א לידע הוא דוקא בנוגע לדברים אלו שמצד כללי ההלכה אין הכרע בדבר.

ב) בויואל משה גופא כותב שם (נעתק לעיל) "דלכן הוי הכופר בביאת המשיח ככופר בתוה"ק" – ובאם נאמר, דמ"ש הרמב"ם בפי"ב שא"א לידע היאך יהי' עד שיהי' קאי על **כל** הענינים השנויים במחלוקת (ומה שאפשר לידע בבירור הוא רק מה שמפורש בתושב"כ ומה שבא בקבלה בלי מחלוקת) – הרי גם הענין דביאת המשיח תלוי במחלוקת, דלדעת ר' הלל תהי' הגאולה מהקב"ה עצמו ולא ע"י משיח, ולמה כתב "דלכן הוי הכופר בביאת המשיח ככופר בתוה"ק", דלכאורה, מכיון שהדברים השנויים במחלוקת א"א לידע היאך יהיו – הרי אפשר שהגאולה תהי' בלי משיח כדעת ר' הלל?

ונחזור לענייננו, שהמקום היחידי בספרי **הפוסקים** שבו מבואר עניני הגאולה והסדר דענינים אלו – הוא ברמב"ם הל' מלכים. ובנוגע לענינים אלו שלא הי' בידו להכריע כתב שא"א לידע עד שיהיו, אבל בנוגע לענינים אלו שהכריע – זה **פס"ד ברור** שאין שייך באופן אחר. ואין כל ספק דכל הסדר בספי"א – שבתחילה יעמוד מלך מבית דוד כו' ויכוף כל ישראל ללילך בה ולחזק בדקה וילחום מלחמת ה' (ואז יהי' **בחזקת משיח**) ואח"כ יבנה ביהמ"ק, ואח"כ יקבץ נדחי ישראל (קיבוץ גליות) כן יהי' בפועל בכל הפרטים ובכל הסדר שבזה, בלי שום שינוי, דמכיון שאין שום פוסק חולק עליו (כי כל מה שתמצא בספרים אחרים שיהי' באופן אחר לא כתבו זה בתור פס"ד) הרי בודאי שכן יהי'. ובפרט שגם כל נו"כ הרמב"ם הסכימו כן בתור **פוסקים**.

ומה שציונים הדתיים אומרים שיש כבר קיבוץ גליות לפני ביאת המשיח ותולים עצמם במאמרי חז"ל שונים ובספרים שונים – הוא אותו הדבר ממש כמו שיאמרו איזה ענין בהל' תפלין או בהל' שבת נגד הפוסקים לפי שיש להם ראי' מאיזה מאמר חז"ל או מאיזה ספר.

וזה החילוק בין מלחמת ליובאוויטש נגד הציונות למלחמת סאטאמאר נגד הציונות:

היסוד של ליובאוויטש הוא – פס"ד ברור דהרמב"ם בהל' מלכים ספי"א (שכל הפוסקים הסכימו כן) בהסדר דעניני הגאולה (שקיבוץ גליות יהי' לאחרי ביאת המשיח);

משא"כ לפי הויואל משה, מכיון שבנוגע לפס"ד הנ"ל דהרמב"ם בספי"א אומר שא"א לידע דברים אלו היאך יהיו עד שיהיו – במילא הוכרח (בכדי ללחום נגד הציונות) לחבר ספר שלם ולהביא ראיות מסדר הכתובים בפ' נצבים ומהרבה דרשות חז"ל. ולאחרי כל הראיות שהביא יש עדיין מקום לבע"ד לחלוק, מכיון שגם הם (הציונים הדתיים) מביאים ראיות מהרבה ספרים ומהרבה דרשות חז"ל, וצריך לבחון איזו ראי' היא חזקה יותר.

מענה חכם

אגרת ב

הבהרה!

באגרת מצינו באיזה מקומן ביטויים חריפים בנוגע מפלגות הדתיות והחרדות, וזאת לאודעי כי הכוונה ע״מ שנדפס בעיתונים ע״ש המפלגות ההן וד״ל

ב״ה

שלום וברכה !

בטח זוכר כת״ר שיחי׳ את פגישתנו ..... ודברנו אז בדברים הנוגעים לענין כואב מאד שגרם למחלוקת ולשנאת חנם – ענין חמור מאד שגרם לחורבן בית אלקינו. וחשבתי בלבי, שמכיון שכל הדברים שבעולם הם בהשגחה פרטית מהשי״ת שמשגיח על כל פרט ופרט – הרי בוודאי דמה שהשי״ת סיבב סיבות שונות שנפגש יחד הוא בשביל שיהי׳ מזה איזה תועלת (שהרי לא ברא הקב״ה דבר לבטלה), ולכן מצאתי חובה בנפשי להמשיך את הדיבור עם כת״ר שיחי׳ בענין הנ״ל, בתקוה להשי״ת שזה ימעט (במקצת עכ״פ) את המחלוקת. ובפרט שהכרתי בכת״ר שיחי׳ שהוא איש ישר הולך, שמבקש את האמת, הרי בודאי שכשיראה את האמת (אשר כל התלונות והאשמות שאנשי ווילימסבורג מאשימים עדה שלימה של יראים ושלמים ואת רבם שליט״א הוא רק בסיבת מחרחרי ריב שמפיצים לשון הרע ורכילות, שקרים וכזבים) **ישתדל בעצמו** למעט את המחלוקת, בכל מה דאפשר.

אמנם בנתיים ..... אמנם היות שענין הויכוחים אינו מביא שום תועלת (כי לפעמים הויכוח מעורר את טבע הנצחנות), לכן החלטתי שלא לכתוב בסגנון של ויכוח כי אם בסגנון של ביאור והסברה. ואקוה להשי״ת, שכאשר כת״ר שיחי׳ יקרא כל האמור לקמן, יווכח לדעת, דלא רק שנקיים אנו מכל שמץ דשמץ של נטי׳ למינות וכפירה ח״ו, אלא אדרבה וכו׳. וד״ל.

וטרם שאכנס בגוף הענין, אציע לכת״ר שיחי׳ שאלה פשוטה, אילו יצוייר אשר בנו יחידו ירד ח״ו מדרך התורה (אין כוונתי ח״ו בדרך נוכח, רק בדרך משל, ״אילו יצוייר״, ותקותנו להשי״ת שישמרנו מכל כעין זה, אם כי סוף סוף מי יכול לערב על זה בבטחה גמורה בעולם הזה הגשמי והחומרי, ובפרט בדורנו זה אשר החושך יכסה ארץ), ועד שנעשה מחלל שבת בפרהסיא וכו׳, ויש תקוה שע״י שיקרבו אותו בדרך אהבה וחיבה וכבוד יחזור בתשובה – יצייר לעצמו **אליבא דאמת** – איך הי׳ עושה אז. אם הי׳ עושה חשבון שאסור לקרב לרשעים ומצוה לשנוא אותם בתכלית השנאה, או שהי׳ כבר מוצא איזו ״היתר״ לקרב את בנו יחידו בתקוה שאולי יפעול עליו שיחזור בתשובה. ברור אצלי, שבאם יצייר

לעצמו **אליבא דאמת** (ולא ירצה **אפנארן זיך**), לא יהי׳ אצלו שום ספק וספק ספיקא שהי׳ משתדל בכל הדרכים להחזירו בתשובה,

ולכאורה, היתכן? איך שייך שיהודי ירא שמים לא ישנא את הרשעים ועוד יראה לו אותות של אהבה וחיבה? אך התשובה היא פשוטה: בשעת עס רעדט זיך וועגן א **אייגענעם** קינד, וועגן **זיינעם** א בן יחיד, פאלט אפ כל ענין ה״קנאות״. ולאחרי שיצייר לעצמו את כל הנ״ל, יעשה חשבון פשוט:

כשיש יהודי שאהבתו להשי״ת היא אהבה גדולה ועצומה עד כדי כך שמצד זה הוא אוהב את כל יהודי ויהודי ווי זיינעם א אייגענעם קינד (שהרי כל יהודי הוא בן יחיד להקב״ה, כפס״ד בשו״ת הרשב״א סי׳ קצ״ד רד״א דבין כך ובין כך ר״מ) פשוט, שהנהגתו עם כל יהודי ויהודי תהי׳ באותו האופן שכת״ר שיחי׳ הי׳ מתנהג עם בנו יחידו. וכעת אגלה לכבוד תורתו שיחי׳ שיש יהודי כזה, והוא רבינו שליט״א. רבינו שליט״א הוא יהודי כזה שאוהב את השי״ת באהבה עצומה, והוא מצטער בצער השכינה כביכול מה שהקב״ה מצטער כביכול על המצב הרע (הרוחני) שהרבה בניו (כל ישראל הם בנים למקום) נמצאים בו, ולכן הוא משתדל בכל המיני השתדלות להציל עוד יהודי ועוד יהודי מהזרם דמים הזדונים ולהכניסם תחת כנפי השכינה.

(שמעתי כבר הטענה מכמה ״קנאים״, אשר זה גופא מה שרבינו שליט״א אוהב את **כאו״א** מישראל, גם את אלו שרחוקים לעת עתה מתומ״צ, ווי זיינעם א אייגענעם קינד, הנה לא רק שאין זה מעלה אלא אדרבה זה מראה כו׳ כי זה היפך ענין הקנאות. אבל אבקשו עוד פעם לצייר לעצמו **אליבא דאמת** איך הי׳ נוהג עם בנו יחידו באם **הוא** (**זיינער** א בן יחיד) הי׳ יורד ח״ו מדרך התורה. אלא מאי? אצל כת״ר שיחי׳, הרגש זה הוא רק בנוגע לבן יחיד שלו; ואצל רבינו שליט״א, הרגש זה הוא בנוגע לכל ישראל, כולנו בני אברהם יצחק ויעקב).

מובן **בפשטות הגמורה**, שבאם דרך הנ״ל (לקרב רשעים לתומ״צ) הי׳ ח״ו היפך התורה – לא היינו מתחשבים עם שום הרגשים של אהבת ישראל וכיו״ב. אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה׳. השי״ת הרי הוא בוודאי ובוודאי אוהב ישראל, ובאם הקב״ה היה אומר בתורתו שאסור לקרב רשעים – מי יבוא אחרי המלך. אמנם, הדרכים והאופנים מה שרבינו שליט״א עושה (לפעול על יהודים שיתקרבו לתומ״צ), הנה לא רק אז זיי זיינע אויסגעהאלטן ע״פ הלכה, אלא שגם אין בזה שום חשש דחשש של איסור ח״ו. זה לא ענין של ״בדיעבד״,

המצאת היתר בשעת הדחק, וכיו״ב, אלא שגם מלכתחילה אין בזה שום חשש דחשש ושמץ דשמץ של איזה איסור ח״ו (וכדלקמן בארוכה).

וזהו החילוק שבין הדרך של ליובאוויטש להדרך של כמה ארגונים דתיים (מזרחי ואפילו אגודה). הארגונים הדתיים הנ״ל עושים ענינים של היפך ההלכה, בהנימוק, שבכדי לקרב יהודים ליהדות צריך לוותר במקצת על כמה הלכות בשביל ה״ריוח״ שיהי׳ מזה. והיינו, שעושים מהתורה איזה ענין של ״מסחר״. מען פארבויגט אויף איין זאך (שנראה לדעתם אז דאס איז א קליינקייט) בכדי צו פארדינען א גרעסערע זאך. ושיטה כזו – שמעקט מיט כפירה רח״ל*.

כל פעולה ופעולה שהיא היפך ההלכה, או שהיא היפך של מנהג ישראל (אשר גם מנהג ישראל תורה הוא) – אסור לעשות אותה בשום אופן שבעולם. ומה שטוענים שעי״ז וועט מען פארדינען אין אידישקייט רווחים גדולים – שתי תשובות בדבר: (א) דבר **ברור** הוא, שפעולה דהיפך התורה אינה יכולה להביא שום ריוח ותועלת, ורק הפסד וקלקול. (ומה שנדמה לפעמים שמרויחים בזה – הוא רק טעות ודמיון). (ב) התורה היא תורתו של **הקב״ה**, ואין רשות לשום בן אדם (אפילו להגדול שבגדולים) לשנות איזה דין מדיני התורה – אפילו באם עי״ז יהי׳ ריוח גדול ביותר ורבבות יהודים יתקרבו לתומ״צ, גם אז – אין לנו שום רשות לוותר ח״ו על איזה דין, ואפילו לא על מנהג ישראל.

ודבר **ברור**, אשר כל ההרגשים של ״אהבת ישראל״ וכיו״ב המביאים לידי פעולות דהיפך התורה – אינם הרגש של קדושה, כי אם, הרגש של סט״א. כי הרגש של קדושה לא יביא **בשום אופן** לפעולה דהיפך התורה. ומה שאומרים שזה הרגש של אהבת ישראל – הוא שקר. אין זה ענין של אהבת ישראל כי אם איזה ענין של תאוה וכיו״ב. כי אהבת ישראל אמיתית היא בודאי רק אהבה כזו כמו שנצטווינו בתורתנו הק׳. ורבינו שליט״א צועק (בכל הזדמנות) במר נפשו נגד כל אלו שעושים פשרות בתורה בהטענה שכדאי לוותר על ענין קל בכדי להשיג עי״ז ענין יותר גדול, שרעיון כזה היא שיטה של כפירה רח״ל.

אמנם, כל זה אינו נוגע כלל וכלל להפעולות שרבינו שליט״א עושה בכדי לקרב יהודים ליהדות, כי פעולות אלו – לא רק שאין בהם איזה שמץ דשמץ של איסור ח״ו, או איזה ענין של ויתור ח״ו על דקדוק קל של דברי סופרים (בכדי

---

*) הגהת המעתיק. הכוונה ע״מ שנדפסו בהעתונים ע״י המפלגות, כמופרש להלן.

להשיג עי״ז ענין של ״ריוח״ ביהדות), אלא אדרבה, לדעתו של רבינו שליט״א, ע״פ ההלכה יש **חיוב** לעשות פעולות אלו.

ולפני שאסביר את גוף הדברים, הנני מוכרח להקדים הקדמה קצרה: כמו שההרגש של ״אהבת ישראל״, באם הוא מביא לפעולות של היפך התורה, זה מוכיח שאין זה אהבת ישראל ורק הרגש של סט״א – אותו הדבר ממש הוא בנוגע להרגש של ״קנאות״. שבאם רוצים לוותר ח״ו על איזו הלכה בגלל זה שקיום הלכה זו אינו מתאים עם ענין ה״קנאות״ – הרי זו הוכחה הכי גדולה, שקנאות כזו אינה קנאת ה׳ כי אם הרגש דסט״א. קנאות אמיתית – קנאת ה׳ – היא, להשתדל בכל המיני השתדלות לקיים **כל** מה שציוה הקב״ה בתורתו, אפילו באם הציווי אינו בהתאם להרגש של קנאות כפי ראות עיני האדם.

כי לדאבון ישנם כאלו שגם כשמבארים להם בטוב טעם ודעת, ובהבאת מקורים **מדינים מפורשים בשו״ע** אשר לפעמים, בתנאים מסויימים, יש חיוב ע״פ הלכה לקרב פושעי ישראל לתומ״צ – ואעפ״כ, הם מתנפלים בכל צעקות של בוז על אלו שמראים להם **דינים מפורשים בשו״ע** (**ולא** שאומרים איזה פירוש אחר בהדינים, כי הם דינים מפורשים שאין שייך כלל לפרשם באופן אחר, כי אם צועקים בלי שום טעם ודעת דו ביסט פון כת ש״ץ, פון די ס״מ, מיר וועלן זיך פון גארניט לאזן, און מיר ווערן ניט נתפעל פון דיינע ראיות), וטענתם **היחידית** היא – שאין זה מתאים לרוח הקנאות. היינו, שהיסוד אצלם הוא לא דיני התורה כ״א הקנאות ובפרט זה הם בדומה לארגונים הדתיים הנ״ל, שהם מוותרים על כו״כ דינים, בשביל ההרגש של ״אהבת ישראל״ שלהם.

ידיד שלי (מחסידי ליובאוויטש) הסביר פעם לכמה מאנשי סאטמאר, איך שהדרך של ליובאוויטש היא ע״פ הלכה, בלי שום חשש ופקפוק. וכאשר ראו שאין להם מה להשיב על דבריו (כי הראה להם **דינים מפורשים** בשו״ע ובנו״כ השו״ע), ענו לו: אשר כל ההוכחות שלו מהדינים המפורשים בשו״ע הם כח של סט״א, ובמילא אסור לשמוע לההוכחות שלו. והוסיפו: ״דו גייסט מיט לומדות, שבתי צבי איז אויך געווען א למדן״. אתם מטהרים את השרץ בק״ן טעמים, היינו: אשר לכל לראש יש להם הנחה קדומה – שכל ענין וענין (אפילו ענין **המפורש בשו״ע**) שאינו מתאים להרגש הקנאות כפי ההרגש **שלהם**, הו״ע של סט״א ושל ״שבתי צבי״, ולאחרי הנחה קדומה הלזו אשר זה עצמו הוא

היפך התורה לעשות הנחה על עדה קדושה של יהודים בלי שום חקירה ודרישה בב״ד וע״פ עדים. הרי פשוט שאסור לשמוע להוכחות על ענין של כפירה ר״ל. אבל השאלה היא: מהו המקור והיסוד להנחה קדומה הלזו, שכל מה שאינו מתאים להרגש שלהם הו״ע של סט״א? דלכאורה, מכיון שהוא מראה שזה דין מפורש בשו״ע – אולי הצדק עמו?

ומה שאומרים שגם שבתי צבי הי׳ למדן, ואעפ״כ לא אבו בנ״י לשמוע להוכחות שהביא מכו״כ מאמרי חז״ל – אין זה שייך **כלל וכלל** לנדון דידן. ובכדי לבאר זה – אמשיל משל פשוט:

כשיבוא כופר ויביא הוכחות הכי חזקות שהתורה אינה מן השמים (ח״ו), ולא יהי׳ לי שום פירכות על ההוכחות שלו – אעפ״כ יהי׳ אצלי **ברור כשמש** שתורה מן השמים. כי האמונה של יהודי בהשי״ת ובתורתו היא נטועה בנפשנו עמוק עמוק ובתוקף הכי גדול, שגם רוחות המנשבות הכי גדולים (ראיות שכליות הכי חזקות) לא יזיזו אותה זיז כל שהוא.

ואותו הדבר כשיבוא צדוקי או קראי ויביא הוכחות אשר רק התושב״כ ניתנה מן השמים ולא תושבע״פ ח״ו. ואותו הדבר כשיבוא מי שהוא ויביא הוכחות מש״ס ומראשונים אשר רבותינו האחרונים טעו (ח״ו) באיזו הלכה [היינו: שגם הוא יודע שבספרי האחרונים כתבו בפירוש שההלכה היא כך וכך, אלא שמביא ראי׳ מהראשונים דלא כהאחרונים. וכמו שעשה בעל ״התקופה הגדולה״ שחולק על הרמב״ם וכל הפוסקים ועושה אותם לטועים ח״ו, מפני שיש לו ראי׳ מירושלמי (וכמו שאכתוב לקמן עד״ז)] – הנה בכגון דא פשיטא, שכל ההוכחות שלהם לא יפעלו אצלי שום ספק וספק ספיקא שדברי רבותינו האחרונים הם אמת לאמיתו (וכמובן שרק ע״פ כללי הפוסקים במקום שאין רשות לחלוק עליהם), כי אנו מאמינים באמונה שלימה ש״כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני״, וגם אמונה זו היא נטועה בנפשנו עמוק עמוק ובתוקף הכי גדול, וכל הוכחות שכליות לא יזיזו אותה זיז כל שהוא.

אמנם, כשיבוא מי שהוא ויסביר לי שהוא מאמין בכל דברי רבותינו הראשונים והאחרונים, ומה שהוא עושה באופן כך וכך (שלדעתי יש איסור בזה) הוא לפי שיש לו פירוש אחר בסימן פלוני בשו״ע או בשו״ת פלוני, ויביא ראיות חזקות לפירושו, ואעפ״כ אטעון: דמכיון שעד עכשיו התרגלנו (החוג שלנו) לפרש

הלכה פלונית באופן אחר, לכן אינני רוצה להתחשב עם שום הוכחות נגד מה שהורגלתי – הנה באם אטעון כן, יהי׳ צריך להוליך אותי לבית משוגעים.

והחילוק הוא **פשוט**: בנדון הראשון, הטעם על מה שאינני רוצה להתחשב עם שום הוכחה נגד התורה (כולל גם נגד דברי רבותינו האחרונים) הוא מצד תוקף האמונה השי״ת ובתורתו, כלומר: מצד תוקף **הביטול** להשי״ת לתורתו; משא״כ בנדון השני, כשאינני רוצה להתחשב עם שום הוכחה שכלית נגד הפירוש **שהורגלתי בו** – הוא מצד תוקף **הגאוה**, שהגאוה שלי היא גדולה כל כך, שאינני מוכן **בשום אופן** להודות על האמת, גם כשישנם על זה הוכחות הכי חזקות.

ודוגמא הנ״ל, אינה משל בעלמא, כי אם הוא הנמשל עצמו: מה שלא הוסתנו להההוכחות של שבתי צבי, להההוכחות של מענדלסאן ועוד כופרים ומשכילים – הוא מפני שהדברים שאמרו (או עשו) היו היפך דינים מפורשים שנפסקו בפוסקים האחרונים, וגם הם בעצמם הודו על זה, אלא שהביאו הוכחות לדבריהם מש״ס או מראשונים. (וכההוכחה של בעל ״התקופה הגדולה״ מירושלמי שהמדינה היא ״אתחלתא דגאולה״ (ח״ו) היפך פס״ד מפורש של הרמב״ם). ובכגון דא – מכיון שהיא נגד האמונה, הנה גם כשיבוא מי שהוא ויעמיד חמה ברקיע (כמו שעשה יהושע להבדיל) בכדי להוכיח נגד איזה דין או מנהג ישראל שבדברי אחרון שבאחרונים (שנתקבל בתפוצות ישראל), לא נשמע לו, ויש לו דין של מסית ומדיח.

משא״כ בנדון דידן, כשמראים דין מפורש בשו״ע ואין רוצים להודות רק מצד זה שאין זה מתאים עם ההשקפה של קנאות כמו שהורגלו בווילימסבורג – זה בא (לא מצד תוקף האמונה **בהשי״ת ותורתו**, כי אם) מצד תוקף האמונה בההשקפה של **החוג שלהם**. כלומר, שהיסוד אצל אלו הטוענים כן הוא (לא התורה, כי אם) החוג **שלהם**, ענין של מפלגה.

והגם שאלו הטוענים כן (שאין רוצים בשום אופן להודות, גם כשמביאים להם הוכחות מדינים מפורשים בשו״ע) תולים עצמם בדברי רבם הגה״צ מסאטמאר זצ״ל – שתי תשובות בדבר: (א) הרבה דברים שאומרים בשמו – לא אמרם מעולם. ותולים בוקי סרוקי באשלי רברבי. ועוד אכתוב בע״ה לקמן עד״ז. (ב) בכל דור ודור היו ויכוחים שונים בענינים שונים, וכל אחד הי׳ מביא הוכחות לשיטתו מש״ס ופוסקים, ומעולם לא נשמע שמי שהוא יאמר, שאסור

להביא הוכחות נגד שיטת רבו (וכל ההוכחות הם מסט״א). דבר זה גופא הוא נגד כללי ההלכה. ובאם אחד אומר כן – זה מוכיח כנ״ל, שהיסוד אצלו הוא לא התורה, כ״א איזה ענין אחר. וק״ל.

והנה ידעתי גם ידעתי הטענה שלהם, דבמה דברים אמורים שיכול להיות גדול שני שיחלוק על רבו – זהו דוקא כאשר גם גדול השני הוא ירא שמים בתכלית, צדיק באמת וכו׳, אבל כאשר הבר־פלוגתא אינו בסוג זה, וכל ההוכחות שמביא לשיטתו אין זה שהוכחות אלו הם המקור והיסוד של השיטה שלו, כי אם, שיש לו שיטה מקודם (והשיטה שלו נלקחה לא מש״ס ופוסקים כ״א מהשקפות ורעיונות פון גאס) ואח״כ מחפש הוכחות לזה מהתורה – הנה בודאי שאסור לשמוע לההוכחות שלו, שהרי גם השרץ אפשר לטהר בק״ן טעמים.

אבל טענה זו אינה שייכת לנדו״ד **כלל וכלל**, שהרי ע״ז גופא אנו דנים. ומכיון שיש ביאור מספיק (לא איזה תירוץ של דוחק, אלא ביאור והסבר פשוט) על כל קושיא וקושיא – הרי צריך לומר, שאדרבה, ההוכחות מש״ס ופוסקים **הם הם המקור והיסוד** של שיטת ליובאוויטש. (ובאם אעפ״כ יש לו חשד שההוכחות מש״ס ופוסקים נובעים מהשיטה, ולא שהשיטה נובעת מההוכחות – הרי אפשר להיות חשד כזה ח״ו גם על הספרים ״ויואל משה״ ו״על הגאולה ועל התמורה״, שלאחרי שהי׳ לו כבר שיטה בזה, חיפש ח״ו ההוכחות לזה).

ואם תאמר, מכיון שידוע שישנם כאלו הוכחות שנובעים מהשיטה, איך אפשר לדעת – התשובה בזה היא פשוטה, וכמו שכתבתי כבר לעיל: אלו שיש להם שיטה קדומה (שנלקחה מרעיונות מרחוב) ואח״כ רוצים להלביש את השיטה שלהם באצטלא של תורה ע״י שמביאים מאמרי רז״ל שונים (פירושים מסולפים) – וכמו שעושים המזרחים והאגודאים – כששואלים אצלם שבספרי רבותינו האחרונים מפורש דלא כמו שהם אומרים – אין להם מה לענות (וכל ההוכחות שלהם הם מש״ס וראשונים, ועושים את רבותינו האחרונים לטועים ח״ו). וגם ע״פ רוב תולים את שיטתם במאמרי רז״ל **שבאגדות** הש״ס ובמדרשים, או בספרי דרוש, קבלה וחסידות, ולא בספרי הלכה. דמכיון שדברים אלו (דרוש קבלה וחסידות) אינם בדרך הפשט – אפשר לכל אחד אריינלייגן אין זיי פירושים מסולפים, ככל מה שיעלה על רוחו.

אבל אין מביאים שום ראי׳ לדבריהם מספרי הפוסקים (אפילו לא מפוסקים הראשונים), כי ספרי הפוסקים נכתבו בסגנון ברור, הלכה למעשה, ולכן אין יכולים לסלף אותם.

משא״כ אלו שמביאים מקור לכל דבריהם מדברי הפוסקים, וגם מספרי הפוסקים האחרונים – הנה זהו גופא הוכחה שדברים אלו שמביאים מספרי הפוסקים **הם הם** המקור והיסוד של השיטה שלהם (ולא להיפך ח״ו).

והנה אף שכל הנ״ל הם דברים פשוטים, מ״מ, מכיון שכבר שמעתי טענות מוזרות כאלו מכמה אנשי סאטמאר (שכל אחד מחסידי ליובאוויטש שמביא מדברי רבותינו הפוסקים הראשונים והאחרונים דלא כהשיטה שלהם, יש לו דין של כופר רח״ל ושל מסית ומדיח) ולכן כתבתי הקדמה זו. ובתקוה, שכת״ר שיחי׳ אינו מסוג זה, והיסוד אצלו הוא (לא חוג, מפלגה, וכיו״ב, כ״א) **תורה**. ותקותי זו היא שהביאה אותי לכתוב אליו הדברים דלקמן, ולהסביר איך שהדרך של ליובאוויטש אינה דרך חדשה ח״ו, כי אם אותה הדרך ממש שהלכו בה אבותינו ורבותינו הקדושים מדור דור.

ומכיון שמעיקרי הטענות על ליובאוויטש הוא, אשר ליובאוויטש נתפסה ח״ו לציונות – לכן אתחיל מענין זה. ובהקדים, אשר המלחמה של גדולי ישראל נגד ציונות הייתה מצד ג׳ טעמים: א) מצד ענין הלאומיות. ב) מצד הרעיון של גאולה בכח עצמנו (ולא ע״י משיח צדקנו). ג) מצד האיסור דג׳ שבועות.

ענין הלאומיות

ידוע ומפורסם מ״ש בכמה ספרים (עוד מהראשונים) שבני ישראל הם סוג אחר משאר בני אדם, להבדיל. דכמו שהבריאה נחלקת לד׳ סוגים – דומם, צומח, חי, מדבר – וההבדל שבין מדבר לחי הוא לא רק שהוא מין אחר (ע״ד ההבדל שבין מינים השונים (שור, חמור, ארי׳ וכו׳) שבסוג החי גופא) כי אם שהוא **סוג** אחר (שבסוג החי יש נפש נעלית יותר מאשר בסוג הצומח), עד״ז ועוד יותר הוא ההבדל שבין בני ישראל לשאר בני אדם, להבדיל, שהם סוג אחר לגמרי. והוא שבבני ישראל יש נפש אחרת שאינה בשאר בני אדם. והיא נפש האלקית, אשר היא (בלשון אדמו״ר הזקן בתניא רפ״ב) ״חלק אלוקה ממעל ממש״.

ויתירה מזו: הגם שגם בבני ישראל יש **שתי** נפשות (נפש האלקית ונפש החיונית) – הנה (א) **עיקר** מהותו וחיותו של איש הישראלי הוא נפש האלקית שבו. והיינו, שהחיות המחי׳ את גופו הגשמי (**בפועל ממש**) היא **בעיקר** מנפשו האלקית (ורק שזה נמשך ע״י ההתלבשות בנפש החיונית). (ב) גם נפש החיונית שבישראל היא בחינה נעלית יותר מנפש החיונית שבאומות העולם, כמבואר בתניא ספ״א ובכ״מ. (ג) אפילו **הגוף הגשמי** של איש הישראלי – שנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם – הנה דמיון זה הוא רק בחיצוניות, אבל בפנימיות, גם הגוף של איש ישראל הוא גוף קדוש. כמבואר בארוכה בתורת חסידות חב״ד בכו״כ מקומות.

השקפה זו הייתה בתכלית הפשטות אצל כל אחב״י. כמובן, שאלו שזכו ללמוד תורת החסידות ובפרט חסידות חב״ד – הייתה אצלם השקפה זו בבהירות יותר. אבל גם סתם יהודים, ואפילו יהודים פשוטים – אף שלא הבינו הענין בפרטיות (ג׳ דברים הנ״ל) – הי׳ מונח אצלם **בפשטות** שבסוג המדבר גופא, בנ״י הם סוג אחר לגמרי מאוה״ע להבדיל, ואשר הדבר המבדיל אותם מכללות מין האנושי – הוא **ענין אלקי**, דענין זה הוא מהותו **האמיתי** של כאו״א מישראל.

והנחה פשוטה הלזו שהייתה בפשטות אצל כל אחב״י – הנה נוסף על גודל החשיבות שלה מצד עצמה, שהיא **יסוד** בעיקרי היהדות, הנה נוסף לזה, הנחה זו הביאה גם לידי התעוררות גדולה יותר בלימוד התורה ובקיום המצוות. כי כל אחד ידע בפשטות הגמורה, דמכיון שמהותו האמיתי והעיקרי שבו הוא נפשו האלקית – הרי כל מגמתו ורצונו הוא להתקשר עם הקב״ה (עוד יותר ועוד

יותר) ע״י לימוד תורתו וקיום מצותיו. דכל מצוה ומצוה שיהודי עושה, מקשר אותו יותר עם הקב״ה, וכמבואר בחסידות שמצוה הוא לשון צוותא וחיבור.

ובאה הציונות ורצתה לעקור ח״ו היל״ת מבנ״י השקפה הנ״ל, ע״י שהציונים הטיפו השכם והערב את שיטת ה״לאומיות״, אשר עם ישראל היא אומה כשאר כל האומות (להבדיל) – נהי׳ ככל הגוים בית ישראל, וכמו שעם הרוסי או עם הצרפתי וכיו״ב הוא ע״י הארץ והשפה שלו, דע״י שהוא דר ואזרח (בירגער) של מדינת רוסיא ומדבר שפת רוסית הנה **דבר זה** עושה אותו לרוסי (ואין חילוק כלל לאיזה אמונה הוא משתייך, אם לדת הנצרות או לדת המוסלמית או שהוא חפשי לגמרי) – עד״ז הוא בנוגע לבנ״י (להבדיל), דענין הלאומיות (ההתיישבות בארץ ישראל, דיבור שפת עברית, וכיו״ב) הוא העושה אותו ליהודי ואין נפק״מ כלל אם הוא מאמין באלקי ישראל או לאו. העיקר הוא – אמרו הציונים – שהוא ״לאומי״, ועי״ז הוא יהודי.

ובעוונותינו הרבים מעשה שטן הצליח, והנחה זו (של שיטת הלאומיות) נתקבלה אצל רבבות מאחינו בני ישראל, אשר ענין מהותו של יהודי וענין ההתקשרות לקדוש ברוך הוא על ידי תורה ומצות – הם שני ענינים שונים. ועד שהנחה זו נתקבלה בעוה״ר גם אצל ארגונים ומפלגות דתיים (כמו מזרחי, ובמקצת אצל אגודה), שהיו אומרים (וכתבו זה **בפירוש** גם בהעתונים שלהם, גם בהעתונים של אגודה) דהגם שבודאי צריך להאמין באלקי ישראל ולשמור תורה ומצות, אעפ״כ אפשר להיות יהודי גם בלי זה, וגם החפשי ואפי׳ הכופר לגמרי הוא יהודי שלם, ולא חסר מאומה ביהדות שלו (ובדוגמת רוסי שאדוק בדת הנצרות, אעפי״כ גם הכופר בדת הנצרות הוא רוסי גמור).

ושיטה זו של המזרחים והאגודאים (שהיא כפירה גמורה בהמושג יהודי, שהרי ארז״ל במס׳ מגילה דיהודי הוא זה מי שכופר בע״ז ומודה בכל התורה כולה) היו דורשים ברבים, והביאו ראי׳ לזה ממה שארז״ל במס׳ סנהדרין ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא.

אמנם, ראייתם זו ממרז״ל במס׳ סנהדרין, היא ראי׳ של דופי. דהנה ידוע ומפורסם מ״ש בהרבה ספרים (ונתבאר היטב בספר התניא, ובכמה וכמה מקומות בחסידות חב״ד), שכל מי שהוא מזרע ישראל יש לו נשמה קדושה, נפש האלקית, שהוא ״חבוקה ודבוקה בך כו׳ יחידה לייחדך״, וגם כשיעשה כל העבירות שבעולם, גם איסורים הכי חמורים, נשאר בו עדיין נשמה קדושה זו.

והיא היא – הנשמה הלזו – היא המחי׳ את גופו הגשמי, וכנ״ל, שאצל יהודי, גם החיות המחי׳ את גופו הגשמי בפועל ממש הוא בעיקר מנפשו האלקית. ורק שאצל פושעי ישראל – זה בהעלם, ואצל הכופרים רח״ל – זה בהעלם לגמרי. כמבואר בספה״ק וכל ספרי המהר״ל מלאים מזה, ועיי׳ נצח ישראל פ״ה ד״ה אסקוהו מה שכתב שם על ״אותו האיש״. ועיי׳ ס׳ דברי סופרים לר׳ צדוק הכהן זצ״ל ע׳ 152 ד״ה ואמרו, וז״ל: כי אפילו ישראל שהמיר דת והגדיל עבירות זו למעלה מזו אע״פ שחטא ישראל. ועיי״ש עוד. וגם תשובות הרשב״א הנ״ל קאי על משומד, דנקרא בנים למקום.

ודבר זה – הוא מובן גם בשכל. דמכיון שבנ״י הם סוג אחר משאר בני אדם, ובדוגמת ההבדל שבין סוג המדבר לסוג החי (ועוד יותר מזה) – הרי פשוט, דכמו שכל מי שהוא מזרע אדם הראשון ישאר לעולם בסוג המדבר ולא יהפך בשום אופן לסוג החי, וגם כשיתנהג כמו בהמה ממש מ״מ יהי׳ עדיין בסוג המדבר (ועד״ז בנוגע לשאר הסוגים, שהחי לא ייעשה לצומח, ואפילו בסוג החי גופא הנה משור לא ייעשה חמור) – עד״ז (ובמכ״ש) בנוגע לישראל, דמכיון שהם סוג אחר לגמרי עם נפש אחרת וכו׳, הנה כל מי שהוא מזרע ישראל יישאר לעולם בסוג זה. והוא שתמיד ישאר בו בהעלם נפש האלקית שהיא חבוקה ודבוקה בהקב״ה ורוצה לקיים את מצותיו.

ולא זו בלבד שיש בו עדיין (בהעלם) נפש האלקית, אלא שנפשו זו האלקית היא מהותו העיקרי, ועד שהחיות של גופו הגשמי הוא (באמיתית ובפנימיות) מנפשו האלקית.

ודבר זה – הוא לא רק רעיון שבספרי חסידות (אשר גם זה מספיק. כי כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני), אלא שהוא מפורש גם בהלכה. שהרי דין מפורש באבן העזר סימן מ״ד ס״ט שקידושי מומר הם קדושין גמורים. ואפילו זרעו שהוליד משהמיר קדושיו קדושין. הרי מפורש שהוא יהודי. ולהעיר דענין קדושין הוא גדר קדושה, וא״כ גם מומר יש לו קדושה.

ויתירה מזו מצינו, שבעומק לבבו הוא רוצה לקיים כל מצות, וכמו שכתב הרמב״ם בהלכות גירושין ספ״ב הטעם על מה שהגט כשר כשכפו אותו עד שאמר רוצה אני (אף שאמירתו רוצה אני היא רק מצד הכפי׳) וז״ל הרמב״ם: ״זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש

יצרו ואמר רוצה אני, כבר גירש לרצונו". הרי מפורש ברמב"ם, דמה שאינו רוצה לעשות כדין התורה ולגרש – הוא רק בחיצוניות, כי "יצרו הוא שתקפו", אבל בפנימיות ובאמיתיות – "רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות".

ומצד הסבר זה – יוצא נפקותא גם להלכה למעשה. וכמ"ש הרמב"ם שם, דכאשר "לא הי' הדין נותן שכופין אותו לרגש וטעו ב"ד כו' ואנסוהו" – אזי הוא גט פסול (כשאנסוהו ישראל), או גט בטל (כשאנסוהו עכו"ם); משא"כ "מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש" – אזי גם כשהכוהו עכו"ם ואמרו לו עשה מה שישראל אומרים לך, הוא גט כשר.

והרי זה דבר שמפליא את הרעיון: יהודי הלזה שאינו רוצה לשמוע בקול ב"ד הוא עם הארץ גמור ואינו יודע אם הדין נותן שכופין אותו לגרש או לאו. (ובאם ב"ד טעו, הרי מכ"ש שהוא אינו יודע את הדין). ואעפ"כ אומרת תורת אמת, דכאשר "לא הי' הדין נותן כו'" הוא גט בטל, כי גירש שלא ברצונו; וכאשר הדין נותן שכופין אותו הוא רוצה לגרש. והרי זה דבר פלא: הרי יהודי הלזה אינו יודע את הדין, ולמה כאן אומרים שזה ברצונו וכאן אומרים שעשה זאת מתוך אונס? אך התירוץ בזה הוא פשוט: לכל יהודי יש נשמה, והנשמה יודעת ומרגשת את הדין והיא רוצה לקיים את הדין. ולכן: כשטעו ב"ד וע"פ דין אינו מחוייב לגרש – מה שאומר "רוצה אני" הוא רק לפי שהכו אותו; וכאשר הדין נותן שכופין אותו לגרש – הנה בעומק לבבו (מצד הנשמה שלו) הוא רוצה באמת לגרש. כי כל יהודי, בעומק לבבו, הוא מרגיש את ציווי הקב"ה ורוצה לעשות כל המצות.

ומכיון שהלכה זו שברמב"ם היא בנוגע לכל אחד מישראל, גם בפושעי ישראל הכי חמורים ואפילו בכופר (כמובן מסתימת דברי הרמב"ם ושאר הפוסקים שלא כתבו שום חילוק בזה) – הרי מפורש בהלכה, שכל יהודי, גם הכופר רח"ל – מה שהוא כופר הוא רק בחיצוניות, לפי ש"יצרו הוא שתקפו", אבל בפנימיות ואמיתית, מצד הנשמה שלו, הוא מאמין בהשי"ת ובתורתו (ועד שהוא מרגיש גם את פרטי דיני התורה) ורוצה לקיים את כל מצוות התורה.

וזהו הפירוש במה שארז"ל "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא", לפי שכל אחד מישראל, באיזה מצב שיהי', הוא רוצה (בפנימיות נפשו) לקיים את כל מצות התורה.

וזהו הטעות של המזרחים והאגודאים בפירוש מרז"ל זה: הם רצו להוכיח

ממרז״ל זה דמהותו של ישראל הוא ענין אחר מהתורה (ובדוגמת מהותו של הרוסי או של הצרפתי שאין זה שייך לדת), אבל באמת נהפוך הוא. וכמו שאמר רבינו שליט״א (הרבה פעמים) בפירוש מרז״ל זה, דענין ״ישראל״ הוא – קשר עם תורה, וכדאיתא בספרים שישראל הוא ר״ת יש ששים רבוא אותיות לתורה, וזהו הפירוש ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא, דמה שגם מי שחטא נשאר ישראל (אין זה שהוא נשאר ישראל מצד איזה ענין אחר, כמו שאמרו האגודאים, כי אם) מצד זה שיש לו שייכות וקשר לתורה, כי בעומק לבבו הוא רוצה לקיים את כל מצות התורה.

ופשוט, שהפצת רעיון הנ״ל בפירוש מרז״ל ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא (כפי שמסביר זה רבינו שליט״א, כנ״ל) – לא רק שאין לו שייכות חלילה עם שיטת הלאומיות של הציונות, אלא אדרבה, הפצת רעיון הלזה היא **מלחמה הכי גדולה** נגד שיטת הציונות. ורק מי שאין לו מוח בקדקדו ומביט על כל ענין רק בשטחיות יכול לדבר על שיטת ליובאוויטש ועל מזרחי ואגודה בחדא מחתא, באמרו מה בין אלו לאלו, הרי שניהם (הן ליובאוויטש והן המזרחי והאגודה) אומרים אותו הדבר, שגם פושעי ישראל הם יהודים. אבל כשמתבוננים קצת רואים, איך שמזרחי ואגודה מחזקים את הציונות, משא״כ ליובאוויטש לוחמת נגד הציונות. והדבר פשוט:

כשבאים ליהודי ואומרים לו המרז״ל ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא, מבלי לבאר את פירוש הנ״ל – לייגט זיך בא אים אפ, דענין ישראל וענין חטא אינם סותרים זל״ז. ומזה מסתעף אצלו הנחה דענין ישראל וענין תורה הם שני ענינים שונים (וכשיטת הלאומיות, שיהודי הוא כמו רוסי או צרפתי, שאין זה שייך לענין הדת). והנחה זו – מעכבת ממנו עשיית התשובה. כי בשביל מה צריך לעשות תשובה ולשמור תומ״צ, מכיון שגם עכשיו הוא ישראל. (וכמבואר במכתב הידוע של רבינו מהרש״ב נ״ע שנדפס בקונטרס ומעין, איך ששיטת הציונות (לאומיות) מנעה מהרבה בנ״י לעשות תשובה).

(אגב: כ״ק אדמו״ר שליט״א הי׳ הוא שציווה להפיץ זאת (הוספה לקונטרס ומעין) – ומזה עצמו כבר מובן היטב היחס שלנו להציונים, וכמה מגוחכת הטענה שטוענים שנטה ח״ו מדרך הרש״ב נ״ע).

אבל כשבאים ליהודי ואומרים לו (כפי שחסידי ליובאוויטש עושים), תדע שבעומק לבבך אתה מאמין בהשי״ת ובתורתו ואתה רוצה לקיים את כל מצותיו,

ומה שאתה חושב שאינך רוצה לקיים מצוות (או שגם אינך מאמין ח״ו) הוא רק מה שהיצר הרע מפתה אותך (וכלשון הרמב״ם ״יצרו הוא שתקפו״) **ולוחם נגד** הפנימיות והאמיתיות שלך, ומסבירים לו ש״ישראל״ ו״חטא״ הם שני **הפכים**. דזה מה שאע״פ שחטא ישראל הוא – הוא מצד זה שבנפשו פנימה הוא רוצה לקיים מצוות התורה (ורק מצד זה הוא יהודי), ומה שהוא חוטא – זהו מפני שיצרו הרע לוחם נגד היהדות שלו,

הנה כשמסבירים ליהודי את הנ״ל – נעשה אצלו הנחה והשקפה האמיתית (היפך שיטת הציונות) שהוא ישראל אך ורק מצד זה שיש לו קשר ושייכות (בהעלם) עם תורה, ומזה הוא בא לידי הכרה שמצבו החיצוני שאינו שומר תומ״צ הוא **רע ומר**, שהרי ענין זה (שאינו שומר תומ״צ) הוא **מלחמה נגד** היהדות שבנפשו פנימה. וזה מביא אותו סוף סוף שיעשה תשובה, שענין היהדות שלו יהי׳ לא רק בפנימיות ובהעלם אלא גם בחיצוניות ובגילוי, במחשבה דיבור ומעשה בפועל ממש בחיי היום יומיים.

ועוד נקודה בזה: המלחמה שליובאוויטש לוחמת נגד שיטת הלאומיות שבציונות – ע״י שליובאוויטש **מבהירה ומסברת** שמהותו של יהודי הוא הקשר להקב״ה ע״י תומ״צ (ושקשר הלזה יש בהעלם בכל אחד מישראל) – היא מלחמה הרבה גדולה יותר מהמלחמה של סאטמאר נגד הציונות. ובכדי להסביר זה – אתן דוגמא פשוטה:

היו הרבה עבודה־זרה בעולם. בעל, פעור, מולך, ועוד. וכל ע״ז – הי׳ לה שיטה (כמבואר בספרים). והנה המלחמה נגד הע״ז של בעל לדוגמא – הי׳ אפשר בשני אופנים: (א) להכריז בפומבי שהבעל הוא שקר. (ב) להכריז בפומבי (וגם להסביר) האמונה בה׳ אחד. והחילוק שבין שני האופנים הוא פשוט: כשמכריזים שהבעל הוא שקר – עדיין אין יודעים שגם פעור ומולך הם שקר. משא״כ כשמכריזים (ומסבירים) האמונה בה׳ אחד – אזי מתבטלים **במילא** כל השיטות של הע״ז שבעולם.

ואותו הדבר הוא בנדון דידן: כשמכריזין ששיטת הלאומיות שבציונות היא כפירה – הנה הכרזה הלזו אינה נותנת כלל וכלל את המושג האמיתי במהותו של יהודי, ובאם תבוא איזו שיטה של כפירה אחרת שדומה לשיטת הלאומיות אפשר שיגררו אחרי׳ (ולא זו בלבד, אלא שגם הידיעה ששיטת הלאומיות היא שקר, מכיון שחסר בה ביאור והסבר, לכן הידיעה היא רק באופן מקיפי ואינה

הכרה פנימית); משא"כ כשמכריזים ומסבירים מהותו של יהודי כפי שהוא באמת כפי שעושה כ"ק אדמו"ר שליט"א – עי"ז מתבטלים במילא כל השיטות של הכפירה במהותו האמיתי של יהודי (הן שיטת הלאומיות, והן שיטות אחרות).

והנה כבר מובא לעיל, דמכיון שבנ"י הם סוג אחר, הנה כמו שאין שייך שמי שהוא מזרע אדם הראשון ייעשה לבעל חי, ומי שהוא מסוג החי לא ייעשה לעולם לצומח, היינו: שבבעל חי יהי' תמיד הנפש של בעל חי, ואצל בן אדם יהי' תמיד הנפש של מדבר (שהיא נפש אחרת מהנפש דסוג החי), אותו הדבר ממש (ויותר מזה), שכל מי שהוא מזרע ישראל, תהי' בו תמיד נפש יהודית, נפש האלקית.

כי בדבר עצמי אין שייך שינוי. שינוי שייך רק בצורה חיצונית ולא בדבר עצמי. ולדוגמא: ענין השכל – הוא צורה חיצונית בהאדם. יש חכמים ויש טפשים. ומכיון שגם אצל החכם, השכל שלו הוא רק צורה חיצונית – לכן אפשר שתשתנה מדור לדור (שהאב יהי' חכם והבן יהי' טיפש), וגם באותו בן אדם גופא אפשר להיות שמקודם הי' חכם ואח"כ אבד את השכל שלו ונעשה טפש. משא"כ הענין דסוג המדבר שבבני אדם – הוא דבר עצמי, ולכן אין שייך בזה שינוי, וכל יוצאי חלציו של אדם הראשון עד סוף כל הדורות, הם בסוג המדבר.

ואותו הדבר הוא בנוגע לענין היהדות והקדושה שבהאבות אברהם יצחק ויעקב, דענין הקדושה שבהם הי' **לא** ענין של צורה חיצונית, כי אם, זה הי' **המהות והעצם** שלהם, ומאז (מהאבות) נעשה **סוג** חדש בהבריאה – סוג של יהודים שיש בהם נפש האלקית, שכל מגמתה וחפצה הוא להיות קשור עם הקב"ה ע"י תורה ומצות, ומכיון שהוא דבר עצמי וסוג אחר – לכן, כל מי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, **בהכרח** שהם מסוג זה של יהודים, ויש בהם נפש הקדושה, והם מקושרים (בהעלם ובפנימיות) עם השי"ת ותורתו, כנ"ל בארוכה שזהו פס"ד מפורש ברמב"ם.

ולכן, אלו החושבים שכאשר יהודי חוטא בחטאים חמורים ביותר הוא נעשה גוי (להבדיל) ושבניו הם **גוים** – הנה לבד שהוא היפך ההלכה, שהרי פשוט שגם בן ונכד של מומר (עד סוף כל הדורות) כשמקדש אשה היא צריכה ממנו גט, כנ"ל – זה מוכיח גם על ההשקפה שלהם בענין בני ישראל. הם חושבים, שענין

היהדות בבני ישראל הוא כמו איזה ציור חיצוני – בדוגמת החכמה והשכל שבבן אדם מסויים, דמכיון שהוא צורה חיצונית לכן אין מוכרח שצורה הלזו תעבור בירושה גם לבניו (דאפשר שהאב הוא חכם והבן יהי׳ טפש), ועד״ז הוא גם ענין היהדות בבנ״י (לפי השקפתם), שהוא כמו איזה ציור חיצוני, ולכן אפשר שתשתנה מדור לדור.

והשקפה הלזו (בענין היהדות שבבנ״י) פירושה הוא: דכמו שההבדל בין החכם והטפש הוא רק בצורתם החיצונית, אבל בעצם מהותם הם בשוה – עד״ז הוא גם בנוגע ישראל ואוה״ע (להבדיל), לפי השקפה הנ״ל שענין היהדות שבבנ״י הוא דבר חיצוני ומשתנה מדור לדור, שההבדל בין ישראל לאוה״ע הוא רק בצורה חיצונית (שאצל בנ״י השומרים תומ״צ יש להם איזה צורה **נוספת** של קדושה), אבל **בעצם מהותם** ישראל ואוה״ע הם בשוה.

וכעת אבקש את כת״ר שיחי׳ שיתבונן קצת און אריינטיפן זיך (אליבא דאמת, און אראפנעמען אלע נגיעות, רק להתבונן אליבא דאמת): איזה חינוך לוחם יותר נגד שיטת הלאומיות? החינוך של סאטמאר שממנו מסתעף השקפה (בדקות עכ״פ) שענין שהיהדות הוא דבר שמשתנה מדור לדור, כי גם מלכתחילה הוא דבר חיצוני אבל **עצם מהותו** של יהודי הוא ככל הגוים, או החינוך של ליובאוויטש שאומר שההבדל בין ישראל לעמים הוא בעצם מהותם.

ואם ישאל אותי, אם כל מה שכתבתי לעיל הוא נכון (שליובאוויטש לוחמת נגד הציונות הרבה יותר מאשר סאטמאר), למה חושבים בוויליאמסבורג שליובאוויטש מטיפה ציונות רח״ל? אשיב לך, שאין זה קושיא כלל, וכבר הי׳ לעולמים: הבעש״ט הי׳ הלוחם הכי גדול נגד הפראנקיסטין (אשר שיטת הפראנקיסטין הייתה דומה לשיטת הש״ץ), ואעפ״כ אמרו על הבעש״ט שהוא שייך לכת ש״ץ רח״ל. שיטת בעל התניא (שיטת חב״ד) היא בתכלית הניגוד לשיטת שפינוזא פילוזוף כופר ידוע להבדיל, ואעפ״כ היו הרבה אנשים שאמרו על שיטת חב״ד שהיא כמו שיטת שפינוזא ר״ל. ומדוע? תורת חסידות חב״ד מבארת בארוכה איך שכל מציאותו וקיומו של העולם הוא אך ורק הכח האלקי שמהוה אותו תמיד מאין ליש, ובתורת חב״ד יש הלשון ״שהעולם הוא אלקות״ – ודומה ללשון זה אמר שפינוזה ימ״ש. אלא מאי, שפינוזה אמר שהעולם קיים מעצמו, וכוונתו בהלשון ״שהעולם הוא אלקות״ היא שהעולם עצמו הוא אלקות (היינו, שאין צריך לכח אלקי שיברא אותו, לפי שהוא גופא הוא אלוקה,

ח״ו), ותורת חב״ד אומרת להיפך ממש, שהעולם אין לו שום קיום כלל וכלל מצד עצמו ולכן צריך תמיד לכח האלקי שיהווה אותו. אבל כשלא רוצים ללמוד בפנים און מען כאפט זיך אן בלויז אין א ווארט ״שהעולם הוא אלקות״ שנמצא הרבה בספרי חב״ד – אמרו, שזה שיטת שפינוזה.

ואותו הדבר הוא בנדון דידן: בשעת מען כאפט זיך אן נאר אין א ווארט מה שליובאוויטש אומרת שגם פושעי ישראל הם יהודים (שבאמת אין זה ווארט של ליובאוויטש כ״א הוא מאמר חז״ל במס׳ סנהדרין, וכל הספרים מלאים מזה, והרמב״ם כתב זה להלכה כנ״ל), אומרים שזה שיטה של ציונות, אבל אליבא דאמת הוא תכלית ההיפך של ציונות, עוד יותר מאשר סאטמאר, וכנ״ל.

וכמו שהוא בענין הלאומיות שבציונות, אותו הדבר ממש הוא גם בנוגע לענין השני שבציונות, ההשקפה של ציונות על ענין הגאולה, שעיקר המלחמה נגד ענין זה שבציונות הוא דוקא שיטת ליובאוויטש, וכדלקמן.

ענין גלות וגאולה:

אצל כל אחד מישראל הי׳ מונח בפשטות, דענין הגלות וגאולה הו״ע אלקי שלמעלה מכל גדרי חוקי הבריאה. כלומר, סיבת הגלות הייתה לא מפני שצבא הרומי הי׳ חזק יותר מבנ״י ורק מצד רצון הבורא כעונש על חטא, כמ״ש ״ומפני חטאינו גלינו מארצנו״, וכן הגאולה מהגלות תהי׳ לא ע״י דברים טבעיים (כמו: מלחמה נגד האומות וגאולה ביד חזקה, או הסכמת אוה״ע, הקמת המדינה, וצבא וטאנקים, וכיו״ב) כ״א באופן שלמעלה מהטבע לגמרי, שהקדוש ברוך הוא יגאל אותנו על ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש, באופן נס שלמעלה מהטבע, כמו שהי׳ הגאולה דיציאת מצרים שהייתה למעלה מהטבע, וכמ״ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

ומכיון שסיבת הגלות הוא ״מפני חטאינו״, לכן, בכדי שנזכה להגאולה ע״י משיח צדקנו צריך לעשיית תשובה מקודם, וכפסק הרמב״ם (הל׳ תשובה פ״ז ה״ה) דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין. עכ״ל הרמב״ם שם.

הנחה זו הייתה **בפשטות** אצל כל בנ״י. ועאכו״כ אצל אלו שזכו ללמוד תורת החסידות (ובפרט חסידות חב״ד), שידעו שהגלות הוא לא רק עונש, אלא גם ענין של עבודה מיוחדת שבנ״י צריכים לעשות בגלות דוקא, וע״י עבודה זו יזכו לגאולה העתידה ע״י משיח צדקנו, שאז יהי׳ גילוי אלקות נעלה יותר גם מכמו שהי׳ בזמן הבית (לפני העבודה שבזמן הגלות). וכמבואר בארוכה בחסידות, ובפרט בשיחות של כ״ק אדמו״ר שליט״א, **עיי״ש וינעם לך.**

ובאה הציונות ורצתה לעקור (אויסרייסן) ח״ו הנחה זו בענין הגלות וגאולה, והציונים הטיפו שאפשר להגאל מהגלות גם ע״י דברים טבעיים (בלי תשובה, ובלי משיח), ע״י שיפעלו אצל האומות שיתנו את ארץ ישראל לישראל, וע״י המלחמה בממשלת אנגלי׳ כשהי׳ לה ה״מאנדאט״ על ארץ ישראל.

ובעוה״ר נתקבל רעיון זה גם אצל הרבה יהודים שומרי תומ״צ, ובפרט לאחרי שמעשה שטן הצליח והוקמה ״מדינת ישראל״. מובן, שיהודים שומרי תומ״צ שאומרים בכל יום ״אני מאמין בביאת המשיח״ לא יכלו לומר שזה (הקמת המדינה) היא גאולה שלימה, אבל אעפ״כ נתפסו לרעיון זה ואמרו שזהו ״אתחלתא דגאולה״ (לשון המזרחי), ובלשונם של היותר דתיים (נוסח

האגודה) – "אתחלתא דאתחלתא", או "הכנה לגאולה", וכיו"ב*.

ורעיון זה הוא כפירה גמורה בעיקר אמונת הגאולה ע"י משיח צדקנו. כי ידוע ומפורסם, וכן מבואר ברמב"ם הל' מלכים פי"א, שכל ענין הגאולה (גם התחלת הגאולה, וגם אתחלתא דאתחלתא וכו') תהי' אך ורק ע"י משיח צדקנו. וגם מה שאומרים הציונים הדתיים (כן נדפס גם בהעתונים של אגודה) דזה מה שבאו הרבה יהודים לאה"ק תובב"א מארצות שונות הו"ע קיבוץ גליות – הוא כפירה גמורה, והוא היפך ממ"ש הרמב"ם שם שקיבוץ גליות תהי' ע"י משיח צדקנו **לאחרי** בנין ביהמ"ק.

וכמו שבענין הלאומיות האבן זיך אנגעכאפט הציונים הדתיים על המרז"ל ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא – כן הוא גם בענין זה, אז זיי האבן זיך אנגעכאפט על ירושלמי ועל מדרש שהש"ר, אלא שכאן **סילפו** את הירושלמי ואת המדרש ואין כאן המקום להאריך בזה. ועד אשר המחבר של "התקופה הגדולה" כותב בעצמו שמדברי הרמב"ם ברור שכל התחלת הגאולה תהי' ע"י משיח צדקנו, אבל מהירושלמי והמדרש מוכח דלא כהרמב"ם.

חוצפה נוראה. הוא חולק על הרמב"ם. וכבר דיבר רבינו שליט"א הרבה פעמים (וכבר **נדפס** בלקוטי שיחות בכמה מקומות), שמעולם לא הי' בישראל חציפות כזו. "ידוע בכללי הפוסקים, שבמקום שנו"כ הרמב"ם לא השיגו עליו, סבירא להו כוותי'. ומכיון שבענין זה (בהל' מלכים) לא העירו נו"כ הרמב"ם מאומה – מוכח להדיא, שכולם סוברים בזה כהרמב"ם. ובא הוא (בעל התקופה והגאולה) וחולק על כל הפוסקים – הרמב"ם, הראב"ד, המגיד משנה, הכסף משנה (ה"ה מרן המחבר) ועוד – כי יש לו איזו ראי' מירושלמי. ואפילו בסתם ענינים א"א לחלוק על כל הפוסקים (בגלל איזו ראי' מירושלמי), ועאכו"כ בענין הגאולה, שהוא יסוד בעיקרי האמונה. חוצפה נוראה כזו לא הייתה מעולם". ע"כ תוכן דברי רבינו שליט"א.

ורבינו שליט"א הוסיף (וגם הוספה זו **נדפסה** כבר בכמה מקומות בלקוטי שיחות), שמחשבה הנ"ל (שהמדינה היא איזה אתחלתא דאתחלתא דגאולה) הביאה לידי "קרבנות" רח"ל, כמו שהי' בכל פעם כשקמה איזו תנועה משיחית של שקר (שבתי צבי, פראנק וכו') שזה הביא לפאגראמען רח"ל. וגם הוסיף,

*) הגהת המעתיק. כלומר כפי שנדפסו בהעתונים ע"י המפלגות, כמפורש בהאגרת.

שלא זו בלבד שאין זה שום אתחלתא דאתחלתא דגאולה, אלא אדרבה, זה "חושך כפול ומכופל" דהגלות, שבכל משך זמן הגלות לא הי' עדיין חושך והעלם והסתר כזה שיאמרו על ענין הפכי שזהו אתחלתא דגאולה. וגם הוסיף, דענין הנ"ל האריך את הגלות ודחה את הקץ. (וכל דברים אלו של רבינו שליט"א הם **ידועים ומפורסמים** וכבר **נדפסו** בכו"כ מקומות).

והנה גם בענין זה – המלחמה נגד הרעיון הציוני של אתחלתא דגאולה – אפשר להיות שני אופנים: (א) להכריז השכם והערב שרעיון הנ"ל הוא כפירה. ב) להכריז ולבאר ולהסביר את אמיתית ענין הגאולה (כפי שמבואר ברמב"ם בהלכה, וגם לבאר **פנימיות** ענין הגאולה, כפי שמבואר בספרי חסידות, ובפרט במאמרים ושיחות של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ענין גילוי אלקות שיהי' אז), ולעורר את הכמי' והצמאון לגאולה האמיתית – ועי"ז מתבטלות **במילא** כל השיטות שהתחלת הגאולה תבוא ע"פ טבע.

ומלחמתו של רבינו שליט"א כנגד הרעיון הציוני בענין הגאולה – היא בעיקר באופן השני. הוא לוחם גם באופן הראשון, וכמו שהבאתי לעיל את דבריו החריפים נגד רעיון הנ"ל שדיבר בהרבה הזדמנויות; אבל **עיקר** מלחמתו הוא באופן השני. וכשיהודי שומע מה זה ענין הגאולה (שהוא גילוי אלקות שלא הי' אפילו בזמן הבית), וכו' וכו'. והגאולה (גם התחלתה) תבוא באופן נסי שלמעלה מהטבע לגמרי, ע"י משיח צדקנו – הוא כבר יודע מעצמו שהקמת המדינה אין לה שום שייכות לגאולה, **ואדרבה**, היא אחת הצרות וחשכות הגלות **שלפני** ביאת המשיח. והקשר של המדינה עם ענין הגאולה הוא שהמדינה היא אחד הענינים שנמנו בסוף מס' סוטה **בהצרות דסוף הגלות, שלפני** אתחלתא דגאולה.

ואדרבה, אם צריך להכריז ולהטיף השכם והערב שהמדינה אינה אתחלתא דגאולה וכו' וכו', ולעשות כמה גדרים וסייגים שלא יבואו לטעות זה – הרי זה גופא הוכחה איך שהחוג דאנשים אלו שצריכים לסייג זה, ומהו אצלם המושג של יהודי ושל הגאולה. וברור שכאשר יתחילו ללמוד חסידות חב"ד, וענין הגאולה שנתבארה בחסידות כפי שנתבארה ע"י רבותינו הק' שבכל דור ודור, עד לכ"ק אדמו"ר שליט"א איך שמפליג הענין דדירה בתחתונים והמשכת העצמות ממש, שזהו ענין הגאולה – לא יצטרכו עוד לכל הדרשות וכו' נגד הציונות, כי רעיון כזה יהי' מופרך ממילא, כנ"ל.

איסור ג' שבועות

הענין דג' שבועות הוא ענין של **הלכה** (ודלא כב' ענינים הראשונים שהם ענין של אמונה). ואין צורך להאריך, דגם אלו שהסבירו הענין דג' שבועות דלא כהגה"צ מסאטמאר זצ"ל – וכמו המהרש"ק מבראד שכתב שג' השבועות תלויים זב"ז כמו שנים שנשבעו זל"ז, וכאשר אוה"ע עברו על שבועתם מותר גם לישראל לעבור על השבועה (דרך אגב: דברים אלו כתובים בספר זרע שמשון שנדפס לפני מאתים שנה דף קעד ע' ד'), או הגה"ק מסאכטשאוו שכתב דהשבועה שלא יעלו בחומה היא דוקא "ביד חזקה" שלא ברשות האומות – לא נתפסו למינות רח"ל. זה שאלה **בהלכה** (בהלכות שבועה, ולא בהלכות גאולה), וכמו שיש כמה וכמה דיעות בהלכות שבועה בענינים שונים, כן הוא גם בנוגע לענין זה.

והנה שיטת רבינו שליט"א ידועה לכל, שהאיסור דלא יעלו בחומה ולא ימרדו באומות הוא גם עכשיו (בנוגע להקמת המדינה), דלא כהמהש"ק ודלא כהאבנ"ז. אלא שס"ל, דלאחרי שהוקם כבר הצרה הלזו (המדינה) ונמצאים בה רבבות בנ"י – מצוה חובה להגן על היהודים שנמצאים שם, ולהגן ע"פ דרכי הטבע, וכמו שבקראנהייטס ובוויליאמסבורג ושאר ישובי בנ"י שבחו"ל מחוייבים אנו להגן משונאי ישראל ע"פ שמירה שבדרכי הטבע (כי כן צוה הקב"ה בתורתו שאין סומכין על הנס), אותו הדבר הוא גם בנוגע לישוב בנ"י שבארץ ישראל (אע"פ שהוקם בה מדינה, דהקמת המדינה הייתה באיסור). ומכיון שע"פ דרכי הטבע החזרת השטחים יכולה להביא לידי סכנה רח"ל – לכן, מצד מצות פקוח נפשות, אסור בשום אופן להחזיר את השטחים, מצד פקוח נפשות רבבות בנ"י.

ואף שהשבועה שלא למרוד באומות קיימת **גם עכשיו בתקפה** – ס"ל לרבינו שליט"א, דענין זה אינו בכלל השבועה. כי השבועה שלא למרוד באומות הוא דוקא היכא שהאומות אומרים איזה ענין סתם שאינו נוגע לתומ"צ, אבל היכא שהאומות אומרים לעשות איזה עבירה רח"ל (כמו חילול שבת וכיו"ב), פשוט, דלא רק שאין חיוב לשמוע אליהם אלא שאדרבה אסור לשמוע להם. והכי נמי בנדו"ד, דמכיון שהחזרת השטחים מביאה לידי סכנה רח"ל – הרי מה שהאומות אומרים להחזיר את השטחים הוא שאומרים לעבור על מצות פקוח נפשות, וכשאומרים לעבור על איזו מצוה אין צריך לשמוע להם, ואין זה בכלל השבועה.

זהו תוכן השיטה של רבינו שליט"א **בקיצור דקיצור**. ולא אאריך בזה כעת, מכיון שהוא ענין בהלכה ולא בהשקפה. ובפרט שלא נעלם ממני ששיטת הגה"צ מסאטמאר זצ"ל היא שגם ענין זה הוא בכלל השבועה, ומי אני שאכניס ראשי בין שני הרים הגדולים. אבל עכ"פ, זה שני שיטות **בהלכה**, מהו הגדר של מרידה באומות, ואין זה שייך כלל לענין של השקפה. ובנוגע לענין של השקפה – עצם הרעיון דציונות, הן בנוגע ללאומיות והן בנוגע לענין אתחלתא דגאולה שלא ע"י משיח צדקנו – כבר הסברתי לעיל, שרבינו שליט"א לוחם נגד הציונות עוד יותר מאשר סאטמאר. אלא שדרך מלחמתו של רבינו שליט"א היא בעיקר באופן חיובי: ע"י הסברת האמת במהותו של יהודי – ועי"ז מתבטל במילא רעיון הלאומיות; ע"י הסברת האמת במהות הגאולה – ועי"ז מתבטל במילא הרעיון של אתחלתא דגאולה.

סיבת החשד

ואם תאמר, מכיון שהאמת הוא שליובאוויטש אין לה שום שייכות לציונות ח״ו ואדרבה היא לוחמת נגד הציונות עוד יותר מאשר סאטמאר – מדוע יש הוצאת לעז בווילימסבורג שליובאוויטש נתפסה לציונות רח״ל? על זה אשיב לך, שכבר הי׳ הדבר לעולמים, וגם על הבעש״ט דיברו סרה, ולפני זה – על הר״י אייבשיץ (מחבר התומים), וגם על הרמב״ם, ועוד ועוד.

והנה כל מחלוקת הייתה מצד שני סיבות: א) מצד אנשים בעלי מחלוקת ומחרחרי ריב שהביאו מלשינות של שקר לפני גדולי התורה שבדור ההוא, וגם הפיצו שמועות שונות בין ההמון, שקרים גסים ביותר (שלא יכלו לומר לגדולי התורה. דהגם שגם להם אמרו שקרים, מ״מ לא יכלו לומר להם שקרים גסים כאלו). ב) מכיון שהיו אז כמה שיטות של כפירה, שיטת שפינוזה ימ״ש, כת ש״ץ ימ״ש, ואח״כ הפראנקיסטן, ואח״כ ההשכלה (מענדלסאן וסייעתו), ועוד ועוד – הנה מצד גודל היראה ופחד מעניני כפירה, הנה כשבא מי שהוא והטיל ספק ועאכו״כ כשאמר בודאות וסיפר דברים שלא היו ולא נבראו – האט מען גלייך מורא געהאט. און אין דער מלחמה שלחמו נגד ש״ץ ופראנק ימ״ש – האט מען פאראיינס אריינגענומען את הר״י אייבשיץ ואת הבעש״ט ותלמידיו. ומכיון שראו בהם איזה דברים שבחיצוניות יש להם איזה דמיון לש״ץ ופראנק, כבר אמרו עליהם מה שאמרו.

ואותו הדבר ממש הוא בנדון דידן. מכיון שבעוה״ר הצליח מעשה שטן ויש גם יהודים שומרי תומ״צ שנתפסו לרעיון הציונות, כמו המזרחים ואגודאים שנתפסו לשני רעיונות הנ״ל שבציונות – הן לרעיון הלאומיות, והן לרעיון של אתחלתא דגאולה – לכן, כששומעים איזה דבר על ליובאוויטש שבמבט חיצוני יש לה דמיון לאחד מב׳ רעיונות הנ״ל, הנה מצד גודל היראה והפחד מעניני כפירה רח״ל, עושים כבר כל המיני הרחקות מליובאוויטש, ואין עושים חשבון שכל הדברים שליובאוויטש עושה אין להם שום שייכות כלל וכלל לרעיון הציונות.

ולדוגמא: כששומעים שליובאוויטש מדגשת המרז״ל ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא ואומרים שכל יהודי הוא יהודי – הנה מכיון שגם האגודאים מדגישים מרז״ל זה – אין מבחינים בין אגודה לליובאוויטש, ואומרים שגם אצל ליובאוויטש הוא רעיון של לאומיות, אף ליובאוויטש מדגישה במרז״ל זה

גופא שמהותו של יהודי הוא תורה (**היפך** ענין הלאומיות), כנ״ל בארוכה.

ועד״ז, כששומעים שליובאוויטש אומרת שאסור להחזיר השטחים מצד פקוח נפשות, ענין שמקורו **בהלכה** – אין רוצים להבחין ואומרים שזה ענין של ציונות, אף שאין לזה שום שייכות כלל וכלל, וכנ״ל בארוכה.

בנוגע לרעיון הציונות – היינו: שאפשר להיות איזו אתחלתא דאתחלתא דגאולה לפני ביאת משיח צדקנו – הנה שיטת רבינו שליט״א היא כשיטת הגה״צ מסאטמאר זצ״ל (ובענינים מסויימים, שיטת רבינו שליט״א היא עוד חריפה יותר), אלא שיש ענינים **בהלכה** שיש בהם פלוגתא. והרי פלוגתות בהלכה היו בכל דור.

אמנם, ענין זה עצמו (מה שיש ענינים בליובאוויטש שדומים **במבט חיצוני** לאגודה) – לא הי׳ מביא עדיין שידברו סרה על ליובאוויטש. אלא שמכיון שנצטרף לזה עוד ענין, והוא מה שאנשים בעלי מחלוקת ומחרחרי ריב הפיצו שמועות של שקרים גסים שלא היו ולא נבראו, וגם הביאו מלשינות שקר להגה״צ מסאטאמאר זצ״ל שקצתם נתקבלו אצלו, כי ברית כרותה ללה״ר כו׳ (שדבר זה נאמר גם על גדולי ישראל, כידוע), ועיין בספר בית רבי בהקדמה שלו דף 7 בד״ה ועתה קורא יקר באמצע דיבורו שם וז״ל: ברית כרותה ללשה״ר שתתקבל על הלב ובגדולים יותר מתקבל לשה״ר תיכף, וקשה להוציאם מליבם כמו שפי׳ העמק מלך שפי׳ תתקבל על לב קאי על גדולי הדור, ראשי כתרי הדורות שנצוצי נשמתם הם מלב אדם הראשון. עיי״ש. ועיי״ש ג״כ בסי׳ יב. זה הביא למה שהביא – וכמו המחלוקת על הר״י אייבשיץ, על הבעש״ט ותלמידיו, ועוד, שמצד ענין הראשון עצמו (מה שהיו אצלם דברים שבמבט חיצוני דומה כו׳) לא הי׳ מספיק לגרום מחלוקת, ועיקר המחלוקת הי׳ מצד המחרחרי ריב.

אלא שבפרט אחד, הנה מחלוקת זו אינה דומה להמחלוקת שהייתה אז: בהמחלוקת שהייתה כנגד הבעש״ט ותלמידיו, הצליחו המחרחרי ריב להטעות לגמרי את גדולי ישראל שבדור ההוא (ע״י **גביית עדות שקר**, כידוע), ועד שיצא מהם **פס״ד להלכה** שתלמידי הבעש״ט יש להם דין אפיקורסים רח״ל. משא״כ בנדון דידן, הנה דבר זה הוא מופרך כ״כ, עד שלא הי׳ שייך כלל שיהי׳ איזה גביית עדות של שקר, וכל מה שמדברים על ליובאוויטש הוא מיוסד אך ורק על סיפורים בעלמא שפורחים באויר שלא היו ולא נבראו, ועד שאפילו המספרים עצמם אינם אומרים שהם בעצמם ראו זה. ואעפ״כ מתקבלים אצל ההמון

שבווילימסבורג כל שמועות אלו בודאות הכי גמורה, כמו הלכה למשה מסיני להבדיל.

והרי תמי׳ גדולה?! **ידוע ומפורסם** שחסידי סאטאמאר, כשמספרים להם איזה סיפור מצדיק, הנה **השאלה הראשונה** אצלם היא מי יימר שהי׳ כן, האם אתה בעצמך ראית זאת, וכו׳. ואעפ״כ, כשמספרים להם איזה דבר על ליובאוויטש, מתקבל זה אצלם בודאות מוחלטת, מבלי שום עיון וחקירה אם זה אמת או לאו.

המבצעים והטאנקים

כל מי שיש לו מוח בקדקדו וראה איך שהאברכים דליובאוויטש מזכים רבבות בנ״י במצות מעשיות בפועל ממש: בהנחת תפילין, בקביעות מזוזה כשרה על דלתי בתיהם, בהגעלת הכלים והמטבח וסידור בית כשר, ועוד ועוד – ובפרט כשראו איך שחלק גדול מרבבות אלו נעשו עי״ז שומרי תומ״צ בתכלית – מבין בפשטות את גודל העילוי שבהמבצעים והטאנקים.

אך היות שיש אנשים כאלו שמצד תכונת נפשם הם בעלי ״איפכא־מסתברא״ ומחפשים בכל ענין וענין אולי ״יצליחו״ למצוא בזה איזה חסרון – הנה ״יגעת ומצאת תאמין״, ואחרי רוב יגיעה ״מצאו״ שענין זה הוא דרך חדשה שלא הייתה בדורות הקודמים, והתחילו להטיף בין ההמון שזה דרך של סט״א רח״ל, שהרי חדש אסור מן התורה.

מובן, שאנשים אלו שהמציאו את סברא הלזו – לא איכפת להם כלל כל הענין אם זה דרך ישנה או דרך חדשה (– והכל באיצטלא של יראת שמים –), וכל עניינם הוא רק לעשות מחלוקת ולחרחר ריב. אך בהיות שמעשה שטן הצליח ואצל הרבה יהודים תמימים נתקבלה טענתם זו (וגם כת״ר שיחי׳ בכללם) – לכן הנני לבאר בזה איך שטענה הלזו היא באה מצד בורות ועם הארצות.

במס׳ כתובות (דף פ״ו ע״א) אבל למצות עשה כגון עשה סוכה עשה לולב מכין אותו עד שתצא נפשו. זאת אומרת, שכאשר יש יהודי שאינו רוצה לקיים מצות סוכה או מצות לולב – ומובן, דמה שאינו רוצה לקיים מצוות אלו הוא מצד שהוא רשע להכעיס, ועד כדי כך שגם כשמכין אותו הוא עומד במרדו (דבאם הכאות הראשונות היו פועלים עליו, הרי לא הי׳ צריך להכותו יותר עד שתצא נפשו, ומזה הוכחה שמדובר כאן אודות רשע להכעיס כזה שגם כשמכין אותו הוא עומד במרדו) – מצווים אנו להשתדל שיקיים המצוה. ופשוט, שציווי וחיוב זה הוא לאו דוקא באופן של הכאה, ובאם אפשר לפעול עליו באופן אחר (ע״י דיבור בעלמא) מחוייבים לדבר עמו שיקיים המצוה, ובאם הדיבור אינו מועיל – מחוייבים גם להכותו.

ודין זה – הוא ציווי וחיוב לא רק על ב״ד, אלא גם על יחיד, וכמ״ש הנתיבות בחו״מ (בביאורים) ס״ב סוסק״א וז״ל: ״דכיון דדמי לעשה סוכה ואינו עושה, דכופין אותו לקיים המצוה, דכל אדם מצוה להפריש חבירו מאיסור, אפילו מי שאינו בכלל ב״ד״. עכ״ל הנתיבות. והנה חידושו של הנתיבות – שציווי זה הוא

על כל אדם, ולא רק על ב״ד הוא שהוא מצווה להכותו (שבנוגע לזה הי׳ אפשר לומר שאין רשות להכות כ״א לב״ד, ועל זה מחדש הנתיבות שזה מצוה גם על כל אדם), אבל בנוגע לפעול עליו ע״י דיבור (בלי הכאה) – אין צריך להחידוש של הנתיבות, ופשוט שכל אחד מחוייב בזה.

ולכן, אלו הלועגים מחסידי ליובאוויטש מה שמשתדלים שגם יהודים חפשים יניחו תפילין ויקבעו מזוזה ועוד מצוות – בהטענה, דמכיון שהם חפשים ורשעים המצוה שלהם אינה שוה מאומה – הרי הלעג שלהם הוא (לא מחסידי ליובאוויטש, כי אם) מהלכה מפורשת במס׳ כתובות שהובאה להלכה למעשה בנתיבות. כי באם הי׳ כהשקפתם שהמצוה שלהם אינה שווה כלום, בשביל מה צריך לכוף אותם שיקיימו המצוה.

ואין אני מדבר ח״ו בנוגע להגה״צ מסאטאמאר זצ״ל שהי׳ לו טענות על מה שמניחים תפילין עם יהודים חפשים – כי הטענה שלו הייתה רק בנוגע לתפילין, מצד חשש הרהורים, אבל בנוגע לשאר מצוות – אין כל ספק, שגם הגה״צ מסאטמאר סבר כן שמצוה וחובה על כל יחיד להשתדל עם החפשים שיקבעו מזוזה בבתיהם וכן שאר המצוות, שהרי זה גמרא מפורשת במס׳ כתובות.

[מאמר המוסגר: וגם בנוגע להטענה של הגה״צ מסאטאמאר זצ״ל בנוגע לתפילין, מצד ההרהורים – כבר השיב רבינו שליט״א על דבריו, שמפורש במג״א (או״ח סל״ח סק״ד), ואדמו״ר הזקן בעל התניא הביא זה לפסק הלכה (שם סעיף ד׳) וז״ל: ״והוא שידוע לו בודאי שא״א שלא יהרהר, אבל מספק לא ימנע ממצות תפילין״. ונוסף לזה: אמרו חז״ל אשר מטבע האדם שדבר חדש הכל רצין לקראתו (ספרי ואתחנן ו, ו) ופוק מאי עמא דבר. שמזה מובן שכשרואה אדם חידוש, ובפרט כשבעצמו עושה דבר אשר חידוש הוא אצלו – בעת מעשה עכ״פ, כל מחשבתו הוא בהחידוש. ואלו שאין רגילים במצות תפילין, פשוט הוא אשר מחשבתם בעת מעשה היא ע״ד התפילין. ע״כ תוכן מענה רבינו שליט״א].

עכ״פ, כל זה הוא בנוגע למצות תפילין. אבל בנוגע לשאר מצוות (שאין שייך בזה חשש של הרהור), הנה אלו הלועגים וטוענים שקיום מצוות של רשעים אין שוה מאומה – הם לועגים מדברי חז״ל . ואף שחושבים הם שזה בא מצד טעמים של יראת שמים וקנאות, שגודל שנאתם להרשעים היא עד כדי כך שהם מבטלים לא רק את הרשעים עצמם אלא גם את המצוות שעושים –

הרי מכיון שזה נגד הלכה מפורשת, דבר ברור הוא שאין זה הרגש של קנאות אמיתית, קנאת ה׳, כי אם הרגש של סט״א רח״ל. והם דומים ממש להמזרחים והאגודאים שמסלפים הלכות בגלל ההרגש של ״אהבת ישראל״ שלהם. אנו אין לנו אלא התורה הזאת שניתנה מן השמים. אין אנו דוגלים לא ב״אהבת ישראל״ ולא ב״קנאות״. הקב״ה נתן לנו תורה קדושה ולאורה נלך נצח סלה ועד.

אומרים בשם גדול אחד שאמר על אחד שמסלף הלכות שהוא ״שר התורה״, ופירש כוונתו: שפלוני חושב שהוא ה״שר״ און בעל־הבית וועט אויף תורה. התורה היא תורתו של הקב״ה, ואין רשות לשום אחד לשנות אותה ח״ו אפילו בקוצו של יו״ד בגלל טעמים של ״אהבת ישראל״, או בגלל טעמים של ״קנאות״.

והנה אף שדברים הנ״ל הם פשוטים בתכלית — מ״מ: מכיון שחז״ל העידו אשר ״יגעתי ולא מצאתי אל תאמין״, הנה לאחרי יגיעה גדולה מצאו סוף־סוף איזו טענה. והיא: אמת הדבר שפעולות הנ״ל של חסידי ליובאוויטש הוא ענין שמחוייבים בזה ע״פ הלכה — אבל סוף סוף, הרי כולם מודים שבדורות שלפנינו לא השתדלו עם החפשים שיקיימו מצוות, וגם בליובאוויטש גופא (בדורו של אדמו״ר מהרש״ב נ״ע) לא עשו כן, וא״כ היא ההלכה — למה לא עשו כן בדורות הקודמים?

הנה התשובה בזה היא פשוטה: החפשים שבדורות הקודמים היו (רובם ככולם) להכעיס. ולא הי׳ בשום אופן שום אפשריות לפעול עליהם שיקיימו מצוה. ובאם היו פוגשים ביהודי חפשי ברחוב והיו מציעים לו להניח תפילין וכיו״ב — וואלט ער בודאי אראפגעלאזט צוויי פעטש. משא״כ בזמנינו זה שרובם ככולם של החפשים הם בסוג תינוקות שנשבו, וכשמעוררים אותם על ענין של קיום מצוה הם מצייתים. וא״כ: ה״קושיא הגדולה״ למה לא עשו כן בדורות שלפנינו — אין לה שום מקום מלכתחילה, כי בדורות שלפנינו לא הי׳ האפשריות לזה.

והרי זה אותו הדבר ממש, שבאם יעזור השי״ת (עוד בזמן הגלות) ותהי׳ יד ישראל תקיפה (היינו: שהממשלה של ארצות הברית תתן רשות לרבני ודייני ישראל, כמו שהי׳ בזמן של ״ועד ארבע ארצות״) — הנה בודאי ב״ד יהיו כופין ומכין לקיים מצוות, כפסק חז״ל ״מכין אותו עד שתצא נפשו״. ויבוא אחד ויאמר: הרי בכל הדורות שלפנינו (כשלא היתה יד ישראל תקיפה) לא עשו דבר כזה, ואיך אתם מנהיגים דבר חדש שלא שערום אבותינו, ומה שאתם טוענים

שכן איתא להדיא במס׳ כתובות – וואס דרייט איר א קאפ מיט לומדות, גם שבתי צבי הי׳ למדן, אנו אין לנו אלא דרך אבותינו וכל חדש אסור מן התורה, ומה שאתם מביאים הגמרא במס׳ כתובות הרי כל הכופרים ומתחדשים הביאו ראיות מגמרא !...

הרי פשוט, דמי שיטעון כן הוא כסיל ובער. מכיון שהוא גמרא מפורשת, ומה שלא עשו כן בזמן שאין יד ישראל תקיפה הוא לפי שלא היו יכולים לעשות כן. ואותו הדבר ממש בנוגע לאלו הטוענים על ההשתדלות עם החפשים ע״י דיבור, דמכיון שבדורות הקודמים לא עשו זאת (מפני שלא היו יכולים לעשות זאת) ע״כ גם עכשיו (כשיש יכולת לעשות כן) אסור לעשות כן (אף שמפורש בגמרא שהוא מצוה וחובה, והנתיבות פוסק להלכה שזה מצוה גם יחיד שאינו בכלל ב״ד) – דאלו הטוענים כן, הם שוטים ונבערים מדעת, ואין צריך לענות להם כלל כמאמר הכתוב אל תען כסיל באולתו.

התחברות לרשעים

ענין אהבת ישראל גם לרשעים – אין זה חידוש של רבינו שליט״א, כי מבואר הוא בארוכה בספר תניא פרק ל״ב (ובעוד כמה ספרים), ע״ש בארוכה. ואין זה סתירה כלל למה שאמרו חז״ל ״ואל תתחבר לרשע״ – כי פירוש ״ואל תתחבר לרשע״ הוא שהרשע הוא העיקר ואתה מתחבר וטפל אליו, משא״כ כשאתה העיקר ואתה מקרב את הרשע לתומ״צ – על זה נצטווינו להיות ״אוהב את הבריות ומקרבן לתורה״, דגם אלו שהם בריות בעלמא, וגם הרשעים בכלל זה – צריך ״למשכן בחבלי עבותות אהבה״ לקרבם לתומ״צ. כ״ה להדיא בתניא שם. העתקתי משם כמעט הלשון. (חילוק הנ״ל בין ״אוהב את הבריות ומקרבן לתורה״ ובין ״ואל תתחבר לרשע״ עי׳ ג״כ בהפי׳ על מס׳ אבות מהרב חסד לאברהם זקינו של החיד״א על המשנה ואל תתחבר לרשע ועל המשנה אוהב את הבריות ועי׳ גם בהפי׳ נצר חסד על המשנה ואל תתחבר לרשע וז״ל ואל תתחבר לרשע שיהי׳ לך התחברות עמו, **אל תרחיקו** דלמא יעשה תשובה על ידך שתקרב אותו או שלא ילך ויחריב העולם **על כן הנכון לקרב רשע** אבל לא להיות עמם חברים בשום שותפות בסחורה או בשאר הענינים עכ״ל וכ״כ במדרש שמואל בשם ר״מ אלמשונינו ועי׳ גם בהון עשיר מבעל משנת חסידים).

יתמו חטאים ולא חוטאים

ומה שרבינו שליט״א מקרב את כל יהודי ומשתדל להחזיר אותו בתשובה גם אותם שנתפסו לציונות רח״ל, הרי זה לפי שהוא מחלק בין **החטא** לבין **היהודי** שחטא כמרז״ל בברכות יתמו חטאים ולא חוטאים, ואדרבא, זה שמקרב גם את אחבנ״י הנ״ל הוא לפי שרוצה **להבדיל** אותם מטומאת הציונות. ודוגמא פשוטה: כ״ק אדמו״ר שליט״א מקרב גם היהודים שנתפסו לקומוניזם ולשאר טומאות ר״ל, יהי׳ מי שיחשוד אותו מקומוניזם?! אדרבה כל פעולות אלו לקרב את כל יהודי הן מלחמה שלימה נגד כל ה״איזמים״ והאייעס, ורק שניהול מלחמות אלו הוא באופן דיתמו חטאים ולא חוטאים, להבדיל את היהודים מכל שיטות הכפירה, ולקרבם לתורתנו הקדושה, תורת אמת כפי שנמסרה לנו מאבותינו ורבותינו הקדושים מדור דור עד למשה מסיני.

ועי׳ במהר״ל ספר באר הגולה עמ׳ קמ״ט נעתק כאן:

״... אמנם כל השומע דברים אלו ידוה נפשו על דברים שהם מליזים עליהם, כי לא די שהדברים שאמרו עליהם אינם נאמרים בצדק וביושר כלל, מה שאמרו

שהם תקנו בתפילה דברים שאינם ראוים, וכבר בארנו כי אין הדבר כמו שאמרו, והרי הם מהפכים הקערה על פיה כי הם למדו אותנו והזהירו אותנו שאל יהא תפילתינו בענין זה כלל. ואף כי פירשנו דבריהם עד שאין עוד דבר שיצא מן היושר והאמת כלל, כאשר התפילה הוא על הכופרים באלקי אמת וביחודו יתʼ, ועל אותם אשר הם רוצים למשול ולבטל דתו של השם יתברך, עד שכל אדם אומר על זה שהוא דבר אמת ונכון וקיים. ועם כל זה חכמינו זʼל הרחיקו דבר זה כדאיתא בפרק קמא דברכות (יʼ, אʼ) הנהו ובריוני דהוי בשבבותיה דרʼמ והוא מצערי ליʼ טובא הוי קא בעי רʼ מאיר רחמי עלייהו כי היכי דלימותו אמרה ליה ברוריא דביתהו דרʼמ מאי דעתך דכתיב יתמו חטאים מן הארץ מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפא דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם אלא בעי עלייהו רחמי דלהדרו בתשובה עʼכ. הרי לך כי רʼמ חשיב דלבעי רחמי שימותו הרשעים, ואמרה לו אשתו שאין ראוי להתפלל על זה. אף שהוא רשע **אין להתפלל עליו שימות מאחר** שאפשר **שישוב** מחטאו, אʼכ למה יתפלל עליו שיהיה נאבד, מאחר שהאדם מעשה ידיו של השʼי לכך אין ראוי זה, כי לכך כתיב יתמו **חטאים** מן הארץ ולא כתיב חוטאים שהוא שם התאר לאדם שהוא רשע והיה משמע שימות ויתום האדם אשר חוטא, ועוד מזה שאמר אחריו ורשעים עוד אינם והוי ליה לומר יתמו רשעים מן הארץ ורשעים יסופו מן העולם, אבל יתמו חטאים מן הארץ שלא יהיה החטא נמצא והיינו שיהפוך השʼי דעת החוטא ולא יעשה רע עוד ובזה יתמו חטאים שלא יעשה עוד עבירות כי רשעים עוד אינם כלומר שלא יהיו נמצאים רשעים וכך ראוי שתהיה התפילה. אʼכ הם למדו ענין התפילה והזהירו שלא יהיו תפילותינו אף על הרשעים שימותו, רק שלא יהיו נמצאים החטאים כי ישובו אל השʼי, ואʼכ איך אפשר שהם עברו על דברי הזהרת עצמם. רק כי התפילה היא כך אל תהא תקוה שלא יהיה תקוה להם שיהיו עוד במציאות רק יסורו מן העולם, ורצו לומר שלא יהיו עוד אנשים כאלו בעולם רק יחזרו מן מעשיהם. וכל המינים כרגע יאבדו, **שלא תהיה דעת מינות בעולם** ואז יהיו נאבדים המינים מן העולם. ואילו היה מתפלל וכל המינים כרגע ימותו, היה משמע כי מתפלל על מפלתן, אבל לא אמר רק וכל המינים כרגע יאבדו היינו כי לא תהיה עוד **דעת מינות** בעולם. וכל אויבי עמך מהרה יכרתו, גם כל לשון זה שיסולקו אויבי עמך וזהו פיʼ יכרתו שלא יהיו נמצא עוד אויבים לעמך, ולא תהיה מלכות זדון בעולם. אבל על מפלתן של מלכות אף על מלכות זדון אין התפלה כלל, ולכך אמר ומלכות זדון

וכו׳ ותכניעם במהרה בימינו, כי מלכות שהיה עושה בזדון ורוצה לבטל גזירת ומצות השם יתברך כמו שהתבאר אותה תעקר שלא תהיה עוד בעולם מלכות זדון זה. שלא יהיה לו לב זדון ויתן לו הכנעה ואז לא יהיה מלכות זדון להעביר את בני אדם מן הדת שלא לקבל גזירת ומצות של הש״י, וכל הדברים שנזכרו אין מדבר מן מפלתן רק שיסיר הש״י הדבר הרע הזה מלבם ויחזרו בתשובה ...״.

ועי׳ ג״כ בספר יסוד יוסף מרבו של הקב הישר פ״ה דף ו׳ וז״ל:

״... אעפ״כ היודע מחשבות וכוונת לבם המתפלל בכונה ובהכנעה מצרף מחשבתו הטוב׳ להיות זה המתפלל מן המזכים גם לנשמות הנדחות כי רב חסד הוא הבורא יתברך הוא וזה לאות **לכל בר ישראל** להיות זוכה ומזכה אחרים. ובפרט להתפלל על רשעי הדור שיחזרו בתשובה. וכדאמרה ברוריא דביתהו דר״מ לר״מ יתמו **חטאים** כתיב וע״כ יאות וכשר לכוין בברכות השיבנו אבינו לתורתך **שכל המשומדים והכופרים** יתעוררו **לשוב** בתשובה שלימה **ולחזור לדת תורתנו** הקדושה ואם ירצה להתפלל על איזה כופר הידוע לו יאמר יהי רצון **מלפניך ה׳ או״א שתחתור חתירה מתחת כסא כבודך בתשובת פב״פ כי ימינך פשוטה לקבל שבים בא״י הרוצה בתשובה** וכך למד האר״י ז״ל לתלמידיו ...״.

ועי׳ גם בשער רוה״ק מהאר״י ז״ל עמ׳ ע״ו, ועי׳ ביערות דבש דרשה ב׳ הובא בפי׳ עץ יוסף, וז״ל שיכוין בברכת המינים שתיעקר **המינות** מישראל, **ושיהיו מאמינים בתורה** וכו׳. ועי׳ גם במהרש״א בחדא״ג למס׳ יומא דף ל״ח ד״ה מדאורייתא מנלן וז״ל: ושינה גבי צדיק שיהי׳ זכרו לברכה, ולא אמר כן גבי רשעים זכרו לקללה, משום דכשמשבחין צדיקים יברך אותן אבל בגנות רשעים **אל יקללן**, אלא **יצפה להם שיעשו תשובה**. כדאמרי׳ פ״ק דברכות יתמו חוטאים לא כתיב אלא יתמו חטאים, דהיינו שישובו וכו׳, והיינו **שם רשעים ירקב מהם** ולא יהי׳ נקראים עוד רשעים **כשיעשו תשובה . . . אבל לא קללם** עכ״ל (והרי מה שאתם מקללים מיוסד בעיקר על פסוק זה של שם רשעים ירקב, והרי לך מה שפי׳ המהרש״א **שמזה הפסוק עצמו מוכח שלא לקלל**).

ועי׳ במדרש רבה וירא פמ״ט א׳ על המימרא של ר׳ דכל המזכיר רשע ואינו מקללו עובר בעשה קאמר שם במדרש בשם רשב״ג ור׳ יונתן, דזה דוקא לאחר מיתה ולא בחיים, וכתב שם ביפה תואר דבחיים **אין רשאין לקללן שמא יעשו תשובה** כדאמר יתמו חטאים ולא חוטאים, משא״כ לאחר מיתה כיון שלא עשו

תשובה אז דוקא מקללין אותן.

וענין זה, שרצון השי״ת הוא שהרשעים ישובו, מפורש גם בהלכה, בש״ע או״ח סי׳ רכ״ד סעיף ב׳ הרואה מקום שנעקרה ע״ז וכו׳ וכו׳ והשב לב עובדיהם לעבדך ע״כ, הרי להדיא בש״ע שרצון השי״ת שיעשו תשובה, ותיקנו ע״ז תפלה, ודלא כטעות אנשי סאטמאר, שאומרים אז זיי זאלן... אין מ׳דארף זיי... אלא אדרבה, שאפי׳ אותן האפיקורסים ומומרים, (לא תינוקות שנשבו שבזמנינו) שעליהם נתנה התורה משפט חרוץ של מורידין ולא מעלין, אעפי״כ רצון השי״ת היא שיעשו תשובה, שהרי המהר״ל מדבר ממינים גמורים, ומקרא מלא היא כי לא אחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכו וחי.

מורידין ולא מעלין

ואין בכל זה, שום סתירה להדין דמורידין ולא מעלין, והיא פשוט, דכל זמן שיש צל תקוה להחזירו בתשובה, בודאי שמי שמשתדל להחזירו יפה עושה, - הן באופן של תפלה והן בפעולות אחרות שאפשר לעשות לקרבו לתורה ומצות, - שהרי זהו רצון השי״ת שישובו, ויעי׳ בשאילת יעב״ץ סי׳ ג׳ דף ד׳ ע״ב, וז״ל ואפי׳ המומרים הגמורים ההולכין בין העכו״ם ונוהגין כמותן, אף לפי מש״כ בהגה דמורידין אותן, נראה דאין איסור לפדותם על מנת שיחזירו למוטב, אדרבה, לענ״ד שפיר דמי טפי, וברכת אובד דאם תוציא יקר מזולל כפי תהי׳ על המשתדל תבוא, ופוק חזי מאי עמא דבר ח״ו לומר דאיסורא קעבדי וכו׳ עיי״ש.

וזהו הכל שיש תקוה להחזירם בתשובה, והדין של מורידין ולא מעלין קאי על מצב כזה שאי אפשר להחזירו, וכן פסק החזו״א להלכה ביו״ד סי׳ ב׳ אות ט״ז וז״ל ונראה עוד דאין מורידין אותו עד שישתדלו להוכיחו בדברים אולי יקבל תוכחה עכ״ל.

שהרי, כל הדין של מורידין ולא מעלין אין הפירוש שמחיוב מיתה כעונש על חטאו (שאז לא הי׳ מהני תשובה לפטרו מעונש שלמטה, כמו המחויבין מלקות ומיתה בי״ד, שלא מהני להם תשובה לפטרו למטה בעוה״ז מעונש שלהם, לפי שהתורה גזרה עליו עונש זה דוקא, אבל בדין מורידין ולא מעלין אינו כן, שהרי ע״ז תשובה מהני בודאי, כמפורש בפוסקים להדיא), ורק כדי שלא יפסידו את ישראל ויאבדו האמונה, כל זמן שלא שבו, לכן ציוותה התורה להרגו, והיא רק משום מיגדר מילתא. – כ״ה להדיא מפיה״מ להרמב״ם בפ״ק דחולין משנה ב׳

וז״ל עונשין אותן שלא יפסידו את ישראל ויאבדו האמונה וכו׳ עיי״ש, וכ״ה להדיא בחזו״א שם, וז״ל דהא עיקר הדין דמורידין ע״כ היא **משום מיגדר מילתא** וכו׳ ושעה צריכה לכך **לעשות גדר** לצורך שעה, ע״כ, - וכיון שהיא רק להסיר המכשול, (כלשון הרמב״ם בפ״ג מהל׳ ממרים) הרי מובן בפשטות ומפורש בהדיא להלכה בחזו״א וביעב״ץ הנ״ל שמצוה גדולה להחזירו בתשובה, **שהרי אין לך הסרת מכשול יותר מזה אם מקרבו לתורה.**

ומכל הנ״ל מבואר להדיא, שהמינים והאפיקורסים אפשר שישובו, ומי שמשתדל לקרבו לתורה ומצותי׳ בודאי יפה עושה, **וזהו רצון השי״ת.**

תינוקת שנשבו

וכל הנ״ל הוא אפי׳ במינים גמורים שמצוה להורידן, (ואפי׳ אם יבוא מי שהוא ויערער הנ״ל – הגם כי לא עלינו תלונתיו כי אם על כל הגדולים הנ״ל –) אבל לענייננו אין זה שום נפק״מ כלל וכלל, כי הכופרים שבימינו **רובם** ככולם הם **תינוקת שנשבו**, כיון שנתחנכו בקיבוצים שונים ובשאר מקומות, שלא בין יהודים שומרי תומ״צ, ומעולם לא שמעו ולא ידעו מהתורה, ואין עליהם כלל דינו של מורידין ולא מעלין, ובודאי ובודאי שמצוה גדולה לעשות כל מה שביכולתו לקרבו לאיתן התורה וכמ״ש הרמב״ם בפ״ג מהל׳ ממרים ה״ג בנוגע לבני הקראים, וז״ל ״אבל בני התועים האלה ובני בניהם וכו׳ הרי הם כתינוק שנשבה וכו׳ לפיכך ראוי להחזירן בתשובה **ולמשכן בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה״** עכ״ל,

וכן פסק המחבר בשו״ע יו״ד סי׳ קנ״ט, וכן פסק אדמו״ר הזקן בהלכות ריבית סע׳ ע״ט. ועי׳ שם בסעי׳ פ׳ שגם דעת הש״ך שחולק על המחבר שם בס״ק ו׳ ח׳, היינו דוקא ברבית כיון שנתקלקלו כ״כ, אבל לענין מורידין ולא מעלין מודה הש״ך,

והרי לך לשון הנתיב מצותיך דף נ׳ ונ״א, וז״ל:

״... ע״ש היטב ומעתה בין אחי אם בימי מרן האר״י היה התגברות הקליפות כ״כ מה נאמר ומה נדבר בזמן הזה המר בודאי **יש לנשק לכל מי שבשם ישראל יכונה ולעורר עליו אהבה וזכות** כי כל מה שגנב העבד המוסרח הכל שקר כי נפשות ישראל מוסרים נפשם בכל רגע על קדושות שמו יתברך וכל הרע עושה הרשע שכל כך גובר ברשעות שלו ובצרות וביסורים עד שנסתלק דעת כל אחד

מהם וכל הרשעים שבמדינה זאת ובפרט במדינות אשכנז נשבע אני בחיי עולם **שכולם אנוסים כתינוק שנשבה לבין הנכרים ובלי דעת ידברו וכולם מוכנים ברגע** אחת לשפוך דמם כמים על קדושת שם הגדול באהבה ובשמחה ובלב שמח במחולין וריקודין והרשע הזה שקר ענה גנב גזלן רוצח מאנס בתוקף רשעו ומטעה בשפתי חלקות ומתגבר ברשעו בכל כחו לצודד נפשות ישראל בהכרח ...".

וכן על זמנינו כבר פסק בחזו"א ביו"ד סי' ב' אות כ"ח, וז"ל דבזמנינו שאין אנו בקיאין בתוכחה וכו' דיינינן להו כאנוסים ע"כ,

וידוע פתגם הרבי ריי"ץ אז אן אפיקורס דארף זיין א דעתן.

שיטת החת"ס

ופשוט היא שמה שאנשי סאטמאר מערערים שדרכינו היא בניגוד לדרך החת"ס, שהנהיג ענין התבדלות מרשעים, מהנאלאגין, היא טענה בטעות – הנה הנאלאגין שהיו בזמן החת"ס היו מומרים להכעיס, ולא בגדר תינוקת שנשבו, שהרי נולדו ונתגדלו בין יהודים כשרים שומרי התורה, **ועליהם** הנהיג החת"ס ההתבדלות – ואז היה הדין כמו הקראים בזמן הרדב"ז, שכתב על הרמב"ם הנ"ל, וז"ל: אבל הנמצאים בזמנינו זה אם הי' אפשר להורידן הי' מצוה להורידן, שהרי בכל יום אנו מחזירין אותן למוטב, ומושכין אותם להאמין בתושבע"פ והם מחרפים ומגדפים את בעלי הקבלה, ואין לדון את אלו בכלל אנוסים, אלא כופרים בתושבע"פ – הרי החילוק הנ"ל בין הנאלאגין שבזמן החת"ס לרובם של החפשים בזמנינו, היא **מפורש בהלכה** (ואין זה שינוי מדרך התורה ודרך אבותינו, ח"ו), בני הקראים שבזמן הרדב"ז, דגם כשניסו להחזיר אותם בתשובה היו מחרפין ומגדפין – לא הי' להם דין אנוסים אלא דין כופרין, ובני הקראים שבזמן הרמב"ם שהי' אפשר להחזירם למוטב – אין להם דין כופרים אלא דין אנוסים ותינוקת שנשבו, וצריך למשכן בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה.

וכמו שרואין בחוש בכופרים שבזמנינו, שהרבה והרבה מהם שמדברים אליהם ופועלים אצלם, **כידוע ומפורסם** מבעלי תשובות אין מספר שנעשו ע"י פעולות חסידי חב"ד.

ועי' בשו"ת חתן סופר (**מנכד החת"ס**) סי' נ"ד, וז"ל באמצע התשובה:

"עוד דיברתי היום עם חותנו נ"י בענין אם לרחק מביניכם או לקרב מי שפורק מעליו עול תורה ומצות, ואמר לי שדעת הגאון הנ"ל במכתבו לרדפו עד חובה, ובהיות שאין דעתי מסכמת גם לזה, מחויב אני לומר לו דעתי, אם כי דברי הגאון הנ"ל נכונים ואמתיים לרחקם בתכלית הריחוק, היינו **מכלל שלהם** דלא נגרור ח"ו בתרייהו, ובפרט **מסיתים ומומרים להכעיס, אבל** מי שרוצה ומתכבד בחברת יראי ה' ומעמיד עצמו כאחד מהם, או עכ"פ רוצה להקרא בשם ישראל כשר, **ואעפ"י שבאמת הוא פושע ומורד מצוה לקרבו**, לא לכבדו כמכבד יראי ה' וחלילה להחניף לרשעים כי ח"ו סופו נופל בידם, **אבל לקרבו למצות ה' לדבר עמו דברים הנכנסים אל לבו אולי ישמע, ואם לא כולו אבל אפשר מקצתו לבל ידח ממנו לגמרי**, וכבר ראינו הרבה שחזרו בהם מדרכם הרעה, ומכש"כ אצלכם שראוי למנות גם חלבנה בין סממני קטרת ובלבד שיהי' הוא כמו החלבנה ולא העשירי למנין, וכן לענין קריאת התורה, אם כי פשוט וברור כי מומר לחלל שבת דינו כנכרי לכל דבר, ובודאי אינו ראוי להיות נמנה בין הקרואים, ויותר מזה מצאתי בפרמ"ג בסי' קמ"א דאפילו הפסול לעדות מחמת עבירה אין לקרותו לתורה, והנה זה שאנו דנין עליו לא ידעתי אם יש לו דין מחלל שבת בפרהסיא בפני עשרה או במקום שיבא לידי פרסום דמקרי ג"כ פרהסיא, אע"ג ששמעתי שנעשה מלאכה בשדה שלו בשבת ע"י נכרים, אין זה מומר לחלל שבת ע"י אמירה לגוי, וגם ע"י בהמתו אין זה מוחלט דמקרא מחלל שבת, דהפרמ"ג בפתיחה לה' שבת מסתפק בזה אי בעי דוקא עבירה שיש בה חיוב מיתה משא"כ בשביתת בהמתו, וגם לפי דבריו של האיש הנ"ל שמוסר הכל לעכו"ם, אע"ג שאין להאמין לו עכ"פ כיון שאפשר שעושה כן לא הוה מומר לחלל שבת בפרהסיא, דכל עיקר טעם דבעינן בפרהסיא הוא משום כיון דמעיז כ"כ לחלל שבת בפני קהל ועדה הרי הוא כופר, וכיון שהוא מתרץ עצמו שעושה עפ"י היתר, ניהו שאין מאמינים לו אבל עכ"פ לא נקרא מחלל שבת בפרהסיא לחשבו כמומר גמור, אבל עכ"פ לפ"מ ששמעתי שהוא מפושעי ישראל בגופן דלא מנח תפילין, ולדעת הפרמ"ג הנ"ל אינו ראוי להיות נמנה בין הקרואים, **אבל כדי שלא להרחיקו** יכולין לקרותו למפטיר לאחר שיצאו ידי חובת קרואים, דלא גרע בזה מקטן שעולה ג"כ, או טוב שיעשו הוספה ויקראו אותו אחרון, דילמא לא ידע לקרות הפטרה, וכן לענין שטר מכירת בהמותיו ועבודת השדות בשבת יכולין להקל עליו לעשות לו שטר על כל השנה, **והכל כדי להחזיקו לישראל בעיני עצמו ושלא נצטרך להרחיקו מכל וכל, ואולי ייטיב דרכיו מכאן ולהלן, ואם כבר נשתקע בטומאה כ"כ** עד שאין להוציאו, עכ"פ

עשינו את שלנו, וה׳ הטוב יטהר לבבינו ולבב כל עמו ישראל ליתן בלב כל הפושעים והמורדים לעזוב דרך רשע ויחיש לנו ישע ויביאנו מהרה לציון ברנה בעיר ה׳ שמה. עכ״ל.

הרי לך בהדיא שדרך החת״ס לא הי׳ אלא על מומרים להכעיס, ומסיתים ומדיחים, שאי אפשר להחזירם למוטב, אבל אותן שאפשר להחזירן למוטב, (כולו, או אפי׳ מקצתו כמפורש בחתן סופר), בודאי ובודאי (ואפי׳ ההולכים בדרכו של החת״ס מודים), שמצוה להחזירם ולהכניסם תחת כנפי השכינה, שהרי אין לך הסרת מכשול יותר מזה, שמכניסם תחת כנפי השכינה,

ודע, שכל מה שהארכתי עד כאן – **ידעתי גם ידעתי** שהרבה מהמפלגות משתמשים בנקודה זו של תינוקת שנשבו – ידוע תדע שרחוקה דרכם מדרכינו, **והוא ממש להיפוך מן הקצה אל הקצה** להמתבונן קצת, כי הם משתמשים בזה **לחפות** על הציונות, **ואנו**, משתמשים בזה **לעקור** הציונות מן העולם, ולא רק הציונות רק כל מיני ע״ז, ולנטוע האמונה האמיתית בה׳ אחד כנ״ל בארוכה.

אות הוכחה

ולאות הוכחה, דמה שחסידי ליובאוויטש מקרבים את כולם הוא ענין של ״אוהב את הבריות ומקרבן לתורה״, ולא גדר ענין דהתחברות לרשעים: כשמי שהוא מתחבר לרשע – הרשע פועל עליו, משא״כ בענין ״אוהב את הבריות ומקרבן לתורה״ – אין שייך שיושפע מהבריות (כ״א אדרבה, הוא פועל עליהם).

והנה כל חסידי ליובאוויטש שנסעו בשליחות רבינו שליט״א לעיירות שונות בכל מרחב אמעריקע (וכן בשאר המדינות), הנה כולם, כולם ממש בלי שום יוצא מהכלל, איז ניט קאליע געווארן קיין איין האר ח״ו. ברוב העיירות שנסעו לשם השלוחים א״א להשיג חלב ישראל. והכי עלה בדעתו של מי שהוא צו נוצן חלב עכו״ם (ח״ו) עבורו או עבור אשתו או עבור ילדיו הקטנים? ואותו הדבר הוא בנוגע לפת פלטר וכו׳. ובאם אינו מאמין לי – אביא לו הוכחה פשוטה: באם הי׳ נמצא אפילו רק אחד מהשלוחים וואס וואלט עטוואס קאליע געווארן (אפילו במקצת דמקצת), כבר היו שונאינו מראים באצבע עליו והיו אומרים: ראו, **פלוני בן פלוני** שנסע בשליחות הרבי מליובאוויטש איז קאליע געווארן. ומזה גופא שאין מראים באצבע על פלוני בן פלוני (ורק מספרים סתם סיפורים על השלוחים של ליובאוויטש, מבלי להראות באצבע על **פלוני בן פלוני**) – הרי זה גופא הוא הוכחה **שאף אחד** איז ניט קאליע געווארן ח״ו אפילו במקצת דמקצת.

ובאם הי׳ זה איזה ענין של ״התחברות לרשעים״ – הרי בודאי הייתה הסביבה משפעת על השלוחים, וכמרז״ל עבירה גוררת עבירה. אבל לפועל רואים את ההיפך: ששום שליח לא הושפע מהסביבה, אלא אדרבה, כל אחד מהשלוחים פעל על מאות יהודים שיחזרו בתשובה. ודברי אלו – אינם סתם סיפורים של שמועות, ביכלתי לתת לו נעמען און אדרעסן, ויכול לנסוע למקומות אלו ולראות את מאות היהודים (בכל מקום: מאות) שהתחילו לקיים תומ״צ **בפועל** ממש ע״י התעוררות השלוחים.

ולאמיתו של דבר, אין צריך לנסוע למקום רחוק כ״כ. יש שתי ישיבות (אחת בברוקלין ואחת במאריסטאן) עבור אלו שנתקרבו לתומ״צ רק בזמן האחרון, וכאשר ישאל אצלם איך נתקרבו לתומ״צ, ישמע מהם עצמם.

ב׳ אופני תוכחה

וז״ל המהרש״ג בח״א סי׳ מ״ג:

״ובגוף הענין של השוחט לא אוכל לומר דעתי עליו כי באמת ענינים כאלו לא שווים המה, והכל לפי המקום ולפי הזמן ומה גם תלוי הדבר בהתנהגות של השוחט בענינים אחרים כי אם הוא מתנהג בענינים אחרים בדרכי התורה ויראה והחסידות, אין ממעשים שכתב מעכ״ת ראי׳ כלל שאינו יר״ש כראוי, כי לא לחנם אמר דוד המלך ע״ה כמה פעמים הורני ד׳ דרך חוקיך וגו׳ הדריכני בנתיב מצותיך וגו׳ וכמה פסוקים בתהילים על ענינים כאלו, ולכאורה קשה ניתי ספר ונחזה אם זהו מותר עפ״י התורה או לא, ועכ״ת דלאחר כל הלימוד והידיעה יש כמה ענינים שא״א לידע איך לעשות זולת בסיועת השי״ת, על איזה אופן יעשה, וכן שלמה בנו אמר עת לחשוב ועת לדבר וגו׳ ולא יוכל אדם הרבה פעמים לדעת אם עתה הוא העת של השתיקה או של הדיבור זולת שהשי״ת יראהו, הנה אראהו ראי׳ חזקה מדברי חכמז״ל, הנה מבואר בילקוט שמעוני פ׳ חוקת על פסוק ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל והוא מאבות דר״נ, וכן בפ׳ שמיני ס׳ תקכ״ו על פסוק ויקרא משה אל משאל ואל אלצפן והוא מהתורת כהנים, דאהרן לא אמר מימיו לאיש סרחת ולאשה סרחת וכו׳ אם פגע באדם רע או רשע נותן לו שלום, למחר ביקש אותו איש לילך ולעבור עברה, אמר אוי לי איך אשא פני ואראה את אהרן בושת הימנו וכו׳ עיי״ש כל הענין, **ולכאורה קשה על אהרן איך עבר אהרן** על מ״ע של תורה שנאמר **הוכח תוכיח את עמיתך**, ועיין ברמב״ם בה׳ דעות דמי שרואה בחברו שעושה איסור מחויב להוכיחו

ועיי״ש כל פרטי דין זה, והתורה נאמרה לכל אדם בשוה, ואיך עבר אהרן ע״ז ועכ״ת צ״ל דענינים כאלו שהוא רק למנוע את חברו מלעשות רע ולהחזירו לדרך טוב, יוכל האדם לקיים באיזה אופן שהוא מרגיש בעצמו שהוא מסוגל לאותו אופן, יש שהוא מקיימו בדרך תוכחה וצעקה, ויש שהוא מקיימו בדרך אהבה והתקרבות וע״ז אמר בת״כ הנ״ל דמשה הי׳ מסוגל לקיים מצוה זו בדרך תוכחה כמו שאמר בכל משנה תורה דברים קשים כגידים, ואהרן הי׳ מרגיש בעצמו שהוא מסוגל יותר לקיים מצוה זו של הוכח תוכיח ע״י שיקרב עוברי עבירה ובאמת שניהם קיימו מצוה זו, ועוד ראי׳ בדברי רש״י עה״ת בריש דברים דקאמר דמשה למד מיעקב שלא להוכיח אלא סמיך למיתתו עיי״ש שכתב עוד שלאחר שעשה להם טובה שכבש להם ארץ סיחון ועוג, וקשה מי פטר אותו עד אז ממצוה זו שהוא נמנה בין התרי״ג מצות, ועכ״ת כנ״ל דהכל לפי הענין שהאדם מבין שיהי׳ דבריו נשמעים אז יותר יוכל לשתוק עד שעה שיהי׳ דברים נשמעים ואין בכך כלום.

ובזה יש לפרש הפסוק בפ׳ קדושים לא תשנא את אחיך, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא, דהפסוק בא ללמוד אותנו דמי שהוא בטבעו להוכיח את אנשים ע״י גערות וצעקות ולבזות את עוברי עברה, הנה אם רואה לפעמים איש כשר שאינו עושה כן הוא שונא אותו לומר שאינו מקיים מצוה זו אבל באמת אין מזה הכרח כלל דיש לומר שחברו יש לו סגולה לקיים מצוה זו ע״י התקרבות, שהרי עיקר התוכחה היא שלא יעשה הבעל עברה יותר מה שעשה מתחלה ממילא גם המקרב מקיים המ״ע של הוכח תוכיח ע״י התקרבות שלו, וזה שאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, פירוש בלב שלך שנתן לך הקב״ה כי אף שלבבך הוא לרחק עוברי עברה אבל אולי לב חבירך אינו כן לכן לא תשנא אותו ע״י לבך, וע״ז אמר הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא פי׳ דעיקר הוכחה לעמיתך תהי׳ רק שלא ישא עליו חטא יותר וכיון שכן ממילא גם המקרב את בעל עבירות יוכל להיות שמקיים מצוה זו כמו המרחק, כיון שגם בסיבת התקרבות ימנע עצמו מן החטא בדרכו של אהרן הכהן.

והנה הגם שתי׳ של השו״ב מפני הכסף אינו תי׳ נכון כ״כ מ״מ כתבתי לו שידע שא״א לומר כלל בדבר זה ותלי׳ בהנהגות האדם בשאר ענייניו, ואם בשאר ענייניו הוא יר״ש ועוסק בתורה, ומדקדק במצות וירא חטא גם בזה יש לדונו לכף זכות שאפשר שהוא תופס מדתו של אהרן הכהן, וה׳ יעזרנו וילמדנו דעת ותבונה באיזה דרך נלך כי באמת נשתנה הכלל לפי המקום ולפי הזמן ולפי

האיש ולכן צריך להיות סייעתא דבשמיא והוא יחונן אותנו בדעת שלימה לכוון האמת לידע את הדרך אשר נילך בה ואת המעשה אשר נעשה. עכ״ל.

וחזר המהרש״ג ע״ז גם בחלק ב׳ סי׳ קכ״ה.

(ולהעיר שהמהרש״ג הי׳ תלמיד מובהק להמהר״ם שי״ק שהי׳ **מראשי הלוחמים**)*.

והרי שלך לפניך שני הדרכים – דרכינו – ודרכיהם. ומובן היטב מקור נבועת שנאת סאטמאר על ליובאוויטש אבל שוברו בצידו שאף שדרכינו שונה מדרכיהם עכ״ז מטרתינו (מטרת סאטמאר ומטרת ליובאוויטש) אחת היא. (הערה: ומובן שאם הולכים בדרך קירוב כדרכו של אהרן אז הכל אוהבין אותו כמו שהי׳ אצל אהרן הכהן וד״ל!).

---

*) הגהת המעתיק. על אחאב נאמר: ״ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני ה׳ מכל אשר לפניו״ (מלכים א׳ ט״ז ל׳) ״ואומר כה אמר ה׳ הרצחת וגם ירשת וגו׳״ (שם כ״א, י״ט).

ובסנהדרין בבלי וירושלמי ובמדרשי חכמז״ל דרשו עליו מה שדרשו . . .

ובס׳ ויואל משה כתוב על אחאב בזה״ל: ועכ״פ זה ברור שהי׳ מאמין בהשי״ת ובתורתו הק׳ ובעבדיו הנביאים אמונה גמורה ושמר תורה ומצוות בתכלית, זולת עון ע״ז דתקיף לי׳ יצרי׳ כמ״ש רש״י ז״ל (דף קל״ו).

ניסים

אחת מהראיות הכי גדולות שכ״ק אדמו״ר שליט״א נתפס לציונות (ח״ו), מזה שנתן שבח והודי׳ להשי״ת על הניסים שנעשו באנטבא, שניצלו בחסדי השי״ת יותר ממאה יהודים, ואף שכ״ק אדמו״ר שליט״א הדגיש בפירוש שהנס הי׳ הצלת יהודים, וביניהם הרבה שומרי תומ״צ ולא להמדינה, אעפי״כ טוענים שדברים אלו נותן חיזוק לציונות,

על טענה זו לדעתי א״צ להשיב כלל וכלל, כי מי ששמע אז את השיחות קדושות (וכבודו יכול לראותו כי יש מכל זה הנחות) לא עלה על דעתו שטיות כאלו – של ציונות וחיזוק לציונות וכיו״ב – כלל וכלל, אלא אדרבה שאב משם אמונה פולע עמערס,

הערה: מה שטוענים, שאין מציאות שיעשה הקב״ה נס ע״י רשעים, ומבואר כן בכמה מקומות, בשו״ת הריב״ש וכו׳, אבל ענין זה צריך ביאור רחב, ואכ״מ, ועי׳ בתורת משה להחת״ס על פורים דף ע״ד ע״ב ד״ה ויהי בימי (ד״ה הראשון) עיי״ש בדבריו, שזה הי׳ עיקר הנס של פורים, ועל זה מברכין ברכת שעשה ניסים, – וספרי ר׳ צדוק ז״ל מלאים מזה, שזה ענין מי יתן טהור מטמא, והן דברים שלמעלה משגתינו, ולדוגמא עי׳ בס׳ דברי סופרים שלו דף 186, ד״ה והנה עיי״ש באריכות וההמשך שם בע׳ 187, ותראה שישנו מציאות כזה*.

ובזכרוני שפעם הראה לי אחד מחסידי סאטמאר בספ׳ חידושי תורה מהגה״צ מסאטמאר זצ״ל משנת תשי״ז לפורים, שהוא בעצמו כותב שיש מציאות כזה. ואכ״מ,

והנני להדגיש עוה״פ ! שגם בענין שבח והודי׳ על הניסים ישנו ב׳ אופנים, יש ווא זיי האבען דאס אויסגענוצט באופן של היפוך, אבל לא כן רבינו ח״ו וח״ו ! ואדרבה ואדרבה, וגם בכאן עירבבו שני ענינים, כמו בכל ענינים הנ״ל.

---

*) הגהת המעתיק. איתא בגמ׳ ברשב״י, כאשר יצא לקראתו בן תמליון השד, אמר יבא הנס מכל מקום (מעילה דף י״ז ע״ב).

ובס׳ עבודת ישראל (פ׳ בראשית ד״ה וישם ה׳ לקין אות), בא״ד דבר אחר כלב מסר לו לשמרו וכו׳ פי׳ לא שמרוהו מצד הקדושה רק מסר לו ענין שמירה מס״א שלפעמים נעשה ניסים ג״כ על ידיהם וכו׳.

ובס׳ ערבי נחל (פ׳ שלח דרוש א׳ ד״ה ונקדים עוד) מבואר דאין הקב״ה עושה נס שלא כדרך הטבע זולת למי שצדקותיו המה ג״כ חוץ להטבע, וזה דוקא בחו״ל, אבל בארץ ישראל מצינו שלפעמים הי׳ עושה הקב״ה ניסים מפורסמים לישראל אף בעת שלא היו ראויים כ״כ, דא״י גורם. יעוי״ש.

הרגש ורצון עצמו ביטול להקב"ה

והנה ידעתי שקשה לכת"ר לקבל כל הנ"ל, אפילו אם יראה בעיני שכלו שכל דברי כנים ואמיתיים, ושכל דברינו ודרכינו מיוסד על דבר חז"ל וסה"ק – אחר שנתרגל באופן אחר – אבל אמשול לך משל, לחולה שיש בו סכנה ח"ו, ורופאים מצווים לו לאכול ביוה"כ, בודאי מי שחי על ההרגש שלו, קען דאס נישט בשום אופן אראפ שלונגען, וואס הייסט, עסען יו"כ?!, אבל מי שחי בביטול להשי"ת ולתורתו, ואין לו שום רצון עצמי ורק מה שהשי"ת רוצה, אז שוה אצלו האכילה כמו התענית, אחרי שמחויב לאכול עפ"י ציווי התורה משום מצות וחי בהם, ועליו נאמר ואת דמכם לנפשותיכם אדרוש, ואל תהי צדיק הרבה, כמבואר בפוסקים, כי מה בין הציווי של ועניתם את נפשותיכם, להציווי של וחי בהם, די זעלבע תורה וואס האט אים פאר יאר געהייסען פאסטען, הייסט אים יעצט עסען, **ובזה מקיים ציווי השי"ת**, וכן הוא בענינינו, כל הגדולים האבען זיך געקאכט, שארץ ישראל לא יהי' בידי הציונים וכו' וכו', ועכשיו טוענים שטחים, ותינוקת שנשבו, וכו', ואף שאין לכל זה **שום שייכות** לציונות, ואדרבה זה כל מגמתינו ועבודתינו **לעקור** ולשרש כל מיני ע"ז מן העולם, וכלל הציונות, אעפ"כ מי שאין לו ביטול **האמיתי** להשי"ת ולתורתו הק' שמעקט דאס זייער ניט, וואס הייסט זיי זענען דאך מינים וכו' וכו'.

וראה זה פלא?! עי' בליקוטי שו"ת חת"ס סו' סי' פ"ה שמסיים שישובו בתשובה, ועי' בספר מרא דארעא ישראל תולדות הגה"צ רי"ח זוננפעלד זצ"ל ח"ג ד' ר"ד באמצע האיגרת "אולם הנני תקוה שלבסוף כולם יגיעו לכלל הכרה לחזור בתשובה אמתית וכו'", עיי"ש, (ולהעיר שהוא כתב זאת על הציונים שבימיו, שהיו גרועים הרבה והרבה יותר מהציונים שבימינו) וכן כל אותם הגדולים שהבאתי לעיל, המהר"ל, היעב"ץ, היערד"ש, והחזו"א, ועוד. בודאי שהיו **שונאים** האפיקורסים הרבה יותר מהקנאים של ימנו אלה, ואעפ"כ הסכימו, ועוד שגם רצו שיעשו תשובה, וגם התפללו ע"ז כנ"ל בארוכה – והקנאים של ימינו, קענען ניט פאר נעמען אזא ווארט – אף ששנאתם אינו גדולה כ"כ?, אבל הביאור פשוט, הם היו צדיקים אמיתיים, והיו **בביטול** להשי"ת ולתורתו הק', ולא הי' להם שום רצון עצמי, אלא כל רצונם הי' רצון השם, וכל שנאתם להמינים לא הי', אלא מפני שכך צוה הקב"ה, לשנוא את המינים והאפיקורסים, לכן לא יכלה שנאתם לעבור את גבולי התורה, ולא היתה שנאתם רק עד כמה שהתורה צוה לשנאם, אבל כיון שהתורה עצמו רצה שיעשו תשובה, ממילא גם הם רצו כן, אבל הקנאים של ימינו, רובם ככולם הם סתם בכעס גדול על

האפיקורסים – אף שאינו דבר טוב, ותע"ב – אעפ"כ כיון שחסר הביטול האמיתי להשי"ת, יכולה הכעס לעבור את גבול התורה, ואף כשהקב"ה בעצמו צווה בתורתו, כי לא אחפוץ במות המת, וכמבואר בכל הנ"ל – הם בכעס גדול כ"כ עד שכבר אין שומעין. (ולהעיר מדרך מצותיך דף פ"ט ע"ב עיי"ש).

ובהזדמנות אחד אמר רבינו שליט"א, איתא במס' מגילה, מרדכי מה"ת מניין? ואינו מובן, הניחא, שמחפשים מקור להמן מה"ת, אבל "מרדכי"? תכלית הטוב והקדושה? אלא, חז"ל מלמדים אותנו בכאן יסוד גדול, שאף הדבר הטוב והקדוש ביותר, אין לו שום תוקף אם אין לו מקור בתורה הק'.

האמונה צריך להיות באופן חיובי – ולא רק באופן שלילי

ולולי דמסתפינא הוה אמינא, שכל הטענות על ליובאוויטש הם נובעים (לא מצד שהחולקים טועים וסוברים שע"פ הלכה אסור לקרב רשעים, כי אם) מצד ענין אחר לגמרי. והוא: בכדי לחנך את הדור הצעיר שיהי' חזק בתורה ויראה וינצל מזרם המים הזדונים שבדורנו זה – צריך לתת להם ענין חיובי בשפע גדול, להסביר להם: מה זה יהודי, מה זה תורה ומצוות, מה זה ענין גלות וגאולה, המושג דהשגחה פרטית על כל פרט ופרט, המושג דאחדות ה' אשר אין עוד מלבדו, וכו'. וכאשר מחדירים בהנוער כל מושגים אלו – הנה מעט אור דוחה הרבה חושך, ובאופן שהחושך נדחה ממילא מפני האור. האור אינו צריך להלחם עם החושך, כשיש אור, החושך נדחה ממילא. ומכיון שכל המושגים אלו מוסברים היטב בתורת חסידות חב"ד – לכן, ראינו במוחש, אשר ברוב החוגים שאין לומדים חב"ד וחסרים מושגים אלה, הנה הנוער דחוגים אלו נתפס קצת לדיעות כוזבות, בדקות עכ"פ. ואין להאריך בדברים הכואבים.

והנה בהחוג דסאטמאר, מכיון שגם שם אין לומדים עם הנוער חסידות והרי צריך לתת משהו להנוער איזה תרופה להרעל של זרם הכפירה – מצאו עצה, לתת להם "קנאות". וע"י שמחנכים את הדור הצעיר לצעוק על כל דבר חדש שהו"ע כפירה רח"ל וצריך ללחום נגד זה – הנה זה יפעול עליהם שיזהרו בנפשותם ויתרחקו כמטחוי קשת מכל הדיעות החדשות. ומצד ענין זה שהורגלו כל ימיהם ב"קנאות" ובהצעקה על כל דבר חדש שהוא כפירה – הנה מצד גודל הרגילות שבזה, אין מבחינים בין ימין לשמאל, וגם על ענינים המפורשים בשו"ע (לא שמביאים איזה ראי' על זה, כי אם, שדבר זה גופא הוא מפורש בשו"ע) שלא עשו בדור שלפנינו (מצד שלא הייתה מציאות כזו) צועקים שזה כפירה ושצריך ללחום נגד זה.

זהו הלימוד זכות שיש לי על אלו שטוענים (כשמביאים להם דין מפורש) שגם שבתי צבי הי' למדן גדול. אבל לאחרי כל הלימוד זכות, הייתי מייעץ אשר לא מספיק לתת להנוער רק ענין שלילי בלבד, קנאות, אלא צריך לתת להם גם איזה ענין חיובי, ללמוד עמהם פרק תניא, מאמר בלקו"ת, וגם הספרים של שאר תלמידי הבעש"ט (לא חב"ד), והמעלה אז תהי' מעלה כפולה: א) כבר כתבתי לעיל, שאין מספיק הכפירה בבעל וצריך להיות גם האמונה בה' אחד. ב) אפילו בנוגע לענין השלישי (קנאות) גופא, כאשר חסר בזה ענין החיובי אמונה בה' – אזי עלול שהקנאות גופא תיהפך ח"ו לאיזה אידיאל ולענין של מפלגה שאינו מיוסד על תורה, ואז הנה הקנאות גופא נהפכת לאידיאל ולמפלגה כמו כל האידיאלים של כל המפלגות.

ובכדי להבהיר זה – אכתוב שתי דוגמאות:

דוגמא א' – כבר כתבתי לעיל בתחילת מכתבי, דאלו מאנשי סאטמאר שאינם רוצים בשום אופן לשמוע מה שכתוב בשו"ע, בגלל זה שאין זה מתאים עם השקפת הקנאות שלהם – זה מוכיח, שהקנאות אצלם אינה ענין של קנאת ה', קנאות מצד התורה, אלא קנאות המיוסדת על השקפה **שלהם** – בדוגמת ה"אהבת ישראל" של מפלגות דתיים, שאינה אהבת ישראל אמיתית (מצד התורה) כי אם איזה אידיאל שבדו בני אדם מלבם. היסוד העיקרי שעליו צריכים להיות מיוסדים כל ענינים של יהודי הוא התורה. ומה שאנו צריכים לאהוב ישראל וצריכים להיות קנאים – הוא מפני שיש **ציווי בתורה** על אהבת ישראל, **ובתורה** מבואר גם מעלת ושבח דקנאות. אבל כאשר האהבת ישראל והקנאות אינם מיוסדים על תורה, ועד שהם בניגוד לדיני התורה – אזי, הם אידיאל כמו שאר האידיאלים. וד"ל.

וכעת אכתוב דוגמא שני': כששליח ב"ד מוסיף הכאה אחת על ל"ט מלקות – הוא עובר בלאו. ולכאורה, חיוב מלקות הוא דוקא היכא כשהתרו אותו תוך כדי דיבור. וא"כ, המחוייב מלקות הוא רשע גמור שעשה **להכעיס**, ועד כדי כך דהגם שהתרו בו שאם יאכל חלב יתנו לו מלקות אעפ"כ רצה להראות שאינו מתפעל מהעבירה ומהעונש מלקות ויאכל חלב אויף צו להכעיס, וא"כ: מכיון שהוא רשע גמור שעושה להכעיס – מהו גודל העוולה שיתנו לו עוד מכה אחת, או שיתנו לו הכאה בלי פסק דין וגמר דין? זאגט אבער די תורה אז מען טאר ניט. ומי שמכה אותו בלי פסק ב"ד – אינו קנאי, כי אם עובר בלאו.

והנה לאחרי שגלתה סנהדרין ואין לנו דין מלקות – יש כמה דינים שמותר

להכות (לא בתור מלקות) וכמו: לאפרושי מאיסורא, או מינים ואפיקורסים שמורידין ולא מעלין. אבל גם בזה יש כמה פרטי דינים. ודבר פשוט וברור, שבכדי לקבוע על מי שהוא מישראל שיש לו דין אפיקורס ומותר להכותו – צריך על זה גביית עדות, (ופירוש גביית עדות הוא לא סתם שמעתי משני אנשים כשרים, כי אם, גביית עדות בב"ד), וכל הפרטים המבוארים **בפוסקים**.

ואבקש את כת"ר שי' שיתבונן **אליבא דאמת**, אם הנוער שחונך על שיטת הקנאות בקי בסוגיא זו או לאו. כמדומני, שהשיטה אצלם הוא, דכל מי **שהם חושבים** שהוא אפיקורס – כבר מותר להכותו ולבזותו, ולפעמים עושים כן בפועל, אף שלא הי' שום גביית עדות ושום פס"ד.

ומאין באה שיטה כזו, הרי זה היפך ההלכה? אך התשובה היא פשוטה: כשמחנכים עם ענין שלילי גרידא, בלי שום ענין חיובי – אזי נעשית הקנאות ענין לעצמו, ולא ענין שמצד התורה. ואין להאריך בדברים הכואבים.

ומה שכתבתי עד"ז – לפי שרציתי להסיק מזה שני ענינים: (א) בכדי שיתבונן, אשר **אפשר** (אצלי זה ודאי, אבל עכ"פ הרי אפשר) שהיסוד של **כל** הטענות על ליובאוויטש בהחוג דסאטמאר הוא (לא מפני ליובאוויטש נטתה מדרך התורה ח"ו, אלא) מצד הרוח ד"קנאות" שאין שייך כלל לתורה, לכן מביטים הם על כל ענין שאינו מתאים עם רוח ה"קנאות" (גם כשהענין הוא מחוייב ע"פ הלכה, ואין בזה שום שמץ דשמץ של איסור ח"ו) שהו"ע של כפירה רח"ל. (ב) בכדי שיתבונן, שכבר בא העת לתת להדור הצעיר ענין חיובי, ללמוד עמהם תורת החסידות בכלל ותורת חב"ד בפרט.

ואף שיותר ממה שכתוב כאן נשאר בקולמוסי להשיב על כל הטענות של סאטמאר על כ"ק אדמו"ר שליט"א, אבל אין קץ לדברי רוח – טעמו וראו כי טוב ה' – פארזוכט דעם רבי'ן שליט"א'ס מאמרים און שיחות קודש וועט אייך פארענטפערט ווערן **אלע** קושיות, און דעמאלט וועט איר זען פון וועמען איר לאכט אפ, און מיט וועמען איר האט זיך פארטשעפעט. יבוא יום – ובוודאי יהי' זה בקרוב ממש אי"ה – שכולם יודו על האמת, כי שקר אין לו רגלים **וקושטא קאי**.

ובזה אסיים ואומר שלום...

הוספות

מכתבים ומסמכים לגילויי דעות של

האדמו"ר הרה"ק מבעלזא זצ"ל

ומרן הגאון מוהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל אב"ד העדה החרדית בירושלים ת"ו

וממרן הגאון בעל החזון איש זצ"ל (בתשובת הב' דהרב מנדלסון)

ומהאדמו"ר רבי משה יצחק מפשעווארסק – אנטווערפען זצ"ל

ומהאדמו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא זצ"ל

וקריאת גדולי התורה זצ"ל

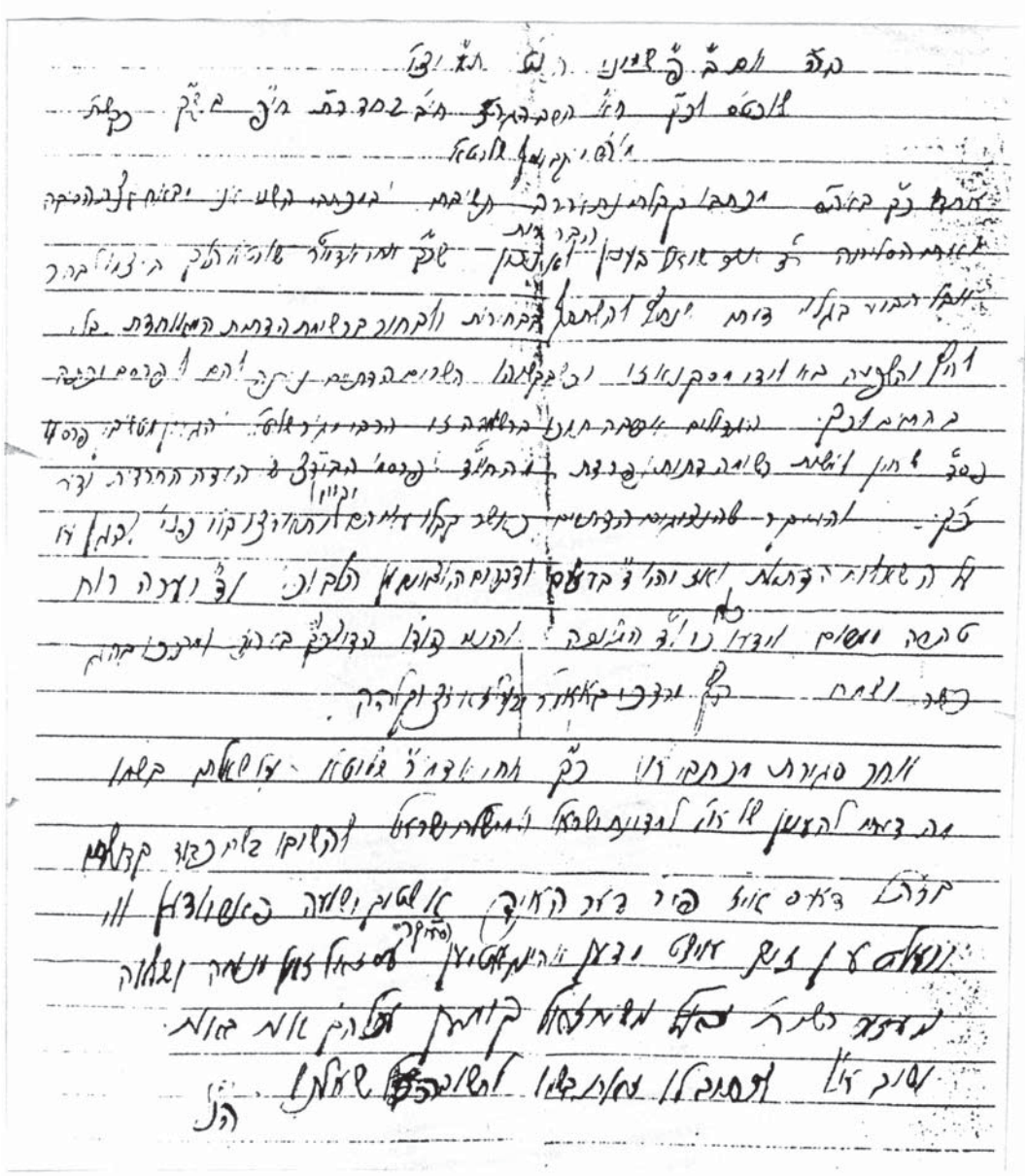
ותשובות בהלכה ומעשה רב ע"ד הגאון הרב אשר אנשיל יהודא מילער זצ"ל
אב"ד פעטרושען בעמח"ס שמן אשר, לחם אשר, פרורי לחם, קרבן אשר

וע"ד הגאון הרב בנימין מנדלסון זצ"ל אב"ד קוממיות

וע"ד הגאון הרב יוסף נפתלי שטערן זצ"ל רב באראד ראש ישיבת פרעשבורג

◆

מכתב מהגה"צ גאבדק"ק בילגורייא אל האדמו"ר מסקוירא זצ"ל

ראה פענוח כתי"ק מעבר לדף

פענוח מכתב
מהגה"צ גאבדק"ק בילגורייא אל האדמו"ר מסקוירא זצ"ל

ב"ה יום ב' שמיני תש"ט ת"א יצ"ו

שלו' וכט"ס

לכ"ק חתן אחותי הרה"ג הצדיק חו"ב בחדרי תורה חו"פ בנש"ק

כקש"ת מוהר"ר יעקב יוסף שליט"א

אחד"ש כ"ק באה"ר

מכתבו קבלתי, נתאחרה תשובתי, ובמכתבי השני אני מברר קצת הסיבה ואתו הסליחה.

על דבר אשר שואל בענין הבחירות, לא נכון שכ"ק אחי אדמו"ר שליט"א הלך בעצמו לבחור, אבל הביע בגלוי דעתו שנחוץ להשתתף בבחירות ולבחור ברשימת הדתית המאוחדת, בלי לחץ והשפעה בא לידי מסקנה זו, וכשבקשוהו השרים הדתיים נענה להם לפרסם מכתב בהתאם לכך, הגדולים אדרבה תמכו ברשימה זו, הרבי מגור שליט"א, הגאון מטשעבין, פרסמו פס"ד שאין לעשות רשימה דתית נפרדת, מהחוו"ד שפרסמו הבד"ץ של העדה החרדית ידע כ"ק, והעיקר שהנציגים הדתיים כאשר קבלו עליהם יקיימו ויתאמצו בלי פניות להגין על השאלות הדתיות אז יהיה השם בעזרם ודברים היוצאים מן הלב וכו',

והשם יערה רוח טהרה ממרום וידעו כולם כי לה' המלוכה.

והנני דודו הדורש שלום כ"ק באה"ר ומברכו בחג כשר ושמח

הק' מרדכי באאמו"ר מבעלזא זצוקללה"ה

אחר סגירת מכתבי אמר לי כ"ק אחי אדמו"ר שליט"א על שאלתי בשמו מה דעתו להענין של ארץ ישראל במדינת ישראל ולממשלת ישראל, להשיבו בשם כ"ק בזה"ל: דאָס איז פאַר די האַנט אַ שטיק ישועה פאַר אידן, ווי וואָלטן זיך איצט אידן אַהין געטוהן, בעיקר ס'זאָל זיין מנוחה ושלוה, ויעזור השי"ת משיח זאָל קומען, עכלה"ק אות באות. ושוב אמר לי לכתוב לו זאת בשמו ותשובה על שאלתו הנ"ל.

קטע מס' זכור ימות עולם בא"ד פל"ד של הרה"ח מוה"ר צבי זאב פרידמן מלפנים משרת בקודש אצל האדמו"ר מבעלזא זצ"ל

בשנת תש"ט, החליטה הממשלה הזמנית על עריכת בחירות לאסיפה המכוננת, שנקרא אחר כך "הכנסת". מרן זצ"ל שיצא מגדרו שלא להתערב בענינים פוליטיים, חתם על הכרוז שחוב קדוש הוא להשתתף בבחירות ולהצביע לרשימת אגודת ישראל. אצל גדולי ישראל היו הרבה ספקות איך להתיחס למדינה ואם להשתתף במוסדותיה, העדה החרדית שנשלטה ע"י הנטורי קרתא, שללה את הבחירות והכריזה על איסור חמור להשתתף בבחירות ובראש החותמים על איסור זה היה האדמו"ר מסטמר זצ"ל. אך אחרי שמרן זצ"ל חתם על החובה להשתתף בבחירות, הלכו בעקבותיו גדולי ישראל, רובם ככולם, וחייבו את ההשתתפות בבחירות. מרן בעל החזון איש זצ"ל אמנם לא חתם, אבל הביע את דעתו הנחרצת שחוב קדוש הוא להשתתף בבחירות, ומרן זצ"ל אמר שאגו"י נחוצה בארץ ישראל, כמו האורתודוכסיה בהונגריה.

בכלל, בנוגע להתיחסות למדינה מצד גדולי ישראל היתה בהתחלה אי בהירות גדולה מאוד, המון העם, ואפילו חוגים נרחבים ביהדות החרדית, היו נלהבים מאוד מהקמת המדינה ובהרבה בתי כנסיות של היהדות החרדית הצרופה, אמרו הלל ביום חגאת העצמאות הראשונה, ואם מאן דהוא העז להטיל ספק אם נכון והגון לומר הלל ביום זה, הוא נדון בקיטון רותחים וזלזולים נוראים כאילו כפר בביאת המשיח ח"ו.

רבים וטובים מבין האדמורי"ם, שהיו חברים במועצת גדולי התורה, לבשו בגדי שבת וערכו שולחן ביום חגא זה. כנראה כי זה היה מאין איתערותא דלתתא או אולי להפך, זה שהציבור החרדי היה כל כך נלהב מהקמת המדינה זה היה איתערותא דלעילא, לך תדע, אבל מעשה שהיה כך היה, הטשטוש הרעיוני היה גדול מאוד וזה חלק מההסתר פנים.

לא יכולתי לברר את דעתו של מרן זצ"ל, כיצד הוא מתיחס לכל החגאות האלו של השלטון הציוני, כי לא היו בי העוז והחוצפה לשאול לדעתו הקדושה, אבל השי"ת חנן אותי בעצה איך לברר דעתו הקדושה.

הנוהג אצל המשבקי"ם היה, שאפילו המשב"ק שלא היה בתורנות, לא עזב את בית מרן זצ"ל בלי להודיע ולבקש רשותו כי לפעמים היו זקוקים לו. ביום

החגא הראשון נכנסתי בבוקר לקודש פנימה, ואמרתי למרן זצ״ל שאני הולך להתפלל בביהכנ״ס ״יבנה״. וזאת עליכם לדעת, כי בית הכנסת ״יבנה״, היה באותו עת ׳בית הכנסת׳ בה״א הידיעה, התפללו שם מסלתא ושמנא של היהדות החרדית בעיר תל אביב, חסידים ואנשי מעשה, רבנים ידועים, דיינים יושבים על מדין. בקצור, כל ׳המי ומי׳ ביהדות החרדית בתל אביב התפללו ב״יבנה״. ושם אמרו הלל ביום החגא הציוני, אחרי כחצי שעה, נכנסתי לקודש פנימה ומרן זצ״ל שאל אותי למה עדיין לא הלכתי להתפלל, עניתי למרן זצ״ל, נזכרתי שהיום הוא יום החגא הציוני, וביבנה אומרים הלל לכן נמנעתי מללכת. אמר לי מרן זצ״ל, זייער גלייך האָסטו געטון, אין זיי מוחל גיי שטעל דיך דאַוונען. כך נודעה לי דעתו הקדושה של מרן זצ״ל בנוגע לחגא הציוני.

חתנא דבי נשיאה של האדמו״ר הרה״ק המהרי״צ מליובאוויטש זצ״ל, הגה״ח רבי שמעריל גוראריה, הגיע לביקור בארה״ק. בעת ביקורו אצל מרן זצ״ל זכיתי להיות נוכח, זו היתה שיחה מאוד מרתקת ומעניינת, כי חותן האורח הרה״ק מליובאוויטש זצ״ל פעל גדולות ונצורות למען הצלתו של מרן זצ״ל מגיא התופת, גייס כספים בסכומים אדירים, הפעיל כל מיני אישים שילחצו על ממשלת המנדט להוציא סרטיפיקאט למרן זצ״ל, בקיצור, הוא היה מעמודי התווך של העסקנים שפעלו והמריצו למען הצלתו של מרן זצ״ל, ומרן זצ״ל הכיר לו תודה על כך.

מדת הכרת הטוב של מרן זצ״ל היתה הפלא ופלא, אם מישהו עשה לו אי פעם אפילו שירות כלשהו, הכיר לו מרן זצ״ל טובה על כך, עד שלנו זה היה נראה כצורה מוגזמת. לכן קל וחומר, בן בנו של קל וחומר, כשהגיע למרן זצ״ל אדם חשוב כל כך, חתנו של ידיד נפשו, שמרן זצ״ל חייב לו תודה והכרת הטוב, שמרן זצ״ל יצא מגדרו כלפי האורח הזה. כי כל אורח שהגיע, חשוב ככל שיהיה, תמיד ידענו מראש מה יהיה נושא השיחה, כי כל רגע ושניה היו יקרים וחשובים בעיני מרן זצ״ל, ולכן מיעט מאוד בשיחה. מרן זצ״ל כיבד את האורח בשתיית לחיים ובמזונות וכל הביקור לא ערך יותר מרבע שעה לכל היותר.

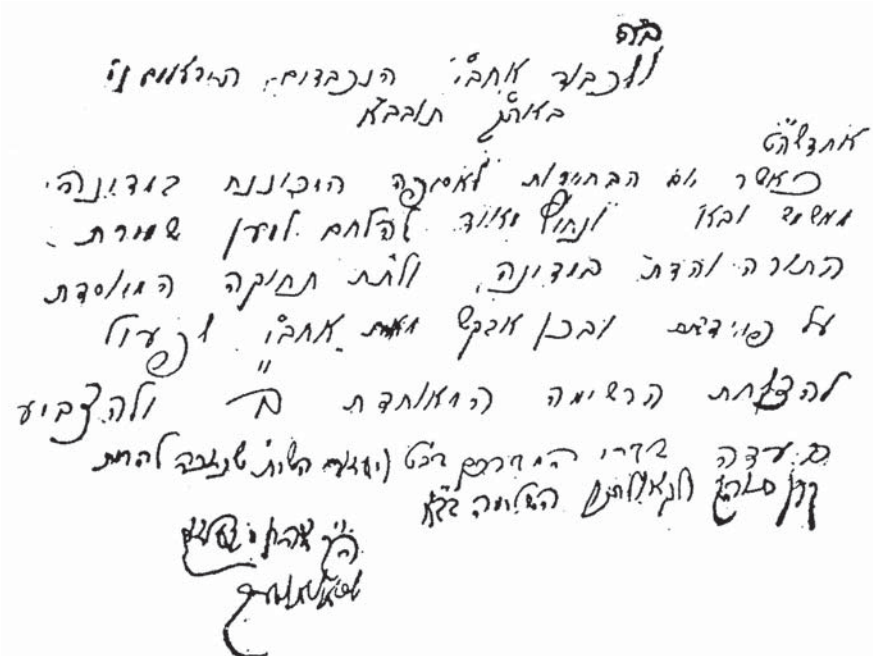
השיחה עם רבי שמעריל זצ״ל נמשכה כשעה וחצי, הוא שאל את מרן זצ״ל בשם חותנו, מה דעתו של מרן בנוגע למדינה. מרן זצ״ל ענה לו, שמאות אלפים של יהודים נצולי השואה שוכנים במחנות בארצות אירופה ואין להם לאן ללכת, ופה במדינה מקבלים אותם ברצון ודואגים להתבססותם. מרן זצ״ל אמר

לו את הווָארט הידוע ממרן אאז״ק מהר״ש זצ״ל, מה שכל העולם אומרים לפני קידוש, ואנחנו אומרים זאת לפני מנחה בעש״ק, בזמר וברוכים הם ״שתרחמנו עוד בגלותנו לגאלנו״, די היה אם נאמר ״שתרחמנו לגאלנו״, אלא הענין הוא, לעתיד לבוא יהיה אי״ה הכל בתכלית השלימות, אבל אנחנו מבקשים מהשי״ת שישפיע לנו כעת, לעת הגלות, מהגאולה שעתידה להיות במהרה בימינו, וזה הענין שתרחמנו עוד בגלותנו שגם בזמן הגלות יושפע לנו ניסים וישועות בכדי שנוכל להתקיים גם בעת הגלות, וזה היה המקרה היחיד שבו מרן זצ״ל הביע דעתו הקדושה בנוגע למדינה.

רבי שמעריל זצ״ל שאל את מרן על מהלך ההצלה, ולהפתעת כולנו מרן זצ״ל סיפר לו בפרוטרוט את כל מהלך הנסיעה מגטו בוכניא עד בערעגסאז, ועל כל אותם הניסים והנפלאות שארעו בדרך. מרן זצ״ל אמר דער גוי האָט געזאָגט אַז עס איז געווען אַוואָלקען וכו׳, זו גם היתה הפעם היחידה שבה סיפר מרן זצ״ל על מהלך הנסיעה ההיסטורית שבה ניצל מצפרני הנאצים ימ״ש, כי בדרך כלל נמנע מלשוחח בענינים אלו וכאן, בגלל כבודו והכרת הטוב לאדמו״ר מליובאוויטש זצ״ל שינה מרן זצ״ל מדרכו בקודש.

קריאת מרן האדמו"ר מבעלזא זצ"ל

למען החזית הדתית המאוחדת בבחירות לכנסת הראשונה
בטבת תש"ט ועליו גם חתם האדמו"ר הבית ישראל מגור זצ"ל

ב"ה

לכבוד אחב"י הנכבדים היראים נ"י

באה"ק תובב"א

אחדשה"ט,

כאשר יום הבחירות לאסיפה המכוננת במדינה ממשמש ובא ונחוץ מאוד להלחם למען שמירת התורה והדת במדינה ולתת תחוקה המיוסדת ע"פ ד"ת ובכן אבקש מאת אחבנ"י לפעול להצלחת הרשימה המאוחדת ב ולהצביע בעדה.

דברי המברכם בכ"ט ויעזור השי"ת שנזכה להרמת קרן תוה"ק ולגאולתנו השלימה בב"א

הק' אהרן מבעלזא
ישראל אלטר

[נדפס בס' דבר חן]

קריאת גדולי התורה למען רשימת החזית הדתית התורתית

בעיה בהודש תמוז התשי"ו

גלוי דעת

אל כל היהודים הנאכזים להורה

בארץ הקודש !

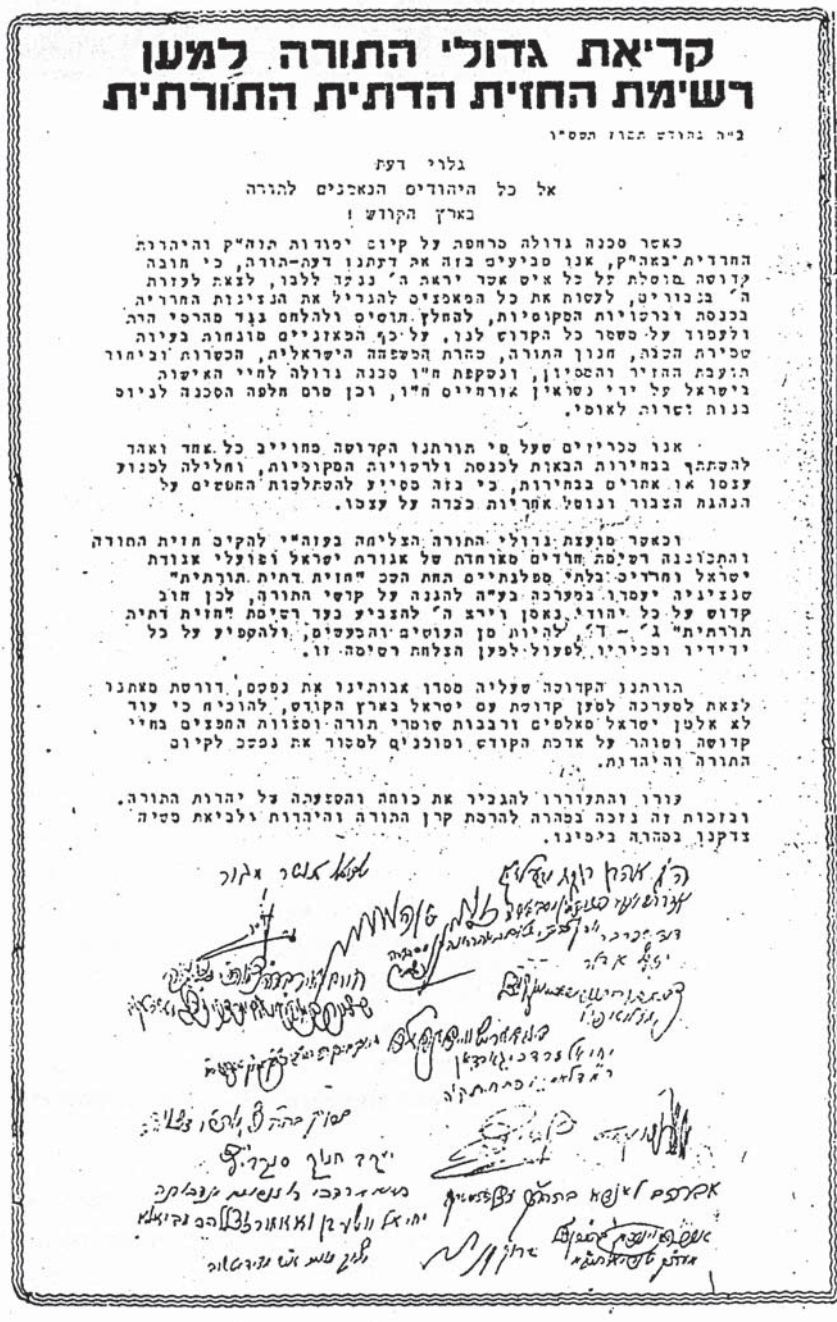
כאשר סכנה גדולה כרחפה על קיום יסודות תוה"ק והיהדות החרדית באה"ק, אנו סכיעים בזה את דעתנו דעת-תורה, כי חובה קדושה מוטלת על כל איש אשר יראת ה' נוקד ללבו, לצאת לעזרת ה' בגבורים, לעשות את כל האפשרים להגריל את הנציגות החרדית בכנסת ובמוסדות המקומיות, להחלץ תוסיס ולהלחם נגד סהרסי הדת ולעמוד על משמר כל הקדוש לנו, על כף האמונים סוגחות בעיות טכיסת הכוח, תנון התורה, כהרת המשפחה הישראלית, הכשרות וביחוד הזעקת החזיר והמסיון, ונקשקת ח"ו סכנה גדולה לחיי האישות בישראל על ידי נשואין אזרחיים ח"ו, וכן סרם חלפה הסכנה לגיוס בנות ישרוה לאומי.

אנו מכריזים שעל פי תורתנו הקדושה מחוייב כל אחד ואחד להשתתף בבחירות הבאות לכנסת ולרשויות המקומיות, וחלילה לכנוע עצמו או אחרים בבחירות, כי בזה מסייע להתחלקות המשחים על הנהגת הצבור ונופל אחריות כבדה על עצמו.

וכאשר סוענת גדולי התורה הצליחה בעוה"י להקים חזית התורה והתכונה רשימת חרדים מאוחדת של אנורת ישראל וגדולי אגודת ישראל וחרדים בלתי מפלגתיים תחת הכח "חזית דתית תורתית" מנציגיה יעמדו במערכה בע"ה להנחה על קדשי התורה, לכן חוב קדוש על כל יהודי נאמן ויראת ה' להצביע בעד רשימת "חזית דתית תורתית" ג' - דת, להיות סן העושים והכשרים, ולהשפיע על כל ידידיו ומכיריו לפעול לסען הצלחת רשימה זו.

הורתנו הקדושה שליה מסרו אבותינו את נפשם, דורות מאתנו לצאת למערכה למען קדושת עם ישראל בארץ הקודש, להוכיח כי עוד לא אלמן ישראל מאלפים ורבבות סומרי תורה ומצוות המסגים במיי קדושה וטוהר על אדמת הקודש ומוכנים למסור את נפשם לקיום התורה והיהדות.

עורו והתעוררו להגביר את כוחה והשפעתה של יהדות התורה. ובזכות זה נזכה בקרוב להרמת קרן התורה והיהדות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

קריאת גדולי התורה למען רשימת החזית הדתית התורתית

ב״ה בחודש תמוז תשט״ו

גלוי דעת

אל כל היהודים הנאמנים לתורה

בארץ הקודש!

כאשר סכנה גדולה מרחפת על קיום יסודות תוה״ק והיהדות החרדית באה״ק, אנו מביעים בזה את דעתנו דעת־תורה, כי חובה קדושה מוטלת על כל איש אשר יראת ה׳ נגעה ללבו, לצאת לעזרת ה׳ בגבורים, לעשות את כל המאמצים להגדיל את כל הנציגות החרדית בכנסת וברשויות המקומיות, להלחץ חושים ולהלחם נגד מהרסי הדת ולעמוד על משמר כל הקדוש לנו, על כף המאזניים מונחות בעיות שמירת השבת, חנוך התורה, טהרת המשפחה הישראלית, הכשרות וביחוד תועבת החזיר והמסיון, ונשקפת ח״ו סכנה גדולה לחיי האישות בישראל על ידי נשואין אזרחיים ח״ו, וכן טרם חלפה הסכנה לגיוס בנות ושרות לאומי.

אנו מכריזים שעל פי תורתנו הקדושה מחוייב כל אחד ואחד להשתתף בבחירות הבאות לכנסת ולרשויות המקומיות, וחלילה למנוע עצמו או אחרים בבחירות, כי בזה מסייע להשתלטות החפשים על הנהגת הצבור ונוטל אחריות כבדה על עצמו.

וכאשר מועצת גדולי התורה הצליחה בעזה״י להקים חזית התורה והתכוננה רשימת חרדים מאוחדת של אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל וחרדים בלתי מפלגתיים תחת השם ״חזית דתית תורתית״ שנציגיה יעמדו במערכה בע״ה להגנה על קדשי התורה, לכן חוב קדוש על כל יהודי נאמן וירא ה׳ להצביע בעד רשימת ״חזית דתית תורתית״ ג׳ — ד׳, להיות מן העושים והמעשים, ולהשפיע על כל ידידיו ומכיריו לפעול למען הצלחת רשימה זו.

תורתנו הקדושה שעליה מסרו אבותינו את נפשם, דורשת מאתנו לצאת למערכה למען קדושת עם ישראל בארץ הקודש, להוכיח כי עוד לא אלמן ישראל מאלפים ורבבות שומרי תורה ומצוות החפצים בחיי קדושה וטוהר על אדמת הקודש ומוכנים למסור את נפשם לקיום התורה והיהדות.

עורו והתעוררו להגביר את כוחה והשפעתה של יהדות התורה. ובזכות זה נזכה במהרה להרמת קרן התורה והיהדות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

החתימות הנ״ל

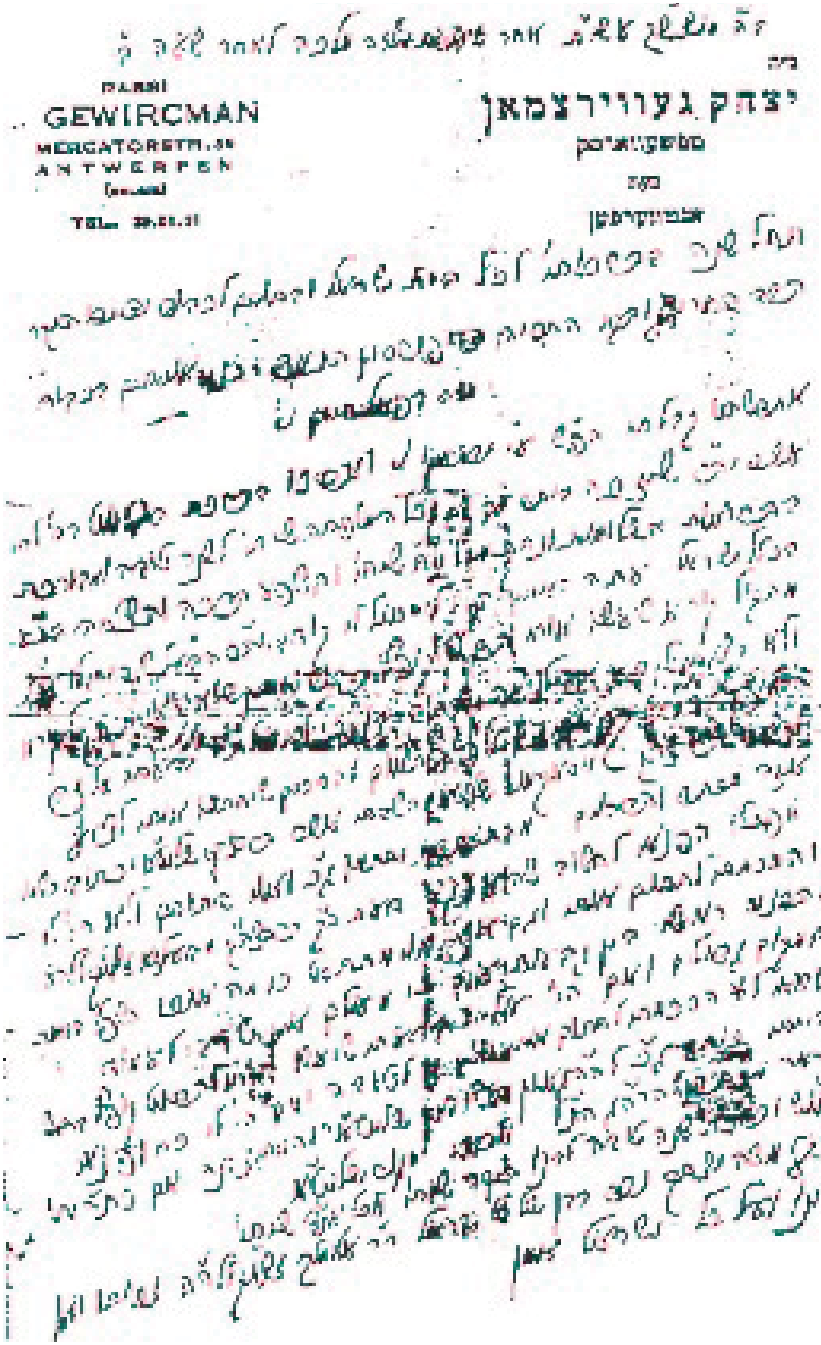
הרבנים:

בעלזא, גור, ויזניץ, סדיגורה, ביאלה, סערט, פשמישל, נידבורנא, סלונים, קוידנוב, טשורטקוב, זלוטיפול, זידיטשוב.

רבנים ור״מ:

לוצק, טשעבין, מיר, סולנים, לומזה, חברון, בראשוב, טורדה, שפת אמת, קול תורה.

מכתב האדמו"ר רבי משה יצחק [רבי איציקל] מפשעווארסק — אנטווערפען זצ"ל

פענוח מכתב האדמו"ר רבי משה יצחק [רבי איציקל] מפשעווארסק – אנטווערפען זצ"ל

ב"ה מוצש"ק עשי"ת אחר סעודת מלוה מלכה לאחר שעה ב'

תחל שנה בברכותי' לכל בית ישראל ובתוכם לכבוד ידידי היקר הרב החריף ובקי החסיד המפורסם...מכניס אורחים בכבוד

מו"ה רפאל חיים נ"י

אחדהש"ט קבלתי הפ"ש ע"י ידידנו נ"י ואברכו בברכת הדיוט בכל לבי אשר יה"ר שיזכה ביחד עם ב"ב וכל המשפחה שיחי' לשנה טובה ומבורכת בבריאות השלימות ונחת מכל יוצ"ח שיחי' ובשפע ברכה והצלחה בכ"ע בכלל ישראל.

עתה באתי לבקש למחול לי קודם יוה"כ הבע"ל שגרמתי לו עג"נ מהקול קורא שעשו אותי הדיוט וקופץ בראש. ועדיין שלא ראיתי הקול קורא לא רציתי לידע אפילו מה שכתוב בו כי לא עלתה בדעתי על זה, באופן כי נקראתי בטלפון פתאום להסכים שיחתמו אותי לצרף לדעת הרהצה"ק מסאקמור שליט"א, חשבתי אשר הרהצה"ק שליט"א יכתוב בשמו איזה מכתב והרבנים מהתאחדות יחתמו ג"כ ואני בתוכם.

ולא הי' לי אפילו הפנאי לחשוב שהוא נגד דעת כ"ק הרהצה"ק מבעלזא זצוקללה"ה, והסכמתי לחתום אותי.

וגם על זה אני מתחרט, כי מה אנכי השפל באמת להכניס ראשי בין גבעות עולם, כי מעולם אין טבעי לעמוד במקום גדולים, ואם היה עולה בדעתי שיעשו אותי להדיוט קופץ בראש וודאי לא הסכמתי לחתום אותי וגם זו לטובה.

ואם הי' לי כח ופנאי הייתי כותב ג"כ לה' הגאון מטשיבין שליט"א והייתי נהנה אם כת"ה יחי' יראה מכתבי להרה"ג הנ"ל ולהרבי מגור שליט"א

ואו"ש וברכת שנה טובה לבנו היקר שיחי'

ולכל אנ"ש שיחי' הק' משה יצחק נכד רבן של כל ישראל ר"ר אלימלך זצוקללה"ה זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מכתב מהאדמו"ר בעל "ויחי יוסף" מפאפא זצ"ל

ראה פענוח כתי"ק מעבר לדף

פענוח מכתב
מהאדמו"ר בעל "ויחי יוסף" מפאפא זצ"ל

ב"ה ירושלים תובב"א

לכבוד אהובי תלמידי חביבי הרבני החסיד המו"מ בתו"י וכו' מו"ה...

הגיעני שורותיך ולולא אהבתך לא הייתי משיבך על השאלה ששאלת אם לבוא להתיישב בא"י, כי הוא שאלה גדולה אשר נתחבטו בה גדולי הדור ואיך אוכל אני העני מדעת לחוות דעי בזה. אך להוציאך חלק א"א [=אי אפשר], ומאחר שזכיתי בחסדי הבורא ית"ש להתגורר כאן איזה זמן קצר, והתבוננתי בזה וראיתי דאיכא למימר בזה כלשון הגמ' מאן דתני הכי לא משתבש ומאן דתני הכי לא משתבש. דודאי מי שזוכה להתיישב בין חבורת יראי ה' המתנהגים ברוח ישראל סבא כמו שראיתי בירושלים עיה"ק שיש שכונות המלאים ת"ח חסידים ואנשי מעשה ובני ישיבות בחורים ובעלי בתים היושבים עה"ת ועל העבודה אשר מעולם לא ראיתי עד הנה קיבוץ נאה כזה, אשרי לו ואשרי חלקו, ומאוד התקנאתי בם בראותי שעם רוב דוחקם בעניני פרנסה והרבה אברכים ת"ח שצריכין לעבוד עבודת הפרך ממש כגון עבודת בנין אבנים וכיו"ב אעפי"כ לבם שמח ומסתפקים במיעוט, והזמן הפנוי' שיש להם קובעים לתורה ולחסידות מבלי לדאוג כלל על עניני עוה"ז כאלו הי' ביתם מלאים כל טוב, ועומדים בנסיון לבלי להמשך אחר שיטת המתחדשים בעניני גידול בנים אף שעי"ז הי' ניקל להם הרבה מאוד אעפי"כ כבר כבשו את ההר הזה עד שאפי' אינו עולה על דעתם לזוז זיז כל שהוא מדרך ישראל סבא, גוום נותנים למכים ולחיים למורטים (עפ"י ישעי' נ, ו) הלא המה הני בריוני אשר מצערים אותם על מנהגם בכל מדרך כף רגל ושוחקים מהם ויש להם עזות דקדושה לעמוד נגדם כעמוד ברזל אשר אלמלי לא ראיתיו לא הייתי יכול לצייר כזאת, ובראותי זאת אמרתי גידולים כאלו המה פירות ארץ ישראל אשר אוירה מחכים (ב"ב קנח:) בחכמה דקדושה, והחכמה תחי' את בעליה (קהלת ז,יב).

אבל כבר אמה"כ (שם ז, יד) את זה לעומת זה עשה א', וראיתי בעווה"ר גם לאידך גיסא הרבה והרבה ענינים אשר אני מתיירא להעלות על הכתב, כי הלא צריך ללמד זכות על ישראל כמאמר חז"ל במדרש פ' [וירא] (פרשה מט, ט) ע"פ (תהלים מה, ח) אהבת צדק ותשנא רשע, אהבת לצדק את הבריות ושנאת

מלחייבם, אבל תסמר שערות אנוש וכמדומה שהפסולת מכל ארבע כנפות הארץ נקבצו ובאו לכאן והרבה מהם הם כתינוק שנשבה בין העכו״ם ואינהו נפישי טפי מינן הרבה פעמים.

והרבה נצטערתי בראותי זאת, על מה עשה ה׳ ככה לארץ הזאת (עפ״י דברים כט, נ) בפרט כעת שיש להם פתחון לומר ידינו רמה וכו׳ (שם לב, כז) וכוחי ועוצם ידי עשה לי וכו׳ (שם ח, יז). ואף שב״ה לא קשה לי כלל, וכבר אמה״כ (ישעי׳ נה, ט) כאשר גבהו שמים מארץ כן גבהו מחשבותי ממחשבותיכם, ואומרים בשם רבינו הק׳ בעל נועם אלימלך ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם אזי לא תקשו עוד (דברים י, טז) כלומר לא תקשו קושיות על השי״ת. אבל הלא אחז״ל (אבות פ״ב מי״ד) ודע מה שתשיב וכו׳, **וכאשר התבוננתי על מהות האנשים האלה נזכרתי בימי עניי ומרודי כאשר נפל גורלי לעבודת אנגריא באונגארן והייתי ביחד עם כאלה שמעתי כמה פעמים ממקצתם שקיבלו עליהם רח״ל להשתמד אחר שיצאו מן הצרה כדי להציל עכ״פ את זרעם מצרות כאלה שסובלים עם בנ״י. וא״כ יש קצת לקרב אל השכל, שכדי שלא יצאו ח״ו מן הדת לגמרי וישארו תחת שם ישראל דאז יש לקוות דילמא נפקו מינייהו זרעא מעליא, לטעם זה ניתן להם מדינה שיתגאו בה, אחרי שבעווה״ר לא זכינו עדיין לקרב את הגאולה בתשובה שלימה, והקב״ה חפץ שלא ידח ממנו נדח ח״ו.**

ואוי לאותה בושה שלא זכינו עדיין לישועה וגאולה שלימה, כי עי״ז הנסיונות בעניני אמונה נתגברו יותר ויותר להחזיק את בני הנעורים על דרכי התורה והיראה, ובעווה״ר כל השפע בעניני הפרנסה תחת ידם, ועי״ז מעת אשר נתרבו האנשים הבאים להתיישב בא״י נתרבו בתי ספר לנערים ונערות שאינם מיוסדים על דרך התורה, ונותנים שם להנערים כל הצטרכותם, ולעומת זה הישיבות והחדרים לתלמוד תורה לא נתוספו אלא אדרבה שרויים בדחקות עד למאוד ה׳ ירחם, ועי״כ יש לחוש מאוד על הבינונים אשר אינן חזקים כל כך לעמוד בנסיון שלא ימשכו ח״ו אבתרייהו, וזהו אשר מוליד הספק הגדול בעיני כל יראי ה׳ אם לבוא להתיישב בא״י.

אבל אעפי״כ כפי אשר דיברתי עם הרבה מכירים וידידים הם אומרים כי כל יהודי כשר אשר ניתוסף בא״י מוסיף חיזוק להכלל כולו להחרדים לדבר ה׳, דאף שהם מועטים ניכר חשיבותם ולא בטלו ברוב ע״ד שכ׳ בחובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ״ה) דמעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק.

כתובת ע"ד כבוד הרב הגאון החסיד
רבי אשר אנשיל יהודה מילער זצ"ל גאב"ד פעטרושען

וז"ל בא"ד:

. . . אין בדעתי להתווכח עם האדמו"ר מסאטמער, כי אין לי כל ספק שהוא מתכוון לשם שמים.

. . עיינתי בספרים הקדושים ומצאתי, כי מצוות ישיבת ארץ ישראל נוהגת גם בזמן הזה ואפילו בתנאים הקיימים כיום. אולם, לפני הכל, עלי לציין, כי נר לרגלי היו לא המאמרים והאגדות בש"ס ובמדרשים, אלא ההלכות הקבועות ודעת הפוסקים של אדירי תורה שפסקו הלכה למעשה.

א) הרמב"ן היה הראשון שמנה את מצוות ישוב ארץ ישראל, אפילו בזמן הזה כמצוות "עשה" מן התורה, והוא בעצמו קיים את המצוה הזאת הלכה למעשה (עיין ספר המצוות להרמב"ן, והשמטות לגיטין, ב' א', אות ג').

אמנם, הרמב"ם לא מנה מצוה זו בכלל מנין המצוות, כי לפי דעתו מצוות הכיבוש נהגה רק לשעתה בימי יהושע, ומצוה שאינה נוהגת לדורות אינה נמנית בתרי"ג מצוות. מכל מקום אף לדעתו, מדרבנן יש מצוה להתגורר ולשבת בארץ ישראל, אף בזמן הזה (ועיין פאת השלחן על הרמב"ן בסהמ"צ).

ומה שמובא בתוספות (כתובות, ק"י) בשם רבנו חיים הנ"ל, חולקים עליו כל הראשונים שהוכיחו שאין מצות הישיבה בארץ ישראל מפני קיום המצוות התלויות בארץ, אלא מפני "קדושת הארץ" וקדושה זו קיימת תמיד, אפילו בשעת חורבנה. זאת ועוד: מי שרוצה לקנות לו קרקע בארץ ישראל, יכול לקיים את כל המצוות התלויות בארץ ומי מעכב בידו (שו"ת מהרי"ט, ח"ב, סי' כ"ח, שו"ת מבי"ט, ח"א סי' רמ"ה). לכן, יש שאומרים שרבנו חיים לא אמר אלא כשיש סכנה בדרכים (שו"ת הרשב"ש סי' ב', ועי' הגהות מרדכי; סוף כתובות ותש' הרא"ש שבב"י אהע"ז סו"ס ע"ה).

ב) השל'"ה הקדוש, שעלה לארץ ישראל, כותב: "כי מה שמובא בתוספות (כתובות, ק"י. הנ"ל) לא מסתברא ואין להשגיח בה, ואף עתה בחורבנה היא בקדושתה והיא ארץ אשר ה' דורש אותה" (של"ה, שער האותיות, אות "קדושה").

ג) מרן ה"חתם סופר" זצ"ל כותב בתשובה: "...לכ"ע קדושת שניהם (ארץ ישראל וירושלים) קדושת עולמים מימות עולם עד סוף כל ימות העולם לא נשתנה ולא ישתנה, אלא שקדושת ירושלים חמורה מקדושת שאר ארץ ישראל. וגם הרמב"ם דלא מנה למצות עשה ישיבת ארץ ישראל כמו שחשב הרמב"ן במניין המצות, מכל מקום מודה ביתר שאת בקדושה בזמן הזה" (שו"ת ח"ס, חיו"ד סי' רל"ד).

ד) הרמב"ם פוסק דלצורך מילה אסור לומר לעכו"ם ביום שבת לעשות מלאכה דאורייתא (פרק ב' דמילה, ה"ט), ובהלכות שבת (פ"ו הל' י"א) פוסק הרמב"ם שהלוקח בית בארץ ישראל מן העכו"ם, מותר לומר לעכו"ם לכתוב לו שטר בשבת (ואע"ג שכתיבה מלאכה דאורייתא) משום "יישוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה", ומפרש רש"י (במס' גיטין, ח') "יישוב ארץ ישראל - לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה". וכן משמע בפירוש מדברי תוספות (שם) ומדברי תוספות במס' בבא קמא, (דף פ').

ה) כלל הוא, כי כל מה שדנו חז"ל בקדושה ראשונה, אם קידשה לעתיד לבוא או לא קידשה, כל זה אינו אלא בנוגע לחיוב המצוות התלויות בארץ בלבד, אבל קדושת הארץ כולה לגבולותיה שבתורה וטהרתה, ומעלתה לחיים ולמתים והיותה נחלת ד', לא נגרע ממנה דבר, לא בזמן גלות בבל ולא בזמן גלותנו היום, וקדושת עולמים היא עד סוף כל הדורות (עי' שו"ת מהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' כ"ח, ותשב"ץ ח"ג, סי' ר').

ו) המלבי"ם אומר, כי ישוב ארץ ישראל יהיה קודם ביאת המשיח, בפירושו לפסוק "בטרם תחיל ילדה" וזה לשונו: "נבא כי זמן רב לפני ביאת הגואל, יתקבצו אנשים מועטים מבני הגולה ויקבעו דירתם בירושלים, ואחר שנים רבות שישבו שמה יבואו להם החבלי לידה שהיא מלחמת גוג ומגוג ואז יתחיל הקיבוץ הגדול הכללי וכו'... שהוא שנים רבות לפני זמן הגאולה" (מלבי"ם, ספר ישעיה, ס"ו, ז').

ז) אשר לשלוש השבועות המובאות בגמרא הנ"ל, פוסק הבית יוסף בשלחן ערוך: "שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על השבועה, השני פטור ואינו צריך התרה" (יורה דעה, סי' רל"ו, ו') ואומר הרב הגאון רבי צבי חריף ז"ל, כיון שהגוים עברו תחילה על השבועה שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי, אלא גזלו, שדדו, רצחו, שרפו והרגו ללא חמלה רבבות אלפי ישראל

בצורה אכזרית ונוראה וביטלו את השבועה, ממילא אין תוקף כבר לשבועה ומצוה לעלות לישראל בהמונים ולכבוש את הארץ.

ח) האיסור שצריך לנדור הנאה מהשלטון הציוני ולהתייחס אליו כמו שהתייחסו יהודי הונגאריא החרדים לריפורמים בעת הפילוג, אינו מתקבל על הדעת, כי התנאים הקיימים בתחום הדתי בארץ ישראל אינם דומים בכלל למאבקם של יהודי הונגאריא החרדים לפני מאה שנה. אז, רצו ה"משכילים" להשתלט על הקהלות, להרוס את בתי "תלמוד תורה", לבטל את הישיבות, להחליף את הרבנים היראים עם "דוקטור רבאים" כופרים ולבצע שינויים בבתי הכנסת ובסדורי התפלה, במדינת ישראל, כפי שידוע לי, יהודים שומרי תורה ומצוות ממילא נפרדים מהציוניים החופשיים, ויש להם רשת חינוך עצמאי ובתי "תלמוד תורה" וישיבות ובתי דינים וקהלות שהם מנהלים באופן אוטונומי ובראש המוסדות הדתיים נמצאים רבנים גדולי תורה, ראשי ישיבות רמ"ים ומורים יראים ושלימים, שמחנכים את תלמידיהם ברוח התורה והמסורה. אם כן, למה שיהיה אסור לקהלות ולמוסדות האלו לקבל תמיכה מאת השלטון הציוני, מכספי הצבור שגובים גם מאזרחים דתיים – משלמי מסים?!

ט) הרמב"ם (הל' סנהדרין פרק כ"ו, ז) כותב שכל הדן בערכאות עכו"ם, הרי זה רשע וכאילו חירף וגידף והרים יד בתורת משה רבינו, אבל אם היה בעל דינו גבר אלים ואינו יכול להוציא כספו ממנו בדיני ישראל משום שאינו ציית דינא, אז נוטל רשות מבי"ד ומציל ממונו בערכאות עכו"ם מיד בעל דינו. וקשה: איך מותר להיות רשע ומחרף ומגדף ומרים יד בתורת משה בשביל שרוצה כסף? התירוץ: כדי "להציל" ממונו שמגיע לו עפ"י דין, מותר ללכת לערכאות. ולכן, אם מדובר בקבלת כספים לשם אחזקת ישיבות ובתי תלמוד תורה וסידורים שונים לטובת הדת, אז מותר לשבת ע"י החילוניים "ולהציל" את הכספים האלו.

זאת ועוד: כשגדולי תורה בהונגאריא לפני הפילוג, השתתפו בקונגרעס שזימן שר הדתות בבודאפעשט, אם נציגי הקהלות החילוניות היו מסכימים לתנאים שלהם, לא היו נפרדים מהם והיו ממשיכים לשתף פעולה אתם (כמבואר בשו"ת מהר"ם שיק, או"ח סי' ש"ט) כמו שעשו רבני רוסיא ופולין, ולקבל מהם כספים לתקציבי המוסדות הדתיים, אז למה שיהיו הציוניים יותר גרועים מהריפורמים?

האם בקהלות האורטודוקסיות באוסטריא־הונגאריא לא קבלו תרומות מיהודים חילוניים לאחזקת מוסדות הקהלה? האם "בדקו אי פעם ציציות" של נדבנים, שנדבו סכומים גדולים לבניית בתי כנסת, מקואות, ישיבות ואחזקתם?!

האם הציוניים הם יין נסך או חמץ בפסח שאסורים בהנאה? אז למה צריך להחרימם ולמה אסור לשתף פעולה אתם בדברים שאין להם קשר לדת. בהונגאריא, בעידן הפילוג, ידעו החרדים כי הכניסה לבית כנסת ריפורמי אסורה וכן אסורה השחיטה הריפורמית, אבל בנושאים אחרים ובמיוחד בתחומי צדקה וגמילות חסדים היה שיתוף פעולה בין האורטודוקסים לריפורמים, כגון: בעניני "חברה קדישא", בתי חולים, מושב זקנים, בית יתומים, קופות גמ"ח ועוד.

מה עוד, הלא גם האדמו"ר מסאטמער, כשהיה במצב קשה נהנה מ"רכבת ההצלה"* שהיתה מאורגנת ע"י חוגים ציוניים ריפורמים ונסע על חשבונם וניצל מאפלה לאורה ומחצר־מות לחיים...

---

*) הגהת המעתיק.

היינו, הרכבת שנסעה מקלוזנבורג לשוויצריא, דרך בודאפעסט, ברגן־בלזן, אשר בוצע בראשות ד"ר קאסטנער (ממנהיגי הציונים), תמורת שוחד הון תועפות.

מכתב תשובה מכבוד הרב הגאון החסיד רבי בנימין מנדלסון זצ"ל גאב"ד קוממיות

בס"ד ח"י לחודש הרחמים והסליחות תשכ"ט לפ"ק

שלום ורב ישע וכל טוב סלה א"כ הרה"ח ר' משה שוורץ נ"י

אחדשה"ט

...וע"ד שאלתך אם להצביע בבחירות, משום שהנך מיוצאי הונגריה, ובשו"ת מחנה חיים (ח"ב – סי' ה') הביא כרוז מכ"ו גדולי ישראל בהונגריה (אחר עזיבת החרדים את הקונגרס) ושם כתוב לאמר: שאסור להשתתף בבחירות לקונגרס (הרפורמי) כדי שלא לשעבד בכך את החרדים תחת חוקי הקונגרס הזדוניים, ומיסיו המיוחדים, המיועדים לעקירת הדת מכל יהודי הונגריה ר"ל, והמשתתף בבחירות לקונגרס (שהוא רק פרבילגיה לכת הרפורמים מטעם הממשלה) הוא נותן יד לפושעים לעקירת הדת, ובזה הוא כופר בתורה. עכת"ד, וחשבת שהצבעה לאגו"י (העומדים על משמר הגנת הדת) בכנסת ג"כ אסור, משום שהכנסת הוא כמו הקונגרס בהונגריה, שהרי הללו והללו לעקירת הדת נתכוונו.

אולם דע כי לא מחכמה שאלת זאת, משום שידוע כי כמה וכמה מגדולי ישראל המובהקים בהונגריה – תלמידי מרן החת"ס זי"ע (ומגדולי החותמים על הכרוז הנ"ל) בעצמם ישבו כנציגים מטעם החרדים בקונגרס הנ"ל, (שנוסד בא' טבת תרכ"ט) ומטרתם היתה כדי להשפיע בו לטובת הדת, וכל זמן שחשבו להציל הדת בכך מרודפיה הרפורמים ישבו אתם יחד בקונגרס אחד, אע"פ שהרפורמים היו הרוב הגדול (120 כנגד 88), ולא ראו בכך שום התחברות לרשעים, אלא אדרבא ראו בכך מלחמת הצלת הדת מרשת האפיקורסות, כפי שדן ופסק הלכה למעשה בכך מרן המהר"ם שיק זי"ע, וז"ל (שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' ש"ט): על מה אנו סומכין לישב ב"קונגרס" שידוע שיש בהם אנשים העוברים על התורה, וחז"ל למדו אותנו "דאסור להתחבר עם רשע", אמנם אחרי הבחינה והעיון ראינו כי טוב וישר הוא! כי הלא ירוד ירדנו בתחילה "אנוס עפ"י הדיבור" לעמוד על המשמר וללחום מלחמת ד' להציל שה פזורה שלומי אמוני בני ישראל

מרשת אפיקורסות והירוס הדת זו טמנו לנו, "ואין לך דבר שעומד מפני פיקוח נפש" ! עכ"ל המהר"ם שיק*.

והרי שדן ופסק הלכה למעשה (ונתקבל לכולם) שמפני חומר פיקוח נפש" חובה עפ"י הדיבור להציל כל מה שאפשר גם אם צריך לשבת עם אותם רשעים, ואין בזה שום התחברות – אלא טוב וישר הוא כדי להציל ישראל מרשת אפיקורסות והירוס הדת", ולא היה בכל הדור ההוא מגדולי ישראל מי שיתנגד לכך, אדרבה ! גדולי הדור המובהקים ישבו בעצמם בקונגרס, מפני חומר פיקוח נפש רוחני לכלל, וכל זה לא בשביל שחזרו בהם מדרך ההתבדלות. אלא אדרבה, דוקא בכדי שיוכלו כל החרדים להתבדל כראוי מהרפורמים ברחבי המדינה לכן עשו זאת, וא"כ הדבר ברור כי בא"י שאין ברירה להפטר ממיסי וחוקי הכופרים המעיקים לדת (כמו שהיה אפשרות בהונגריה), ויש תועלת גדולה בישיבת נציגי החרדים בכנסת לטובת שומרי הדת העשוקים ברוח ובגשם, א"כ פשוט וברור שאותם גדולי הונגריה מאז שישבו בקונגרס (אע"פ שהיה ברירה מלכתחילה לבקש משלטון הונגריה פרבילגיה נפרדת גם לחרדים וכמו שעשו לבסוף), בודאי במצבנו המחוסר ברירה היו מסכימים לשבת בעצמם בכנסת מטעם החרדים למען הגנת קדשי ישראל.

ועוד הנני מתפלא עליך מאד, שהרי ידוע לכל כי גדולי רבני האורטודוקסים מהונגריה וסביבותיה (שחיו בא"י) הורו להשתתף בבחירות לאגו"י, כמו הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל גאב"ד דפרשבורג, והגאון רבי דוד שפרבר זצ"ל גאב"ד דבראשוב, ויבלחט"א הגאון רבי יוסף אדלר שליט"א גאב"ד דטורדא, והגאון רבי יוסף נפתלי שטרן שליט"א, ועוד, וא"כ איך הנך עדיין עומד ומסתפק במקום שהיית צריך לציית לכה"פ להוראת גדולי הונגריה ממשיכי דרך מרן החת"ס זי"ע שהורו להצביע לרשימת החרדים אשר נציגיהם מסייעים להעומדים על משמר הדת בארה"ק, ואדרבא, מי כיוצאי הונגריה יודעים כ"כ את גודל העוולה של מי שעומד בשויון נפש מן הצד ואינו בא לעזרת השם בגיבורים, הלא כל גדולי הונגריה אסרו גם את קהילות ה"סטאטוס־קוו" במדינתם רק מפני שעמדו

*) הגהת המעתיק. וכשהראו למרן הגרי"ז הלוי זצ"ל את דברי המהר"ם שיק הנ"ל (באו"ח סי' ש"ט), והקשו על זה, הרי באדר"נ (פ"ט) מפורש דאיסור דאל תתחבר לרשע הוא אפילו לדבר מצוה.

השיב דמש"כ אל תתחבר אף לדבר מצוה הוא בהתחברות למצוה מרצון בלא הכרח, כגון לעשות יחד עמהם מוסד לגמ"ח וכיו"ב, שאין הכרח בדבר, אבל במקום הצלה מהירוס הדת וכמו שהיה בוועדי הקהילה, ואין ברירה אלא ע"י נטילת שררה עמהם, אין שום איסור בדבר כמבואר להדיא במהר"ם שיק. אף שלמראית עין נראה הדבר כשותפות, אבל באמת מלחמת יעקב בעשו יש בכך.

מן הצד ולא באו למלחמת ה׳ בגיבורים כנגד הרפורמים (נאולוגים), כמבואר בשו״ת מהר״ם שי״ק (יו״ד סי׳ של״ג – ד״ה אבל השואטוס־קוו אפילו הם קדושים וטהורים וכ״ו) ובשו״ת הנ״ל (באו״ח סי׳ ש״י דף ק״ד טור השני) עי״ש.

ב) וכדי להוציא מדעת המסלפים, אבאר בקצרה השתלשלות כל הענין, הנה במדינת הונגריה חיו היהודים תחת ממשלת נכרים בשויון זכויות מלא, וכתוצאה מכך נתרחקו רבים מאד מתורה ומצות והלכו בדרכי הרפורמים שבגרמניה, ובין שאר פעולותיהם להריסת הדת השיגו הרפורמים (בשנת תרכ״ט) הכרה ממשלתית ל״קונגרס יהודי״ שינהל את כל קהילות ישראל בהונגרי׳ ע״י מיסים מיוחדים, וחוקים להנהגת הקהילות כפי הסכמת רוב נציגי הציבור היהודי בקונגרס, הרפורמים שהיו אז קרוב למחצית יהודי הונגריה הצליחו במרמה להשיג רוב גדול ב״קונגרס״ (120 רפורמים – כנגד 88 חרדים) ורצונם היה בעזרת שורת חוקים זדוניים (המובאים בשו״ת מהר״ם שי״ק או״ח – סי׳ ש״ט), להכרית כל זכר יהדות במדינת הונגריה ר״ל , ובתחילה ניסו גדולי ישראל שישבו בקונגרס להשיג לפחות את הסכמת הרפורמים שלא יכפו על החרדים (אורטודוקסים) שום דבר הנוגד את השו״ע (כמבואר במהר״ם שיק – שם), ומכיון שלא הסכימו הרפורמים לכך, וכל קהילות ישראל בהונגריה נעמדו בסכנה רוחנית ודאית ר״ל, אז נקטו גדולי ישראל בעצה נפלאה, ובאו בבקשה ותחנונים למלך פראנץ יוזף (שהיה מלך חסד) שיתן פרבילגיה ויכיר באופן רשמי גם בזרם החרדים (אורטודוקסים) כזכאי לנהל את עצמו בלי אפוטרופסות רפורמית. ואמנם המלך הנ״ל שהכיר את חברת ״שומרי הדת״ החרדית (שנוסדה כרפואה קודם למכה) סמוך לקונגרס, נעתר לבקשתם והסכים להכיר בהם כרשות נפרדת, ובכך הצליחו להפריד את החרדים מהרוב הרפורמי שזמם להשתלט עליהם, וזו הייתה מטרתם בעזיבת הקונגרס הרפורמי.

(אגב, בגליציא שעמדה תחת אותה מלכות, לא הסכים המלך הנ״ל להכרה נפרדת כזו, ולכן היו החרדים צריכים ליסד את חברת ״מחזיקי הדת״ (בשנת תרל״ט) כדי להלחם למען זכויות החרדים באופן פוליטי, וכל גדולי הונגריה שבחו את חברת ״מחזיקי הדת״ (שנוסדה ע״י הגה״ק מהר״י מבעלז זי״ע והגה״צ רבי שמעון סופר אב״ד קראקא – בנו של מרן החת״ס זי״ע – שהיה נציג החרדים בפרלמנט), וזה ראיה ברורה שלא היה שום חילוקי דעות בשיטה, אלא רק הסכמת המלך בהונגריה וסירובו בגליציא היא שגרמה לחילוקי מצבים,

ובכל מדינה קבעו גדולי ישראל איך להתנהג בהגנת הדת כפי האפשרות).

והנה המצב בא״י (משנת תש״ח) גרוע ביותר, שאנו בלי ברירה תחת שלטון ישראלי פוקר, שלא רק שאינו מוכן להכיר בקהילות החרדים לענין חוקים ומיסים, אלא שם לעצמו למטרה למחוק את חיי הדת בא״י ר״ל, ובכל כוחו מחזק את חינוך הכפירה גם על חשבון כספי מיסינו, ואת מוסדות החרדים מקפח בכל יכולתו, וגוזר גזירות שונות על הדת, ואין לנו ברירה להנתק ממיסיהם וחוקיהם, א״כ איך נוכל לראות זרעינו וכספינו יורדים לבאר שחת ומשנאי תורתנו נבנים מחורבננו ר״ל, הלא מצוה עלינו מפני פיקו״נ הרוחני להציל כל מה שאפשר, כמש״כ מרן המהר״ם שיק זי״ע, וכבר נודע שהרמב״ם (בסוף הלכות סנהדרין) חילק אף בערכאות עכו״ם בין ״לדון״ ובין ״להציל״, דעל מי שהולך בסתם לדון לפני ערכאות – כתב הרמב״ם – שהוא רשע והוי כמחרף ומגדף ומרים יד בתורת משה, אבל אם בא להציל ממונו מיד האלם שאינו ציית דינא, מותר לילך ברשות בי״ד אף לערכאות עכו״ם כדי להציל ממונו מיד האלם, ולכן אנו משגרים נציגים חרדים לכנסת (שדינא כערכאות, כמש״כ החזו״א), וכל זה ברשות בי״ד ״דמועצת גדולי התורה״ כדי להציל זרעינו וכספינו מיד האלמים, וכבר טענתי זאת להאדמו״ר מסטמאר שליט״א ולא היה לו פתחון פה להשיב על דברי אע״פ שהיה המתחיל בשאלה על זה, גם הויואל משה לא השיב כלום, בהנוגע לחרדים בזה.

והרגשתי הכללית ששלטה יד זרים בס׳ ויואל משה, כי הרבה דברים שבו תמוהים ביותר, ולדוגמא – ענין התחברות לרשעים בכנסת עומד בסתירה מוחלטת להוראת האדמו״ר מסטמאר שליט״א שיש להצביע לעיריות.

ג) ומה שיש טוענים שהכנסת בא״י הוא כמו הוועד הלאומי שהיה בזמן האנגלים ונאסר, הוא טעות גמורה, [וגדולי ישראל שחייבו היציאה מהוועד הלאומי, ומצד שני חייבו גם הבחירות, המה מכחישים אותם בתכלית], כי אינו דומה כשיושבים תחת מלכות עכו״ם ויש ברירה לחרדים לפעול אצל השלטון הנכרי שיתנו אפשרות לחרדים להיות במסגרת מנהלית נפרדת ולפטרם ממיסים וחוקים של מוסדות הכופרים, כמו שהיה בענין הקונגרס תחת ממשלת הונגריה, ובענין הוועד הלאומי תחת שלטון המנדט האנגלי, ופשוט דכשיש ברירה צריך להתרחק עד קצה האחרון מלתת מיסים וכיו״ב לארגוני הכופרים למיניהם, אבל במקום שאין ברירה להפרד ממיסיהם וחוקיהם, חייבים לכה״פ

לעמוד בתוקף על כך שלא יכפו עלינו לעבור על הדת, ע״י שכסף מיסינו יתמוך במוסדות הכופרים, ושלא ישברו ח״ו את מוסדות התורה ע״י קיפוח והפליה מחלק המיסים המגיע להם בצדק כמשלמי מיסים, ושלא להניחם לגזור עלינו חוקים כנגד התורה ח״ו, ולזה הנציגות החרדית בכנסת מסייעת לחרדים לחיות בקהילותיהם ומסגרותיהם בהתבדלות גמורה בלא כפיה, ״ונציגות בכנסת היא אך ורק בגדר שתדלנות, אבל בשום אופן אינה חברות בקהילה, כי אין זה קהילה כלל אלא מוסד מנהלי שיש בו מקום לשתדלנות, ובזה שונה הכנסת מהוועד הלאומי תכלית שינוי. (וגם גדולי הונגריה שאסרו להתפלל בבתי הכנסת של הרפורמים ואף להכנס לשם, עוד מזמן מרן חת״ס זי״ע, בכל זאת ישבו בעצמם אח״כ בקונגרס יהודי־רפורמי (ולא רק בפרלמנט נכרי) כל זמן שחשבו שיש בו תועלת לדת, ״והמתנגד לרשימת החרדים בכנסת הוא לא רק יחיד כנגד רבים מגדולי דורינו, אלא גם יחיד כנגד כל תלמידי מרן החת״ס זי״ע!! כי לפנינו ראיה ברורה מהם דוקא, שהשתדלנות במוסד מנהלי לטובת הדת אינה נחשבת לא כישיבה בבית המינים, ולא כהתחברות לרשעים, אלא נחשבת כמלחמת ה׳ וכהצלת היהדות מהרס וחורבן!!!)

ועוד שהוועד הלאומי נועד להוכיח למלכות אנגליה וחבר הלאומים שכל יהודי הדר בא״י הוא ציוני, ולכן היתה היציאה ממנו סתירה לדבריהם, משא״כ הכנסת הנועדת לייצג בה דעות פלגי העם, א״כ מי שאינו מפגין דעתו ודרישתו לשלטון התורה בארה״ק, וסלידתו מחילול התורה, הריהו בשתיקתו נותן יד לפושעים ופתחון פה לטעון שמעשיהם בהפרת הדת הוא ח״ו לרצון כל העם, ואין לך חילול השם גדול מזה ,

הנני מסיים מכתבי זה בתקוה טובה שתזכה להיות נמנה על מקדשי שם שמים המוכיחים לעין כל שעדיין יש אלפים ורבבות בא״י החפצים בשלטון התורה, ובהצבעה זו חייבות גם הנשים כהוראת כל גדולי ישראל בדורינו ובדור שלפנינו! כמבואר גם במכתבי החפץ חיים זי״ע (מכתב כ״ז) שבבחירות ל״סיים״ ול״סענאט״ (כמו הכנסת) חייב כל אחד ואחד להצביע לרשימה החרדית ״הוא ובני ביתו״, וכן נהגו, ורק בבחירות למוסדות הקהילה אסרו גדולי ישראל לנשים לבחור, כמובא במכתבי הח״ח (מכתב ל״ז)!

א״ד המצפה להרמת קרן התורה וישראל במהרה בימינו

בנימין מנדלזון, רב דקוממיות ת״ו

תשובה שניה מהרב הנ"ל

בס"ד, קוממיות – תשל"ז

א"כ הרה"ח מוה"ר יוסף לוי שיחי'

אחדשה"ט

ע"ד שאלתכם (מלבד הבירור הלכה שכתבתי לכם) איך מותר לחבר כנסת לומר הצהרת אמונים. שאומרים שם בזה"ל: "אני מצהיר אמונים למדינת ישראל וחוקיה", הלא לכו"ע כל המדינה נוסדה על יסוד הכפירה בקודשא ב"ה אורייתא וישראל, ומטרתם רק רע כל הימים להיות ר"ל כגויי הארצות וכמשפחות האדמה, ואף שאין הצהרה זו בגדר שבועה כלל וכלל, אלא אמירה פורמלית בלבד, וכעין פזמון, ולמעשה הם עצמם מזלזלים בחוקי המדינה כאוות נפשם, אבל מ"מ הדבר נראה קצת כמודה בע"ז שלהם, וקי"ל בשו"ע (יו"ד – סי' קנ"ז – סעי' ב') דאסור לאיש יהודי לומר שהוא עכו"ם כדי שלא יהרגוהו, ורק לשנות לבושו כדי שיחשבוהו לעכו"ם – מותר, אבל לומר בפיו שהוא עכו"ם לכו"ע אסור, וזה ביהרג ואל יעבור. עי"ש.

הנה שאלה זו שאלתי את העסקן הנודע בליבו הטהור הרב החסיד ר' זלמן ינקלביץ' (בן יעקב) ז"ל, שהיה חבר כנסת, והשיב לי ששאל את מרן החזו"א זי"ע בזה, וסיפר שהחזו"א פתח לפניו השו"ע (יו"ד סי' קנ"ז – סעי' ב') והראה לו שהרמ"א שם, כתב דמשמע: ואע"ג שאסור לומר שהוא עובד כוכבים, מ"מ יוכל לומר להם לשון דמשתמע לתרי אפין (נימוקי יוסף פרק הגוזל) והעובדי כוכבים יבינו שהוא אומר שהוא עובד כוכבים, והוא יכוון לדבר אחר, עכ"ל. והיות שלשון ההצהרה הנ"ל מתפרשת יפה על נאמנות לארץ הקודש ומצות התלויות בארץ, לכן הוא ממש לשון המשתמע לתרי אפין המפורש ברמ"א להיתר גמור, ואם בסכנת הגוף דיחיד מותר, א"כ כ"ש וכ"ש בסכנת הנשמה לרבים – דמותר.

ויותר מזה הוסיף מרן החזו"א דלא רק להציל עצמו מסכנת נפשות מותר לומר בלשון המשתמע לתרי אפי, אלא אף כדי להציל ממונו מותר לומר בלשון הנשמע לתרי אפי, דהרי בגמ' (נדרים ס"ב:) מבואר להדיא דמותר לומר – עבדא "דנורא" אנא (עבד לע"ז ששמה "נורא", או עבד עכו"ם שעובדים לאש. מהרש"ל ב"ק פרק י' סי' י"ט) לא יהיבנא אכרגא (מיסים), [ופי' הר"ן: עבד לאיש שהוא כהן לעובד האש, שעבדיו פטורים מכרגא, ולא הוי כמודה בעכו"ם דמוכחא מילתא דלא אמר

הכי אלא לפטורי מכרגא", וכי קאמר צורבא מרבנן, רבותא קאמר, דאפילו צורבא מרבנן שרי ליה למימר הכי, דהן סבורין לעכו"ם, והוא לבו לשמים, כדכתיב ה"א אש אוכלה הוא, עכ"ל] ומכאן ראיה ברורה דלא רק בסכנת נפשות שרי, אלא אף בהפסד ממון שרי לכו"ע לומר לשון המשתמע לתרי אפי כדי להבריח הנזק ממנו, ולא חשיב כלל כמודה בע"ז כמבואר להדיא בר"ן, וכן כתב התוס' שם, משום דידוע שעושה הדבר רק כדי להציל ממונו מכרגא. (ובא"י יודע כל בר בי רב גודל החיוב להציל ממון החרדים מכרגא כדי שלא יתמוך כספנו במוסדות הכופרים). ומשמע בר"ן דכל אדם מותר בזה, ואפי' ת"ח.

ואף דהש"ך (יו"ד קנ"ז ס"ק י"ח) הביא דעת המהרש"ל (יש"ש ב"ק סי' י"ט) דדוקא לת"ח התירו דלא חיישינן שמא יתפקר לזלזל יותר, וגם מאחר שהוא פטור ממס והעובדי כוכבים באים עליו בגזילה, אבל לא בענין אחר, וכן משמע בפי' הרא"ש בנדרים ס"ב: דדוקא לת"ח שרי, וחלק על הר"ן בזה, עי"ש. מ"מ היות שכל החשש בלשון המשתמע לתרי אפי, לפטור ממיסים, למי שאינו צורבא מרבנן, הוא רק משום דמיסים הוא דבר שכיח ואם יתירו לו הדבר בתמידות יבוא לזלזל לבסוף גם באמירה ודאית, משא"כ בהצהרה המשתמעת לתרי אפי שהיא חד פעמית לד' שנים, והיא אך ורק לצורך הכלל, ואינו צריך ואינו יכול כלל לאמרה לצורך עצמו, ואין בה היתר לשאר העם, פשוט הדבר שאין שייך לחוש בה לזלזולי יותר כלל ועיקר ובודאי לא גרע בזה מצורבא דרבנן דמותר, לפי שאין בו חשש דזלזולי, ובפרט שהם שלוחי דרבנן לצורך הכלל להגנת קדשי ישראל מהקמים עליהם בדינא דגזלנותא על עסקי נשמות וממונות. אלא שצריכים לכוין לשמים, היינו לאדמת הקודש ולמצוות התלויות בארץ, שהמה חוקי חורב, וכההיא דעבדא דנורא אנא, היינו עבד ה' שהוא אש אוכלה. ע"כ סיפר לי הרה"ח ר' זלמן ינקלביץ' זצ"ל מדברי מרן החזו"א, והוא תשובה מספקת לכל המקטרגים בדבר זה, והנה בדעתי עוד לפרסם בס"ד הבירור הלכה שכתבתי בענין החוב להשתתף בבחירות, ועוד חזון למועד, כי יש לי הוספות רבות בזה.

והנני מקוה שיהיה חלקו בין החרדים לדבר ה' הנשמעים לדעת תורה והמצביעים לרשימה ג' שהם הלוחמים לחיזוק הדת והרחבת גבולות הקדושה במעשים ולא רק בדיבורים.

בנימין מנדלזון, רב דפה

מכתב תשובה מכבוד הרב הגאון החסיד
רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל רב באראד ראש ישיבת פרעשבורג

בס"ד

יום ה' לסדר - לא בשמים היא וגו' - כ"ו לחודש הרחמים והסליחות תשכ"ה לפ"ק.

שלום ורב ישע וכל טוב סלה א"כ ידידי עוז הרב הגאון המופלג...שליט"א איתן מושבו ב.....

אחדשה"ט כראוי לחושבי שמו.

יקרת מכתבו הגיעני... אולם הנני בזה להעירו על שגגה חמורה המקובלת בטעות על יוצאי מדינתנו (הונגריה) [בעיקר בין אלו שעדיין בחו"ל], כאילו רק במדינתנו התבדלו החרדים בקהילות נפרדות, ואילו במדינת פולין, וגליציא היו הקהילות החרדיות מעורבות, אך ח"ו לומר כן על קהילות קודש! ומי הוא זה שיעלה בדעתו שהשטיבלאך והחדרים או הבתי מדרשים היו מעורבים עם כופרים ומחללי שבתות ואוכלי השקץ, הלא ידוע ומפורסם לכל כי הכופרים התרחקו בעצמם מהבתי מדרשות ומהחדרים, ומכל דבר שבקדושה, וא"כ מה הפירוש של "קהילות מעורבות"?...!

ואם כוונתו לעובדא שב"וועד הקהילה" (כמו עיריה) ישבו נציגי החרדים [לטובת הדת] יחד עם נציגי הכופרים, כמו שהיה במדינתנו (הונגריה) עד קרוב לאמצע שנת תרכ"ט (הוא שנת יסוד הקונגרס) וכן היה במונקאטש, ועוד, גם אח"כ! הלזה יקרא קהילה מעורבת? הלא הכל יודעים שנציגי החרדים בקונגרס [מהם מגדולי תלמידי מרן החת"ס זי"ע] ישבו יחד עם נציגי הרפורמים בקונגרס אחד, ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח – סי' ש"ט) דן איך מותר ליישב בקונגרס, ופסק עם שאר הגדולים שבזמנו הלכה למעשה, שאין בישיבה בקונגרס הנ"ל משום התחברות לרשעים כלל, אלא טוב וישר לעשות כן כדי להגן על שלומי אמוני בני ישראל מרשת האפיקורסות והירוס הדת, עיי"ש, ולא עלה על לב שום בר דעת לומר שאותם גאונים וצדיקים גדולי תלמידי מרן החת"ס זי"ע ישבו – בקהילה מעורבת – שרובה הניכר רפורמים, (88 חרדים כנגד 120 רפורמים), לא מינה ולא מקצתיה! הם ישבו בסה"כ בקונגרס מעורב לטובת הדת כמו

שישבו נציגי החרדים (לטובת הדת) רק ב״וועד הקהילה״ עם נציגי הכופרים והמתבוללים בכל מקום. אבל לא בקהילה מעורבת ח״ו. [גם מוח״ז מרן הגה״צ רבי שמעון סופר זצ״ל אב״ד קרקא [בנו של מרן החת״ס זי״ע] ישב בפרלמנט יחד עם נציגי נכרים וכופרים, אבל בקהילתו לא התערבו כופרים כלל].

וכמו״כ גם נציגי החרדים שאנו משגרים לכנסת להגנת הדת יושבים כל אחד ואחד בקהילות קודש המובדלות תכלית התבדלות מכל חולין וחול כידוע לכל. ורק בכנסת כשבאים ללחום למען הדת נפגשים עם ראשי המדינה לטובת החרדים ומוסדות התורה [כמצווה עליהם מפי גדולי ישראל. וכמו שעשו רבותינו גדולי תלמידי מרן החת״ס זי״ע].

לכן חכמים הזהרו בדבריכם, כי קהילות החרדים לחוגיהם הם על טהרת הקודש וסמל ההתבדלות, והכנסת והעיריות הם רשויות מנהלות בלבד, ולא קהילות...!

וכל מה שקורין לקהילות האורטודוקסים (בהונגריה) בשם ״קהילות נפרדות״, הוא רק מחמת הכרת השלטון בהם עפ״י חוק המדינה (שיכולין לגבות מיסי קהל, ולתקן תקנות כפי ראות עיני הרבנים בלבד.) ואינם כפופים לרפורמים כלל בשום דבר. וכידוע לכל יוצאי מדינתנו דבר זה לא נתחדש רק כשלושים שנה אחר פטירת מרן החת״ס זי״ע, ועדיין לא נמצא שום פתי שיאמר שבזמן מרן החת״ס זי״ע היו הקהילות מעורבות ולא קהילות מתבדלות (נפרדות), כי כל בר בי רב ידע היטב שמלחמת ההתבדלות מן המתחדשים ניהל מרן החת״ס זי״ע בעצמו עשרות שנים, (למעלה מחמישים שנה) לפני שנולד ״חוק הקהילות הנפרדות״, [וידוע שבא״י לא שייך להשיג חוק כזה כי הכל הוא תחת שלטון הכופרים. משא״כ בהונגריה שהיו תחת שלטון נכרי שהכיר בהם לחוד.] ולכן ההתבדלות בלבד היא דגלנו, כמו שהיה בתקופת מרן החת״ס זי״ע.

ב

וביותר הנני להעירו בזה, שהחולק על הכרעת גדולי ארה״ק בענין הבחירות בא״י, הריהו דעת יחיד, לא רק כנגד גדולי ארה״ק בעבר ובהוה (משנת תש״ט ואילך), אלא בעיקר נגד כל גאוני קמאי [תלמידי מרן החת״ס זי״ע] כמבואר היטב בשו״ת המהר״ם שיק הנ״ל, וכל דיבור על התחברות לרשעים כנגד שלוחי דרבנן העומדים על משמרת הגנת הדת בכנסת, הוא חירוף וגידוף כנגד גאוני

ישראל ראשונים כמלאכים במדינתנו (הונגריה) [תלמידי מרן החת״ס זי״ע] שישבו בעצמם בקונגרס הרפורמי [בשנת תרכ״ט] למען הגנת הדת, ובירורו הלכה למעשה שאין בכך משום התחברות כלל, כמבואר בשו״ת מהר״ם שיק הנ״ל.

וזאת מלבד הידוע כי גדולי מדינתנו (הונגריה) מקדמת דנא התנגדו בתוקף ועוז גם לרבנים היותר גדולים ממדינות אחרות שרצו לחוות דעתם בהנוגע למעשה בהגנת הדת במדינתנו, כי בכל מדינה גדולי ישראל שבה מטיבים להבין תכסיסי המלחמה לחיזוק הדת יותר מהדרים מחוץ למדינתם. ובפרט במדינתנו שמצבה היה רע במיוחד ושונה משאר המקומות, וגדולי פולין רוסיא וליטא ברובם לא הבינו בשעתו את המצב, ועתה יסוד זה שריר וקיים ביתר שאת בנוגע למלחמת הדת בארה״ק שאין לשום רב בחו״ל להתערב בהכרעת גדולי ארה״ק בעניני הנהגת הכלל, (שהיא שונה מחו״ל לגמרי), ובפרט אם הוא יחיד, וכ״ש אם הוא מהרבנים יוצאי מדינתנו (הונגריה) שהכל מודדים רק כפי שהיה אצלם. ואינם יורדים לעומק מצבים אחרים לאשורם, [וזאת אף בלי להזכיר ענין ההתנגדות הכללית לאגו״י עוד בחו״ל, הגורמת לנגיעות על כל צד ושעל], (ומלבד ענין רבנות העדה ואגו״י בתרצ״ג).

ג

והנה אף שענין הבחירות לא משנה לכם למעשה, כי אתם בחו״ל, אבל יוצאי מדינתנו (הונגריה) בארה״ק נפגעו הרבה ממלחמת דעות זו, כי [בשנת תשי״ב] נתאספו כל השרידים מזקני הרבנים החרדים (אורטודוקסן) לחדש הרבנות החרדית דמדינתנו – בארה״ק כולה, כדי להציל יוצאי מדינתנו מפיזור ונפילה מדרך הסלולה לנו מאבותנו ורבותנו זי״ע, אך מתנגדי הבחירות לאגו״י כשראו שאנו מצווים להשתתף בהם, רדפונו עד חרמה לאבד זכרנו, ולבשר בקהל עם שהם ממשיכי דרך תלמידי מרן החת״ס זי״ע, וכל זה תוך חילול כבוד רבותנו [תלמידי מרן החת״ס זי״ע] שישבו בקונגרס הרפורמי (בשנת תרכ״ט) כדי להגן על דת קדשנו, והתעלמות מוחלטת מפסקם המפורש, המבואר בשו״ת מהר״ם שיק הנ״ל, ותוך דחיקות רגלי תלמידי תלמידיהם מבנין מוסדות הרבנות החרדית שחרבו בחורבן ישראל באירופה, ומעתה לא יתפלא מר מה קרה ליוצאי מדינתנו. ואף שאת הנעשה אין להשיב, אך כבוד רבותינו זי״ע מה יהא עליו... !

בקשתו של הגאון הצדיק מהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל מפרוטוקול ועדת החקירה של האו"ם, לקראת הקמת מדינת ישראל

BT/jh A/AC.13/P.V.33

2

Hearing of representatives of the Council (Waad Hair) of the Ashkenazic Community

I understand that for the Ashkenazi Jewish Community two persons are going to speak--His Eminence t Chief Rabbi, J. H. Duschinsky, and the President of the Religious Courts, Rabbi Selig Reuben Bengis.

I recognize his Eminence the Chief Rabbi Duschinsky.

Rabbi DUSCHINSKY (Chief Rabbi of Orthodox Jewry of Jerusalem and the Holy Land): (spoke in Hebrew) Honourable Chairman, Gentlemen, in the name of the Rabbinate and the Religious Law Courts of orthodox Jewry of the Holy City and of the Holy Land, and in the name of thousands of orthodox Jews who are loyal to the tradition of the people of Israel as the nation of God and His teachings, and in the name of thousands of orthodox Jews who are organized in the Council of Ashkenazic Jewish Community of Jerusalem, I have the honour to welcome you upon your arrival in the Holy Land on your exalted mission with which you have been entrusted by the nations of the world, to inquire into the various problems and to find a suitable and just solution in order to restore peace in the Holy Land.

It is our belief and hope that the Creator of the world, our Father in Heaven, will bring about eternal redemption to the people of Israel. Yet we also believe that the hearts of Kings and Governments are in the hand of God. You Gentlemen have the providential privilege of being charged with that lofty task and this is why we kindly request you to do justice to those deprived of justice.

The massacre of millions of our brethren in the Diaspora has already been pointed out to you by various speakers, I cannot, however, but plead for the remainder of our people, especially the survivors of those thousands of ruthlessly murdered victims whom I have known personally, and I implore you to render help and assistance by opening the gates of the Holy Land, the Land of our Forefathers, in accordance with its absorptive capacity, for there can be no reason for opposing this appeal on behalf of the rescue of those survivors.

BT/jh

A/AC.13/P.V.33
3-10

We pray that the blessings of Providence be with you and with all your activities so that rescue and life may flow from your decisions and quietude and peace for the dispersed sons of Israel and all citizens of the Holy Land.

As loyal delegates of the highest forum of humanity, the legal successor of the defunct League of Nations, we appeal to you to inquire also into the following infringements of their rights and the discriminatory treatment from which orthodox Jewry suffer:

(a) During the period of the Mandate the rights of orthodox Jewry in the Diaspora, who had for centuries immigrated into the Holy Land, have suffered by the fact that their immigration quota was reduced by granting immigration schedules through the Jewish Agency. This infringement resulted in the serious deterioration of religion in the Holy Land which had been on a satisfactory level until then.

(b) The Government of Palestine has officially recognized the Community Councils known as "Knesseth Israel", who do not recognize the authority of the Holy Law, and orthodox Jews may therefore not belong to such communities in accordance with the tradition of our forefathers. Although that is the reason for the Government having granted the right of opting out of the "Knesseth Israel", it did not, on the other hand, wish to recognize officially the separate community Councils in which orthodox Jewry is organized and also refused to grant legal sanction for the authority of their Religious Law Courts and Rabbinate.

I therefore request you to consider most carefully the detailed statement submitted to you and, simultaneously with your endeavours for a just solution of the general problems of the Holy Land, I exhort you to bring about the fulfilment of our special and just demands.

May the command of the Almighty - the line of justice and truth - serve and guide you so that your names may forever shine on the annals of the Holy Land, the sanctity of which is eternal. And let the beauty of the Lord be upon you and upon the work of your hands.

לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ
בְּכָל הַר קָדְשִׁי
כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ
דֵּעָה אֶת ה׳
כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים

(ישעי׳ יא, ט)

אנא רחמנא אפיק ית עמך
מגו גלותא ברי"ש גל"י